

Slavný výprask

Osudy dobrého vojáka
Svejka za světové války

Jaroslav Hašek

eknizky.sk

SLAVNÝ VÝPRASK

OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA ZA SVĚTOVÉ VÁLKY

JAROSLAV HAŠEK

eknizky.sk

Slavný výprask by Jaroslav Hašek is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

Přes Uhry	1
V Budapešti	47
Z Hatvanu na hranice Haliče	89
Marschieren marsch!	129

Přes Uhry

Konečně se všichni dočkali toho okamžiku, kdy je nacpali do vagónů v poměru 42 mužů k 8 koním. Koním ovšem se jelo pohodlněji než mužstvu, poněvadž mohli spát vstoje, ale to nevadilo. Vojenský vlak vezl do Haliče opět novou skupinu lidí hnaných na jatky.

Celkem však se všem těm tvorům přece jen ulehčilo; bylo to něco již určitého, když se vlak hnul, ale předtím to byla jen trapná nejistota, panika, zdali se pojedje již dnes, nebo zítra, či pozítří. Některým bylo jako odsouzeným k smrti, kteří očekávají se strachem, kdy si pro ně přijde kat. A potom nastane uklidnění, že už to bude odbyto.

Proto jeden voják řval z vagónu jako pomínutý: „Jedeme, jedeme!“

Účetní šikovatel Vaněk měl úplnou pravdu, když říkal Švejkovi, že není žádný spěch.

Nežli se dospělo k tomu okamžiku, aby se lezlo do vagónů, uplynulo několik dní, a přitom se stále hovořilo o konzervách a zkušený Vaněk prohlásil, že je to jenom fantazie. Jaképak konzervy! Takhle ještě polní mše, poněvadž i při předešlé maršce tak bylo. Když jsou konzervy, tak polní mše odpadá. V opačném případě polní mše je náhražkou za konzervy.

A tak se objevil místo gulášových konzerv vrchní polní kurát Ibl, který zabil tři mouchy jednou ranou. Odsloužil polní mši najednou pro tři pochodové prapory, dvěma z nich požehnal do Srbska a jednomu do Ruska.

Měl přitom velice nadšenou řeč a bylo znát, že bral materiál z vojenských kalendářů. Byla to taková dojemná řeč, že když ujížděli na Mošon, Švejk, který byl pohromadě ve vagónu s Vaňkem v improvizované kanceláři, vzpomněl si na ten proslov a řekl účetnímu šikovateli: „To bude moc fajn, jak povídal ten feldkurát, až den se skloní k večeru a slunce se svýma zlatejma paprskama zapadne za hory a na bojišti bude slyšet, jak von říkal, ten poslední dech umírajících, hejkot kleslých koní a sténání raněných mužů a nářek vobyvatelstva, když mu hořejší chalupy nad hlavou. Já mám moc rád, když tak lidi blbnou na kvadrát.“

Vaněk souhlasně kývl hlavou: „Byl to zatraceně dojemný případ.“

„Bylo to moc hezký a poučný,“ řekl Švejk, „já si to pamatuju velmi dobře, a až se vrátím z vojny, tak to budu vypravovat u Kalicha. Von se,

2 Slavný výprask

když nám to pan kurát vykládal, tak pěkně rozkročil, že jsem měl strach, aby mu jedna haksna neuklouzla a von nespád do polního oltáře a nerozbil si kokos vo monstranci. Von nám dával takovej pěkněj příklad z dějin naší armády, když ještě sloužil Radeckej a s večerními červánky slučoval se voheň, jak hořely stodoly na bojišti, jako kdyby to byl viděl.“

A týž den vrchní polní kurát Ibl byl již ve Vídni a opět tam jinému maršbataliónu vykládal dojemnou historii, o které se Švejck zmiňoval a která se mu tolik líbila, že ji nazval blbostí na kvadrát.

„Milí vojáci,“ řečnil vrchní polní kurát Ibl, „tak tedy si myslíte, že je rok osmačtyřicátý a že vítězstvím skončila bitva u Custozzy, kde po desetihodinovém úporném boji musil italský král Albert přenechatí krvavé bojiště našemu otci vojínů, maršálkovi Radeckému, jenž v 84. roce svého života dobyl tak skvělého vítězství.“

A hle, vojáci milí! Na výšině před dobytou Custozzou zastavil se kmet vojevůdce. Kolem něho jeho věrní vojevůdcové. Vážnost okamžiku zmocnila se celého kroužku, neboť, vojáci, v nepatrné vzdálenosti od maršálka bylo pozorovat vojína, jenž se smrtí zápasil. S roztráštěnými údy na polí cti pociťoval zraněný praporečník Hrt, jak na něho hledí maršálek Radecký. Hodný zraněný praporečník ještě svíral v tuhnoucí pravici zlatou medaili v křečovitém nadšení. Při pohledu na vznešeného maršálka oživil se ještě jednou tepot jeho srdce a zchromlým tělem pronikl poslední zbytek síly a umírající pokoušel se s nadlidskou námahou plížiti se vstříc svému maršálkovi. „Popřej si klidu, můj hodný vojíne,“ zvolal k němu maršálek, sestoupil s koně a chtěl mu podati ruku. „Nejde to, pane maršálku,“ řekl umírající vojín, „mám obě ruce uraženy, ale o jedno prosím. Sdělte mně plnou pravdu: Je ta bitva zcela dobytá?“ „Docela, milý brachu,“ pravil laskavě polní maršálek, „škoda, že tvá radost je zkalena tvým zraněním.“ „Ovšem, vznešený pane, se mnou je konec,“ temným hlasem řekl vojín, příjemně se usmívaje. „Máš žízeň?“ otázal se Radecký. „Den byl parný, pane maršálku, měli jsme přes třicet stupňů horka.“ Nato Radecký, chopiv se polní láhve svého pobočníka, podával ji umírajícímu. Tento se napil, učiniv mocný doušek. „Zaplať bůh tisíckrát,“ zvolal, namáhaje se políbiti ruku svému veliteli. „Jak dlouho sloužíš?“ otázal se tento. „Přes čtyřicet let, pane maršálku! U Ošper dobyl jsem zlaté medalie. Také u Lipska jsem byl, dělový kříž mám rovněž, pětkrát jsem byl smrtelně raněn, ale teď je se mnou dočista konec.“

Ale jaké štěstí a blaho, že jsem se dožil dnešního dne. Co mi záleží na smrti, když jsme dobyli slavného vítězství a císaři vrácena jeho zem!'

V tom okamžiku, milí vojáci, zavzněly z tábora velebné zvuky naší hymny Zachovej nám, Hospodine, mocně a vznešené nesly se po bojišti. Padlý vojín, loučící se se životem, ještě jednou pokusil se vzchopit. ‚Sláva Rakousku,‘ zvolal nadšeně, ‚sláva Rakousku! Nechť pokračuje se v té skvostné písni! Sláva našemu vojevůdci! Ať žije armáda!‘

Umírající sklonil se ještě jednou k pravici maršálkově, kterou poceloval, sklesl a tichý poslední vzdech vydral se z jeho šlechtné duše. Vojevůdce stál tu s obnaženou hlavou před mrtvolou jednoho z nejhodnějších vojáků. ‚Tento krásný konec je věru záviděníhodný,‘ pravil v pohnutí maršálek, skláněje obličej do sepjatých dlaní.

‚Milí vojáci, i já vám přeji, abyste se všichni dočkali takového krásného konce.‘

Vzpomínaje na tuto řeč vrchního polního kuráta Ibla, mohl ho opravdu nazvat Švejk, aniž by mu v nejmenším ubližoval, blbem na kvadrát.

Potom Švejk počal mluvit o známých rozkazech, které jim byly přečteny před vstoupením do vlaku. Jeden byl armádní rozkaz podepsaný Františkem Josefem a druhý byl rozkaz arcivévody Josefa Ferdinanda, vrchního velitele východní armády a skupiny, kteréž oba týkaly se události na Dukelském průsmyku dne 3. dubna 1915, kdy přešly dva batalióny 28. pluku i s důstojníky k Rusům za zvuků plukovní kapely.

Oba rozkazy byly jim přečteny trslavým hlasem a zněly v českém překladu:

Armádní rozkaz ze dne 17. dubna 1915:

Přeplněn bolestí nařizují, aby c. k. pěší pluk čís. 28 pro zbabělost a velezrádu byl vymazán z mého vojska. Plukovní prapor budiž zneuctěnému pluku odebrán a odevzdán do Vojenského muzea. Dnešním dnem přestává existovat pluk, který otráven mravně z domovu, vytáhl do pole, aby se dopustil velezrady.

František Josef 1.

Rozkaz arcivévody Josefa Ferdinanda:

České trupy během polního tažení zklamaly zejména v posledních bojích. Zejména zklamaly při obraně pozic, ve kterých se nalézaly po delší dobu v zákopech, čehož použil často nepřítel aby navázal styky a spojení s ničemnými

4 Slavný výprask

živly těchto trup. Obvyčejně vždy směřovaly pak útoky nepřítele, podporovaného těmito zrádci, proti těm oddílům na frontě, které byly od takových trup obsazeny. Často podařilo se nepříteli překvapit naše části a takřka bez odporu proniknout do našich pozic a zajmouti značný velký počet obránců. Tisíckrát hanba, potupa i opovržení těmto bídákům bezectným, kteří dopustili se zrady císaře i říše a poskvrňují nejen čest slavných praporů naší slavné a statečné armády, nýbrž i čest té národnosti, ku které se hlásí.

Dřív nebo později zastihne je kulka nebo provaz kata. Povinností každého jednotlivého českého vojáka, který má čest v těle, je, aby označil svému komandantovi takového ničemu, štváče a zrádce. Kdo tak neučiní, je sám takový zrádce a ničema.

Tento rozkaz necht' je přečten všemu mužstvu u českých pluků. C. k. pluk č. 28 nařízením našeho mocnáře jest již vyškrtnut z armády a všichni zajatí přeběhlci z pluku splatí svou krví těžkou vinu.

Arcivévoda Josef Ferdinand

„To nám to přečtli trochu pozdě,“ řekl Švejek k Vaňkovi, „velice se divím, že nám to četli až teď, když už císař pán ten befěl vydal 17. dubna. To by mohlo tak vypadat, jako kdyby z nějakých důvodů hned nám to nedali přečíst. Já bejt císařem pánem, tak bych si takový odstrkovaní nedal líbit. Když vydám befěl 17. dubna, tak se taky sedmnáctýho musí číst u všech regimentů, i kdyby šídla padala.“

Na druhé straně vagónu proti Vaňkovi seděl kuchař okultista z důstojnické mináže a cosi psal. Za ním seděli sluha nadporučíka Lukáše vousatý obr Baloun a telefonista přidělený k 11. marškumpačce Chodounský. Baloun přezvykoval kus komisárku a vykládal uděšeně telefonistovi Chodounskému, že za to nemůže, když v té tlačnici při nastupování do vlaku nemohl se dostat do štábního vagónu ku svému nadporučíkovi.

Chodounský ho strašil, že teď přestává legrace, že za to bude kulka.

„Kdyby bylo už jednou toho trápení konec,“ bědoval Baloun, „už jednou jsem měl namále na manévrech u Votic. Tam jsme šli vo hladu a žízni, a když k nám přijel batalionsadjutant, tak jsem vykřikl: ‚Dejte nám vodu a chleba.‘ Von votočil na mne koně a řek, že kdyby to bylo ve válce, že bych musil vystoupit z řady a že by mne dal vodstřelit, a teď že mne dá zavřít na garnizón, ale měl jsem veliký štěstí, poněvadž když jel to voznámit

ke štábu, tak na cestě se mu splášil kůň, von spad a zlámal si, sláva bohu, vaz.“

Baloun těžce vzdychl a zakuckal se soustem chleba, a když se vzpamatoval, žádostivě podíval se na dva vaky nadporučíka Lukáše, které opatroval.

„Fasovali, páni oficiři,“ řekl trudnomyslně, „játrové konzervy a uherský salám. Takhle kousíček.“

Díval se přitom tak toužebně na ty dva vaky svého nadporučíka jako ode všech opuštěný pejsek, který je hladový jako vlk a sedí, vdechuje páry z vařící se uzeniny, u dveří uzenářského krámu.

„Neškodilo by,“ řekl Chodounský, „kdyby nás někde čekali s nějakým dobrým obědem. To když jsme my na začátku vojny jeli do Srbska, tak jsme se přežrali na každé stanici, jak nás všude hostili. Z husích stehýnek jsme vyřezávali špalíčky toho nejlepšího masa a hráli s nimi ovčinec na plátech čokolády. V Oseku v Charvatsku nám přinesli do vagónu dva páni od veteránů velký kotel pečeného zajíce, a to už jsme nevydrželi a vylili jsme jim to všechno na hlavu. Po všech tratích jsme nic jiného nedělali, než blili z vagónů. Kaprál Matějka v našem vagóně se tak přecpal, že jsme museli dát mu přes břicho prkno a skákat po něm, jako když se šlape zelí, a to mu teprve ulevilo a šlo to z něho horem dolem. Když jsme jeli přes Uhry, tak nám házeli do vagónů na každé stanici pečené slepice. Z těch jsme nic jiného nejedli než mozeček. V Kapošfalvě házeli nám Maďaři do vagónů celé kusy pečených prasat a jeden kamarád dostal celou pečenou vepřovou hlavou tak do lebky, že potom toho dárce honil s überšvunkem přes tři koleje. Zato už v Bosně jsme ani vodu nedostali. Ale do Bosny, ačkoliv to bylo zakázané, měli jsme různých kořalek, co hrdlo ráčilo, a vína potoky. Pamatuji se, že na jedné stanici nás nějaké paničky a slečinky uctívaly pivem a my jsme se jim do konve s pivem vymočili, a ty jely od vagónu!

Všichni jsme byli jako v mátohách po celou cestu, já neviděl ani na žaludské eso, a než jsme se nadáli, najednou rozkaz, karty jsme ani nedohráli, a všechno ven z vagónů. Nějakej kaprál, už nevím, jak se jmenoval, ten křičel na svoje lidi, aby zpívali: ‚Und die Serben müssen sehen, daß wir Österreicher Sieger, Sieger sind.‘ Ale někdo ho zezadu kop a on se převalil přes koleje. Potom křik, aby se daly ručnice do pyramid, a vlak hned otočil a jel nazpět prázdný, jen, to se ví, jak to v té panice bývá, odvezl nám s sebou frpflegunk na dva dny. A jako odtud k tamhletěm stromům,

6 Slavný výprask

tam už začaly praskat šrapnely. Přijel z druhého konce batalionskomandant a svolal všechny na poradu, a potom přišel náš obrlajtnant Macek, Čech jako poleno, ale mluvil jen německy, a povídá, bledý jako křída, že se dál nemůže ject, trat že je vyhozena do povětří v noci, Srbové že se dostali přes řeku a jsou nyní na levém křídle. Ale to je ještě daleko od nás. My prý dostaneme posily a pak je rozsekáme. Nikdo aby se nevzdal, kdyby k něčemu došlo, Srbové prej zajatcům uřezávají uši, nosy a vypichují oči. Že nedaleko nás praskají šrapnely, z toho abychom si nic nedělali. To se prý naše artilérie nastřeluje. Najednou ozvalo se kdesi za horou tatatatatatata. To prý nastřelují naši mašinengevéry. Potom bylo zleva slyšet kanonádu, my jsme to slyšeli ponejprv a leželi na břiše, přes nás přeletlo několik granátů a zapálily nádraží a z pravé strany nad námi začaly hvízdát kuličky a v dálce bylo slyšet salvy a rachocení ručnic. Obrlajtnant Macek poručil rozebrat pyramidy a ládovat kvéry. Dienstführender šel k němu a řekl, že to není vůbec možné, poněvadž nemáme s sebou žádnou municí, že přece ví dobře, že municí jsme měli fasovat až u další etapy před pozicí. Před námi že jel vlak s municí a ten že už patrně se dostal Srbům do rukou. Obrlajtnant Macek stál chvíli jako ze dřeva a pak dal rozkaz ‚Bajonett auf,‘ aniž by věděl proč, jen tak ze zoufalství, aby se něco dělalo. Potom jsme zas stáli v pohotovosti hezkou chvíli, potom zas jsme lezli na pražce, poněvadž objevil se nějaký aeroplán a šarže řvaly: ‚Alles decken, decken!‘ Pak se objevilo, že je to náš, a byl také omylem naší artilérií podstřelenej. ‚tak jsme zas vstali, a žádný rozkaz, rúť! Z jedné strany hnal se k nám nějaký kavalerista. Ještě zdaleka křičel: ‚Wo ist Batalionskommando?‘ Batalionskomandant vyjel mu naproti, ten mu podal nějaký list a zase už odjížděl dál napravo. Batalionskomandant si to po cestě četl, a pak najednou jako když se zblázní. Vytasil šavli a letěl k nám. ‚Alles zurück, alles zurück!‘ řval na důstojníky. ‚Direktion Mulde, einzeln abfallen!‘ A tu to začalo. Ze všech stran, jako by na to čekali, počali do nás pálit. Po levé straně bylo kukuřičné pole a to bylo jako jeden čert. My jsme se plížili po čtyrech do údolí, ruksaky nechali na těch zatracených pražcích. Obrlajtnant Macek dostal to ze strany do hlavy a neřek ani švec. Než jsme utekli do údolí, bylo plno zabitých a raněných. Ty jsme tam nechali a běželi jsme až do večera a krajina byla od našich již před námi jako vymetená. Jen jsme viděli vyrabovaný trén. Až konečně jsme se dostali na stanici, kde už se dostaly nové rozkazy, sednout do vlaku a ject nazpátek ku štábu, což jsme nemohli vykonat, poněvadž celý štáb padl

den předtím do zajetí, o čemž jsme se dozvěděli až ráno. Pak jsme byli jako sirotci, žádný o nás nic nechtěl vědět a přidali nás k 73. regimentu, abychom s ním odstupovali, což jsme s největší radostí udělali, ale napřed jsme museli mašírovat kupředu asi den, než jsme přišli k 73. regimentu. Potom jsme...“

Nikdo ho již neposlouchal, nebol Švejek s Vaňkem hrál tahaný mariáš, kuchař okultista z důstojnické mináže psal dál obsírné psaní své manželce, která za jeho nepřítomnosti počala vydávat nový teosofický časopis, Baloun dřímá na lavici, a tak nezbylo telefonistovi Chodounskému než opakovat: „Ano, na to nezapomenu...“

Zvedl se a šel kibicovat k tahanému mariáši. „Aspoň kdybys mně zapálil fajfku,“ řekl Švejek přátelsky na Chodounského, „když už jdeš kibicovat. Tahaný mariáš je vážnější věc než celá vojna a než to vaše zatracený dobrodružství na srbský hranici. – Takovou blbost udělám, měl bych se fackovat. Že jsem ještě chvíli nepočkal s tím králem, zrovna teď mně přišel fílek. Já hovado.“

Kuchař okultista mezitím dokončil své psaní a přečítal si ho zřejmé uspokojen, jak to pěkně složil kvůli vojenské cenzuře.

Drahá ženo!

Až dostaneš tyto řádky, budu se nalézati již po několik dní ve vlaku, poněvadž odjíždíme na frontu. Netěší mě to příliš poněvadž ve vlaku musím zahálet a nemohu být prospěšným, neboť se nevaří v naší důstojnické kuchyni a jídlo se dostane na staničních etapách. Rád bych býval našim pánům důstojníkům uvařil mezi jízdou Maďarskem segedínský guláš ale sklaplo mně. Snad až přijedeme do Haliče, budu mít příležitost uvařit šoule, pravé haličské, husu dušenou v kroupách nebo v rýži. Věř mne, drahá Helenko, že se opravdu snažím co nejvíce zpříjemnit našim pánům důstojníkům jich starosti a námahy. Byl jsem od pluku přeložen k maršbataliónu, což bylo mým nejvroucnějším přáním, abych mohl být i ze skromných prostředků, důstojnickou polní kuchyni na frontě uvést v nejlepší koleje. Pamatuj se, drahá Helenko, žeš mně při narukování k pluku přála, abych dostal hodné představené. Tvé přání se splnilo, a nejenže si ani v nejmenším nemohu naříkat, naopak všichni páni důstojníci jsou našimi pravými přáteli a zejména ke mně se chovají jako otec. Co nejdříve Ti oznámím číslo naší polní pošty... Toto psaní bylo vynuceno okolnostmi, když kuchař okultista nadobro si rozlil ocet s plukovníkem Schrödrem, který mu dosud držel palec, ale na kterého se při večeři na rozloučenou s důstojníky maršbataliónu opět,

8 Slavný výprask

nešťastnou náhodou, nedostala porce rolované telecí ledviny, a plukovník Schröder ho poslal s marškumpačkou do pole, svěřiv důstojnickou kuchyni pluku nějakému nešťastnému učiteli z ústavu slepců na Klárově.

Kuchař okultista přelétl ještě jednou, co napsal a co se mu zdálo velice diplomatickým, aby se udržel přece jen trochu dál bojiště, poněvadž ať si říká co kdo chce, přece jen je to ulejvárna i na frontě.

Napsal sice, když byl ještě v civilu redaktorem a majitelem okultistického časopisu pro vědy záhrobní, velkou úvahu, že se nikdo nemá bát smrti, a úvahu o stěhování duší.

Přistoupil též dělat kibice k Švejkovi a Vaňkovi. Mezi oběma spoluhráči nebylo v tom okamžiku žádných rozdílů vojenské hodnosti. Nehráli již ve dvou, ale mariáš ve třech s Chodounským.

Ordonanc Švejk nadával sprostě účetnímu šikovateli Vaňkovi: „Já se vám divím, že můžete tak blbě hrát. Vidíte přeci, že von hraje betla. Já nemám žádný kule, a vy neobrátkíte vosmičkou a házíte jako nejpitoměší hovado žaludského spodka, a von to trouba vyhraje.“

„To je řvaní pro jednoho prohraného betla,“ zněla slušná odpověď účetního šikovatele, „vy sám hrajete jako idiot. Já si mám vycucat z malíčku kulovou vosmu, když vůbec žádný kule taky nemám, já měl jen vysoký zelený a žaludy, vy hampejzníku.“

„Tak jste měl hrát, vy chytráku, durcha,“ s úsměvem řekl Švejk. „To je zrovna tak jako jednou u Valšů, dole v restauraci, taky takovej jeden nekňuba měl durcha, ale nehrál ho a vodložil vždycky ty nejmenší do talónu a pustil každýho na betla. Ale jaký měl karty! Vod všech barev ty nejvyšší. Jako teď bych z toho nic neměl, když vy byste hrál durcha, tak taky tenkrát ne, a nikdo z nás taky nic, jak to šlo kolem, platili bychom mu furt. Já konečně povídám: ‚Pane Herolde, jsou tak laskav, hrajou durcha a neblbnou.‘ Ale von se na mne utrh, že může hrát, co chce, abychom drželi hubu, von že má universitu. Ale to mu přišlo draze. Hostinský byl známěj, číšnice byla s námi až moc důvěrná, tak jsme to tý patrole všechno vysvětlili, že je všechno v pořádku. Předně, že je to vod něho sprostý, rušit noční klid voláním patroly, když někde před hospodou sklouzne na náledí a jede po nose po něm, až ho má rozbítej. Že jsme se ho ani nedotkli, když hrál falešné mariáš, a když byl vodkrytej, že tak rychle vyběh, až sebou kecnut. Hostinskej i číšnice nám to potvrdili, že jsme se vůči němu chovali skutečně až moc džentlmensky. Von si taky nic jinýho nezasloužil. Seděl

od sedmi hodin večer až do půlnoci při jednom pivě a sodovce a hrál si na bůhvíjakýho pána, poněvadž byl universitní profesor, a mariáši rozuměl jako koza petrželi. Tak kdo má teď rozdávat?“

„Zahrejme si kaufevika,“ navrhl kuchař okultista, „šesták a dva.“

„To raději nám vypravujte,“ řekl účetní šikovatel Vaněk, „o stěhování duší, jako jste to vykládal slečně v kantýně, když jste si rozbil nos.“

„Vo tom stěhování duší jsem už taky slyšel,“ ozval se Švejka. „Já jsem si také jednou umínil před léty, že se, jak se s vodpuštěním říká, sám budu vzdělávat, abych nezůstal pozadu, a chodil jsem do čítárny Průmyslové jednoty v Praze, ale poněvadž jsem byl reztrhanej a svítily mně díry na zadnici, tak jsem se nemoh vzdělávat, poněvadž mne tam nepustili a vyvedli ven, poněvadž mysli, že jsem šel krást zimníky. Tak jsem si vzal sváteční šaty a šel jsem jednou do muzejní knihovny a vypůjčil jsem si takovou jednu knížku o tom stěhování duší se svým kamarádem, a tam jsem se dočetl, že jeden indickej císař se proměnil po smrti v prase, a když to prase zapáchli, že se proměnil v opici, z opice stal se jezevcem a z jezevce ministrem. Potom na vojně jsem se přesvědčil, že něco pravdy na tom musí bejt, poněvadž kdekdo vojáky, když měl nějakou hvězdičku, pojmenoval buď mořskými prasaty, nebo vůbec nějakým zvířecím jménem, a podle toho by se dalo soudit, že před tisíci léty tyhle sprostí vojáci byli nějakýma slavnějma vojevůdci. Ale když je vojna, tak je takový stěhování duší náramně hloupá věc. Čertví kolik proměn člověk prodělá, než se stane, řekněme, telefonistou, kuchařem nebo infanteristou, a najednou ho roztrhne granát a jeho duše vejde do nějakého koně u artilérie, a do celý baterie, když jede na nějakou kótu, praskne novej granát a zabije zas toho koně, do kterýho se ten nebožtík vtělil, a hned se přestěhuje ta duše do nějaké krávy u trénu, z který udělají guláš pro manšaft, a z krávy třeba hned se přestěhuje do telefonisty, z telefonisty...“

„Já se divím,“ řekl telefonista Chodounský, zřejmě uražen, „že zrovna já mám být terčem pitomých vtipů.“

„Není ten Chodounský, co má soukromej detektivní ústav s tím vokem jako trojice boží, váš příbuznej?“ otázal se nevinně Švejka. „Já mám moc rád soukromý detektivy. Já jsem taky jednou sloužil před léty na vojně s jedním soukromým detektivem, s nějakým Stendlerem. Ten měl tak šiřatou hlavu, že mu náš feldvébl vždycky říkal, že už viděl moc šiřatejch hlav vojenskejch za dvanáct let, ale takovou šiřku že si ani v duchu nepředstavoval. ‚Poslouchají, Stendlere,‘ říkal mu vždycky, ‚kdyby nebyly letos manévry,

10 Slavný výprask

tak by se vaše šišatá hlava ani na vojnu nehodila, ale takhle se bude alespoň podle vaší šišky artilérie nastřelovat, když přijdem do krajiny, kde nebude žádněj lepší punkt k orientaci.' Ten vod něho zkusil. Někdy, při marši, poslal ho na pět set kroků napřed a pak poručil: ‚Direktion šišatá hlava.‘ Von měl vůbec ten pan Stendler, i jako soukromej detektiv, náramnou smůlu. Kolikrát nám v kantýně o tom vyprávěl, jaký měl často trápení. Von dostával takový úlohy, jako kupříkladu vypátrat, zdali se manželka nějakýho klienta, který k nim přišel celej bez sebe, s jiným nesčuchla, a jestli už se sčuchla, s kým se sčuchla, kde a jak se sčuchla. Nebo ‚zas naopak. Někáká taková žárlivá ženská chtěla vypátrat, s kterou se její muž fláká, aby mu mohla doma dělat ještě větší rámus. Von byl vzdělanej člověk, mluvil jen vybraně o porušení manželský věrnosti a vždycky div neplakal, když nám vyprávěl, že všichni chtěli, aby zastih ji nebo jeho in flagranti. Jinej by se třebaš z toho těšil, když najde takovej párek in flagranti, a voči by si moh vykukat, ale ten pan Stendler, jak nám vyprávěl, byl z toho celej pryč. Von říkal velice inteligentně, že se už nemoh na ty voplzly prostopášnosti ani koukat. Nám kolikrát tekly sliny z huby, jako když pes kaní, když kolem něho nesou vařenou šunku, když nám vyprávěl o všech těch různějch pozicích, jak ty párky natrefil. Když jsme měli kasárníka, tak nám to vždy kreslil. ‚Takhle jsem,‘ povídá, ‚viděl paní tu a tu s tím a tím pánem...‘ I adresy nám řek. A byl takovej smutnej. ‚Těch facek,‘ říkal vždy, ‚co jsem dostal vod vobojích stran; a to mne tak nemrzelo jako to, že jsem bral úplatky. Na jeden takovej úplatek nezapomenu do smrti. Von nahej, vona nahá. V hotelu, a nezaryglovali se, pitomci! Na divan se nevešli, poněvadž byli voba tlustí, tak laškovali na koberci jako kořata. A koberec byl celej prošlapanej, zaprášenej a po něm válely se nedopalky z cigaret. A když jsem vešel, tak voba vyskočili, von stál proti mně a ruku si držel jako fíkovej list. A vona se otočila zády ke mně a bylo vidět na kůži, že má vobtisknutej celej vzorek toho mřížkování z koberce a na páteři jednu přilepenou hilznu z cigarety. ‚Vodpuste,‘ povídám, ‚pane Zemku, já jsem soukromej detektiv Stendler, vod Chodounskýho, a mám ouřední povinnost vás najít in flagranti na základě oznámení vaší paní manželky. Tato dáma, s kterou zde udržujete nedovolený poměr, jest paní Grotová.‘ Nikdy jsem v životě neviděl takovýho klidnýho občana. ‚Dovolte,‘ řekl, jako by se to samo sebou rozumělo, ‚já se obléknu. Vinna je jediné má manželka, která bezdůvodnou žárlivostí svádí mne k nedovolenýmu

oměru, kteráž puze na pouhým podezřením uráží manžela předhůzkami a mrzkou nedůvěrou. Nezbyvá-li však pochybnosti, že hanba nedá se víc zatajit... Kde mám podvlíkačky?“ otázal se přitom klidně. „Na posteli.“ Zatímco na sebe natahoval podvlíkačky, vykládal mně dál: „Jestli hanba se nedá zatajit, tak se řekne rozvod. Ale tím se skvrna příhany nezatají. Vůbec jest rozvod věcí povážlivou,“ mluvil dál, oblékaje se, „nejlepší je, když se manželka ozbrojí trpělivostí a nepodává podnět k veřejnému pohoršení. Ostatně dělejte, jak chcete, já vás zde nechám s milostpaní o samotě.“ Paní Grotová vlezla si zatím do postele, pan Zemek mně podal ruku a odešel. Já už se dobře nepamatuji, jak nám dál vykládal pan Stendler, co všechno potom mluvil, poněvadž von se bavil s tou paní v posteli velice inteligentně, že jako manželství není ustanoveno k tomu, aby každého zhola přímo vedlo ku štěstí, a že každého je povinnost v manželství pokořit chtíč a tělesnou svou část vytrítit a oduševnit. „A přitom jsem se,“ vyprávěl pan Stendler, „pomalu začal vodstrojovat, a když už jsem byl vodstrojenej a celej zmámenej a divokej jako jelen v říji, vešel do pokoje můj dohrej známej Stach, taky soukromej detektiv, z našeho konkurenčního ústavu pana Sterna, kam se vobrátil pan Grot o pomoc, co se týká jeho paní, která prý má nějakou známost, a víc neřek než: „Aha, pan Stendler je in flagranti s paní Grotovou, gratuluji!“ Zavřel zas tiše dveře a odešel. „Teď už je všechno jedno,“ řekla paní Grotová, „nemusíte se tak rychle voblikat, máte vedle mne dost místa.“ „Mně se, milostpaní, právě jedná vo místo,“ řekl jsem a už jsem ani nevěděl, co mluvím, jenom se pamatuji, že jsem něco mluvil o tom, že panují-li sváry mezi manžely, že tím utrpí taky vychování dítek. Potom ještě nám vyprávěl, jak se rychle voblíkal a jak vzal roha a jak si umínil, že to hned řekne svému šefovi panu Chodounskému, ale že se šel na to posilnit, a než přišel, že už to bylo s křížkem po funuse. Zatím že už tam byl ten Stach z nařízení svého šefa pana Sterna, aby dal ránu panu Chodounskému, jaký to má zřízence svého soukromého detektivního ústavu, a ten zas nevěděl vo ničem lepším než poslat rychle pro manželku pana Stendlera, aby si to s ním spravila sama, když je někam poslán v úřední povinnosti a najdou ho z konkurenčního ústavu in flagranti. „Vod tý doby,“ říkal vždy pan Stendler, když na tohle přišla řeč, „mám ještě šišatější palici.“

„Tedy hraje pět – deset?“ Hráli.

Vlak zastavil se na stanici Mošon. Byl již večer a nikoho nepouštěli z vagonů.

12 Slavný výprask

Když se hnuli, ozval se z jednoho vagónu silný hlas, jako by chtěl přehlušit rachocení vlaku. Nějaký voják z Kašperských Hor v nábožné náladě večera opěval hrozným řevem tichou noc, která 25 se blížila k uherským rovinám:

Gute Nacht! Gute Nacht!
Allen Müden sei's gebracht.
Neigt der Tag stille zur Ende,
ruhen alle fleiß'gen Hände,
bis der Morgen ist erwacht.

Gute Nacht! Gute Nacht! „Halt Maul, du Elender,“ přerušil někdo sentimentálního zpěváka, který umkl.

Stáhli ho od okna.

Ale pilné ruce neodpočívaly až do rána. Stejně jako všude ve vlaku pod světlem svíček, tak i zde ve světle malé petrolejové lampy, zavěšené na stěně, hráli dál čapáry a Švejk, kdykoliv někdo tam spadl při rabování, prohlašoval, že je to nejspravedlivější hra, poněvadž každý může si vyměnit tolik karet, kolik chce.

„Při kaufcviku,“ tvrdil Švejk, „musí se rabovat jenom eso a sedma, ale pak se můžeš vzdát. Vostatní karty rabovat nemusíš. To už děláš na svoje riziko.“

„Dejme si zdravíčko,“ navrhol za všeobecného souhlasu Vaněk.

„Červená sedma,“ hlásil Švejk, snímaje karty. „Každý po pětníku a dává se po čtyrech. Dělejte, ať něco uhrajem.“

A na tváři všech bylo vidět takovou spokojenost, jako kdyby vojny nebylo a oni nenalézali se ve vlaku, který je veze k pozici do velkých krvavých bitev a masakrů, ale v nějaké pražské kavárně za hracími stoly.

„To jsem si nemyslel,“ řekl Švejk po jedné partii, „že když jsem šel na nic a měním všechny čtyry, že dostanu kočičáka (esol. Kampak jste se hrabali na mne s králem? Přebiju krále natotata.“

A zatímco zde přebíjeli krále kočičákem, daleko na frontě králové mezi sebou přebíjeli se svými poddanými.

Ve štábním vagóně, kde seděli důstojníci pochodového praporu, panovalo ze začátku jízdy podivné ticho. Většina důstojníků byla zahloubána do malé

knihy v plátěné vazbě s nadpisem „Die Sünden der Väter. Novelle von Ludwig Ganghofer“ a všichni byli současně zabráněni do čtení stránky 161. Hejtman Ságner, bataliónní velitel, stál u okna, v ruce držel tutéž knížku, máje ji taktéž otevřenu na stránce 161.

Díval se na krajinu a přemýšlel, jak vlastně by všem co nejsrozumitelněji vysvětlil, co mají s tou knihou dělat. Bylo to vlastně nejpřísněji důvěrné.

Důstojníci zatím přemýšleli o tom, že se plukovník Schröder zbláznil nadobro. Byl sice už dávno potrhlý, ale přec nedalo se očekávat, že ho to chytne tak najednou. Před odjezdem vlaku dal si je zavolat k poslednímu bešprechungu, při kterém jim sdělil, že každému patří po knize Die Sünden der Väter od Ludvíka Ganghofera, které dal odnésti do bataliónní kanceláře.

„Pánové,“ řekl se strašně tajuplným výrazem, „nezapomeňte nikdy na stránku 161!“ Zahloubání do té stránky, nemohli si z toho ničeho vybrat. Že nějaká Marta, na té stránce, přistoupila k psacímu stolu a vytáhla odtud nějakou roli a uvažovala hlasitě, že obecenstvo musí cítit soustrast s hrdinou role. Potom se ještě objevil na té stránce nějaký Albert, který neustále se snažil mluvit žertovně, což vytrženo z neznámého děje, který před tím předcházela, zdálo se takovou hovadinou, že nadporučík Lukáš překousl vzteky špičku na cigarety.

„Zbláznil se, dědek,“ mysli si všichni, „s ním už je konec. Ted ho přeloží do ministerstva vojenství.“ Hejtman Ságner se zvedl od okna, když si to v hlavě všechno dobře zkomponoval. Neměl přílišného pedagogického nadání, proto mu tak dlouho trvalo, než sestavil si v hlavě celý plán přednášky o významu stránky sto šedesáté prvé.

Než začal vykládat, oslovil je „Meine Herren“, jako to dělal dědek plukovník, ačkoliv dřív, ještě než vlezli do vlaku, říkal jim „Kameraden“.

„Also meine Herren...“ A jal se přednášet, že včera večer dostal od plukovníka instrukce týkající se stránky 161 v Die Sünden der Väter od Ludvíka Ganghofera.

„Also meine Herren,“ pokračoval slavnostně, „zcela důvěrné informace týkající se nového systému šifrování depeší v poli.“ Kadet Biegler vytáhl zápisník a tužku a řekl neobyčejně příčinlivým tónem: „Jsem hotov, pane hejtmane.“

Všichni se podívali na toho hlupáka, jehož příčinlivost ve škole jednoročních dobrovolníků hraničila s blbostí. šel dobrovolně na vojnu

14 Slavný výprask

a vykládal hned při první příležitosti veliteli školy jednoročních dobrovolníků, když se seznamoval s domácími poměry žáků, že jeho předkové se psali původně Büglerové z Leutholdů a že měli v erbu čapí křídlo s rybím ocasem.

Od té doby ho pojmenovali po jeho erbu a „čapí křídlo s rybím ocasem“ bylo krutě pronásledováno a stalo se rázem nesympatickým, poněvadž to nijak nešlo dohromady k poctivému obchodu jeho otce se zajecími i králíčími kůžemi, ačkoliv ten romantický nadšenec se poctivě přičiňoval, aby sežral celou vojenskou vědu, vynikl pilností a znalostí nejen všeho, co se mu k učení předkládalo, nýbrž ještě si sám hlavu zabeďňoval čím dál tím více studiem spisů o vojenském umění a historii válečnictví, o čem vždy navazoval rozhovor, dokud nebyl usazen a zničen. V důstojnických kruzích považoval sám sebe za rovnocenného s vyššími šaržemi.

„Sie, Kadett,“ řekl hejtman Ságner, „dokud vám nedovolím mluvit, tak mlčte, poněvadž se vás nikdo na nic neptal. Ostatně vy jste zatraceně chytrý voják. Nyní vám předkládám zcela důvěrné informace, a vy si je zapisujete do svého zápisníku. Při ztrátě notesu očekává vás polní soud.“

Kadet Biegler měl ještě ke všemu ten zlovyk, že se vždy snažil každého přesvědčit nějakou výmluvou, že to myslí dobře.

„Poslušně hlásím, pane hejtmane,“ odpověděl, „že i při eventuelní ztrátě zápisníku nikdo nerozluští, co jsem napsal, neboť to stenografuji a mé zkratky nikdo po mně nepřečte. Užívám anglického systému stenografie.“

Všichni se na něho podívali opovržlivě, hejtman Ságner máchl rukou a pokračoval ve své přednášce.

„Zmínil jsem se již o novém způsobu šifrování depeší v poli, a jestli vám snad bylo nesrozumitelným, proč právě vám byla doporučena z novel Ludvíka Ganghoferova *Die Sünden der Väter* str. 161, jest to, pánové, klíč k nové šifrovací metodě, platné na základě nového nařízení štábu armádního sboru, ku kterému jsme přiděleni. Jak vám známo, je mnoho metod šifrování důležitých sdělení v poli. Nejnovější, které my používáme, jest číselná metoda doplňovací. Tím také odpadají minulého týdne doručené vám od štábu pluku šifry a poučení k jich odšifrování.“

„Erzherzogs Albrechtsystem,“ zamumlal pro sebe snaživý kadet Biegler, „8922 = R, převzatý z metody Gronfelda.“

„Nový systém jest velice jednoduchý,“ zněl vagónem hlas hejtmanův. „Osobně obdržel jsem od pana plukovníka druhou knihu i informace.“

Máme-li například dostat rozkaz: ‚Auf der Kote 228, Maschinengewehrfeuer linksrichten,‘ obdržíme, pánové, tuto depeši: ‚Sache – mit – uns das – wir – aufsehen – in – die – versprochen – die – Martha – dich – das – ängstlich dann – wir – Martha – wir – den – wir Dank – wohl – Regiekollegium – Ende – wir versprochen – wir – gebessert – versprochen – wirklich – denke – Idee – ganz – herrscht – Stimme – letzten.‘ Tedy náramně jednoduché beze všech zbytečných kombinací. Od štábu po telefonu na bataliόν, bataliόν po telefonu na kumpanie. Obdržev velitel tuto šifrovanou depeši, rozluští ji tímto způsobem. Vezme Die Sünden der Väter, otevře si str. 161 a začne seshora hledat na protější straně 160 slovo Sache. Prosím, pánové. Poprvé jest Sache na str. 160 ve větním pořadí 52, slovem, tedy na protější straně 161 vyhledá se dvaapadesáté písmeno seshora. Všimněte si, že je to A. Dalším slovem v depeši je mit. Jest to na stránce 160 ve větním pořadí 7, slovo, odpovídající 7. hlásce na stránce 161, písmence u. Potom přijde uns, to jest, sledujte mě prosím bedlivě, 88. slovo, odpovídající 88. písmence na protější 161. straně, kterou jest f, a máme rozluštno Auf. A tak pokračujeme, až zjistíme rozkaz: ‚Na kótě 228 řídit oheň strojních pušek nalevo: Velice důmyslné, pánové, jednoduché a nemožné rozšifrovat bez klíče: 161. str., Ludvík Ganghofer: Die Sünden der Väter.“

Všichni mlčky prohlíželi si nešťastné stránky a nějak se nad tím povážlivě zamyslili. Panovalo chvíli ticho, až najednou vykřikl ustaraně kadet Biegler: „Herr Hauptmann, ich melde gehorsam: Jesus Maria! Es stimmt nicht!“

A bylo to opravdu velice záhadné.

Ať se namáhali jak chtěli, nikdo kromě hejtmana Ságnera nenašel na stránce 160 ona slova a na protější straně 161, kterou začínal klíč, jemu odpovídající písmeny.

„Meine Herren,“ zakoktal hejtman Ságner, když se přesvědčil, že zoufalý výkřik kadeta Bieglera odpovídá pravdě, „co se to jen stalo? V mém Ganghoferovi Die Sünden der Väter je to, a ve vašem to není?“

„Dovolte, pane hejtmane,“ ozval se opět kadet Biegler. „Dovoluji si upozornit, že román Ludvíka Ganghofera má dva díly. Račte se prosím přesvědčit na první titulní straně: ‚Roman in zwei Bänden‘. My máme I. díl

16 Slavný výprask

a vy máte II. díl,“ pokračoval důkladný kadet Biegler, „je proto nabíledni, že naše 160. i 161. stránka neodpovídá vaší. My tam máme zcela něco jiného. První slovo rozšifrované depeše má být u vás Auf, a nám vyšlo Heu!“

Všem bylo nyní zcela jasno, že Biegler není snad přece jen takový hlupák.

„Já mám II. díl ze štábu brigády,“ řekl hejtman Ságner, „a patrné se zde jedná o omyl. Pan plukovník objednal pro vás I. díl. Dle všeho,“ pokračoval tak, jako by to bylo přesné a jasné a on to věděl už dávno předtím, než měl svou přednášku o velmi jednoduchém způsobu šifrování, „spletli to ve štábu brigády. Neudali pluku, že jde o II. díl, a tak se to stalo.“

Kadet Biegler se mezitím díval vítězně po všech a poručík Dub pošepal nadporučíkovi Lukášovi, že to ,čapí křídlo s rybím ocasem‘ zjelo Ságnera jaksepatří.

„Podivný případ, pánové,“ ozval se opět hejtman Ságner, jako by chtěl navázat rozmluvu, poněvadž to ticho bylo velice trapné. „V brigádní kanceláři jsou obmezení.“

„Dovoluji si podotknout,“ ozval se opět neúnavný kadet Biegler, který opět se chtěl pochlubit svými rozumy, „že podobné věci důvěrného, přísné důvěrného rázu neměly by od divize jít kanceláři brigády. Předmět týkající se nejdůvěrnější záležitosti armádního sboru mohl by být oznámen přísně důvěrným oběžníkem jedině velitelům částí divizí i brigád, pluků. Znám systémy šifer, které byly používány ve válkách o Sardinii a Savojsko, v anglo-francouzské kumpanii u Sebastopolu, při povstání boxerů v Číně i za poslední rusko-japonské války. Systémy tyto byly předávány...“

„Nám starého kozla na tom záleží, kadete Biegler,“ s výrazem opovržení a nelivosti řekl hejtman Ságner; „je jisto, že systém, o který šla řeč a který jsem vám vysvětloval, je nejen jeden z nejlepších, ale můžeme říct nedostizitelných. Všechna oddělení pro protišpionáž našich nepřátelských štábů mohou jít na hrnec. Kdyby se rozkrájeli, nepřečtou naše šifry. Jest to něco zcela nového. Tyto šifry nemají předchůdce.“

Snaživý kadet Biegler významně zakašlal. „Dovoluji si,“ řekl, „pane hejtmane, upozorniti na knihu Kerickhoffovu o vojenském šifrování. Knihu tu může si každý objednat ve vydavatelstvu Vojenského naučného slovníku. Jest tam důkladně popsána, pane hejtmane, metoda, o které jste nám vypravoval. Vynálezcem jejím je plukovník Kircher, sloužící za Napoleona I. ve vojsku saském. Kircherovo šifrování slovy, pane hejtmane: každé

slovo depeše se vykládá na protější stránce klíče. Metoda ta zdokonalena nadporučíkem Fleissnerem v knize Handbuch der militärischen Kryptographie, kterou si každý může koupit v na, kladatelství Vojenské akademie ve Vídeňském Novém Městě. Prosím, pane hejtmane.“ Kadet Biegler sáhl do ručního kufříku a vytáhl knížku, o které mluvil, a pokračoval: „Fleissner udává týž příklad, prosím račte se všichni přesvědčit. Týž příklad, jak jsme slyšeli:

Depeše: Auf der Kote 228, Maschinengewehrfeuer linksrichten.

Klíč: Ludwig Ganghofer: Die Sünden der Väter Zweiter Band. A podívejte se prosím dále: šifra ‚Sache mit uns das wir aufsehen in die versprochen die Martha...‘ a tak dále. Právě jak jsme před chvílí slyšeli.“

Proti tomu se nedalo nic namítat. To usmrkané ‚čapí křídlo s rybím ocasem‘ mělo pravdu.

Ve štábu armády si někdo z pánů generálů ulehčil práci. Objevil Fleissnerovu knihu o vojenském šifrování, a už to bylo hotovo.

Po celou tu dobu bylo vidět, že nadporučík Lukáš přemáhá jakési divné duševní rozčilení. Kousal se do pysku, chtěl něco říct, ale nakonec počal mluvit o něčem jiném, než bylo jeho prvním úmyslem.

„Nesmí se to brát tak tragicky,“ řekl s podivnými rozpaky, „během našeho pobytu v lágru v Brucku nad Litavou změnilo se již několik systémů šifrování depeší. Nežli přijedeme na frontu, tak zas budou nové systémy, ale myslím, že v poli není čas na luštění takových kryptogramů. Než by kdokoliv z nás rozluštil podobný šifrovaný příklad, dávno už by bylo po kumpanii, bataliónu i po brigádě. Praktického významu to nemá!“

Hejtmán Ságner velice nerad přikývl hlavou. „V praxi,“ pravil, „alespoň pokud se týče mých zkušeností ze srbského bojiště, neměl nikdo času na luštění šifer. Neříkám, že by šifry neměly významu při delším pobytu v zákopech, když se zakopáme a čekáme. Že se šifry mění, je také pravda.“

Hejtmán Ságner ustupoval na celé čáře: „Velkou část viny na tom, že se dnes od štábů na pozici čím dále tím méně používá šifer, je to, že naše polní telefony nejsou přesné a nereprodukuje, zejména při dělostřeleckém ohni, jasné jednotlivé slabiky. Vy prostě neslyšíte ničeho a způsobuje to zbytečný chaos.“ Odmlčel se.

„Zmatek je to nejhorší, co může být v poli, pánové,“ dodal ještě prorocky a odmlčel se.

„Za chvíli,“ řekl dívaje se oknem, „jsme v Rábu: Meine Herren!

18 Slavný výprask

Mužstvo zde dostane po patnácti dekách uherského salámu. Půl hodiny rast
“

Podíval se na maršrútu: „Ve 4.12 se odjíždí. Ve 3.58 všechno ve vagónech. Tedy vystupuje se po kumpaniích. Jedenáctá a tak dále. Zugsweise, Direktion Verpflegungsmagazin No 6. Kontrola při vydávání: kadet Biegler.“

Všichni se podívali na kadeta Bieglera s pohledem: Budeš mít vojnu, holobrádku.

Ale snaživý kadet Biegler vytáhl již z kufríku arch papíru, pravítko, nalinkoval si arch, rozdělil na maršové roty a tázal se velitelů jednotlivých rot po stavu mužstva, z kterých žádný to nevěděl nazpamět a mohli Bieglerovi dát požadované číslice dle nejasných poznámek ve svých notesích.

Hejman Ságner mezitím počal ze zoufalství číst nešťastnou knihu Hříchy otců, a když vlak stanul na nádraží v Rábu, sklapl přečtené stránky a poznamenal: „Tenhle Ludwig Ganghofer nepíše špatně.“

Nadporučík Lukáš první vyřítel se ze štábního vagónu a šel k vagónu, kde nalézal se Švejek.

Švejek i ostatní již dávno přestali hrát karty a sluha nadporučíka Lukáše Baloun měl již takový hlad, že se počal bouřit proti vojenské vrchnosti a vykládat, že ví velice dobře, jak páni oficíři si dávají do mouly. Je to horší, než když byla robota. Dřív že tomu tak na vojně nebylo. To že se ještě, jak jeho dědeček říkáva doma na výměnku, oficíři za šestašedesáté války dělili s vojáky o slepice a chleba. Jeho nářku nebylo konce, až konečně Švejek uznal za dobré pochválit stav vojenský za nynější války.

„Ty máš nějakýho mladýho dědečka,“ řekl přívětivé, když dojeli Rábu, „kerej se dovede pamatovat jen na tu vojnu v 66. roce. To já znám nějakýho Ronovskýho a ten měl dědečka, kerej byl v Itálii ještě za roboty a sloužil tam svejch dvanáct let a domů přišel jako kaprál. A neměl žádnou práci, tak ho vzal, toho dědečka, jeho otec k sobě do služby. A tenkrát jednou jeli na robotu svázet pařezy a jeden takovej pařez, jak nám vykládal ten dědeček, co sloužil u svýho tatíka, byl jako habán, a tak s ním nemohli ani hnout. A von jako řek: ‚Nechme ho tady, potvoru, kdo se s ním bude dřít.‘ A hajnej, který to slyšel, začal křičet a zdvih hůl, že musí ten pařez naložit. A ten dědeček toho našeho Ronovskýho neřek nic jiného než: ‚Ty mlacáku jeden, já jsem

starej vysloužilý voják.‘ Ale za tejdén dostal vobsilku a musel rukovat zas do Itálie, a tam byl zas deset let a psal domů, že toho hajnýho, až se vrátí, bábne po hlavě sekýrou. To bylo jen štěstí, že ten hajnej umřel.“ Ve dveřích vagonu se vtom objevil nadporučík Lukáš.

„Švejku, pojdte sem,“ řekl, „nechte si vaše pitomé výklady a raději mně pojdte něco vysvětlit“

„Bezevšeho, poslušné hlásím, pane obrlajtnant“ Nadporučík Lukáš odváděl Švejka a pohled, kterým ho sledoval, byl velice podezřívavý.

Nadporučík Lukáš během celé přednášky hejtmána Ságnera, která skončila takovým fiaskem, dopracoval se k jisté detektivní schopnosti, k čemuž nebylo třeba mnoho obzvláštních kombinací, neboť den před odjezdem hlásil Švejk nadporučíkovi Lukášovi: „Pane obrlajtnant, na batalióně jsou nějaký knížky pro pány lajtnanty. Vodnes jsem je z regimentskanclaje.“ Proto když přešli druhé koleje, nadporučík Lukáš přímo se otázal, když zašli za vyhaslou lokomotivu, která čekala již týden na nějaký vlak s municí: „Švejku, jak to bylo tenkrát s těmi knížkami?“

„Poslušné hlásím, pane obrlajtnant, že je to moc dlouhá historie, a vy se vždy ráčíte rozčilovat, když vám všechno dopodrobna vypravuju. Jako tenkrát, když jste mně chtěl dát ten pohlavek, když jste roztrhal ten přípis týkající se válečné půjčky a já vám vyprávěl, že jsem čet jednou v nějakéj knížce, že dřív, když byla vojna, tak lidi museli platit z voken, za každý vokno dvacetník, z husí taky tolik...“

„Takhle bychom nebyli hotovi, Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš, pokračuje ve výslechu, přičemž si předsevzal, že to nejpřísněji důvěrné musí být přirozeně úplně skryto, aby ten holomek Švejk nedělal zas z toho nějakou potřebu. „Znáte Ganghoferu?“

„Čím má bejt?“ otázal se Švejk se zájmem.

„Je to německý spisovatel, vy chlape pitomá,“ odpověděl nadporučík Lukáš.

„Namouduši, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk s výrazem mučedníka, „já žádnýho německýho spisovatele osobně neznám. Já jsem znal jenom jednoho českýho spisovatele osobně, nějakýho Hájka Ladislava z Domažlic. Von byl redaktorem Světa zvířat a já mu jednou prodal takovýho voříška za čistokrevnýho špice. To byl moc veselej pán a hodnej. Chodil do jedný hospody a tam čet vždycky svoje povídky, takový smutný, až se všichni řehtali, a von potom plakal a platil za všechny v hospodě a museli jsme

20 Slavný výprask

mu zpívat: Domažlická brána pěkné malovaná, kdo tu bránu maloval, ten panenky miloval... ten huž tady není, huž je zahrabaný...“

„Vždyť nejste na divadle, řvete jako operní zpěvák, Švejku,“ ulekané ozval se nadporučík Lukáš, když Švejk zazpíval poslední větu ,ten huž tady není, huž je zahrabaný‘. „Na to jsem se vás netázal. Chtěl jsem jen vědět, zdali jste si všiml, že ty knížky, o kterých jste se vy mně sám zmiňoval, byly od Ganghoferova. – Co je tedy s těmi knížkami?“ vybuchl zlostně.

„S těmi, co jsem odnesl z regimentuskanclaje na batalión?“ otázal se Švejk. „Ty byly vopravdu vod toho sepsaný, vo kterým jste se mé ptal, jestli ho neznám, pane obrlajtnant. Já jsem dostal telefonogram přímo z regimentuskanceláře. Voni totiž chtěli ty knížky poslat na batalionskanclaj, ale všichni tam byli pryč i s dienstführendrem, poněvadž museli bejt v kantýně, když se jede na front, a poněvadž žádnéj neví, jestli bude ještě někdy sedět v kantýně. Voni tedy tam byli, pane obrlajtnant, byli a pili, nikde po telefonu ani ode všech druhejch marškumpaček nemohli nikoho sehnat, ale poněvadž vy jste mně přikázal, abych zatím byl jako ordonanc u telefonu, než k nám přidělí telefonistu Choudounského, tak jsem seděl, čekal, až došla taky na mé řada. Z regimentuskanclaje nadávali, že se nikde nemohou dozvonit, že je telefonogram, aby si maršbataliónskancclaj vyzdvihla v regimentuskanclaj nějaký knížky pro pány oficíry od celého maršbatáku. Poněvadž vím, pane obrlajtnant, že se na vojně musí jednat rychle, tak jsem telefonoval na regimentuskanclaj, že sám ty knížky vyzvednu a že je odnesu do batalionskanelaje. Tam jsem dostal takový ranec, že jsem to stíží vodtáh k nám do kumpaniekanclaje, a prohlídl jsem si ty knížky. Ale to jsem si pomyslíl svoje. Regimentrechnungsfeldvébl v regimentuskanclaj mně totiž povídal, že podle telefonogramu na regiment už vědí u bataliónu, co si mají z těch knížek vybrat, kerej díl. Voni totiž ty knížky byly vo dvou dílech. První díl zvlášť, druhej díl zvlášť. Nikdy v životě jsem se tak tomu nezasmál, poněvadž jsem už v životě přečet mnoho knih, ale nikdy jsem nezačal číst něco vod druhýho dílu. A von mně tam ještě jednou říká: ‚Tady máte první díly a tady máte druhý díly. Kerej díl si mají číst páni oficíři, to už vědí.‘ Tak jsem si pomyslíl, že jsou všichni vožralí, poněvadž když se má kniha číst vod začátku, takovej román, jakej jsem přines, vo těch Sünden der Väter, poněvadž znám taky německy, že se musí začít s prvním dílem, poněvadž nejsme židi a nečtení to pozpátku. Proto jsem se taky vás ptal, pane obrlajtnant, po telefonu, když jste se vrátil z kasina, a hlásil jsem vám

to o těch knížkách, jestli snad teď na vojně je to převrácený a jestli se nečtou knihy v obráceném pořádku, napřed druhý a potom teprve první díl. A vy jste mně řek, že jsem vožralý hovado, když ani nevím, že v otčenáši je napřed ‚Otče náš‘ a potom teprve ‚amen‘. – Je vám špatné, pane obrlajtnant?“ otázal se se zájmem Švejka, když bledý nadporučík Lukáš zachytil se stupátka k vodojemu vyhaslé lokomotivy.

V jeho bledé tváři nejevil se žádný výraz zlosti. Bylo to něco zoufale beznadějného.

„Dál, dál, Švejku, už je to jedno, už je dobře...“

„Já jsem byl, jak povídám,“ zněl na opuštěné koleji měkký hlas Švejkův, „taky téhož mínění. Jednou jsem koupil krvák vo Róžovi Šavaňů z Bakonskýho lesa a scházel tam první díl, tak jsem se musel dohadovat vo tom začátku, a ani v takovej raubířskej historii se neobejdete bez prvního dílu. Tak mně bylo úplně jasný, že je to vlastně zbytečný, kdyby páni oficíři začli číst napřed druhý díl a potom první, a jak by to vypadalo hloupě, kdybych u bataliónu byl vyřídil to, co říkali v regimentskanclaj, že páni oficíři už vědí, kerej díl mají číst. Vono mně to vůbec s těma knížkama, pane obrlajtnant, připadalo strašně nápadný a záhadný. Já věděl, že páni oficíři vůbec málo čtou, a když je řvava válečná...“

„Nechte si blbiny pro sebe, Švejku,“ zasténal nadporučík Lukáš.

„Vždyť já jsem, pane obrlajtnant, se vás taky hned ptal po telefonu, jestli chcete hned voba díly najednou, a vy jste mně řek, zrovna jako teď, abych si nechal ty blbiny pro sebe, ještě prej se tahat s nějakějma knihama. A tu jsem si pomyslíl, že když je to vaše mínění, že musejí taky ty vostatní páni tak se na to dívat. Zeptal jsem se taky na to našeho Vaňka, ten má přece už zkušenosti z fronty. Von povídal, že napřed každěj z pánů oficírů myslel, že je celá vojna nějaká srandička, a vez si do pole celou bibliotéku jako na letní byt. Dostávali dokonce vod arcikněžen dárkem celý sebraný spisy vod různějch básníků do pole, takže pucflekové se pod tím prohejbali a proklínali den svýho narození. Povídal Vaněk, že ty knihy nebejvaly vůbec k potřebě, pokud se tejkalo kouření, neboť byly na moc pěkným papíře, tlustým, a na latríně že si člověk s takovejma básněma vodřel, s dovolením, pane obrlajtnant, celou zadnici. Na čtení nezbejvalo času, poněvadž se muselo pořád prchat, tak se to vodhazovalo, a potom byl už takovej zvyk, že jakmile bylo slyšet první kanonádu, že pucflek hned vyházal všechny zábavný knížky. Po tom, co jsem slyšel, chtěl jsem ještě jednou slyšet,

22 Slavný výprask

pane obrlajtnant, vaše mínění, a když jsem se vás optal po telefonu, co má být s těmi knížkami, tak jste řekl, že když mně něco vlez do mé blbě palice, tak že nepopustím, dokud nedostanu jednu přes hubu. Tak jsem tedy, pane obrlajtnant, vodnes do batalionskanclaje jenom ty první díly vod toho románu a druhej díl jsem nechal zatím v naší kompaniekanclaji. Měl jsem ten dobrej úmysl, až si páni oficíři přečtou první díl, že pak se jim vydá druhej díl, jako z knihovny, ale najednou přišlo to, že se jede, a telefonogram po celém bataliónu, že všechno zbytečný se má dát do regimentsmagacínu. Tak jsem se ještě zeptal pana Vaňka, jestli druhej díl toho románu považuje za něco zbytečnýho, a von mně řekl, že vod doby těch smutných zkušeností v Srbsku, v Haliti a v Uhrách se žádný knihy pro zábavu nevozejí na front, a ty schránky v městech, aby se sbíraly vodložený noviny pro vojáky, ty že jsou jediné dobrý, poněvadž do novin se dá balit dobře tabák nebo seno, co vojáci kouřejí v dekunkách. Na batalióně už rozdali ty první díly vod toho románu a ty druhý díly jsme vodnesli do magacínu.“

Švejck se odmlčel a hned dodal: „Tam vám je různěch věcí, v tom magacíně, pane obrlajtnant, dokonce i cylindr budějovickýho regenschorih, jak s ním narukoval k regimentu...“

„Já vám něco řeknu, Švejku,“ s těžkým povzdechem ozval se nadporučík Lukáš, „vy vůbec nejste si vědom dosahu svého jednání. Mně se samotnému už hnuší nadávat vám blbě. Pro vaši blbost není vůbec slova. Když vám řeknu blbe, tak vás nazývám ještě laskavým jménem. Vy jste provedl něco tak hrozného, že ty vaše nejstrašnější zločiny; kterých jste se dopustil za tu dobu, pokud vás znám, jsou proti tomu pravou andělskou hudbou. Kdybyste, Švejku, věděl, co jste udělal... Ale vy se toho nikdy nedozvíte... A jestli by snad někdy přišla řeč na ty knížky, tak se nevopovazujte kecnout, že já jsem vám po telefonu něco říkal, aby se ten druhý díl... Kdyby někdy přišla řeč na to, jak to bylo s tím prvním a druhým dílem, nevsímejte si toho. Vy o ničem nevíte, nic neznáte, na nic se nepamatujete. Ne abyste chtěl mne do něčeho zaplést, vy jeden...“

Nadporučík Lukáš mluvil takovým hlasem, jako by se o něho pokoušela horečka, a toho okamžiku, když umkl, využítkoval Švejck k nevinné otázce: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, za prominutí, proč se nikdy nedozvím, co jsem vyved hroznýho. Já, pane obrlajtnant, jsem se vopovážil na to zeptat jenom kvůli tomu, abych se příště mohl takový věci

vystříhat, když se všeobecně povídá, že se vod chyby člověk učí, jako ten slejvač Adamec z Daňkovky, když se vomylem napil solný kyseliny . . .“

Nedokončil, poněvadž nadporučík Lukáš přerušil jeho příklad ze života slovy: „Vy troubo jedna! Vysvětlovat vám nic nebudu. Vlezte si zas do vagónu a řekněte Balounovi, až bude Budapešť, aby mně přinesl do štábního vagónu nějakou housku a potom tu játrovou paštiku, kterou mám dole v kufříku ve staniolu. Potom řeknete Vaňkovi, že je kus mezka. Třikrát jsem ho žádal, aby mně udal přesný stav manšaftu. A když jsem to dneska potřeboval, tak jsem měl jen starý štand z minulého týdne.“

„Zum Befehl, Herr Oberleutnant,“ zaštěkal Švejka a vzdaloval se pomalu k svému vagónu. Nadporučík Lukáš prošel se po trati, přičemž si pomyslil: „Měl jsem mu přece dát pár facek, a zatím se s ním bavím jako s nějakým kamarádem.“

Švejka lezl vážně do svého vagónu. Měl sám před sebou úctu. To se každý den nestane, aby provedl něco tak hrozného, že se nikdy nesmí dozvědět, co to bylo.

„Pane rechnungsfeldvébl,“ řekl Švejka, když seděl na svém místě, „pan obrlajtnant Lukáš zdá se mně dnes být ve velmi dobrý náladě. Dává vám po mně vzkazovat, že jste mezek kvůli tomu, že už třikrát vás žádal, abyste mu udal pravý stav manšaftu.“

„Hergot,“ dopálil se Vaněk, „já těm cuksfírům zasolím. Copak já za to mohu, že každéj takovej obejda cuksfíra dělá si, co chce, a neposílá mně štand cukru. Mám si štand vycucát z malíčku? To jsou poměry u naší kumpačky. To se může stát jenom u jedenácté marškumpačky. Ale já to tušil, já to věděl. Já o tom ani minutu nepochyboval, že jsou u nás nepořádky. Jeden den schází u kuchyně čtyry porce, druhý den zas přebývají tři. Kdyby mně ti lotři alespoň oznámili, jestli někdo není ve špitále. Ještě minulý měsíc ved jsem nějakého Nikodéma, a teprve při lénunku jsem se dozvěděl, že ten Nikodém zemřel v Budějovicích v nemocnici na rychlé souchotiny. A pořád se na něho fasovalo. Mundúr jsme na něho vyfasovali, ale je u boha, kam se to podělo. Potom mně ještě pan obrlajtnant řekne, že jsem mezek, když on sám nedovede dohlédnout na pořádek u své kumpanie.“

Účetní šikovatel Vaněk chodil rozčileně po vagóně: „Já být kompaniekomanďantem! To by všechno muselo klapat. O každém

24 Slavný výprask

maníkovi bych měl přehled. Šarže by mně musely dvakrát denně podávat štand. Ale když šarže nejsou k ničemu. A nejhorší je u nás ten cuksfíra Zyka. Samý žert, samá anekdota, ale když mu oznamují, že je Kolařík odkomandován z jeho cuku k trénu, hlásí mně druhý den zas týž samý štand, jako by Kolařík dál se válel u kumpanie a u jeho cuku, A když se to má opakovat denně a potom ještě o mně říct, že jsem mezek... Takhle si pan obrlajtnant nezíská přátely. Rechnungsfeldvébl u kumpanie není žádný frajtr, s kterým si každý může vytříť...“

Baloun, který poslouchal s otevřenou hubou, pronesl nyní za Vaňka sám to pěkné slovo, které Vaněk nedořekl, čímž chtěl snad se také vmíchat do rozhovoru.

„Vy tam kušujte,“ řekl rozčilený účetní šikovatel.

„Poslyš, Baloune,“ ozval se Švejek, „tobě mám vyřídit, abys panu obrlajtnantovi, až přijedeme do Pešti, přines do vagónu nějakou housku a tu játrovou paštiku, co má pan obrlajtnant dole v kufříku ve staniolu.“

Obr Baloun svěřil zoufale své dlouhé ruce šimpanze, prohnul hřbet a setrval v té pozici hezkou chvíli.

„Nemám,“ řekl tichým zoufalým hlasem, dívaje se na špinavou podlahu vagónu.

„Nemám,“ opakoval úrypkovitě, „já jsem myslel... Já ji před odjezdem rozbalil... Já jsem k ní čichnul..., jestli není zkažená... – Já ji vychutnal,“ zvolal s takovým upřímným zoufalstvím, že všem bylo úplně jasno.

„Sežral jste ji i se staniolem,“ zastavil se před Balounem účetní šikovatel Vaněk, jsa tomu povděčen, že nemusí dál zastávat svůj názor, že není sám mezek, jak mu dal vzkázat nadporučík, ale že příčina neznámého kolísajícího štandu X má hlubší základy v jiných mezcích, a že nyní rozhovor se přesunul a točí se kolem nenažraného Balouna, kolem nové tragické události. Vaněk dostal takovou chut Balounovi říct něco nepřijemné mravoučného, když vtom ho předešel kuchař okultista Jurajda, který odložil svou zamilovanou knížku, překlad staroindických suter Pragná-Paramita, a obrátil se na zdrceného Balouna, který se ještě více shrbil pod tíhou osudu: „Vy, Baloune, máte bdíti sám nad sebou samým, abyste neztratí důvěru v sebe samotného i důvěru v osud. Nemáte připisovat sobě na svůj účet to, co je zásluhou jiných. Kdykoliv se octnete před podobným problémem, který jste sežral, vždy se ptejte samého sebe: V jakém poměru jest ke mně játrová paštika?“

Švejek uznal za vhodné doplnit tuto úvahu praktickým příkladem: „Sám jsi mně, Baloune, předešle vykládal, že budou u vás zabíjet a udit, a jen co budeš znát, až budem na místě, číslo pošní pošty, že ti hned pošlou kus šunky. Ted si představ, že by tu šunku z feldpošty poslali k nám do kumpacky a my jsme si s panem rechnungsfeldvéblem každej uřízli kousek, a vono by nám to zachutnalo, tak ještě kousek, až by to s tou šunkou dopadlo jako s jedním mým známým listonošem, nějakým Kozlem. Měl kostižer, tak mu napřed uřízli nohu pod kotník, potom pod koleno, potom stehno, a kdyby byl včas neumřel, byli by ho vořezali celýho jako prasklou tužku. Představ si tedy, Baloune, že bychom ti byli tu šunku tak sežrali, jako ty jsi panu obrlajtnantovi zblafnul játrovou paštiku.“

Obr Baloun podíval se na všechny smutně.

„Jedině mým přičiněním a zásluhou,“ řekl účetní šikovatel k Balounovi, „zůstal jste buršem u pana obrlajtnanta. Měl jste být přeložen k sanité a odnášet raněné z gefechtu. Pod Duklou šli od nás saniteráci třikrát za sebou pro jednoho raněného fénricha, který dostal bauchšus před dráthindrnisama, a všichni tam zůstali, samý kopfšus. Teprve čtvrtý pár ho přines, ale než ho odnesli na hilfsplac, byl fénrich nebožtíkem.“

Baloun se již nezdržel a hlasitě zavzlykal.

„Že se nestydíš,“ opovržlivě řekl Švejek, „to jseš voják...“

„Dyž já nejsem pro vojnu dělanej,“ zahořekoval Baloun, „já jsem pravda nenažranej, nedožranej, poněvadž jsem vytrženej z pořádnýho života. Vono je to u nás v rodu. Nebožtík tatínek, ten se sázel v Protivíně v hospodě, že sní na posezení padesát buřtů a dva bochníky chleba, a vyhrál to. Já jsem jednou vo sázku sněd čtyry husy a dvě mísy knedlíků se zelím. Doma si vzpomenu po obědě, že bych chtěl ještě něco zakusit. Jdu do komory, uříznu si kus masa, pošlu si pro džbán piva a splivnu dvě kila uzennyho. Měl jsem doma starýho čeledína Vomela a ten mě vždycky napomínal, abych jen tak nepejchnul, necpal se, že von pamatuje, jak mu jeho dědeček vypravoval dávno vo jednom takovým nedožerovi. A potom když byla nějaká vojna, že se nerodilo nic po celejch vosum let a že pekli chleba ze slámy a z toho, co zůstalo z lněnýho semene; a to byl svátek, když mohli do mlíka nadrobit trochu tvarohu, když nebylo chleba. A von ten sedlák, hned jak nastala ta bída, za tejden umřel, poněvadž ten jeho žaludek nebyl zvyklej na takovou selskou bídu...“

26 Slavný výprask

Baloun zvedl svůj zarmoucený obličej: „Ale já si myslím, že pánbůh lidi potrestá, a přeci nevpustí.“

„Pánbůh nedojedy přived na svět, a pánbůh se vo ně postará,“ poznamenal Švejk, „jednou užs byl uvázanej a teď bys zasloužil, aby tě poslali do první linie; když já jsem byl buršem u pana obrlajtnanta, tak se mohl na mne ve všem spolehnout a ani ho nikdy nenapadlo, že bych mu byl něco sežral. Když se něco fasovalo zvláštního, tak mně vždycky řek: ‚Nechte si to, Švejku,‘ nebo: ‚A co, já o to tolik nestojím, dejte sem kousek a s ostatním si dělejte, co chcete.‘ A když jsme byli v Praze a on mne poslal někdy pro oběd do restaurace, tak aby si snad nemyslel, že mu nesu malou porci, poněvadž jsem polovičku na cestě sežral, sám jsem ze svých posledních peněz, když se mně zdála být porce malou, přikoupil ještě jednu, aby se pan obrlajtnant najed a vo mně si nic špatnýho nemyslel. Až takhle jednou na to přišel. Musel jsem mu vždycky nosit z restaurace jídelní lístek a on si vybral. Tak si vybral ten den nadívané holoubě. Já jsem si myslel, když mně dali půlku, že by si snad mohl pan obrlajtnant myslet, že jsem mu druhou půlku sežral, tak jsem ještě jednu porci koupil ze svého a přines takovou nádhernou porci, že pan obrlajtnant Šeba, který ten den sháněl oběd a přišel právě před polednem na návštěvu k mému obrlajtnantovi, se taky najed. Ale když se najed, povídá: ‚Tohle mně neříkej, že je to jedna porce. Na celým světě nedostaneš na menu celý nadívaný holoubě. Když seženu dneska peníze, tak si pošlu do tý tvý restaurace pro oběd. Řekni tu upřímně, že je to dvojnásobná porce.‘ Pan obrlajtnant se mě zeptal před ním, abych dosvědčil, že dal mně peníze jen na jednoduchou porci, poněvadž nevěděl, že přijde. Odpověděl jsem, že mně dal peníze na vobyčejný oběd. ‚Tak vidíš,‘ řekl můj obrlajtnant, ‚tohle ještě nic není. Předešle mně přines Švejk dvě husí stehna k obědu. Tedy si představ: polívka s nudlema, hovězí maso se sardelovou omáčkou, dvě husí stehna, knedlíků a zelí do stropu a palačinky!‘“

„C-c ta-ta,“ mlaskl Baloun.

Švejk pokračoval: „To byl kámen ourazu. Pan obrlajtnant Šeba poslal skutečně druhýho dne svého pucfleka pro oběd do tý naší restaurace, a von mu přines jako příkrm takovou malinkou hromádečku pilafu ze slepice, jako když se šestinedelní děťátko vykaká do peřinky, tak asi na dvě lžičky. A pan obrlajtnant Šeba na něho; že polovici sežral. A von, že je nevinnej. A pan obrlajtnant Šeba mu dal přes hubu a dával mne za příklad. Já že nosím

porce panu obrlajtnantovi Lukášovi. A tak ten nevinnej zfacovanej voják se druhej den v restauraci, když šel pro oběd, na všechno vyptal, řek to svýmu pánovi, ten zas mýmu obrlajtnantovi. Sedím já večer za novinama a čtu si zprávy nepřátelskejch štábů z bojiště, když můj pan obrlajtnant vešel, celej hledej, a hned přímo na mne uhočil, abych mu řek, kolik těch dvojnásobnejch porcí jsem v restauraci platil, že ví všechno, že mně vůbec žádný zapírání nepomůže, že už dávno ví o tom, že jsem blbec, ale že byl bych blázen, to že mu nenapadlo. Udělal jsem prej mu takovou vostudu, že má největší chut zastřelit napřed mě a potom sebe. ‚Pane obrlajtnant,‘ řekl jsem mu, ‚když jste mě přijímal, ten první den jste o tom mluvil, že každěj pucflek je zloděj a podlej chlap. A když v tej restauraci dávali vopravdu tak malinký porce příkrmu, tak byste si bejval moh pomyslit, že jsem vopravdu taky jeden z takovejch podlejch chlapů, že jsem vám to sežral...‘“

„Můj bože na nebi.“ zašeptal Baloun a shýbl se pro kufřík nadporučíka Lukáše a odcházel s ním dozadu.

„Potom se nadporučík Lukáš,“ pokračoval Švejek, „počal šacovat po všech kapsách, a když to bylo marný, sáhl si do vesty a dal mně své stříbrně hodinky. Byl takovej pohnutej. ‚Až dostanu gáži, Švejku,‘ řekl, ‚tak mně sepište, kolík jsem vám dlužen... Tyhle hodinky si nechte zvlášť. A podruhý neblázněte.‘ Potom jednou udeřila na nás voba taková bída, že ty hodinky jsem musel vodnest do zastavárny...“

„Copak tam děláte vzádu, Baloune?“ otázal se vtom účetní šikovatel Vaněk.

Místo odpovědi se nešťastný Baloun zakuckal. Otevřel si totiž kufřík nadporučíka Lukáše a cpal se jeho poslední houskou...

Nádražím bez zastávky projel jiný vojenský vlak odshora obsazený deutschmajstry, které posílali na srbský front. Ještě se nevzpamatovali ze svého nadšení při loučení s Vídní a řvali bez oddechu od Vídně až sem:

Prinz Eugenius, der edle Ritter,
vollt' dem Kaiser wiedrum kriegen
Stadt und Festung Beograd.
Er ließ schlagen einen Brucken,
dala man kunnt' hinübrucken
mit der Armee wohl für die Stadt.

28 Slavný výprask

Nějaký kaprál s výbojně nakrouceným knírem, nahýbaje se ven, opřen jsa lokty o mužstvo, které klátilo ven z vagónu vystrčenýma nohama, dával takt a hulákal na celé kolo:

Als der Brucken war geschlagen,
daß man kunnt' mit Stuck und Wagen
frei passier'n den Donaufluß,
bei Semlin schlug man das Lager,
alle Serben zu verjagen...

Vtom však ztratil rovnováhu a vylítl z vagónu a plnou silou narazil v letu břichem na páku u výhybky, na které zůstal nabodnut viset, zatímco vlak jel dál a v zadních vagónech zpívali zase jinou.

Graf Radetzky, edler Degen,
schwur's des Kaisers Feind zu fegen
aus der falschen Lombardei.
In Verona langes Hoffen,
als mehr Truppen eingetroffen,
fühlt und rührt der Held sich frei...

Nabodnutý na hloupou výhybku, bojechtivý kaprál byl již mrtev a netrvalo dlouho, stál již u něho na stráži s bajonetem nějaký mladičkový vojáček z mužstva nádražního velitelství, který pojímal svou úlohu velice vážně. Stál vzpřímen u výhybky a tvářil se tak vítězoslavně, jako by to bylo jeho dílo, naražení kaprála na výhybku.

Poněvadž byl Maďar, řval po celých kolejích, když přicházeli sem se dívat z ešalonu bataliónu 91. pluku: „Nem szabad! Nem szabad! Komision militär nem szabad!“

„Má už to vodbytý,“ řekl dobrý voják Švejk, který byl také mezi zvědavci, „a má to tu výhodu, že když už má kus železa v bříše, alespoň ví všichni, kde byl pohřbenej. Je to zrovna na dráze, a nemusejí jeho hrob shánět po všech bojištích. – Nabod se akorát,“ řekl ještě Švejk znalecky, obcházeje z druhé strany kaprála, „má střeva v kalhotech.“

„Nem szabad, nem szabad!“ křičel mladičkový maďarský vojáček, „komision militär bahnhof, nem szabad!“

Za Švejkem ozval se přísný hlas: „Co tady děláte?“ Před ním stál kadet

Biegler. Švejek zsalutoval. „Poslušně hlásím, prohlížíme si nebožtíka, pane kadet“

„A co jste zde ved za agitaci? Co tady máte co dělat?“

„Poslušně hlásím, pane kadet,“ s důstojným klidem odpověděl Švejek, „že jsem nikdy žádnou zaagitaci neved.“

Vzadu za kadetem se dalo několik vojáků do smíchu a kupředu vystoupil před kadeta účetní šikovatel Vaněk.

„Pane kadet,“ řekl, „pan obrlajtnant poslal sem ordonanc Švejka, aby mu řek, co se stalo. Byl jsem ted u štábního vagónu a batalionsordonanc Matušič vás hledá z nařízení pana batalionskomandanta. Máte hned jít k panu hejtmanovi Ságnerovi.“

Všechno se rozcházelo do svých vagónů, když za chvíli ozval se signál k vstoupení do vagónů.

Vaněk jda se Švejkem, řekl: „Když je někde víc lidí, tak si nechte, Švejku, svoje rozumy. Mohlo by vás to mrzet. Mohlo by se stát, když ten kaprál byl od dajčmajstrů, že by se to mohlo vykládat, jako že máte z toho radost. Ten Biegler je strašný čechožrout“

„Vždyť já jsem níc neřek,“ odpověděl Švejek tónem, který vylučoval každou pochybnost, „než to, že se ten kaprál nabod akorát, měl střeva v kalhotech... Von moh...“

„Tak už o tom, Švejku, přestaňme mluvit“ A účetní šikovatel Vaněk si odplivl.

„Vono je to jedno,“ poznamenal ještě Švejek, „mají mu lezt střeva pro císaře pána ven z břicha zde nebo tam. Von vykonal stejné svou povinnost... Von moh...“

„Podívejte se, Švejku,“ přerušil ho Vaněk, „jak si to zas nese batalionsordonanc Matušič k Štábnímu vagónu. To se divím, že se ještě nenatáh přes koleje.“

Krátce předtím byla mezi hejtmanem Ságnerem a snaživým kadetem Bieglerem velice ostrá rozmluva.

„Já se vám divím, kadete Bieglere,“ mluvil hejtman Ságner, „proč jste mně hned nepřišel oznámit, že se nefasuje těch patnáct deka uherského salámu. To teprve musím já jít ven a sám se přesvědčit, proč se mužstvo vrací od skladiště. A páni důstojníci také, jako by rozkaz nebyl rozkazem. Řekl jsem přece: ‚Do skladiště zugswaise po kompanii.‘ To znamenalo, když ve skladišti nic jsme nedostali, že se má také jít zugswaise po kompanii do

30 Slavný výprask

vagonů. Vám jsem přikázal, kadete Bieglere, abyste hleděl udržet pořádek, ale vy jste nechal všechno plavat. Byl jste rád, že se nemusíte starat o počítání porcí salámu, a šel jste se klidně podívat, jak jsem viděl z okna, na nabodnutého kaprála od dajěmajstrů. A když jsem vás potom dal zavolat, tak nemáte nic jiného na práci než ze své kadetské fantazie žvanit o tom, že jste se šel přesvědčit, zdali se tam u nabodnutého kaprála nevede nějaká agitace...“

„Poslušně hlásím, že ordonanc od 11. kumpanie Švejka...“

„Dejte mně pokoj se Švejkem,“ zakřičel hejtman Ságner, „nemyslete si, kadete Bieglere, že budete dělat nějaké intriky proti nadporučíkovi Lukášovi. My jsme tam Švejka poslali... Tak se na mne díváte, jako byste si myslel, že jsem si na vás zased... Ano, zased jsem si na vás, kadete Bieglere... Když neumíte respektovat svého představeného, snažíte se ho blamovat, tak vám udělám takovou vojnu, že vy, kadete Bieglere, si vzpomenete na stanici Ráb... Chvástat se svými teoretickými vědomostmi... Počkejte, až budeme na frontě... Až vám poručím jít na offzierspatrolu přes drátěné překážky... Váš raport? Ani ten raport jste mně nedal, když jste přišel... Ani teoreticky, kadete Bieglere...“

„Poslušně hlásím, pane hejtmane, že místo patnácti deka uherského salámu obdrželo mužstvo po dvou pohlednicích. Prosím, pane hejtmane...“

Kadet Biegler podal veliteli bataliónu dvě z těch pohlednic, které vydávalo ředitelství Vojenského válečného archívu ve Vídni, kde byl náčelníkem generál pěchoty Wojnowich. Na jedné straně byla karikatura ruského vojáka, ruského mužika se zarostlou bradou, kterého objímá kostlivec. Pod karikaturou byl text:

Der Tag, an dem das perfide Rußland krepieren wird, wird ein Tag der Erlösung für ganze unsere Monarchie sein.

Druhá pohlednice pocházela z německé říše. Byl to dárek Němců rakousko-uherským vojínům.

Nahoře bylo „Viribus unitis“ a pod tím obrázek, jak na šibenici visí Sir Edward Grey a dole pod ním vesele salutují rakouský i německý voják.

Básnička dole byla vzata z knížky Greinzovy Železná pěst. Žertíčky na naše nepřátele, o kterých říšské listy psaly, že verše Greinzovy jsou rány karabáčem, přičemž obsahují pravý nezkrocený humor a nepřekonatelný vtip.

Text pod šibenicí, v překladě:

GREY

Na šibenici v příjemné výši
 měl by se houpat Edivard Grey,
 je na to již nejvyšší čas,
 však třeba upozornit vás,
 že žádný dub své nepropůjčil dřevo
 k popravě toho jidáše.
 Na dřevě visí osiky
 z Francouzské republiky.

Hejtman Ságner nebyl ještě ani hotov s přečtením těchto veršů „nezkroceného humoru a nepřekonatelného vtipu“, když vrazil do štábního vagonu bataliánní ordonance Matušič.

Byl poslán hejtmanem Ságnerem do telegrafní centrály vojenského nádražního velitelství, jestli snad nejsou jiné dispozice, a přinesl telegram od brigády. Nebylo však třeba sahat k žádnému klíči šifer. Telegram zněl prosté, nešifrovan: „Rasch abkochen, dann Vormarsch nach Sokal.“ Hejtman Ságner povážlivě zakroutil hlavou.

„Poslušné hlásím,“ řekl Matušič, „velitel stanice dá vás prosit k rozmluvě. Je tam ještě jeden telegram.“

Potom byla mezi velitelem nádraží a hejtmanem Ságnerem rozmluva velice důvěrného rázu. První telegram musel být odevzdán, třebas měl obsah velice překvapující, když je batalián na stanici v Rábu: „Rychle uvařit a pak pochodem na Sokal.“ Adresován byl nešifrovaně na pochodový batalián 91. pluku s kopií na pochodový batalián 75. pluku, který byl ještě vzadu. Podpis byl správný: Velitel brigády Ritter von Herbert.

„Velmi důvěrné, pane hejtmane,“ řekl tajuplné vojenský velitel nádraží. „Sekrétní telegram od vaší divize. Velitel vaší brigády se zbláznil. Byl odvezen do Vídně, když rozeslal od brigády několik tuctů podobných telegramů na všechny strany. V Budapešti uvidíte jistě nový telegram. Všecky jeho telegramy patří přirozené anulovat, ale ještě jsme žádný pokyn v tom ohledu nedostali. Mám, jak říkám, jediné příkaz od divize, aby nešifrované telegramy nebyly brány v úvahu. Doručovat je musím, poněvadž v tom ohledu neobdržel jsem od svých instancí odpovědi. Prostřednictvím svých instancí informoval jsem se u velitelství armádního sboru a je se mnou zavedeno vyšetřování... – Jsem aktivní důstojník staré

32 Slavný výprask

ženijní služby,“ dodal, „byl jsem při stavbě naší strategické dráhy v Haliči... – Pane hejtmane,“ řekl po chvíli, „s námi starými chlapy od piky jen na front! Dnes je těch civilistů inženýrů od dráhy s jednoroční zkouškou dobrovolnickou jako psů v ministerstvu vojenství... Ostatně vy za čtvrt hodiny zas jedete dál... Pamatuji se jenom na to, že jsem jednou v kadetce v Praze vám pomáhal na hrazdu jako jeden ze staršího ročníku. Tenkrát jsme oba nesměli ven. Vy jste se pral s Němci ve třídě? Tam byl s vámi také Lukáš. Vy jste bývali spolu nejlepší kamarádi. Když jsme sem dostali telegram se seznamem důstojníků maršbataliónu, kteří projíždějí stanicí, tak jsem si jasně vzpomněl... Je už to hezkých pár let... Kadet Lukáš býval mně tenkrát velice sympatickým...“

Na hejtmana Ságnera celá rozmluva učinila velice trapný dojem. Poznal velice dobře toho, který s ním mluvil a který vedl v kadetce opozici proti rakušáctví, což z nich později vytloukla snaha po kariéře. Nejvíc mu byla nepříjemnou zmínka o nadporučíkovi Lukášovi, který byl z jakéhokoliv důvodu proti němu všude odstrkovan.

„Nadporučík Lukáš,“ řekl důrazně, „je velice dobrým důstojníkem. Kdy jede vlak?“

Velitel nádraží podíval se na hodinky. „Za šest minut“

„Jdu,“ řekl Ságner.

„Myslíl jsem, že mně něco řeknete, Ságner.“

„Tedy nazdar!“ odpověděl Ságner a vyšel před budovu nádražního velitelství.

Když se hejtman Ságner vrátil před odjezdem vlaku do štábního vagónu, našel všechny důstojníky na svém místě. Hráli ve skupinách čapáry (frische viere), jediný kadet Biegler nehrál.

Listoval se spoustou načatých rukopisů o válečných scénách, neboť chtěl vyniknout nejen na poli válečném, ale i jako literární fenomén, popisující válečné události. Muž podivných křídel „s rybím ocasem“ chtěl být vynikajícím válečným spisovatelem. Jeho literární pokusy začínaly mnohoslibnými názvy, ve kterých se sice zrcadlil militarismus té doby, ale které nebyly ještě propracovány, takže na čtvrtkách zůstaly jen názvy prací, které měly vzniknout.

„Charaktery vojnů z velké války – Kdo počal válku? – Politika Rakousko-Uherska a zrození světové války – Válečné poznámky –

Rakousko-Uhersko a světová válka – Naučení z války Populární přednáška o vypuknutí války – Válečné politické úvahy – Slavný den Rakousko-Uherska – Slovanský imperialismus a světová válka – Dokumenty z války – Dokumenty k dějinám světové války – Deník o světové válce – Denní přehled světové války – První světová válka Naše dynastie ve světové válce – Národové rakouskouherského mocnářství ve zbrani – Světový zápas o moc – Mé zkušenosti ve světové válce – Kronika mého válečného tažení – Jak bojují nepřátelé Rakousko-Uherska – Čí je vítězství? Naši důstojníci a naši vojáci – Pamětihodné činy mých vojáků – Z dob velké války – O bitevní vřavě – Kniha rakousko-uherských hrdinů Železná brigáda – Sbíрка mých psaní z fronty Hrdinové našeho maršbataliónu – Příruční kniha pro vojáky v poli – Dny bojů a dny vítězství Co jsem viděl a zkusil v poli – V zákopech Důstojník vypravuje... – Se syny Rakousko-Uherska kupředu! – Nepřátelské aeroplány a naše pěchota – Po bitvě – Naše dělostřelectvo věrnými syny vlasti – I kdyby šli všichni čerti proti nám... – Válka obranná a útočná – Krev a železo – Vítězství nebo smrt – Naši hrdinové v zajetí.“

Když hejtman Ságner přistoupil ke kadetovi Bieglerovi a prohlédl si všechno, optal se, proč to udělal a co tím myslí.

Kadet Biegler odpověděl s opravdovým nadšením, že každý ten nadpis znamená knihu, kterou sepíše. Kolik nadpisů, tolik knih.

„Přál bych si, když padnu v boji, aby po mně zůstala památka, pane hejtmane. Mým vzorem je německý profesor Udo Kraft. Narodil se roku 1870, nyní ve světové válce přihlásil se dobrovolně a padl 22. srpna 1914 v Anloy. Před svou smrtí vydal knihu Sebevýchova pro smrt za císaře.“

Hejtman Ságner odvedl kadeta Bieglera k oknu.

„Ukažte, co ještě máte, kadete Bieglere, mne strašně zajímá vaše činnost,“ s ironií řekl hejtman Ságner, „jaký sešitek zastrčil jste za blůzu?“

„To nic není, pane hejtmane,“ s dětským uzarděním odpověděl kadet Biegler, „račte se prosím přesvědčit.“

Sešitek měl nadpis: Schémata vynikajících a slavných bitev vojsk rakousko-uherské armády, sestavená dle historických studií c. k. důstojníkem Adolfem Bieglerem. Poznámkami a vysvětlivkami opatřil c. k. důstojník Adolf Biegler.

Schéματα byla strašně jednoduchá.

Od bitvy u Nördlingen 6. září 1634 přes bitvu u Zenty 11. září 1697, u Caldiera 31. října 1805, přes bitvu u Ašprů 22. května 1809 a bitvu národů

34 Slavný výprask

u Lipska v 1813, přes St. Lucii v květnu 1848 a bitvu u Trutnova 27. června 1866 až po dobytí Sarajeva 19. srpna 1878. V schématech a nákresích plánů těch bitev nic se neměnilo. Všude nakreslil kadet Biegler obdélníčky na jedné straně prázdné, kdežto nepřítel záznamoval vyčárkované. Na obou stranách bylo levé křídlo, centrální a pravé křídlo. Potom vzadu rezervy a šípky sem a tam. Bitva u Nördlingen stejně jako bitva u Sarajeva vypadala jako rozestavení hráčů na jakémkoliv fotbalovém zápase při zahájení hry a šípky, kam má ta která strana vykopnout míč.

To také ihned napadlo hejtmana Ságnera, který se otázal: „Kadete Bieglere, vy hrajete fotbal?“

Biegler se zarděl ještě víc a zamrkal nervózně, takže dělal dojem, jako když nabírá moldánky.

Hejtman Ságner s úsměvem listoval dál sešitkem a zastavil se na poznámce u schéma bitvy u Trutnova za prusko-rakouské války.

Kadet Biegler napsal: „Bitva u Trutnova neměla být svedena, poněvadž hornatá krajina znemožňovala rozvinutí divize generála Mazzuchelliho, ohrožené silnými pruskými kolonami, nalézajícími se na výšinách obklopujících levé křídlo naší divize.“

„Podle vás bitva u Trutnova,“ řekl s úsměvem hejtman Ságner, vraceje sešitek kadetovi Bieglerovi, „mohla být svedena jedině v tom případě, kdyby Trutnov byl na rovině, vy budějovický Benedeku.“

Kadete Bieglere, je velice hezké od vás, že jste se za tak krátkou dobu svého pobytu v řadách vojska snažil vniknout do strategie, jenže to u vás dopadlo, jako když si kluci hrajou na vojáky a dávají si tituly generálů. Sám jste se tak rychle povýšil, až jedna radost. C. k. důstojník Adolf Biegler! Než dojedeme do Pešti, tak z vás bude plný maršálek. Předevčírem jste ještě někde doma u tatínka vážil kravské kůže. K. u. k. Leutnant Adolf Biegler! Člověče, vždyť vy ještě nejste žádný důstojník. Jste kadet. Visíte ve vzduchu mezi fénrichem a poddůstojníky. Jste vzdálen toho, jmenovat se důstojníkem, jako když si dá někde v hospodě říkat frajtr ‚pane štábní šikovateli.‘ – Poslyš, Lukáši,“ obrátil se k nadporučíkovi, „máš kadeta Bieglera u své kumpanie, tak ho hochy cepuj. Podpisuje se, že je důstojník, ať si to v gefechtu zaslouží. Až bude trommelfeuer a my budem atakovat, ať se svým cukem stříhá dráhtintrnisy, der gute Junge. A propos, dá tě pozdravovat Zykán, je velitelem nádraží v Rábu.“

Kadet Biegler viděl, že je rozmluva s ním skončena, zsalutoval a celý

červený v obličejí prošel vagónem, až se ocitl na samém konci v příčné chodbě.

Jako náměsíčník otevřel dveře klozetu, a dívaje se na německo-maďarský nápis „Upotřebení klozetu dovoleno pouze při jízdě“, zavrnl, zaštkal a dal se do tichého pláče. Potom si sundal kalhoty... Potom tlačil utíraje si slzy. Potom upotřebil sešitku s nápisem „Schémata vynikajících a slavných bitev vojsk rakousko-uherské armády, sestavená c. k. důstojníkem Adolfem Bieglerem“, který zmizel zneuctěn v díře, a dopadnuv na koleje, poletoval mezi kolejnicemi pod ujíždějícím vojenským vlakem.

Kadet Biegler umyl si v záchodku v umyvadle zardělé oči a vyšel na chodbu umiňuje si, že musí být silný, setsakramentsky silný. Bolela ho hlava a břicho již od rána.

Šel kolem zadního kupé, kde hrál batalionsordonanc Matusič se sluhou velitele praporu Batzerem vídeňskou hru šnopsa (šestašedesát).

Dívaje se do otevřených dveří kupé, zakašlal. Otočili se a hráli dál.

„Nevíte, co se patří?“ otázal se kadet Biegler. „Nemoh jsem,“ odpověděl sluha hejtmana Ságnera Batzer svou strašnou němčinou od Kašperských Hor, „mi' is' d' Trump' ausanga. – Patřilo se mně hrát, pane kadet, s bubny,“ pokračoval, „s vysokými bubny, a hned nato nest zeleného krále... To jsem měl udělat...“

Kadet Biegler neřekl více ani slova a zalezl si do svého kouta. Když později k němu přišel fénrich Pleschner, aby mu dal připít z láhve koňaku, kterou vyhrál v kartách, podivil se, jak kadet Biegler pilně čte v knize profesora Udo Krafta Sebevýchova k smrti za císaře.

Než přijeli do Pešti, byl kadet Biegler tak opilý, že nahýbaje se z okna vagónu, křičel do pusté krajiny nepřetržitě: „Frisch drauf! Im Gottes Namen frisch drauf!“

Potom ho na rozkaz hejtmana Ságnera batalionsordonanc Matusič odtáhl do kupé, kde ho se sluhou hejtmana Batzerem uložil na lavici, a kadet Biegler měl tento sen:

SEN KADETA BIEGLERA PŘED BUDAPEŠTÍ

Měl signum laudis, železný kříž a byl majorem a jel na obhlídku účastku brigády, která mu byla přidělena. Nedovedl si sice vysvětlit, když má pod sebou celou brigádu, proč je neustále jen majorem. Měl podezření, že měl být jmenován generálmajorem a to „generál“ že se někde v návalu na polní poště ztratilo.

36 Slavný výprask

Musel se v duchu smát tomu, jak ve vlaku, když jeli na frontu, hejtman Ságner mu vyhrožoval, že bude muset přezívat drátěné překážky. Ostatně hejtman Ságner byl už dávno na jeho návrh u divize přeložen k jinému pluku i s nadporučíkem Lukášem. K jiné divizi, k jinému armádnímu sboru.

Někdo mu také vypravoval, že oba bídné zahynuli někde v močále na útěku.

Když jel automobilem na pozici na obhlídku účastku své brigády, bylo mu všechno jasno. Byl vlastně vyslán z jenerálního štábu armády.

Kolem táhli vojáci a zpívali píseň, kterou četl ve sbírce vojenských rakouských písní Es gilt:

Halt' euch brav, ihr tapf,ren Brüder,
werft den Feind nur herzhaf't nieder,

Laßt des Kaisers Fahne weh'n... Krajina měla týž ráz jako na obrázcích Wiener illustrierte Zeitung.

Po pravé straně bylo vidět u stodoly dělostřelectvo, jak střílí do nepřátelských zákopu vedle silnice, po které projížděl s automobilem. Vlevo stál dům, ze kterého se střílelo, zatímco nepřítel snažil se kolbami ručnic vypáčit dveře. Vedle silnice hořel nepřátelský aeroplán. Na obzoru bylo vidět jízdu a hořící vesnici. Potom zákopy pochodového praporu s malou vyvýšeninou, kde střílely do nepřátel strojní pušky. Dál potom táhly nepřátelské zákopy podél silnice. A šofér jede dál s ním k nepříteli po silnici.

Řve sluchátkem na šoféra: „Nevíš, kam to jedem? Tam je nepřítel.“

Ale šofér klidně odpovídá:

„Pane generále, to je jediná pořádná cesta. Silnice je v dobrém stavu. Na těch vedlejších cestách by to pneumatiky nevydržely.“

Čím více blíží se k pozicím nepřítel, tím se oheň stává silnější. Granáty vyhazují kolem dokola nad příkopy po obou stranách švestkovou alej.

Ale šofér klidně odpovídá do sluchátka:

„Tohle je výborná silnice, pane generále, po té se to jede jako po másle. Kdybychom odbočili do polí, tak nám zařve pneumatika. – Podívejte se, pane generále,“ křičí šofér do sluchátka, „tahle silnice je tak dobře stavěná, že ani třicetapůlcentimetrové hmoždýře nám nic neudělají. Silnice je jako mlat, ale po těch kamenitých cestách v polích zařvaly by nám pneumatiky. Vrátit se stejné nemůžeme, pane generále!“

„Bzzz – dzum!“ slyší Biegler, a automobil udělal ohromný skok.

„Neříkal jsem vám, pane generále,“ řve šofér do sluchátka, „že je to po

čertech dobře stavěná silnice? Teď právě těsně před námi vybuchla jedna osmatřicítka. Ale žádná díra, silnice je jako mlat. Ale zajet do polí, tak je po pneumatikách. Teď na nás střílí z dálky 4 kilometrů.“

„Kam to ale jedeme?“

„To se uvidí,“ odpověděl šofér, „dokud bude stále takováhle silnice, já za všechno ručím.“

Let, ohromný let, a automobil se zastavuje. „Pane generále,“ křičí šofér, „nemáte štábní mapu?“

Generál Biegler rozsvěcuje elektrickou lampičku. Vidí; že má štábní mapu na kolenou. Ale je to námořní mapa helgolandského pobřeží z roku 1864, ve válce rakousko-pruské proti Dánsku za Šlesvik.

„Je zde křižovatka,“ povídá šofér, „obě křižovatky vedou k nepřátelským pozicím. Mně jde o pořádnou silnici, aby neutrpěly pneumatiky, pane generále... Já jsem zodpovědný za štábní automobil...“

Potom rána, ohlušující rána, a hvězdy veliké jako kola. Mléčná dráha je hustá jako smetana. Vznáší se vesmírem na sedadle vedle šoféra. Celý automobil je těsně před sedadlem ustříhnutý jako nůžkami. Z automobilu zbývá jen výbojný, útočný předek.

„Ještě štěstí,“ povídá šofér, „že jste mně přes záda ukazoval mapu. Přelít jste ke mně a ostatní zařvalo. Byla to dvačtyřicítka... Já jsem to hned tušil, že jakmile je křižovatka, tak silnice stojí za starou belu, Po osmatřicítce mohla to být jen dvačtyřicítka. Nic jiného se dosud nevyvrábí, pane generále.“

„Kam to řídíte?“

„Letíme do nebe, pane generále, a musíme se vyhnout vlasaticím. Ty jsou horší než dvačtyřicítka. – Teď je pod námi Mars,“ řekl šofér po dlouhé pomlčce.

Biegler cítil se již opět klidným.

„Znáte dějiny bitvy národů u Lipska?“ otázal se, „když polní maršálek kníže Schwarzenberg šel na Liebertkovice 14. října roku 1813 a když i6. října byl zápas o Lindenau, boje generála Merweldta, a když rakouská vojska byla ve Wachavě a když 19. října padlo Lipsko?“

„Pane generále,“ řekl vtom vážné šofér, „jsme právě u nebeské brány, lezte ven, pane generále! Nemůžeme project nebeskou branou, je zde mačkanice. Samé vojsko.“

„Jen z nich někoho přejed,“ křičí na šoféra, „však se vyhnou.“

A nahýbaje se z automobilu křičí: „Achtung, sie Schweinbande! Je to dobytek, vidí generála, a nemohou udělat rechtšaut.“

Šofér klidně na to ho konejší: „Těžká věc, pane generále, většina má uraženou hlavu.“

Generál Biegler teprve nyní zpozoroval, že ti, kteří se tlačí u nebeské brány, jsou nejrůznější invalidi, kteří přišli ve válce o některé části svého těla, které měli však s sebou v ruksaku. Hlavy, ruce, nohy. Nějaký spravedlivý dělostřelec, tlačící se u nebeské brány v rozbitém plášti, měl v baťochu složeno celé své břicho i s dolními končetinami. Z jiného baťochu nějakého spravedlivého landveráka dívala se na jenerála Bieglera půlka zadnice, kterou ztratil u Lvova.

„To je kvůli pořádku,“ ozval se opět šofér, projížděje hustým davem, „je to patrně kvůli nebeské supravizitě.“

U nebeské brány propouštěli jedině na heslo, které ihned generálu Bieglerovi napadlo: „Für Gott und Kaiser.“

Automobil vjel do ráje.

„Pane generále,“ řekl nějaký důstojník anděl s křídly, když projížděli kolem kasáren s rekruty anděly, „musíte se hlásit na hlavním velitelství.“

Jeli dál kolem nějakého cvičiště, kde se to jen hemžilo rekruty anděly, které učili křičet „Alelujá“.

Jeli kolem skupiny, kde rezavý kaprál anděl měl právě jednoho nemotorného rekruta anděla v parádě, mlátil mu pěstí do břicha a řval na něho: „Rozevři lepší svou držku, svině betlémská. Takhle se volá ‚Alelujá‘? Jako kdybys měl knedlík v hubě. To bych rád věděl, který vůl tě sem, ty dobytku, pustil do ráje. Zkus to ještě jednou... Hlahlehiuhja? Cože, bestie, ještě nám tady v ráji huhňáš... Zkus to ještě jednou, cedre libanonský.“

Ujížděli dál a za nimi ještě dlouho bylo slyšet úzkostlivé řvaní huhňavého anděla rekruta „Hla-hle-hlu-hjá“ a křik anděla kaprála „A-le-lu-já, a-le-lu-já, ty krávo jordánská!“

Potom ohromná záře nad velkou budovou jako Mariánská kasárna v Českých Budějovicích a nad ní dva aeroplány, jeden po levé, druhý po pravé straně, a uprostřed mezi nimi natažené obrovské plátno s ohromným nápisem K. u k. Gottes Hauptquartier.

Generála Biegiera vysadili z automobilu dva andělé v uniformě polního četnictva, vzali ho za límec a odvedli ho do budovy, nahoru do prvního poschodí.

„Chovejte se slušně před pánembohem,“ řekli mu ještě nahoře před jedněmi dveřmi a strčili ho dovnitř.

Uprostřed pokoje, ve kterém po stěnách visely podobizny Františka Josefa a Viléma, následníka trůnu Karla Františka Josefa, generála Viktora Dankla, arcivévody Bedřicha a šéfa generálního štábu Konráda z Hötzendorfu, stál pánbůh.

„Kadete Bieglere,“ řekl pánbůh důrazně, „vy mne nepoznáváte? Já jsem váš bývalý hejtman Ságner od 11. marškumpanie.“

Biegler zdřevěněl.

„Kadete Bieglere,“ ozval se opět pánbůh, „jakým právem jste si přisvojil titul generálmajora? Jakým právem jste se, kadete Bieglere, projížděl štábním automobilem po silnici mezi nepřátelskými pozicemi?“

„Poslušně hlásím...“

„Držte hubu, kadete Bieglere, když s vámi mluví pánbůh.“

„Poslušně hlásím,“ zajekal Biegler ještě jednou.

„Tak vy tedy nebudete držet hubu?“ rozkřikl se na něho pánbůh, otevřel dveře a vykřikl: „Dva andělé sem!“

Vstoupili dva andělé s ručnicemi zavěšenými přes levé křídlo. Biegler v nich poznal Matušiče a Batzera.

A z úst pánaboha zněl hlas: „Holte ho do latríny!“

Kadet Biegler někam padal do hrozného smradu...

Naproti spícímu kadetovi Bieglerovi seděl Matušič se sluhou hejtmana Ságnera Batzerem a hráli stále šestašedesát.

„Stink awer d' Kerl wie a' Stockfisch,“ prohodil Batzer, který pozoroval se zájmem, jak sebou spící kadet Biegler povážlivě vrtí, „muß' d' Hosen voll ha'n.“

„To se může stát každému,“ řekl filosoficky Matušič, „nech ho být, převlíkat ho stejné nebudeš. Rozdej radši karty.“

Nad Budapeští bylo již vidět záři světél a nad Dunajem přeskakoval reflektor.

Kadetovi Bieglerovi se již zdálo opět něco jiného, poněvadž mluvil ze spaní: „Sagen Sie meiner tapferen Armee, daß sie sich in meinem Herzen ein unvergängliches Denkmal der Liebe und Dankbarkeit errichtet hat.“

Poněvadž se opět při těch slovech počal obracet, zvonělo to Batzerovi

40 Slavný výprask

intenzívně pod nos, takže poznamenal odplivuje si: „Stink wie a' Haizlputza, wie a' bescheißena Haizlputza.“

A kadet Biegler vrtěl sebou čím dál nepokojněji, a jeho nový sen byl velice fantastický. Obhajoval Lince ve válce o dědictví rakouské.

Viděl reduty, retranchementy a palisády kolem města. Jeho hlavní stan byl proměněn v ohromnou nemocnici. Všude kolem váleli se nemocní a drželi se za břicho. Pod palisádami města Lince projížděli se francouzští dragouni Napoleona I.

A on, velitel města, stál nad tou spoustou a držel se též za břicho a křičel na nějakého francouzského parlamentáře: „Vyříd'te svému císaři, že se nevzdám...“

Potom jako když to bolení břicha najednou z něho spadne, a on se řítí s bataliónem přes palisády ven z města na cestu slávy a vítězství a vidí, jak nadporučík Lukáš zachycuje svými prsty ránu palaše francouzského dragouna, která platila jemu, Bieglerovi, obránci obleženého Lince.

Nadporučík Lukáš umírá u jeho nohou s výkřikem:

„Ein Mann wie Sie, Herr Oberst, ist nötiger als ein nichtsnutziger Oberleutnant!“

Obránce Lince odvrací se s pohnutím od umírajícího, když vtom přiletí kartáč a uhodí Bieglera do sedacích svalů.

Biegler mechanicky sáhne si dozadu na kalhoty a cítí mokro, něco lepkavého se mu maže po ruce. Křičí: „Sanität! Sanität!“ a padá s koně...

Kadeta Bieglera zvedl Batzer s Matušičem z podlahy, kam se svalil z lavice, a položili ho opět na jeho místo.

Potom došel Matušič k hejtmanovi Ságnerovi a oznámil, že se s kadetem Bieglerem dějí podivné věci.

„Není to asi po tom koňaku,“ řekl, „mohla by to být spíš cholera. Kadet Biegler pil všude ve stanicích vodu. V Mošoni jsem ho viděl, že se...“

„To tak rychle s cholerou nejde. Matušič, řekněte vedle v kupé panu doktorovi, aby se šel na něho podívat.“

K bataliónu byl přidělen „válečný doktor“, starý medik a buršák Welfer. Znal pít, rvát se a přitom měl medicínu v malíčku. Prodělal medicínské fakulty v různých universitních městech v Rakousko-Uhersku, i praxi v nejrozmanitějších nemocnicích, ale doktorát neskládal prostě z toho důvodu, že v závěti, kterou zanechal jeho strýc svým dědicům, bylo to, že se má vyplácet studujícímu medicíny Bedřichu Welfrovi ročně stipendium do

té doby, kdy obdrží Bedřich Welfer lékařský diplom. Toto stipendium bylo asi čtyřikrát větší než plat asistenta v nemocnicích a MUC Bedřich Welfer poctivě se snažil oddálit své jmenování doktorem všeho lékařství na dobu co nejvzdálenější.

Dědicové mohli se vzteknout. Prohlašovali ho za blba, dělali pokusy vnutit mu zámožné nevěsty, aby se ho zbavili. Aby je ještě víc dopálil, MUC Bedřich Welfer, člen asi dvanácti buršáckých spolků, vydal několik sbírek velmi slušných básní ve Vídni, v Lipsku, v Berlíně. Psal do *Simplicissimu* a studoval, jako kdyby se nechumelilo, dál.

Až přišla vojna, která vpadla MUC Bedřichovi Welfrovi hanebně vzad.

Básníka knih *Lachende Lieder, Krug und Wissenschaft, Märchen und Parabeln* zcela sprostě vzali na vojnu a jeden dědic v ministerstvu vojenství přičinil se o to, že bodrý Bedřich Welfer udělal „válečný doktorát“. Udělal ho písemně. Dostal řadu otázek k vyplnění, které všechny zodpověděl stereotypně: „Lecken Sie mir Arsch!“ Za tři dny oznámil mu plukovník, že dostal diplom doktora všeho lékařství, že už byl dávno zralý pro doktorát, že vrchní štábní lékař ho přiděluje k doplňovací nemocnici a na jeho chování že záleží rychlý postup, že sice měl v různých universitních městech souboje s důstojníky, to všechno že se o něm ví, ale že dnes ve vojně se na všechno zapomíná.

Autor knihy básní *Džbán* a véda kouzl se do pysků a šel sloužit.

Po zjištění několika případů, že choval se k vojákům pacientům neobyčejně shovívavě, prodlužuje jich pobyt v nemocnici, pokud to bylo možné, kdy bylo heslo „Má se to válet v nemocnici, nebo chcípat raději v zákopech – má to chcípnout v nemocnici, nebo ve švarmlinii“, doktora Welfera poslali s 11. pochodovým praporem na front.

Aktivní důstojníci u praporu považovali ho za něco méněcenného. Rezervní důstojníci si ho také nevšimli a nenavazovali s ním nijakého přátelství, aby se nerozšířila ještě více propast mezi nimi a aktivními důstojníky.

Hejtman Ságner cítil se přirozeně strašně povýšen nad toho bývalého MUC, který zesekal za dob svých dlouholetých studií kolik důstojníků. Když doktor Welfer, „válečný doktor“, prošel kolem něho, ani se na něho nepodíval a hovořil dál s nadporučíkem Lukášem o něčem zcela bezvýznamném, že se pěstují u Budapešti dyně, načež nadporučík Lukáš odpověděl, že když byl v třetím ročníku kadetky, že s několika kamarády

42 Slavný výprask

„v civilu“ byli na Slovensku a přišli k jednomu evangelickému faráři, Slovákovi. Ten že jim dal k vepřové pečení zelí z dyně a potom že jim nalil vína a řekl:

Dyňa sviňa,
chce sa jej vína

a on že se strašně urazil.

„Z Budapešti mnoho nevidíme,“ řekl hejtman Ságner, „vezou nás kolem. Dle maršrúty máme zde stát dvě hodiny.“

„Myslím, že šíbung vagóny,“ odpověděl nadporučík Lukáš, „přijdeme na překládací nádraží. Transportmilitärbahnhof.“

Kolem prošel „válečný doktor“ Welfer.

„Nic to není,“ řekl s úsměvem, „páni, kteří aspirují během času stát se důstojníky armády a kteří se vychlubovali ještě v Brucku svými strategicko-historickými znalostmi v kasině, měli by být upozorněni, že jest nebezpečno sníst najednou celou zásilku sladkostí, kterou mu maminka posílá do pole. Kadet Biegler, který od té doby, kdy jsme vyjeli z Brucku, snědl třicet kremrolí, jak se mně přiznal, a pil všude na nádražích jen převařenou vodu, pane hejtmane, připomíná mně verš Schillerův: ‚Wer sagt von...‘“

„Poslyšte, doktore,“ přerušil ho hejtman Ságner, „nejde o Schillera. Co je vlastně s kadetem Bieglerem?“

„Válečný doktor“ Welfer se usmál. „Aspirant na důstojnickou hodnost váš kadet Biegler se posral... Není to cholera, není to úplavice, prostě a jednoduché posrání. Vypil trochu více koňaku, váš pan *aspirant na důstojnickou hodnost*, a podělal se... Byl by se patrně podělal i bez vašeho koňaku. Sežral tolik kremrolí, které mu poslali z domova... Je to dítě... V kasině, jak vím, pil vždy jednu čtvrtku. Abstinent.“

Doktor Welfer si odplivl. „Kupoval si linecké řezy.“

„Tedy to není nic vážného?“ ozval se hejtman Ságner, „ale přece taková věc... kdyby se to rozšířilo.“ Nadporučík Lukáš vstal a řekl k Ságnerovi: „Děkuji za takového zugskomandanta...“

„Trochu jsem mu pomohl na nohy,“ řekl Welfer, kterého neopouštěl úsměv, „pan batalionskomandant zařídí další... To jest, předám zde kadeta Bieglera do nemocnice... Vydám vysvědčení, že je to úplavice. Těžký případ úplavice. Izolace... Kadet Biegler přijde do dezinfekčního baráku...“

– Jest to rozhodně lepší,“ pokračoval Welfer s tímže protivným úsměvem, „buď posraný kadet, nebo úplavici stížený kadet...“

Hejtmán Ságner obrátil se ke svému Lukášovi čistě úředním tónem: „Pane nadporučíku, kadet Biegler od vaší kumpanie onemocněl úplavici a zůstane v ošetřování v Budapešti...“

Hejtmánovi Ságnerovi zdálo se, že Welfer se směje strašně výbojně, ale když se podíval na „válečného doktora“, viděl, že týž se tváří strašně lhostejně.

„Tedy je vše v pořádku, pane hejtmane,“ odpověděl Welfer klidně, „aspiranti na důstojnickou...“ Máchl rukou: „Při úplavici se každý podělá do kalhot.“

Tak se stalo, že statečný kadet Biegler byl odvezen do vojenské izolační nemocnice v Uj Buda.

Jeho podělané kalhoty ztratily se ve víru světové války.

Sny o velkých vítězstvích kadeta Bieglera byly uzavřeny do jednoho nemocničního pokoje izolačních baráků.

Když se dověděl, že má úplavici, byl tím kadet Biegler opravdu nadšen. Má být raněn, nebo onemocnět pro císaře pána, vykonáváje svou povinnost? Potom se stala s ním malá nehoda. Poněvadž všechna místa pro onemocnělé úplavici byla přeplněna, kadeta Bieglera přenesli do cholerového baráku.

Nějaký maďarský štábní lékař, když kadeta Bieglera vykoupali a dali mu teploměr pod rameno, zavrtěl hlavou: „37 stupňů!“ Při choleře je nejhorším příznakem povážlivé klesnutí teploty. Nemocný stává se apatickým.

Kadet Biegler opravdu nejevil žádného rozčilení. Byl neobyčejně klidným, opakuje si v duchu, že stejně trpí za císaře pána.

Štábní lékař poručil vsunout teploměr kadetovi Bieglerovi do konečníku.

„Poslední stadium cholery,“ pomyslně si štábní lékař, „příznak konce, nejkrajnější slabost, kdy nemocný ztrácí smysl pro okolí a jeho vědomí je zastřeno. On se usmívá v předsmrtných křečích.“

Kadet Biegler za této manipulace se opravdu usmíval mučednický, děláje hrdinu, když mu do konečníku strkali teploměr. Ale nehnul sebou.

„Příznaky,“ pomyslně si štábní lékař, „které při choleře vedou pozvolna

k smrti, pasivní poloha...“ Optal se ještě maďarského sanitního poddůstojníka, zdali kadet Biegler vrhl a měl průjmy ve vaně.

Obdržev zápornou odpověď, zadíval se na Bieglera. Když při choleře pominou průjmy a dávení, je to opět, jako předešlé příznaky, obraz toho, co se stává při choleře v posledních hodinách smrti.

Kadet Biegler, úplně nahý, vyneseny z teplé vany na postel, pocítil chladno a zajektl zuby. Také mu vyskočila husí kůže po celém těle.

„Vidíte,“ řekl štábní lékař maďarsky, „velká jektace, končetiny jsou studené. To je konec.“

Nakláníje se ke kadetovi Bieglerovi, optal se ho německy: „Also, wie geht's?“

„S-s-se-hr-hr gu-gu-tt,“ zajektl zuby kadet Biegler, „...ei-ne...ei-ne De-deck-ke -“

„Vědomí dílem zastřeno, dílem zachováno,“ řekl maďarsky štábní lékař, „tělo velice hubené, pysky a nehty mají být černé... To je třetí případ, kdy umřeli mně na cholera bez černých nehtů a pysků...“

Naklonil se opět nad kadeta Bieglera a pokračoval maďarsky: „Druhá ozva nad srdcem přestala...“

„Ei-ei-ne-ne De-de-de-deck-ke-ke,“ zajektl kadet Biegler.

„To, co mluví, jsou jeho poslední slova,“ řekl štábní lékař k sanitnímu poddůstojníkovi maďarsky, „zítra ho pochováme s majorem Kochem. Ted upadne do bezvědomí. Listiny jsou o něm v kanceláři?“

„Budou tam,“ odpověděl klidně sanitní poddůstojník.

„Ei-ei-ne-ne De-de-de-deck-ke-ke,“ jektl za odcházejícími kadet Biegler.

V celém pokoji bylo na šestnácti lůžkách pět lidí. Jeden z nich byl nebožtíkem. Zemřel před dvěma hodinami, byl pokryt prostěradlem a jmenoval se jako objevitel choleryových bacilů. Byl to hejtman Koch, o kterém se štábní lékař zmiňoval, že bude míti zítra pohřeb s kadetem Bieglerem.

Kadet Biegler zvedl se na posteli a viděl ponejprv, jak se umírá za císaře pána na cholera, neboť ze čtyř zbývajících dva umírali, dusili se a modrali, přičemž vyráželi něco ze sebe, ale nebylo poznat, co a jakou řečí mluví, bylo to spíše chrčení potlačeného hlasu.

Druzí dva s nápadně bouřlivou reakcí na uzdravení připomínali lidi stížené tyfózním deliriem. Křičeli nesrozumitelné a vyhazovali z pokrývky

hubené nohy. Nad nimi stál vousatý saniterák, mluvící štýrským nářečím (jak poznal kadet Biegler), a uklidňoval je: „Já už měl taky cholery, moje zlaté panstvo, ale nekopal jsem do pokrývky. Ted už je s vámi dobře. Dostanete dovolenou, až... – Neházej sebou tak,“ zařval na jednoho, který kopl tak do pokrývky, až se mu přehnula přes hlavu, „to se u nás nedělá. Bud rád, že máš horečku, aspoň té odtud s hudbou nepovezou. Už jste oba z toho venku.“

Podíval se kolem sebe.

„Tamhle už zase dva umřeli. To jsme čekali,“ řekl dobrácky, „buďte rádi, že už jste z toho venku. Musím dojít pro prostěradla.“

Vrátil se za chvíli. Přikryl prostěradly zemřelé s úplně černými pysky, vytáhl jim ruce s černými nehty, které si drželi v poslední agónii udušení na ztopořeném přirození, snažil se jim zastrčit jazyk do úst a pak si klekl u postelí a spustil: „Heilige Maria, Mutter Gottes...“ A starý saniterák ze Štýrska díval se přitom na své uzdravující se pacienty, jejichž delirium znamenalo reakci k novému životu.

„Heilige Maria, Mutter Gottes,“ opakoval, když vtom mu nějaký nahý muž zaklepal na rameno. Byl to kadet Biegler.

„Poslyšte,“ řekl, „já jsem... se koupal... Totiž mé koupali... Já potřebuji pokrývku... Mně je zima.“

„To je zvláštní případ,“ řekl půl hodiny nato týž štábní lékař ke kadetovi Bieglerovi, který odpočíval pod pokrývkou, „vy jste, pane kadete, rekonvalescent; zítra vás pošlem do záložní nemocnice do Tarnova. Vy jste nositelem choleroých bacilů... Pokročili jsme tak daleko, že to všechno známe. Vy jste od 91. regimentu...“

„13. pochodový prapor,“ odpověděl sanitní poddůstojník za kadeta Bieglera, „11. setnina.“

„Pište,“ řekl štábní lékař: „Kadet Biegler, 13. pochodový prapor, 11. pochodová setnina, 91. pluk, na pozorování do choleroých baráků v Tarnově. Nositel choleroých bacilů...“

A tak se stal z kadeta Bieglera, nadšeného bojovníka, nositel choleroých bacilů.

V Budapešti

Matušič přinesl na vojenském nádraží v Budapešti hejtmanovi Ságnerovi z velitelství telegram, který poslal nešťastný velitel brigády dopravený do sanatoria. Byl téhož obsahu, nešifrován, jako na poslední stanici: „Rychle uvařit menáž a pochodem na Sokal.“ K tomu bylo připojeno: „Vozatajstvo začít u východní skupiny. Výzvědná služba se zrušuje. 13. pochodový prapor staví most přes řeku Bug. Bližší v novinách.“

Hejtman Ságner odebral se ihned na velitelství nádraží. Uvítal ho malý tlustý důstojník s přátelským úsměvem.

„Ten vyváděl, ten váš brigádní generál,“ řekl, chechtaje se na celé kolo, „ale doručit jsme vám tu blbost museli, poněvadž ještě nepřišlo od divize nařízení, že se jeho telegramy nemají dodávat adresátům. Včera projel 14. pochodový prapor 75. pluku a velitel praporu měl zde telegram, aby bylo vydáno všemu mužstvu po šesti korunách jako zvláštní odměna za Přemyšl, a zároveň nařízení, aby z těch šesti korun každý muž složil zde v kanceláři dvě koruny na válečnou půjčku... Podle zaručených zpráv má váš brigádní generál paralýzu.“

„Pane majore,“ otázal se hejtman Ságner velitele vojenského nádraží, „dle rozkazů pluku, dle maršrúty jedeme do Gödöllö. Mužstvo má zde dostat patnáct deka ementálského sýra. Na poslední zastávce mělo mužstvo dostat patnáct deka uherského salámu. Ale nedostalo ničeho.“

„Patrně zde také z toho sejde,“ odpověděl major, stále se příjemně usmívaje, „nevím o podobném rozkazu *pro pluky z Čech*. Ostatně to není mou věcí, obraťte se na zásobovací komando.“

„Kdy odjždíme, pane majore?“

„Před vámi stojí vlak s těžkým dělostřelectvem do Haliče. Pustíme ho za hodinu, pane hejtmane. Na třetích kolejích stojí sanitní vlak. Odjždí za 25 minut po dělostřelectvu. Na dvanácté koleji máme vlak s municí. Odjždí deset minut po sanitním vlaku a za dvacet minut po něm jede váš vlak. – Jestli totiž nebudou nějaké změny,“ dodal opět usměvavě, takže se zprotivil úplně hejtmanovi Ságnerovi.

„Dovolte, pane majore,“ otázal se Ságner, „můžete mně dát vysvětlení o

tom, že nevíte o žádném podobném rozkazu týkajícím se vydávání patnácti deka ementálského sýra *pro pluky z Čech*:"

„To je rezervát,“ odpověděl hejtmanovi Ságnerovi, stále se usmívaje, velitel vojenského nádraží v Budapešti.

„To jsem si dal,“ pomyslně si hejtman Ságner, vycházející z budovy velitelství, „proč jsem ke všem čertům řekl nadporučíkovi Lukášovi, aby sebral všechny komandanty a šel s nimi do zásobovacího 87 oddílu s mužstvem pro patnáct deka ementálského sýra pro osobu.“

Nežli velitel 11. kumpanie nadporučík Lukáš dle rozkazu hejtmana Ságnera vydal rozkazy týkající se pochodu mužstva bataliónu ke skladišti pro patnáct deka ementálského sýra na muže, objevil se před ním Švejk s nešťastným Balounem. Baloun se celý třásl.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl s obvyklou ohebností Švejk, „věc, o kterou jde, je nesmírně důležitou. Prosil bych, pane obrlajtnant, abychom mohli tu celou záležitost *vyřídít někde vedle*, jako říkal jeden můj kamarád, Špatina ze Zhoře, když dělal svědka na svatbě a chtělo se mu najednou v kostele...“

„Tak co je, Švejku?“ přerušil ho nadporučík Lukáš, kterému se již zastesklo stejně po Švejkovi jako Švejkovi po nadporučíkovi Lukášovi, „pojďme tedy kousek dál.“

Baloun je následoval. vzadu, nepřestávaje se třást. Tento obr ztratil úplně duševní rovnováhu a klátil rukama v hrozném, beznadějném zoufalství.

„Tak co je, Švejku?“ optal se nadporučík Lukáš, když zašli vedle.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, „že je vždycky lepší se k něčemu přiznat dřív, než až to praskne. Vy jste dal určitéj rozkaz, pane obrlajtnant, aby vám, až přijedeme do Budapešti, Baloun přines tu vaši játrovou paštiku a housky. Dostals ten rozkaz, nebo ne?“ obrátil se Švejk na Balouna.

Baloun počal ještě více klátit rukama, jako by se chtěl ubránit proti dorážejícímu nepříteli.

„Tento rozkaz,“ řekl Švejk, „nemohl bejt, bohužel, pane obrlajtnant, vykonanej. Já jsem tu vaši játrovou paštiku sežral... – Sežral jsem ji,“ řekl Švejk, štouhaje do zděšeného Balouna, „poněvadž jsem si myslel, že játrová paštika se může zkazit. Já jsem čet několikrát v novinách, že se celá rodina votrávila játrovou paštikou. Jednou na Zderaze, jednou v Berouně, jednou

v Táboře, jednou v Mladé Boleslavi, jednou v Příbrami. Všichni tej votravě podlehli. Játrová paštika, to je nejhorší převít...“

Baloun, celý se třesa, postavil se stranou a strčil si prst do krku a vrhl v krátkých přestávkách. „Co je s vámi, Baloune?“

„Ble-ble-ju, é-é pane obr... é-é obr-lajt-nant é-é,“ používaje přestávek, volal nešťastný Baloun, „já-já ji sežra-é-é, sežra-é-é-1-1-1, é-é, já-éé, sám-éé, ý-é -“ Z nešťastného Balouna šly hubou ven i kousky staniolového obalu z paštiky.

„Jak vidíte, pane obrlajtnant,“ řekl Švejek, neztrácejte ničeho ze své duševní rovnováhy, „vona taková každá sežraná paštika vyjde ven jako volej nad vodu. Já jsem to chtěl vzít sám na sebe, a von se pitomec takhle prozradí. Von je to docela hodnej člověk, ale sežere všechno, co je mu svěřený. Já jsem znal taky jednoho takovýho člověka. Byl sluha v jedný bance. Tomu mohli svěřit tisíce; jednou taky vyzvednut peníze zas v jiný bance a předali mu o tisíc korun a on to vrátil hned na místě, ale poslat ho za patnáct krejcarů pro krkovičku, tak polovičku na cestě sežral. Byl takovej chtivej na žrádlo, že když ho posílali úředníci za jitřnicema, tak je páral po cestě kapesním nožem a díry zalepoval englišflastrem, kerej ho stál při pěti jitřnicích víc než celá jitřnice.“

Nadporučík Lukáš si vzdychl a odcházel.

„Račte mít nějaké rozkazy, pane obrlajtnant?“ volal za ním Švejek, zatímco nešťastný Baloun neustále si strkal prst do krku.

Nadporučík Lukáš máchl rukou a odcházel k zásobovacímu skladišti, přičemž mu na mysl přišla podivná myšlenka, že když vojáci žerou svým důstojníkům játrové paštiky, že to Rakousko nemůže vyhrát.

Mezitím Švejek odváděl Balouna na druhou stranu vojenské trati. Přitom ho těšil, že se spolu podívají do města a přinesou odtamtud panu nadporučíkovi debrecínské párky, kterýž pojem uzenářské speciality sléval se u Švejka přirozené s pojmem hlavního města Uherského království.

„Von by nám moh uject vlak,“ bědoval Baloun, který při své nenažranosti spojoval též ohromnou lakotu.

„Když se jede na front,“ prohlásil Švejek, „tak se nikdy nic nezmešká, poněvadž každej vlak, kerej jede na front, si to moc dobře rozmyslí, aby přivez na konečnou stanici jenom půl ešalonu. Vostatně já ti dobře rozumím, Baloune. Máš zašitou kapsu.“

Nešli však nikam, poněvadž ozval se signál k nastupování do vlaku.

Mužstva jednotlivých rot vracela se od zásobovacího skladiště ku svým vagónům opět s prázdnem. Místo patnácti dekagramů ementálského sýra, který měl zde být rozdán, dostal každý po škatulce zápalek a jednu pohlednici, kterou vydalo komité pro válečné hroby v Rakousku (Viedeň XIX, 4, Canisiusgasse). Místo patnácti dekagramů ementálského sýra měl každý v ruce západohaličský hřbitov vojínů v Sedlisku s pomníkem nešťastných landveráků, zhotovených ulejšákem sochařem, jednoročním dobrovolníkem šikovatelem Scholzem.

U štábního vagónu panovalo též neobyčejné vzrušení. Důstojníci pochodového praporu shromáždili se kolem hejtmana Ságnera, který jim cosi rozčileně vykládal. Vrátil se právě z nádražního velitelství a měl v ruce velmi důvěrný skutečný telegram ze štábu brigády, sáhodlouhého obsahu, s instrukcemi a pokyny, jak si počínati v této nové situaci, ve které se ocitlo Rakousko dne 23. května 1915.

Brigáda telegrafovala, že Itálie vypověděla Rakousko-Uhersku válku.

Ještě v Brucku nad Litavou v důstojnickém kasině se často při obědech a večerích s plnou hubou hovořilo o podivném jednání a chování Itálie, ale celkem vzato nikdo nečekal, že se splní prorocká slova toho idiota kadeta Bieglera, který jednou při večeri odstrčil talíř s makaróny a prohlásil: „Těch se najím až pod branami Verony.“

Hejtman Ságner, prostudovav instrukce obdržené právě z brigády, dal troubiti alarm.

Když se všechno mužstvo pochodového praporu shromáždilo, bylo postaveno do čtverce a hejtman Ságner přečetl mužstvu neobyčejně vznešeným hlasem telegraficky mu dodaný příkaz po brigádě:

„Z bezpříkladné zrady a z lačnosti zapomněl italský král na bratrské závazky, kterými byl povinován jako spojenec našeho mocnářství. Od vypuknutí války, ve které se měl postavit po bok našim statečným vojskám, hrál zrádný italský král roli maskovaného zákeřníka, chovaje se obojetně, udržuje přitom tajné vyjednávání s našimi nepřáteli, kteráž zrada vyvrcholila v noci z 22. na 23. květen vypovězením války našemu mocnářství. Náš nejvyšší velitel je přesvědčen, že naše vždy statečná a slavná vojska odpoví na ničemnou zradu nevěrného nepřitele takovým úderem, že zrádce přijde k poznání, jak, začav hanebně a zrádně válku, sám sebe zničil. V to důvěřujeme pevně, že s pomocí boží brzy nadejde den, kdy roviny italské

opět uvidí vítěze od Santa Lucie, Vicenzy, Novary, Custozzy. Chceme zvítězit, musíme zvítězit, a jistě zvítězíme!“

Potom bylo obvyklé „Dreimal hoch!“ a vojsko nasedlo opět do vlaku, jaksi zaraženo. Místo patnácti deka ementálského sýra mají na krku válku s Itálií.

Ve vagóně, kde seděl Švejk s účetním šikovatelem Vaňkem, telefonistou Chodounským, Balounem a kuchařem Jurajdou, rozpředl se zajímavý rozhovor o zasáhnutí Itálie do války.

„V Táborskéj ulici v Praze byl taky takovej případ,“ začal Švejk. „Tam byl nákej kupec Hořejší, kus vod něho dál naproti měl svůj krám kupec Pošmourný a mezi nima voběma byl hokynář Havlasa. Tak ten kupec Hořejší jednou dostal takovej nápad, aby se jako spojil s tím hokynářem Havlasou proti kupci Pošmournému, a začal s ním vyjednávat, že by mohli ty dva krámy spojit pod jednou firmou ‚Hořejší a Havlasa‘. Ale ten hokynář Havlasa šel hned k tomu kupci Pošmournému a povídá mu, že mu dává Hořejší dvanáct set za ten jeho hokynářský krám a že chce, aby s ním šel do kumpanie. Jestli ale von mu dá, Pošmourný, osmnáct stovek, tak že raději půjde s ním do kumpanie proti Hořejšímu. Tak se dohodli, a ten Havlasa nákej čas pořád se oklouněl kolem toho Hořejšího, kerýho zradil, a dělal, jako by byl jeho nejlepším přítelem, a když přišla řeč na to, kdy to jako dají dohromady, říkal: ‚Jó, to už bude brzo. Já jenom čekám, až přijedou partaje z letních bytů.‘ A když ty partaje přijely, tak vopravdu to už bylo hotový, jak von pořád sliboval tomu Hořejšímu, že se to dá dohromady. Ten, když šel jednou ráno votvírat krám, viděl velkej nadpis nad krámem svého konkurenta, velikánskou firmu ‚Pošmourný a Havlasa‘.“

„U nás,“ poznamenal pitomý Baloun, „byl taky jednou takový případ: chtěl jsem koupit vedle ve vesnici jalovici, měl jsem ji smluvenou a votickéj řezník mně ji přebral pod nosem.“

„Když už tedy zas máme novou vojnu,“ pokračoval Švejk, „když máme vo jednoho nepřitele víc, když máme zas novej front, tak se bude muset šetřit s municí. ‚Čím víc je v rodině dětí, tím více se spotřebuje rákosek,‘ říkával dědeček Chovanec v Motole, kerej vyplácel rodičům v sousedství děti za paušál.“

„Já mám jenom strach,“ řekl Baloun celý se třesa, „že kvůli tý Itálii budou menší porce.“

Účetní šikovatel Vaněk se zamyslíl a řekl vážně: „To všechno může být, poněvadž teď se to naše vítězství nějak protáhne.“

„Teď bychom potřebovali nového Radeckého,“ prohodil Švejk, „ten už byl vobeznámenej s tamější krajinou, ten už věděl, kde je slabá stránka Taliánů a co se má šturmovat a vod který strany. Vono to není jen tak lehký, vlezť někam. To dovede každej, ale dostat se vodtamtud, to je pravý vojenský umění, Když už člověk někam vlezť, tak musí vědět vo všem, co se kolem něho děje, aby se najednou nevoctnul před nějakou šlamastykou, kerej se říká katastrofa. To u nás jednou v domě, ještě na starým bytě, chytili na půdě zloděje, a von si chlap povšimnul, když tam vlezť, že právě zedníci vopravujou světlík, von se jim tedy vytrh, skolil domovnici a spustil se po lešení dolů do světlíku a vodtamtud vůbec nemoh ven. Ale náš tatíček Radecký věděl vo každej cestě, nemohli ho nikde dostat. V jedný knížce vo tom jenerálovi bylo to celý popsáný, jak utek vod Santa Lucie a Taliáni jak taky utekli, a teprve jak druhej den vobjevil, že to vlastně vyhrál, když tam Taliány nenašel a neviděl dalekohledem, tak se vrátil a vobsadil vopuštěnou Santu Lucii. Vod tý doby byl menovanéj maršálkem.“

„Cožpak Itálie, to je pěkná země,“ prohodil kuchař Jurajda, „já sem byl jednou v Benátkách a vím, že Talián nazve každého prasetem. Když se rozčílí, je u něho každej porco maladetto. I papež je u něho porco, i ‚madonna mia e porco‘, ‚papa e porco‘.“

Účetní šikovatel Vaněk naproti tomu velice sympaticky se vyjádřil o Itálii. Má v Kralupech při své drogérii výrobu citrónové šťávy, kterou dělá ze shnilých citrónů, a nejlacinější citróny a nejshnilější vždy kupoval z Itálie. Teď bude konec s dopravou citrónů z Itálie do Kralup. Není pochyby, že válka s Itálií přinese různá překvapení, poněvadž se bude chtít Rakousko pomstít.

„Vono se řekne,“ usmál se Švejk, „pomstít se: Někdo myslí, že se pomstí, a nakonec to vodnese ten, koho si jako takovej člověk vybral za nástroj svý pomsty. Když jsem bydlel před lety na Vinohradech, tak tam bydlel v přízemí domovník a u toho na bytě byl jeden takovej malej ouředníček z nějaký banky, a ten chodil do jednoho výčepu v Krameriově ulici a pohádal se tam jednou s jedním pánem, kerej měl takovej nákej ústav na Vinohradech pro analýzu moče. Ten pán vůbec na nic jiného nemyslel a vo ničem jiném nemluvil a nosíval samé flaštičky s močí, každému to cpal pod nos, aby se taky vymočil a dal si prohlídnout moč, protože na

takový prohlídce záleží štěstí člověka, rodiny a je to taky laciný, stojí to šest korun. Všichni, co chodili do výčepu, i hostinský a hostinská, dali si moč analyzovat, jenom ten úředníček se ještě držel, ačkoliv ten pán za ním lez pořád do pisoáru, když šel ven, a vždycky mu starostlivě říkal: ‚Já nevím, pane Skorkovský, mně se ta vaše moč nějak nelíbí, vymočte se do lahvičky, dřív než bude pozdě!‘ Konečně ho přemluvil. Stálo to úředníčka šest korun a ten pán mu ten rozbor jak náležitě vosladil, jako to už udělal těm všem ve výčepu, nevyjímaje ani hostinskýho, kterému kazil živnost, poněvadž takovej rozbor vždycky provázel říkáním, že je to moc vážnej případ, že nikdo nesmí nic pít kromě vody, že nesmí kouřit, že se nesmí ženit a že má jíst jen samou zeleninu. Tak ten úředníček měl na něho jako všichni strašnej vztek a zvolil si domovníka za nástroj svý pomsty, poněvadž znal domovníka jako surovce. Tak jednou tomu pánovi, co prováděl tu analýzu moči, povídá, že ten domovník už se necejtí zdrav nějakej čas a že ho prosí, aby si zejtra ráno k sedmej hodině přišel k němu pro moč, že si ji dá prozkoumat. A von tam šel. Domovník ještě spal, když ho ten pán vzbudil a povídal mu přátelsky: ‚Moje úcta, pane Málek, dobré jitro přeji. Tady prosím lahvička, račte se vymočít a dostanu šest korun. Ale to bylo boží dopuštění potom, jak ten domovník vyskočil v kačatech z postele, jak toho pána chyt za krk, jak s ním praštil vo almaru, až ho do ní zafasoval! Když ho vytáh z almary, popad bejkovec a už ho hnal dolů v kačatech Čelakovskýho ulicí, a ten ječel, jako když šlápneš psovi na vocas, a na Havlíčkově třídě skočil do električky, a domovníka chyt strážník, sepral se s ním, a poněvadž byl domovník v kačatech a všechno mu lezlo ven, tak ho kvůli takovému pohoršení hodili do košatinky a vodvezli na policii, a von ještě z košatinky řval jako tur: ‚Vy pacholci, já vám ukážu mně analyzovat moč:‘ Sěděl šest měsíců pro veřejný násilí a pro urážku strážce, a potom ještě po vyhlášení rozsudku dopustil se urážky panovnickýho domu, tak snad sedí ještě dnes, a proto říkám, chtít se někomu pomstít, že to vodnese nevinnej člověk.“

Baloun mezitím úsilovně o něčem přemýšlel, až nakonec otázal se se strachem Vaňka: „Prosím, pane rechnerfeldvébl, vy tedy myslíte, že kvůli tý válce s Itálií budem fasovat menší mináž?“

„To je nabíledni,“ odpověděl Vaněk.

„Ježíšmarjá,“ vykřikl Baloun, sklonil hlavu do dlaní a seděl tiše v koutku.

Tím skončila v tomto vagóně definitivně debata o Itálii.

Ve štábním vagóně rozhovor o nově utvořených válečných poměrech zasáhnutím Itálie do války byl by býval jistě velice fádní, když zde nebylo již slavného vojenského teoretika kadeta Bieglera, kdyby byl jaksi ho nezastoupil poručík Dub od třetí kumpanie.

Poručík Dub byl v civilu profesorem češtiny a již v té době jevil neobyčejný sklon k tomu, aby všude, kde jen to bylo možno, mohl vyjádřit svou loajálnost. V písemných pracích předkládal svým žákům témata z dějin rodu habsburského. V nižších třídách strašil žáky císař Maxmilián, který vlezl na skálu a nemohl slézt dolů, Josef II. jako orač a Ferdinand Dobrotivý. Ve vyšších třídách byla ta témata ovšem spletenější, jako kupříkladu úloha pro septimány: „Císař František Josef I., podporovatel věd a umění“, kteráž práce vynesla jednomu septimánovi vyloučení ze všech středních škol říše rakousko-uherské, poněvadž napsal, že nejkrásnějším činem tohoto mocnáře bylo založení mostu císaře Františka Josefa I. v Praze.

Velice dbal vždy toho, aby všichni jeho žáci při císařských narozeninách a jiných podobných císařských slavnostech zpívali~s nadšením rakouskou hymnu. Ve společnosti byl neoblíben, poněvadž o něm bylo jisto, že je též denunciantem mezi svými kolegy. V městě, kde vyučoval, byl jedním z členů trojlístku největších pitomců a mezků, který se skládal z něho, okresního hejtmana a ředitele gymnasia. V tomto úzkém kroužku naučil se politizovat v rámci rakousko-uherského mocnářství. Též nyní počal vykládat své rozumy hlasem a přízvukem zkostnatělého profesora:

„Celkem vzato mé naprosto nepřekvapilo vystoupení Itálie. Čekal jsem to již před třemi měsíci. Je jisté, že Itálie značně zpyšněla poslední dobou, následkem vítězné války s Tureckem o Tripolis. Kromě toho příliš spoléhá se na své loďstvo i na náladu obyvatelstva v našich přímořských zemích a v jižním Tyrolsku. Ještě před válkou mluvil jsem o tom s naším okresním hejtmanem, aby naše vláda nepodceňovala iredentistické hnutí na jihu. Dal mně též úplně za pravdu, poněvadž každý prozíravý člověk, kterému záleží na zachování této říše, musel již dávno předpokládat, kam bychom dospěli s přílišnou shovívavostí vůči takovým živlům. Pamatuji se dobře, že asi před dvěma lety jsem prohlásil v rozmluvě s panem okresním hejtmanem, že Itálie, bylo to v době balkánské války při aféře našeho konzula Prohasky, čeká na nejbližší příležitost nás zákeřně napadnout. – A teď to máme!“ vykřikl takovým hlasem, jako by se s ním všichni hádali, ačkoliv všichni

přítomní aktivní důstojníci si při jeho řeči mysleli, aby jim ten civilista žvanil vlezl na záda.

„Je pravdou,“ pokračoval již mírnějším tónem, „že se ve většině případech i ve školních úlohách zapomínalo na náš bývalý poměr s Itálií, na ony veliké dny slavných vítězných armád i v roce tisíc osm set čtyřicet osm, i v roce tisíc osm set šedesát šest, o kterých se mluví ve dnešních příkazech po brigádě. Já jsem však ale vykonal vždy svou povinnost a ještě před ukončením školního roku, takřka na samém začátku války, dal jsem svým žákům slohový úkol: Unsre Helden in Italien von Vicenza bis zur Custozza, oder...“

A blbeček poručík Dub slavnostně dodal: „...Blut und Leben für Habsburg! Für ein Österreich, ganz, einig, groß!“ ...

Odmlčel se a čekal patrně, že ostatní ve štábním vagóně též budou mluvit o nové utvořené situaci a on že jim ještě jednou dokáže, že to už věděl před pěti lety, jak se jednou zachová Itálie ku svému spojenci. Zklamal se však úplně, neboť hejtman Ságner, kterému přinesl batalionsordonanc Matušič ze stanice večerní vydání Pester Lloydu, řekl, dívaje se do novin: „Tak vida, ta Weinerová, kterou jsme viděli v Brucku vystupovat pohostinsky, hrála zde včera na scéně Malého divadla.“

Tím byla zakončena ve štábním vagóně debata o Itálii.

Kromě těch, kteří seděli vzadu, bataliónní ordonanc Matušič a sluha hejtmana Ságnera Batzer dívali se na vojnu s Itálií ze stanoviska čistě praktického, poněvadž, kdysi dávno před léty, ještě za aktivní služby, zúčastnili se oba nějakých manévrů v jižním Tyrolsku.

„To se nám to špatně poleze do těch kopců,“ řekl Batzer, „hejtman Ságner má těch kufrů hromadu. Já jsem sice z hor, ale je to docela něco jiného, když si člověk vezme flintu pod kabát a jde si vyhlídnout nějakého zajíce na panství knížete Švarcenberka.“

„Jestli totiž nás hodí dolů na Itálii. Mně by se to taky nezamlouvalo, lítat po kopcích a ledovcích s rozkazy. Potom to žrádlo tam dole, samá polenta a olej,“ smutně řekl Matušič.

„A proč by zrovna nás nestrčili do těch hor,“ rozčiloval se Batzer, „naš regiment už byl v Srbsku, Karpatech, už jsem se tahal s kufry pana hejtmana

po horách, dvakrát už jsem je ztratil; jednou v Srbsku, podruhé v Karpatech, v takové patálii, a může být, že mě to čeká potřeť na italské hranici, – a co se týká toho žrádla tam dole...“ Odplivl si. Přisedl důvěrně blíže k Matušičovi: „Víš, u nás v Kašperských Horách děláme takové maličké knedlíčky z těsta ze syrových brambor, ty se uvaří, pak se obalejí ve vejci, posypou se pěkně houskou a potom se opíkají na špeku.“ Poslední slovo pronesl takovým tajemně slavnostním hlasem.

„A nejlepší jsou s kyselým zelím,“ dodal melancholicky, „to musí jít makaróny do hajzlu.“

Tím i zde skončil rozhovor o Itálii...

V ostatních vagónech, poněvadž vlak stál již přes dvě hodiny na nádraží, šel jeden hlas, že asi vlak obrátí a pošlou ho na Itálii.

Tomu by nasvědčovalo též to, že se zatím děly s ešalonem podivné věci. Opět všechno mužstvo vyhnali z vagónů, přišla inspekce s dezinfekčním sborem a vykropila pěkně všechny vagóny lyzolem, což bylo přijato, zejména ve vagónech, kde vezli zásoby komisárku, s velkou nelibostí.

Rozkaz je ale rozkaz, sanitní komise vydala rozkaz vydezinfikovati všechny vagóny ešalonu 728, proto zcela klidně postříkali hromady komisárku a pytle s rýží lyzolem. To už bylo přece znát, že se něco zvláštního děje.

Potom zas to všechno vehnali do vagónů a za půl hodiny zas to všechno vyhnali ven, poněvadž přišel si ešalon prohlédnout takový staříčkový generál, takže Švejkovi ihned napadlo zcela přirozené pojmenování starého pána. Stojí vzadu za frontou poznamenal k účetnímu šikovateli Vaňkovi: „Je to chcípáček.“

A starý generál procházel se dál před frontou, provázen hejtmanem Ságnerem, a zastavil se před jedním mladým vojákem, aby jaksí celé mužstvo nadchl, a otázal se ho, odkud je, jak je stár a má-li hodinky. Voják sice jedny měl, ale poněvadž myslel, že dostane od starého pána ještě jedny, řekl, že žádné nemá, načež staříčkový chcípáček generál s takovým připitomělým úsměvem, jako to dělával císař František Josef, když oslovovával někde ve městech starosty, řekl: „To je dobře, to je dobře,“ načež poctil oslovením vedle stojícího kaprála, kterého se optal, je-li jeho manželka zdráva.

„Poslušné hlásím,“ zařval desátník, „že nejsem ženat,“ načež generál se svým blahosklonným úsměvem řekl opět své: „To je dobře, to je dobře.“

Potom generál v stařecké dětinnosti požádal hejtmana Ságnera, aby mu předvedl, jak se vojáci sami počítají do dvojstupu, a za chvíli již znělo: „První-druhý, první-druhý, první-druhý.“

To měl generál chcípáček velice rád. Měl dokonce doma dva burše, které si stavěl doma před sebe, a ti museli sami počítat: „První-druhý, první-druhý...“

Takových generálů mělo Rakousko hromadu.

Když tedy byla přehlídka šťastně odbyta, při čem generál neskrblil pochvalou před hejtmanem Ságnerem, bylo dovoleno mužstvu pohybovat se v obvodu nádraží, poněvadž přišla zpráva, že se pojedje ještě až za tři hodiny. Mužstvo se tedy procházelo kolem a očumovalo, poněvadž bývá na nádraží dosti obecnstva, tu a tam přece jen některý voják vyžebal si cigaretu.

Bylo vidět, že jaksi to prvotní nadšení, vyjadřující se v slavném vítání ešalonů na nádražích, již hluboce kleslo a upadlo až na žebrotu.

K hejtmanovi Ságnerovi dostavila se deputace Spolku pro vítání hrdinů, sestávající ze dvou strašné utahaných dam, které odevzdaly dárek patřící ešalonu, totiž dvacet krabiček voňavých pastilek do úst, reklamy to jedné peštské továrny na cukrovinky. Krabičky ústních voňavých pastilek byly pěkně provedeny z plechu, na víčku byl namalován uherský honvéd, který tiskne ruku rakouskému landšturmákovi, a nad nimi září koruna svatoštěpánská. Kolem byl německý a maďarský nápis: „Für Kaiser, Gott und Vaterland.“

Továrna na cukrovinky byla tak loajální, že dala přednost císaři před pánembohem.

Každá krabička obsahovala osmdesát pastilek, takže asi celkem přibližně pět pastilek přišlo na tři muže. Kromě toho přinesly ustarané, utahané dámy veliký balík vytištěných dvou modliteb, sepsaných budapeštským arcibiskupem Gézou ze Szatmár-Budafalu. Byly německo-maďarské a obsahovaly nejstrašnější prokletí všech nepřátel. Psány byly tyto modlitbičky tak vášnivě, že tam jenom na konci scházelo řízné maďarské „Baszom a Krisztusmárját!“

Dle ctihodného arcibiskupa měl dobrotivý bůh Rusy, Angličany, Srby, Francouze, Japonce rozsekat na nudle a na paprikaguláš. Dobrotivý bůh měl

se koupat v krvi nepřátel a pomordovat to všechno, jako to udělal surovec Herodes s mláďátky.

Důstojný arcibiskup budapeštský použil ve svých modlitbičkách například takových pěkných vět: „Bůh žehnej vašim bodákům, aby hluboko vnikly v břicha vašich nepřátel. Nechť nejvyšší spravedlivý Hospodin řídí dělostřelecký oheň nad hlavy nepřátelských štábů. Milosrdný bůh dejž, aby se všichni nepřátelé zalkli ve své vlastní krvi, z ran, které vy jim nanesete!“

Proto je třeba ještě jednou opakovat, že k těmto modlitbičkám nakonec nic jiného nescházelo než to „Baszom a Krisztusmárját!“

Když to všechno obě dámy odevzdaly, projevíly hejtmanovi Ságnerovi zoufalé přání, zdali by nemohly být přítomny při rozdávání dáreků. Jedna dokonce měla takovou odvahu zmínit se, že by při té příležitosti mohla promluvit k vojínům, které jinak nenazývala nežli „unsere braven Feldgrauen“.

Obě tvářily se strašně uražené, když hejtman Ságner zamítl jejich žádost. Prozatím tyto milodary putovaly do vagónu, kde bylo skladiště. Ctihodné dámy prošly řadou vojáků a jedna z nich neopomenula při té příležitosti popleskati jednoho zarostlého vojáka po tváři. Byl to nějaký Šimek z Budějovic, který neznaje ničeho o tom vznešeném poslání těch dam, prohodil k svým soudruhům po odchodu dám: „Jsou ale tady ty kurvy drzy. Kdyby aspoň taková vopice vypadala k světu, ale je to jako čáp, člověk nic jiného nevidí než ty haksny a vypadá to jako boží umučení, a ještě si taková stará rašple chce něco začínat s vojáky.“

Na nádraží bylo velice živo. Událost s Italy způsobila zde jistou paniku, poněvadž byly zadrženy dva ešalony s dělostřelectvem a poslány do Štýrska. Byl zde též ešalon Bosňáků, který tu čekal již dva dny z nějakých neznámých příčin a byl úplně zapomenut a ztracen. Bosňáci již dva dni nefasovali mináz a chodili žebrat chleba po Nové Pešti. Také nebylo nic jiného slyšet nežli rozčilený hovor ztracených Bosňáků, živě gestikulujících, kteří vyráželi neustále ze sebe: „Jebem ti boga – jebem ti dušu, jebem ti majku.“

Potom pochodový prapor jednadevadesátých byl opět sehnán dohromady a nastoupil místo ve svých vagónech. Za chvilku však bataliónní ordonanc Matušič vrátil se z nádražního velitelství se zprávou, že se pojedě až za tři hodiny. Proto opět svolané mužstvo bylo puštěno z vagónů. Těsně před odjezdem vlaku vstoupil do štábního vagónu velice rozčileně poručík

Dub a žádal hejtmana Ságnera, aby dal neprodleně Švejka zavřít: Poručík Dub, starý známý denunciant na svém působišti jako gymnasiální profesor, dával se rád do rozhovoru s vojáky, přičemž pátral po jejich přesvědčení, a zároveň, aby je mohl poučiti a vysvětliti, proč bojují, zač bojují.

Na své obchůzce viděl vzadu, za nádražní budovou, stát u lucerny Švejka, který se zájmem si prohlížel plakát nějaké dobročinné vojenské loterie. Ten plakát znázorňoval, jak rakouský voják připichuje vyjeveného vousatého kozáka ke zdi.

Poručík Dub poklepal Švejkovi na rameno a otázal se, jak se mu to líbí.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk, „že je to blbost. Už jsem viděl hodně pitomejch plakátů, ale takovou hovadinu sem ještě neviděl.“

„Copak se vám na tom nelíbí?“ optal se poručík Dub.

„Mně se, pane lajtnant, na tom plakátu nelíbí to, jak ten voják zachází se svěřenejma zbraněma, dyť von může ten bajonet zlomit vo zeď, a potom je to vůbec zbytečný, byl by za to trestanej, poněvadž ten Rus má ruce nahoře a vzdává se. On je zajatej, a se zajatci se musí slušně zacházet, poněvadž je to marný, ale jsou to taky lidi.“

Poručík Dub pátral tedy dále po Švejkově smýšlení a optal se ho: „Vám je tedy toho Rusa líto, že ano?“

„Mně je líto, pane lajtnant, vobou, i toho Rusa, protože je propíchnutej, i toho vojáka, protože by byl za to zavřenej. Dyť von, pane lajtnant, musel ten bajonet přitom zlomit, to je marný, dyť to vypadá jako kamenná zeď, kam to vráží, a vocel je křehká. To jsem vám jednou; pane lajtnant, ještě do vojny, v aktivní službě, měli jednoho pana lajtnanta u kumpanie. Ani starej zupák nedoved se tak vyjadřovat jako ten pan lajtnant. Na cvičišti nám říkal: ‚Když je habacht, tak musíš vyvalovat voči, jako když kocour sere do řezanky.‘ Ale jinak byl moc hodnej člověk. Jednou na Ježíška se zbláznil, koupil pro kumpanii celej vůz kokosovejch vořechů, a vod tý doby vím, jak sou bajonety křehký. Půl kumpanie zlámalo si vo ty vořechy bajonety a náš obrstlajtnant dal celou kumpanii zavřít, tři měsíce jsme nesměli ž kasáren, pan lajtnant měl domácí vězení...“

Poručík Dub podíval se rozzlobeně do bezstarostného obličejce dobrého vojáka Švejka a otázal se ho zlostně: „Znáte mne?“

„Znám vás, pane lajtnant.“

Poručík Dub zakoulel očima a zadupal: „Já vám povídám, že mě ještě neznáte.“

Švejk odpověděl opět s tím bezstarostným klidem, jako když hlásí raport: „Znám vás, pane lajtnant, jste, poslušně hlásím, od našeho maršbataliónu.“

„Vy mě ještě neznáte,“ křičel poznovu poručík Dub, „vy mne znáte možná z té dobré stránky, ale až mne poznáte z té špatné stránky. Já jsem zlý, nemyslete si, já každého přinutím až k pláči. Tak znáte mne, nebo mne neznáte?“

„Znám, pane lajtnant“

„Já vám naposled říkám, že mne neznáte, vy osle. Máte nějaké bratry?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že mám jednoho.“

Poručík Dub rozvzteklil se při pohledu na Švejkův klidný, bezstarostný obličej, a neovládaje se více, zvolal: „To také bude ten váš bratr takové hovado, jako jste vy. Čímpak byl?“

„Profesorem, pane lajtnant. Taky byl na vojně a složil ofcírskou zkoušku.“

Poručík Dub podíval se na Švejka, jako by ho chtěl probodnout. Švejk snesl s důstojnou rozvahou zlý pohled poručíka Duba, takže prozatím celá rozmluva mezi ním a poručíkem skončila slovem „Abtreten!“

Každý šel tedy svou cestou a každý si myslel svoje.

Poručík Dub si myslel o Švejkovi, že řekne panu hejtmanovi, aby ho dal zavřít, a Švejk si opět myslel, že viděl již mnoho pitomých důstojníků, ale takový, jako je poručík Dub, je přece u regimentu vzácností.

Poručík Dub, který zejména dnes si umínil, že musí vychovávat vojáky, našel si za nádražím novou obět. Byli to dva vojáci od pluku, ale od jiné roty, kteří tam smlouvali ve tmě lámanou němčinou s dvěma poběhlicemi, kterých se potloukaly celé tucty kolem nádraží.

Vzdalující se Švejk slyšel ještě zcela zřetelně ostrý hlas poručíka Duba: „Znáte mne?!... Ale já vám říkám, že mne neznáte!... Ale až mne poznáte!... Vy mne znáte třeba z té dobré stránky!... Já vám říkám, až mne poznáte z té špatné stránky!... Já vás přinutím až k pláči, oslově!... Máte nějaké bratry?... To budou také taková hovada, jako jste vy!... Čím byli?... U trénu?... Nu dobře... Pamatujte, že jste vojáci... Jste Češi?... Víte, že řekl Palacký, že kdyby nebylo Rakouska, že bychom ho musili vytvořit... Abtreten...!“

Obchůzka poručíka Duba neměla však celkem pozitivního výsledku. Zastavil ještě asi tři skupiny vojáků a jeho výchovná snaha „přinutit až k pláči“ úplně ztroskotala. Byl to takový materiál, který byl odvážen do pole, že z očí každého jednotlivce vycitoval poručík Dub, že si všichni o něm myslí něco jistě velice nepříjemného. Byl uražen ve své pýše a výsledek toho byl, že před odjezdem vlaku žádal ve štábním vagóně hejtmana Ságnera, aby byl Švejka zavřen. Mluvil přitom, odůvodňuje nutnost izolace dobrého vojáka Švejka, o prapodivném, drzém vystupování, přičemž nazval upřímné odpovědi Švejkovy na svou poslední otázku jízlivými poznámkami. Kdyby to takhle šlo dál, ztrácí důstojnický sbor v očích mužstva veškerou vážnost, o čemž jistě z panů důstojníků nikdo nepochybuje. On sám ještě před válkou mluvil o tom s panem okresním hejtmanem, že každý nadřízený musí hledět vůči svým podřízeným zachovati jistou autoritu. Pan okresní hejtman byl také téhož mínění. Zejména teď na vojně, čím více přibližuje se člověk k nepříteli, je třeba udržeti jakousi hrůzu nad vojáky. Proto tedy žádá, aby byl Švejka disciplinárně potrestán.

Hejtman Ságner, který jako aktivní důstojník nenáviděl všechny ty rezervní důstojníky od různých branží z civilu, upozornil poručíka Duba, že podobná oznámení mohou se díti jedině ve formě raportu, a ne takovým zvláštním hokynářským způsobem, jako když se smlouvá na ceně brambor. Pokud se týká samotného Švejka, první instancí, jejíž pravomoci Švejka podléhá, že je pan nadporučík Lukáš. Taková věc se dělá čistě po raportu. Od kumpanie že jde taková věc k bataliónu a to je snad panu poručíkovi známo. Jestli Švejka něco provedl, tak přijde před kumpanieraport, a když se odvolá, k batalionsraportu. Jestli si však pan nadporučík Lukáš přeje a považuje-li vypravování pana poručíka Duba za oficiální oznámení ku potrestání, že ničeho proti tomu nemá, aby byl Švejka předveden a vyslechnut.

Nadporučík Lukáš ničeho proti tomu nenamítal, jedině poznamenal, že z vypravování Švejkova ví sám velice dobře, že bratr Švejkův byl skutečně profesorem a rezervním důstojníkem. Poručík Dub se zakolísal a řekl, že on žádal za potrestání jedině v širším smyslu a že může být, že dotyčný Švejka se nedovede vyjádřit, a tak že jeho odpovědi činí dojem drzosti, jízlivosti a neúcty k představeným. Kromě toho že z celého vzezření dotyčného Švejkova je vidět, že je mdlého rozumu.

62 Slavný výprask

Tím vlastně přešla celá bouřka přes hlavu Švejka, aniž by byl hrom uhodil.

Ve vagónu, kde byla kancelář a skladiště bataliónu, účetní šikovatel pochodového praporu Bautanzel velmi blahosklonně rozdal dvěma písarům od bataliónu po hrsti ústních pokroutek z těch krabiček, které se měly rozdat mezi batalián. To bylo obvyklým zjevem, že všechno, co bylo určeno pro mužstvo, muselo prodělat stejně manipulaci v bataliónní kanceláři jako nešťastné pokroutky.

To bylo všude něco tak obvyklého ve válce, že když někde se shledalo při inspekci, že se nekrade, byl přece jen každý z těch účetních šikovatelů ve všech možných kancelářích v podezření, že překročuje rozpočet a provádí zas jiné šmejdy, aby to klapalo.

Proto zde, když se všichni cpali těmito pokroutkami, aby aspoň toho svinstva užili, když už nebylo nic jiného, o co by se dalo mužstvo okrást, promluvil Bautanzel o smutných poměrech na této cestě: „Prodělal jsem už dva maršbatalióny, ale takovou bídnou cestu jako teď jsme nedělali. Panečku, než jsme přijeli tenkrát do Prešova, tak jsme měli haldy všeho, na co si člověk pomyslí. Měl jsem schováno deset tisíc memfisek, dvě kola ementálského sýra, tři sta konzerv, a potom, když už se šlo na Bardějov do zákopů, Rusové od Mušiny odřízli spojení na Prešov, potom se dělaly obchůdky. Odevzdal jsem z toho všeho naoko desátou část pro maršbatalián, že jsem to jako ušetřil, a rozprodal jsem to ostatní všechno u trénu. Měli jsme u nás majora Sojku, a to byla pěkná svině. On sice nebyl žádný hrdina a nejraději se potloukal u nás u trénu, poněvadž tam nahore hvízdaly kuličky a praskaly šrapnely. A to vždycky přišel k nám pod záminkou, že musí se přesvědčit, jestli se pro mužstvo bataliónu vaří pořádné. Obyčejně přišel k nám dolů, když došla zpráva, že Rusové zas něco chystají; celý se trás, musel na kuchyni vypít rum a potom teprve dělal prohlídku ve všech polních kuchyních, které byly kolem trénu, poněvadž nahoru do pozic se nemohlo a mináž nahoru se nosila v noci. Byli jsme tenkrát v takových poměrech, že o nějaké důstojnické mináži nemohla být ani řeč. Jednu cestu, která ještě byla volná s týlem, měli obsazenu Němci z říše, kteří zadržovali všechno, co lepšího nám posílali z týlu, a sežrali to sami, takže na nás už nedošlo; my jsme všichni u trénu zůstali bez oficírmináže. Za tu celou dobu nic víc se mně nepodařilo ušetřit pro nás v kanceláři než jedno prasátko, které jsme si dali vyudit, a aby ten major Sojka na

to nepřišel, tak jsme ho měli uschované hodinu cesty u artilérie, kde jsem měl jednoho známého feuerwerkra. Tak ten major, když přišel k nám, začal vždy ochutnávat v kuchyni polévku. Pravda, masa mnoho se nemohlo vařit, jen tak co se sehnalo prasat nebo hubených krav v okolí. To nám ještě Prušáci dělali velkou konkurenci a dávali dvakrát tolik při rekvizici za dobytek. Za tu celou dobu, co jsme stáli pod Bardějovem, jsem si při nákupu dobytka neušetřil víc než něco málo přes dvanáct set korun, a to jsme ještě většinou namísto peněz dávali poukázky se štemplem bataliónu, zejména poslední dobou, když jsme věděli, že Rusové na východ od nás jsou v Radvani a na západ v Podolíně. Nejhůř se pracuje s takovým národem, jako je tam, který neumí číst a psát a podpisuje se jenom třemi křížky, o čemž naše intendantstvo velice dobře vědělo, takže když jsme posílali pro peníze na intendantstvo, nemohl jsem přiložit do přílohy padělané kvitance, že jsem jim vyplatil peníze; to se může dělat jenom, kde je národ vzdělanější a umí se podpisovat. A potom, jak už říkám, Prušáci nás přepláceli a platili hotově, a když jsme někam přišli, tak na nás pohlíželi jako na raubíře, a intendantstvo vydalo ještě k tomu rozkaz, že kvitance podepsané křížky předávají se polní účetní kontrole. A těch chlapů se jenom hemžilo. Přišel takový chlap, nazrál se u nás a napil, a druhý den šel nás udat. Ten major Sojka chodil pořád po těch kuchyních, namouduši, věřte mně, vytáhl jednou z kotle maso pro celou čtvrtou kumpačku. Začal s vepřovou hlavou, o té řekl, že není dovařená, tak si ji dal ještě chvílku povařit; pravda, tehdy masa se mnoho nevařilo, na celou kumpanii přišlo asi dvanáct starých, poctivých porcí masa, ale on to všechno sněd, potom ochutnal polévku a spustil rámus, že je jako voda, co je to za pořádek, masová polévka bez masa, dal ji zapražít a hodil do ní moje poslední makaróny, co jsem ušetřil za tu celou dobu. Ale to mne tak nemrzelo jako to, že na tu jíšku praskly dvě kila čajového másla, které jsem vyšetřil ještě v té době, kdy byla důstojnická mináž. Měl jsem je na takové rechně nad kavalcem, on se na mé rozeřval, komu prý to patří. Já jsem mu tedy řekl, že podle rozpočtu na stravování vojáků, dle posledního příkazu po divizi, připadá na jednotlivého vojáka na přilepšení patnáct gramů másla nebo jednadvacet gramů sádla, poněvadž to nestačí, zůstávají zásoby másla stát tak dlouho, dokud se nebude moci přilepšit mužstvu másla v plné váze. Major Sojka se velice rozčilil, začal křičet, že asi patrně čekám, až přijdou Rusové a seberou nám poslední dvě kila másla, hned že to musí přijít do polévky, když je polévka bez masa. Tak

jsem přišel o celou zásobu, a věřte mně, že ten major mně přinášel, jak se objevil, jen samou smůlu. On měl pomalu tak čich vyvinutý, že hned věděl o všech mých zásobách. Jednou jsem ušetřil na manšaftu hovězí játra a chtěli jsme si je dusit, když vtom šel pod kavalec a vytáhl je. Řekl jsem mu na jeho řvaní, že játra ta jsou určena k zakopání, že dopoledne to zjistil jeden podkovář od artilérie, který má veterinářský kurs. Major sebral maníka od trénu a potom s tím maníkem vařili si játra nahoře pod skalami v kotlíkách, a to byl také jeho osud, že Rusové viděli ten oheň, práskli do majora, do kotlíku osmnáctkou. Potom jsme se tam šli podívat, a člověk nerozeznal, jestli po těch skalách se válejí játra hovězí nebo játra pana majora.“

Potom přišla zpráva, že se pojede ještě až za čtyři hodiny. Trať nahoře na Hatvan že je zastavena vlaky s raněnými. Také se rozšiřovalo po nádraží, že u Jágru srazil se jeden sanitní vlak s nemocnými a raněnými s vlakem vezoucím dělostřelectvo. Z Pešti že tam jedou pomocné vlaky.

Za chvíli pracovala již fantazie celého bataliónu. Mluvílo se o 200 mrtvých a raněných, o tom, že se ta srážka stala zúmyslně, aby se nepřišlo na podvody v zásobování nemocných.

To dalo podnět k ostré kritice o nedostatečném zásobování bataliónu a o zlodějích v kanceláři a ve skladišti.

Většina byla toho mínění, že účetní šikovatel bataliónu Bautanzel dělí se o všechno napolovic s důstojníky.

Ve štábním vagóně oznámil hejtman Ságner, že dle maršrúty mají být už vlastně na haličské hranici. V Jágru že měli už vyfasovat na tři dny pro mužstvo chleba a konzervy. Do Jágru že mají ještě deset hodin jízdy. V Jágru že je opravdu tolik vlaků s raněnými z ofenzívy za Lvovem, že podle telegramu není v Jágru ani veky komisárku, ani jedné konzervy. Obdržel rozkaz vyplatit místo chleba a konzerv 6 K 72 h na muže, což má být vyplaceno při rozdávání žoldu za devět dní, jestli totiž dostane do té doby peníze od brigády. V pokladně je jenom něco přes dvanáct tisíc korun.

„To je ale svinstvo od regimentu,“ řekl nadporučík Lukáš, „pustit nás takhle bídně do světa.“ Nastal vzájemný šepot mezi fénrichem Wolfem a nadporučíkem Kolářem, že plukovník Schrider za poslední tři neděle poslal na své konto do vídeňské banky šestnáct tisíc korun.

Nadporučík Kolář pak vyprávěl, jak se šetří. Ukradne se na regimentu šest tisíc korun a strčí se do své vlastní kapsy a s důslednou logikou dá se

rozkaz po všech kuchyních, aby se denně na muže strhly v kuchyni tři gramy hrachu.

Za měsíc to dělá devadesát gramů na muže, a na kuchyni u každé kumpanie musí být nejmíň ušetřena zásoba 16 kilogramů hrachu a s tou se musí kuchař vykázat.

Nadporučík Kolář vyprávěl si s Wolfem jen povšechné o určitých případech, které zpozoroval. Jisto však bylo, že takovými případy byla přeplněna celá vojenská správa. Začínalo to účetním šikovatelem u nějaké nešťastné kumpanie a končilo to křečkem v generálských epuletách, který si dělal zásoby na poválečnou zimu.

Vojna vyžadovala udatnost i v krádeži.

Intendanti dívali se láskyplně na sebe, jako by chtěli říct: Jsme jedno tělo a jedna duše, kradem, kamaráde, podvádíme, bratře, ale nepomůžeš si, proti proudu je těžko plovat. Když ty nevezmeš, vezme druhý a ještě o tobě řekne, že proto už nekradeš, poněvadž sis už nahrabal toho dost.

Do vagónu vkročil pán s červenými a zlatými lampasy. Byl to opět jeden z generálů projíždějících se po všech tratích na inspekci.

„Sedněte si, pánové,“ pokynul vlídné, maje radost, že překvapil opět nějaký ešalon, o kterém nevěděl, že tam bude stát.

Když hejtman Ságner chtěl mu podati raport, mávl jen rukou: „Váš ešalon není v pořádku. Váš ešalon nespí. Váš ešalon má již spát. V ešalonech se má spát, když stojí na nádraží, jako v kasárnách – v devět hodin.“

Mluvil úsečně: „Před devátou hodinou vyvede se mužstvo na latríny za nádražím – a potom se jde spát. Jinak mužstvo v noci znečistí trať. Rozumíte, pane hejtmane? Opakujte mně to. Nebo neopakujte mně to a udělejte mně to, jak si přeji. Odtroubit alarm, hnát to na latríny, zatroubit štrajch a spát, kontrolovat, kdo nespí. Trestat! Ano! Je to všechno? Večeři rozdat v šest hodin.“

Mluvil nyní o něčem v minulosti, o tom, co se nestalo, co bylo jaksi za nějakým druhým rohem. Stál tu jako přízrak z říše čtvrté dimenze.

„Večeři rozdat v šest hodin,“ pokračoval dívaje se na hodinky, které ukazovaly deset minut po jedenácté hodině noční. „Um halb neune Alarm, Latrinenscheißen, dann schlafen gehen. K večeři zde v šest hodin guláš s brambory místo patnácti deka ementálského sýra.“

Potom následoval rozkaz ukázat pohotovost. Opět dal tedy hejtman Ságner zatroubit alarm a inspekční generál, dívaje se na seřazování bataliónu

do šiku, procházel se s důstojníky a neustále k nim mluvil, jako by to byli nějací idioti a nemohli to hned pochopit, přičemž ukazoval na ručičky hodinek: „Also, sehen sie. Um halb neune scheißen und nach einer halben Stunde schlafen. Das genügt vollkommen. V této přechodné době má beztoho mužstvo řídkou stolici. Hlavně kladu důraz na spánek. To je posila k dalším pochodům. Dokud je mužstvo ve vlaku, musí si odpočinout. Jestli není dosti místa ve vagónech, mužstvo spí partienweise. Jedna třetina mužstva ve vagónu si lehne pohodlně a spí od devíti do půlnoci, a ostatní stojí a dívají se na ně. Pak první vyspalí dělají místo druhé třetině, která spí od půlnoci do třetí hodiny ranní. Třetí partie spí od tří do šesti, pak je budíček a mužstvo se myje. Při jízdě z vagónů ne-se-ska-ko-vat! Postavit před ešalon patroly, aby mužstvo při jízdě ne-se-ska-ko-va-lo! Jestli vojáčkovi zláme nohu nepřítel...“ generál poklepal si přitom nohu, „jest to něco chvalitebného, ale mrzáčit se zbytečným seskakováním v plné jízdě z vagónů jest trestuhodné. – To je tedy váš bataliόν?“ tázal se hejtmana Ságnera, pozoruje ospalé postavy mužstva, z nichž mnozí nemohli se udržet, a vyburcování ze spánku, zívání na svěžím nočním vzduchu. „To je, pane hejtmane, zívající bataliόν. Mužstvo musí jít v devět hodin spat“

Generál se postavil před 1. kumpanii, kde stál na levém křídle Švejk, který zívání na celé kolo a držel si přitom způsobně ruku na ústech, ale zpod ruky ozývalo se takové bučení, že nadporučík Lukáš se třásl, aby generál nevěnoval tomu bližší pozornost. Napadlo mu, že Švejk zívá schválně. A generál, jako by to znal, otočil se k Švejkovi a přistoupil k němu: „Böhm oder Deutscher?“

„Böhm, melde gehorsam, Herr Generalmajor.“

„Dobrže,“ řekl generál, který byl Polák a znal trochu česky, „ty rzveš na sena jako krawa. Stul pýsk, drž gubu, nebuč! Býl jsi už na látríně?“

„Nebyl, poslušné hlásím, pane generálmajor.“

„Proč jsi nešel šrát s ostatními menži?“

„Poslušné hlásím, pane generálmajor, na manévrech u Písku říkal nám pan plukovník Wachtl, když mužstvo v době rastu se rozlézalo po žitech, že voják nesmí pořád myslet jen na šajseraj, voják že má myslet na bojování. Ostatně, poslušné hlásím, co bychom tam na tý latríně dělali? Není z čeho tlačit. Podle maršrúty měli jsme už dostat na několika stanicích večeri, a nedostali jsme nic. S prázdným žaludkem na latrínu nelez!“

Švejk objasniv prostými slovy panu generálovi všeobecnou situaci,

podíval se tak nějak důvěrně na něho, že generál vycítil žádost, aby jim všem pomohl. Když už je rozkaz jít na latrínu organizovaným pochodem, tak už ten rozkaz musí být také vnitřně něčím podepřen.

„Pošlete to všechno opět do vozů,“ řekl generál k hejtmanovi Ságnerovi; „jak to přijde, že se nedostala večeře? Všechny ešalony projíždějící touto stanicí musí dostat večeři. Zde je zásobovací stanice. To jinak nelze. Jest určitý plán.“

Generál řekl to s takovou jistotou, která znamenala, že jest sice již k jedenácté hodině noční, večeře že měla být v šest hodin, jak již prve poznamenal, takže nic jiného nezbývá než zadržet vlak přes noc a přes den do šesti hodin večera, aby dostali guláš s bramborem.

„Nic není horšího,“ řekl s ohromnou vážností, „než ve válce zapomínat při dopravě vojsk na jich zásobování. Mou povinností je dovědět se pravdy, jak to vlastně v kanceláři nádražního velitelství vyhlíží. Neboť, pánové, někdy jsou vinni velitelé ešalonů sami. Při revizi stanice Subotiště na jižní dráze bosenské zjistil jsem, že šest ešalonů nedostalo večeři, poněvadž o ni zapomněli velitelé ešalonů žádat. Šestkrát se na stanici vařil guláš s brambory, a nikdo o něj nežádal. Vylévali ho na hromady. Byl to, pánové, učiněný krecht na brambory s gulášem, a tři stanice dál žebrali vojáci z ešalonů, které projely kolem hromad a kopců s gulášem v Subotišti, na nádraží o kus chleba. Zde, jak vidíte, nebyla vinna vojenská správa.“

Mávl prudce rukou: „Velitelé ešalonů nedostali svým povinností. Pojdme do kanceláře.“

Následovali ho, přemýšlejíce o tom, proč se všichni generálové zbláznili.

Na velitelství se objevilo, že opravdu o guláši se nic neví. Měl se pravda zde vařit dnes pro všechny ešalony, které projedou, ale pak přišel rozkaz odečíst ve vnitřním účtování zásobování vojsk po 72 h za každého vojáka, takže každá část projíždějící má k dobru 72 h za muže, kteráž obdrží od svého intendanstva k výplatě k nejbližšímu rozdávání žoldu. Pokud se týká chleba, obdrží mužstvo ve Watianě na stanici po půl vece.

Velitel zásobovacího punktu se nebál. Řekl generálovi přímo do očí, že se rozkazy mění každou hodinu. Někdy mívá připravenou pro ešalony menáž. Přijede však sanitní vlak, vykáže se vyšším rozkazem, a je konec, ešalon stojí před problémem prázdných kotlů.

Generál souhlasně kýval hlavou a poznamenal, že poměry se rozhodně

lepší, ze začátku války bylo mnohem hůř. Všechno nejde najednou, k tomu je rozhodně třeba zkušeností, praxe. Teorie vlastně brzdí praktiku. čím déle válka potrvá, tím více se všechno uvede do pořádku.

„Mohu vám dát praktický příklad,“ řekl s velikou rozkoší, že na něco znamenitého přišel. „Před dvěma dny ešalony projíždějící stanicí Hatvan nedostaly chleba, a vy ho tam zítra budete fasovat. Pojdme nyní do nádražní restaurace.“

V nádražní restauraci pan generál počal opět mluvit o latríně a jak to nehezky vypadá, když všude po kolejích jsou kaktusy. Jedl přitom biftek a všem se zdálo, že se mu kaktus převaluje v hubě. Na latríny kladl takový důraz, jako by na nich záleželo vítězství mocnářství.

Vzhledem k nově vytvářené situaci s Itálií prohlásil, že právě v latrínách našeho vojska spočívá nepopíratelná naše výhoda v italské kampani.

Vítězství Rakouska lezlo z latríny.

Pro pana generála bylo všechno tak jednoduché. Cesta k válečné slávě šla dle receptu: v šest hodin večer dostanou vojáci guláš s brambory, o půl deváté se vojsko v latríně vykadí a v devět jde spat. Před takovým vojskem nepřítel prchá v děsu.

Generálmajor se zamyslel, zapálil si operas a díval se do stropu dlouho a dlouho. Vzpomínal, co by ještě řekl, když už je zde, a čím by poučil důstojníky ešalonu.

„Jádro vašeho bataliónu je zdravé,“ řekl náhle, když všichni čekali, že se bude ještě dál dívat do stropu a mlčet, „váš štand je v úplném pořádku. Ten muž, s kterým jsem mluvil, podává svou přímostí a vojenským držetím nejlepší naděje za celý batalión, že bude zápasit do poslední krůpěje krve.“

Odmlčel se a díval se opět do stropu opřen o lenoch židle, a pak pokračoval v téže pozici, přičemž jediný poručík Dub pod pudem své otrocké duše díval se s ním na strop: „Váš batalión potřebuje však toho, aby jeho činy nepřešly v zapomenutí. Batalióny vaší brigády mají již svou historii, ve které musí váš batalión pokračovat. A vám právě schází muž, který by vedl přesné záznamy a sepisoval dějiny bataliónu. K němu musí jít všechny nitky, co která kumpanie bataliónu vykonala. Musí to být inteligentní člověk, žádné hovado, žádná kráva. Pane hejtmane, vy musíte jmenovati v bataliónu batalionsgeschichtsschreiber.“

Potom díval se na hodiny na stěně, jichž ručičky připomínaly celé ospalé společnosti, že už je čas se rozejít.

Generál měl na trati svůj inspekční vlak a požádal pány, aby ho šli doprovodit do jeho spacího vagonu.

Velitel nádraží si vzdychl. Generál si nevpomněl, že má platit za biftek a láhev vína. Musí to zas zaplatit sám. Takových návštěv je denně několik. Už na to praskly dva vozy se senem, které dal zatáhnout na slepou kolej a které prodal firmě Löwenstein, vojenským dodavatelům sena, jako se prodává žito nastojatě. Erár zas ty dva vagony od nich koupil, ale on je tam nechal pro jistotu dál stát. Snad je bude muset zas jednou odprodat firmě Löwenstein.

Zato však všechny vojenské inspekce projíždějící touto hlavní stanicí v Pešti říkaly, že se tam u velitele nádraží dobře pije a jí.

Ráno stál ještě ešalon na nádraží, byl budíček, vojáci se myli u pump z esšálků, generál se svým vlakem ještě neodjel a šel revidovat osobně latríny, kam chodili dle denního rozkazu po bataliónu hejtmana Ságnera „Schwarmweise unter Kommando der Schwarmkommandanten“, aby měl pan generálmajor radost. Aby pak měl také radost poručík Dub, sdělil mu hejtman Ságner, že má on dnes inspekci.

Poručík Dub dohlížel tedy nad latrínami.

Táhlá dlouhá latrína o dvou řadách pojmla dva švarmy jedné kumpanie.

A nyní vojáci pěkně jeden vedle druhého seděli na bobku nad vyházenými příkopy, jako vlaštovky na telegrafních drátech, když se chystají na podzim na cestu do Afriky.

Každému vyčuhovala kolena ze spuštěných kalhot, každý měl řemen kolem krku, jako kdyby se chtěl každou chvíli oběsit a čekal na nějaký povel.

Bylo v tom všem vidět vojenskou železnou disciplínu, organizovanost.

Na levém křídle seděl Švejek, který se sem připletl, a se zájmem si přečítal útržek papírku, vytrženého bůhví z jakého románu Růženy Jesenské:

...dejším penzionátě bohužel dámy
em neurčitě, skutečné snad více
ré většinou v sebe uzavřeny ztrát
h menu do svých komnat, aneb se

70 Slavný výprask

svérázné zábavě. A utrousily-li t
šel člověk jen a pouze stesk na ct
se lepšilo, neb nechtěla tak úspěšně
covati, jak by samy si přály.
nic nebylo pro mladého Kříčku

Když odtrhl oči od útržku, podíval se mimoděk k východu latríny a podívil se. Tam stál v plné parádě pan generálmajor od včerejška z noci se svým adjutantem a vedle nich poručík Dub horlivě jim cosi vykládaje.

Švejk rozhlédl se kolem sebe. Všechno sedělo klidně dál nad latrínou a jen šarže byly jaksi strnulé a bez hnutí.

Švejk vycítil vážnost situace.

Vyskočil, tak jak byl, se spuštěnými kalhotami, s řemenem kolem krku, upotřebiv ještě v poslední chvíli útržku papíru, a zařval: „Einstellen! Auf! Habacht! Rechts schaut!“ A salutoval. Dva švarmy se spuštěnými kalhotami a s řemeny kolem krku se zvedly nad latrínou.

Generálmajor přátelivě se usmál a řekl: „Ruht, weiter machen!“ Desátník Málek dal první příklad svému švarmu, že musí opět do původní pozice. Jen Švejk stál a salutoval dál, neboť z jedné strany blížil se k němu hrozivě poručík Dub a z druhé generálmajor s úsměvem.

„Vás já viděl v noci,“ řekl k divné pozitivě Švejka generálmajor; načež rozčilený poručík Dub obrátil se ke generálmajorovi: „Ich melde gehorsam, Herr Generalmajor, der Mann ist blödsinnig und als Idiot bekannt, saghafter Dummkopf.“

„Was sagen Sie, Herr Leutnant?“ zařval najednou generálmajor na poručíka Duba a spustil na něho, že právě naopak. Muž, který zná, co se patří, když vidí představeného, a šarže, když ho nevidí a ignorují. To je jako v poli. Obyčejný voják přejímá v době nebezpečí komando. A právě pan poručík Dub měl sám dát komando, které dal tento voják: „Einstellen! – Auf! – Habacht! Rechts schaut!“

„Vytržel jsi si arš?“ otázal se generálmajor Švejka.

„Poslušně hlásím, pane generálmajor, že je všechno v pořádku.“

„Wienczej šrač nie bendzeš?“

„Poslušně hlásím, pane generálmajor, že jsem fertig.“

„Dej si tedy hózny nahoru a postav se potom zas habacht!“ Poněvadž to ‚habacht‘ řekl generálmajor trochu hlasitěji, ti nejbližší počali vstávat nad latrínou.

Generálmajor přátelsky jim však kývl rukou a jemným otcovským tónem řekl: „Aber nein, ruht, ruht, nor weiter machen.“

Švejk stál již před generálmajorem v plné parádě a generálmajor řekl k němu krátký německý proslov: „Úcta k představeným, znalost dienstreglamá a duchapřítomnost znamená na vojně všechno. A když se s tím ještě snoubí statečnost, není nepřítele, kterého bychom se museli báti.“

Obraceje se k poručíkovi Dubovi řekl, štouchaje prstem Švejka do břicha: „Poznamenejte si: tohoto muže při přibytí na front neprodleně befedrovat a při nejbližší příležitosti navrhnout k bronzové medailii za přesné konání služby a znalost... Wissen Sie doch, was ich schon meine... Abtreten!“

Generálmajor vzdaloval se z latríny, kde zatím poručík Dub, aby to generálmajor slyšel, dával hlasité rozkazy: „Erster Schwarm auf! Doppelreihen... Zweiter Schwarm...“

Švejk odešel zatím ven, a když šel kolem poručíka Duba, vysekl mu sice jak náležitě čest, ale poručík Dub přece řekl „Herstellt“, a Švejk musel salutovat znova, přičemž musel opět slyšet: „Znáš mne? Neznáš mne! Ty mne znáš z té dobré stránky, až mne ale poznáš z té špatné stránky, já tě přinutím až k pláči!“

Švejk odcházel konečně k svému vagónu a přitom si pomyslel: Jednou byl, když jsme ještě byli v Karlíně v kasárnách, lajtnant Chudavý a ten to říkal jinak, když se rozčílil: „Hoši, pamatujte si, když mne uvidíte, že jsem svině na vás a tou sviní že zůstanu, dokud vy budete u kompanie.“

Když šel Švejk kolem štábního vagónu, zavolal na něho nadporučík Lukáš, aby vyřídil Balounovi, že si má pospíšit s tou kávou a mléčnou konzervu aby opět pěkně zavřel, aby se nezkazila. Baloun totiž vařil na malém lihovém samovariči ve vagóně u účetního šikovatele Vaňka kávu pro nadporučíka Lukáše. Když to šel Švejk vyřídít, seznal, že zatím za jeho nepřítomnosti pije celý vagón kávu.

Kávová i mléčná konzerva nadporučíka Lukáše byly již poloprázdné a Baloun, srkaje ze svého šálku kávu, hrabal lžičkou v mléčné konzervě, aby si ještě kávu zlepšil.

Kuchař okultista Jurajda s účetním šikovatelem Vaňkem slibovali navzájem, že až přijdou kávové a mléčné konzervy, že se to panu nadporučíkovi Lukášovi vynahradí.

Švejkovi byla též nabídnuta káva, ale Švejk odmítl a řekl k Balounovi:

„Právě přišel rozkaz od štábu armády, že každý pučflek, který zpronevěří svému oficirovi mléčnou a kávovou konzervu, má být neprodleně během 24 hodin pověšen. To ti mám vyřídit od pana obrlajtnanta, kerej si tě přeje vidět okamžitě s kávou.“

Ulekaný Baloun vytrhl telegrafistovi Chodounskému porci, kterou mu právě před chvílí nalil, postavil to ještě ohřát, přidal konzervovaného mléka a upaloval s tím do štábního vagónu.

S vypoulenýma očima podal kávu nadporučíkovi Lukášovi, přičemž mu hlavou kmitla myšlenka, že nadporučík Lukáš mu musí vidět na očích, jak hospodařil s jeho konzervami.

„Já jsem se zdržel,“ koktal, „poněvadž jsem je nemohl votevřít.“

„Tos asi mléčnou konzervu prolil, vid?“ otázal se nadporučík Lukáš, upíjeje kávu, „nebo jsi ji žral po lžících jako polévku. Víš, co tě čeká?!“

Baloun si vzdychl a zabědoval: „Mám tři děti, poslušně hlásím, pane obrlajtnant“

„Dej si pozor, Baloune, ještě jednou tě varuji před tvou hltavostí. Neříkal ti Švejk nic?“

„Do 24 hodin mohl bych být pověšen,“ smutně odpověděl Baloun, klátě celým tělem.

„Neklať se mně tady, hlupáku,“ řekl s úsměvem nadporučík Lukáš, „a polepši se. Vypuť už z hlavy tu žravost a řekni Švejkovi, aby se poohlédl někde po nádraží nebo v okolí po něčem dobrém k jídlu. Dej mu tady desítku. Tebe nepošlu. Ty budeš chodit až tenkrát, když už budeš našranej k prasknutí. Nesežral jsi mně tu krabičku sardinek? Ty říkáš, žes nesežral. Přines mně ji ukázat!“

Baloun vyřídil Švejkovi, že mu posílá pan obrlajtnant desítku, aby mu sehnal někde po nádraží něco dobrého k jídlu, s povzdechem vytáhl z nadporučíkova kufříku krabičku sardinek a se stísněným pocitem nesl k prohlídce k nadporučíkovi.

Tak se chudák těšil, že snad nadporučík Lukáš už na ty sardinky zapomněl, a teď je všemu konec. Nadporučík si je asi nechá ve vagóně a připraví ho o ně. Cítil se okraden.

„Zde jsou, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, vaše sardinky,“ řekl s trpkostí, odevzdávaje je majiteli. „Mám je votevřít?“

„Dobře, Baloune, neotvírej nic a odnes je zas na místo. Chtěl jsem se

jen přesvědčit, jestli jsi se do nich nepodíval. Tak se mně zdálo, když jsi přinesl kávu; že máš nějak mastnou hubu jako od oleje. Švejek už šel?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že už se vypravil,“ rozjasněně hlásil Baloun. „Řekl, že pan obrlajtnant bude spokojen a že panu obrlajtnantovi budou všichni závidět. Šel někam z nádraží a říkal, že to tady zná až za Rákošpalotu. Kdyby snad vlak bez něho odjel, že se přidá k automobilové koloně a dohoní nás na nejbližší stanici automobilem. Abychom byli o něj bez starosti, on ví, co je jeho povinnost, i kdyby si měl na svý outraty vzít fiakra a ject s ním za ešalonem až do Haliče. Dá si to potom strhovat z lénunku. Rozhodně nemáte prý mít o něho starost, pane obrlajtnant.“

„Jdi pryč,“ řekl smutně nadporučík Lukáš.

Přinesli zprávu z kanceláře velitelství, že se pojedje až odpůldne ve dvě hodiny na Gödöllő-Aszód a že se fasuje pro důstojníky na nádražích po dvou litrech červeného vína a láhev koňaku. Říkalo se, že je to nějaká ztracená zásilka pro Červený kříž. Ať se to mělo jak chce, spadlo to přímo z nebe a ve štábním vagóně bylo veselo. Koňak měl tři hvězdičky a víno bylo známky Gumpoldskirchen.

Jen nadporučík Lukáš byl stále nějak zaražen. Uplynula již hodina, a Švejek stále nešel. Potom ještě půl hodiny, a přibližoval se k štábnímu vagónu podivný průvod, který vyšel z kanceláře nádražního velitelství.

Napřed šel Švejek, vážně a vznešeně, jako první křesané mučedníci, když je táhli do arény.

Po obou stranách maďarský honvéd s nasazeným bodákem. Na levém křídle četař z velitelství nádraží a za nimi nějaká žena v červené sukni s varhánky a muž v čizmách s kulatým kloboučkem a podbitým okem, který nesl živou, křičící, vyděšenou slepici.

Všechno to lezlo do štábního vagónu, ale četař zařval maďarsky na muže se slepicí a s ženou, aby zůstali dole.

Uviděv nadporučíka Lukáše, Švejek počal velevýznamně mrkat.

Metař chtěl mluvit s velitelem 11. marškumpanie. Nadporučík Lukáš převzal od něho spis velitelství stanice, kde četl zblednuv:

Veliteli 11. marškumpanie N pochodového praporu 91. pěšího pluku k dalšímu řízení. Předvádí se pěšák Švejek Josef, dle udání ordonance též marškumpanie N pochodového praporu 91. pěšího pluku, pro zločin loupeže, spáchaný na manželích Istvánových v Išatarča v rajoně velitelství nádraží. Důvody: Pěšák Švejek Josef, zmocniv se slepice pobíhající za

domkem manželů Istvánových v Ištarča v rajóně velitelství nádraží a náležející István manželům (v originále slavně utvořené nové německé slovo „Istvangatten“) a zadržen jsa majitelem, který mu slepici odebrati chtěl, zabránil tomu, udeřiv majitele Istvána slepicí přes pravé oko, a zadržen přivolanou hlídkou, byl dopraven k své části, přičemž slepice vrácena majiteli.

Podpis důstojníka konajícího službu

Když nadporučík Lukáš podpisoval stvrzenku o přijetí Švejka, zatřásla se pod ním kolena.

Švejk stál tak blízko, že viděl, jak nadporučík Lukáš zapomněl připsat datum.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ ozval se Švejk, „že je dnes dvacátýho čtvrtýho. Včera bylo 23. května, kdy nám Itálie vypověděla válku. Jak jsem teď byl venku, tak se vo ničem jiným nemluví.“

Honvédi s četařem odešli a dole zůstali jen Istvánovi manželé, kteří chtěli stále lézt do vozu.

„Kdybyste měl, pane obrlajtnant, u sebe ještě pětku, tak bychom mohli tu slepici koupit. Von ten lump chce za ni patnáct zlatejch, ale do toho si počítá desítku za to svoje modrý voko,“ řekl Švejk vypravovatelským tónem, „ale já myslím, pane obrlajtnant, že deset zlatejch za takový pitomý voko je moc. To vyrazili u Starý paní soustružníkoví Matějů celou sanici cihlou za dvacet zlatejch, s šesti zubama, a tenkrát měly peníze větší cenu než dnes. Sám Wohlschläger věší za čtyry zlatky. – Pojď sem,“ kývl Švejk na muže s podbitým okem a se slepicí, „a ty, babo, tam zůstaň!“

Muž vstoupil do vozu. „Von umí trochu německy,“ poznamenal Švejk, „a rozumí všem nadávkám a také sám umí obstojně německy nadávat. – Also zehn Gulden,“ obrátil se na muže, „fünf Gulden Henne, fünf Auge. Öt forint, vidíš, kikiriki, tit forint kukuk, igen? Tady je štábsvagón, zloději. Dej sem slepici!“

Vstrčil překvapenému muži do ruky desítku, vzal mu slepici, zakroutil jí krk a pak ho vystrčil z vagónu, podav mu přátelsky ruku, kterou potřásl silně: „Jó napot, barátom, adieu, lez ku své bábě. Nebo tě srazím dolů. – Tak vidíte, pane obrlajtnant, že se dá všechno urovnat,“ řekl Švejk k nadporučíkovi Lukášovi, „nejlepší je, když se všechno obejde bez skandálu, bez velkých ceremonií. Nyní s Balounem vám uvaříme takovou slepicí polévku, že ji bude cítit až do Sedmihradska.“

Nadporučík Lukáš již nevydržel a vyrazil Švejkovi nešťastnou slepici z ruky a pak se rozkřikl: „Víte, Švejku, co zaslouží ten voják, který v době války loupí mírné obyvatelstvo?“

„Čestnou smrt prachem a olovem,“ slavnostně odpověděl Švejk.

„Vy ovšem zasloužíte provaz, Švejku, neboť vy jste první začal loupit. Vy jste, chlape, já nevím opravdu, jak vás mám nazvat, zapomněl na svou přísahu. Mně se může hlava roztočit.“

Švejk podíval se na nadporučíka Lukáše tázavým pohledem a rychle se ozval: „Poslušně hlásím, že jsem nezapomněl na přísahu, kterou náš válečný lid má učinit. Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem přísahal slavně svému nejjasnějšímu knížeti a pánu Františku Josefovi L, že věren a poslušen budu také generálů Jeho Veličenstva a vůbec všech svých představených a vyšších poslouchati, je ctíti a chrániti, jejich nařízení a rozkazy ve všech službách plniti, proti každému nepříteli, bud kdo bud a kdekoliv toho požádá vůle Jeho císařského a královského Veličenstva, na vodě, pod vodou, na zemi, ve vzduchu, ve dne i v noci, v bitvách, útocích, zápasech i v jakýchkoliv jiných podnikcích, vůbec na každém místě...“

Švejk zvedl slepici se země a pokračoval stoje vzpřímen a dívaje se nadporučíkovi Lukášovi do očí: „...každého času a při každé příležitosti udatně a zmužile bojovati, že svých vojsk, praporů, korouhví a děl nikdy neopustím, s nepřitelem nikdy v nejmenší srozumění nevejdu, vždy tak se chovati budu, jak toho vojenské zákony žádají a hodným vojákům přísluší, tímto způsobem že chci se ctí žítí a umřítí, k čemuž mně dopomáhej bůh. Amen. A tu slepici jsem, poslušně hlásím, neukradl, neloupil jsem a choval jsem se řádně, vědom své přísahy.“

„Pustíš tu slepici, dobytku,“ zařval na něho nadporučík Lukáš, uhodiv Švejka spisy přes ruku, kde držel nebožku, „podívej se na tato akta. Vidiš, tady to máš černé na bílém: ‚Předvádí se pěšák Švejk Josef, dle udání ordonance téže marškompanie... pro zločin loupeže...‘ A teď mně řekni, ty marodére, ty hyeno – ne, já tě přece jen jednou zabiju, *zabiju*, rozumíš – řekni mně, pitomče loupežnická, jak jsi se tak spustil.“

„Poslušně hlásím,“ řekl přívětivě Švejk, „že se rozhodně nemůže vo nic jinýho jednat než vo mejlku. Když jsem dostal ten váš rozkaz, abych vám někde zaopatřil a koupil něco dobrýho k snědku, tak jsem počal uvažovat, co by tak asi bylo nejlepšího. Za nádražím nebylo vůbec nic, jenom koňský salám a nějaké sušené oslí maso. Já jsem si, poslušně hlásím, pane obrlajtnant,

všechno dobře rozvážil. V poli je třeba něco velmi výživného, aby se mohly lépe snášet válečný útrapy. A tu jsem vám chtěl udělat horizontální radost. Chtěl jsem vám, pane obrlajtnant, uvařit polévku ze slepice.“

„Polévku ze slepice,“ opakoval po něm nadporučík, chytaje se za hlavu.

„Ano, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, polívku ze slepice, koupil jsem cibuli a pět deka nudlí. Zde je to prosím všechno. Zde je v té kapse cibule a v této jsou nudle. Sůl máme v kanceláři a pepř taky. Nezbyvalo již nic jiného než koupit slepici. Šel jsem tedy za nádražím do Išatarči. Je to vlastně vesnice, jako by to nebylo žádný město, ačkoliv je tam napsáno v první ulici Išatarča vároš. Projdu jednu ulici se zahrádkami, druhou, třetí, čtvrtou, pátou, šestou, sedmou, osmou, devátou, desátou, jedenáctou, až v třinácté ulici na samém konci, kde za jedním domkem už začínaly trávníky, páslo se a procházelo stádo slepic. Šel jsem k nim a vybral jsem tu největší, nejtěžší, račte se na ni podívat, pane obrlajtnant, je to samý sádlo, nemusí se ani vohledávat a pozná se to hned na první pohled, že jí museli sypat hodně zrní. Vzal jsem ji tedy, zcela veřejně, u přítomnosti obyvatelstva, které na mne cosi maďarsky křičelo, držím ji za nohy a ptám se několika lidí, česky i německy, komu patří ta slepice, abych ji mohl od něho koupit, když vtom vyběhne z toho domku na kraji muž s ženou a počne mně napřed nadávat maďarsky a pak německy, že jsem mu ukradl za bílého dne slepici. Řekl jsem mu, aby na mne nekřičel, že jsem poslán, abych ji vám koupil, a vyprávěl jsem mu, jak se věci mají. A ta slepice, jak jsem ji držel za nohy, najednou počala mávat křídly a chtěla vyletět, a jak jsem ji jen tak lehce držel v ruce, vyzvedla mně ruku a chtěla se usadit svému pánovi na nose. A von hned začal křičet, že prý jsem ho slepicí fláknut přes hubu. A ta ženská něco ječela a pořád křičela na slepici ‚puta, puta, puta, puta‘. Vtom ale už nějakí blbci, kteří tomu nerozuměli, přiváděli na mne patrolu, honvédy, a já jsem je sám vyzval, aby šli se mnou na bahnhofkomando, aby vyšla moje nevina jako volej nad vodu. Ale s tím panem lajtnantem, který měl tam službu, nebyla žádná řeč, ani když jsem ho prosil, aby se vás zeptal, je-li to pravda, že jste mne poslal, abych vám koupil něco dobrýho. Ještě se na mne rozkřik, abych držel hubu, že prý mně beztoho kouká z očí silná větev s dobrým provazem. Von byl patrně v nějaké moc špatnej náladě, když mně povídal, že takhle vypasenej může bejt jen voják, kerej loupí a krade. Vono prej už je na stanici víc stížností, předevcírem prej se ztratil někde vedle někomu krocan, a když jsem mu řekl, že jsme tu dobu byli ještě v Rábu, tak řekl,

že taková vejmluva na něho neplatí. Tak mé poslali k vám a ještě se tam na mne rozkřikl, když jsem ho neviděl, jeden frajtr, jestli prej nevím, koho mám před sebou. utek jsem mu, že je gefreiter, kdyby byl u myslivců, že by byl patrolführer a u dělostřelectva oberkanonier.“

„Švejku,“ řekl za chvíli nadporučík Lukáš, „vy už jste měl tolik zvláštních náhod a nehod, tolik, jak vy říkáte, ‚mejlek‘ a ‚vomylů‘, že vám přece snad jen jednou pomůže z těch vašich malérů silný provaz kolem krku s celou vojenskou poctou ve čtverci. Rozumíte?“

„Ano, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, čtverec z takzvaného geschlossene Batalion sestává ze čtyř, výjimečné také ze tří nebo pěti setnin. Poroučíte, pane obrlajtnant, dát do polévky z této slepice více nudlí, aby byla hustší?“

„Švejku, já vám poroučím, abyste už zmizel i se slepicí, nebo vám ji otluču o hlavu, blbče jeden...“

„Dle rozkazu, pane obrlajtnant, ale celer jsem, poslušně hlásím, nenašel, mrkev také ne! Dám bram...“

Švejk nedořekl „bor“ a vyletěl i se slepicí před štábní vagón. Nadporučík Lukáš vypil najednou vinnou odlivku koňaku.

Švejk zasalutoval před okny vagónu a odcházel.

Baloun chystal se právě po šťastné skončeném duševním boji, že otevře přece jen krabičku se sardinkami svého nadporučíka, když se objevil Švejk se slepicí, což vzbudilo přirozený rozruch u všech přítomných ve vagóně, a všichni se na něho tak podívali, jako by chtěli s určitostí říct: Kdes to ukradl?

„Koupil jsem ji pro pana obrlajtnanta,“ odpověděl Švejk, vytahuje z kapes cibuli a nudle. „Chtěl jsem mu vařit z ní polévku, ale von už ji nechce, tak mně ji daroval.“

„Nebyla chciplá?“ otázal se podezřívavé účetní šikovatel Vaněk.

„Já jsem jí sám zakroutil krk,“ odpověděl Švejk vytahuje z kapsy nůž.

Baloun vděčně a zároveň s výrazem úcty podíval se na Švejka a počal mlčky připravovat lihový samovarič nadporučíkův. Pak vzal koflíky a doběhl s nimi pro vodu.

K Švejkovi přiblížil se telegrafista Chodounský a nabídl se, že mu ji pomůže škubat, přičemž mu zašeptal do ucha intimní otázku: „Je to daleko odtud? Musí se přeležet na dvůr, nebo je to ve volnu?“

„Já jsem ji koupil.“

„Ale mlč, to jsi kamarád, my jsme viděli, jak tě vedli.“

Zúčastnil se však horlivě škrubání slepice. K velkým, slavným přípravám přidružil se i kuchař okultista Jurajda, který nakrájel brambory a cibuli do polévky.

Peří vyhozené z vagonu vzbudilo pozornost poručíka Duba, který obcházel vagóny.

Zavolal dovnitř, aby se ukázal ten, který škrube slepici, a ve dveřích objevil se spokojený obličej Švejkův.

„Co je to?“ rozkřikl se poručík Dub, zvedaje se země uříznutou slepičí hlavu.

„To je, poslušně hlásím,“ odvětil Švejk, „hlava slepice druhu černých vlašek. Jsou to, pane lajtnant, velmi dobré nosnice. Snáší až 260 vajec do roka. Račte se prosím podívat, jak je měla bohatěj vaječnick.“ Švejk držel poručíkovi Dubovi před nosem střeva i druhé vnitřnosti ze slepice.

Dub si odplivl, odešel a za chvíli se vrátil: „Pro koho bude ta slepice?“

„Pro nás, poslušně hlásím, pane lajtnant. Podívejte se, co má sádla.“

Poručík Dub odcházel bruče: „U Filippi se sejdem.“

„Cože ti říkal?“ obrátil se k Švejkovi Jurajda. „Ale dali jsme si schůzku někde u Filipy. Voní tihle vznešení páni bejvají obyčejně buzeranti.“

Kuchař okultista prohlásil, že jediné estéti jsou homosexuelní, což vyplývá již ze samé podstaty estetismu.

Účetní šikovatel Vaněk vyprávěl potom o zneužívání dítek pedagogy ve španělských klášteřích.

A zatímco se voda v kotlíku na lihu počala vařit, Švejk se zmínil o tom, jak jednomu vychovateli svěřili kolonii opuštěných vídeňských dětí a ten vychovatel celou kolonii zneužil.

„Vona je to holt vášeň, ale nejhorší je to, když to přijde na ženský. V Praze II byly před léty dvě vopuštěný paničky, rozvedený, poněvadž to byly coury, nějaká Mourková a Šousková, a ty jednou, když kvetly třešně v aleji u Roztok, chytly tam večer starýho impotentního stoletýho flašinetáře a vodtáhly si ho do roztockýho háje a tam ho znásilnily. Co ty s ním dělaly! To je na Žižkově pan profesor Axamit a ten tam kopal, hledal hroby skrčenců a několik jich vybral, a voní si ho, toho flašinetáře, vodtáhly do jedný takový vykopaný mohly a tam ho dřely a zneužívaly. A profesor Axamit druhé den tam přišel a vidí, že něco leží v mohyle. Zaradoval se, ale von to byl ten utejraněj, umučenej flašinetář vod těch rozvedenejch

paniček. Kolem něho byly samý nějaký dřívka. Potom ten flašinetář na pátej den umřel, a voní ty potvory byly ještě tak drzý, že mu šly na pohřeb. To už je perverze. – Vosolils to?“ obrátil se Švejk na Balouna, který použil všeobecného zájmu nad vypravováním Švejkovým a cosi schovával do svého baťochu, „ukáž, co tam děláš? – Baloune,“ řekl Švejk vážně, „co chceš s tím slepičím stehnem? Tak se podívejte. Ukradl nám slepičí stehno, aby si ho potom tajně uvařil. Víš, Baloune, cos to proved? Víš, jak se trestá na vojně, když někdo okrade kamaráda v poli. Přiváže se k hlavní děla a chlap se vystřelí kartáčem. Ted už je pozdě vzdychat. Až potkáme někde na frontě artilérii, tak se přihlásíš u nejbližšího oberfeuerwerkra. Prozatím ale budeš cvičit za trest. Lez z vagónu.“

Nešťastný Baloun slezl a Švejk, sedě ve dveřích vagónu, komandoval: „Habt Acht! Ruht! Habt Acht! Rechts schaut! Habt Acht! Dívej se opět přímo! Ruht! – Ted' budeš dělat pohyby těla na místě. Rechts um! Člověče! Voni jsou kráva. Jejich rohy mají se octnout tam, kde měli dřív pravý rameno. Herstellt! Rechts um! Links um! Halbrechts! Ne tak, vole! Herstellt! Halbrechts! No vidíš, mezku, že to jde! Halblinks! Links um! Links! Front! Front, blbe! Nevíš, co je to front? Gradaus! Kehrt euch! Kniet! Nieder! Setzen! Auf! Setzen! Nieder! Auf! Nieder! Auf! Setzen! Auf! Ruht! Tak vidíš, Baloune, to je zdravý, aspoň vytrávíš!“

Kolem se počali seskupovat v masách a propukávat v jásot.

„Udělejte laskavě místo,“ křičel Švejk, „von bude mašírovat. Tedy, Baloune, dej si pozor, abych nemusel herštelovat. Nerad zbytečně manšaft trápím. Tedy: Direktion Bahnhof! Koukej, kam ukazuju. Marschieren marsch! Glied – halt! Stůj, ksakru, nebo tě zavřu! Glied – halt! Konečně, že jsi se, pitomče, zastavil. Kurzer Schritt! Nevíš, co je to kurzer Schritt? Já ti to ukážu, až budeš modrej! Voller Schritt! Wechselt Schritt! Ohne Schritt! Bůvle jeden! Když řeknu Ohne Schritt, tak překládáš haksny na místě.“

Kolem už byly aspoň dvě kumpanie. Baloun se potil a o sobě nevěděl a Švejk velel dál:

„Gleicher Schritt! Glied rückwärts marsch! Glied halt! Laufschrift! Glied marsch! Schritt! Glied halt! Ruht! Habt Acht! Direktion Bahnhof! Laufschrift marsch! Halt! Kehrt euch! Direktion Wagon! Laufschrift marsch! Kurzer Schritt! Glied halt! Ruht! Ted' si odpočineš chvilku! A pak začneme nanovo. Při dobré vůli se všechno zmůže.“

„Co se to zde děje?“ ozval se hlas poručíka Duba, který přiběhl znepokojeně.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ řekl Švejek, „že se tak trochu cvičíme, abychom nezapomněli na execírku a zbytečně neprováleli drahocenněj čas.“

„Slezte z vagonu,“ poručel poručík Dub, „už toho mám opravdu dost. Předvádím vás k panu batalionskomandantovi.“

Když se ocitl Švejek ve štábním vagoně, odešel nadporučík Lukáš druhým východem z vagonu a šel na perón.

Hejtmán Ságner, když mu hlásí! poručík Dub o podivných alotrích, jak se vyjádřil, dobrého vojáka Švejka, byl právě ve velmi dobré náladě, poněvadž gumpoldskirchen bylo opravdu znamenitě.

„Tedy vy nechcete zbytečně proválet drahocenněj čas,“ usmál se významně. „Matušíč, pojdte sem!“ Bataliónní ordonanc obdržel rozkaz zavolat šikovatele od 12. kumpanie Nasákla, který byl znám jako největší tyran, a zaopatřit ihned Švejkovi ručnici.

„Zde tento muž,“ řekl hejtmán Ságner k šikovateli Nasáklovi, „nechce zbytečně proválet drahocenněj čas. Vezměte ho za vagon a hodinu s ním cvičte kvérgrify. Ale beze všeho milosrdenství, bez oddychu. Hlavně pěkně za sebou, setzt ab, an, setzt ab! – Uvidíte, Švejk, že se nebudete nudit,“ řekl k němu na odchodu. A za chvíli již ozýval se za vagonem drsný povel, který slavnostně se nesl mezi kolejnicemi. Šikovatel Nasáklo, který právě hrál jednadacet a držel bank, řval do božího prostoru: „Beim Fuß! – Schultert! Beim Fuß! Schultert!“

Pak na chvíli to utichlo a bylo slyšet hlas Švejkův, spokojený a rozvázný: „To jsem se všechno učil v aktivní službě před léty. Když je Beim Fuß!, tak flinta stojí vopřena na pravém boku. Špička pažby je v přímý linii se špičkou nohou. Pravá ruka je přirozeně napnuta a drží flintu tak, že palec vobjímá lauf, ostatní prsty musejí svírat pažbu na předku, a když je Schultert!, tak je flinta volně na řemenu na pravém rameni a laufmündunk nahoru a laufem nazad...“

„Tak už dost toho žvanění,“ ozval se opět povel šikovatele Nasákla. „Habt Acht! Rechts schaut! Hergot, jak to děláte...“

„Jsem schultert a při Rechts schaut! sjede moje pravá ruka po řemeni dolů, obejmú krk pažby a hodím hlavou napravo, na to Habt Acht! vezmu opět pravou rukou řemen a moje hlava hledí před sebe na vás.“

A zas zněl hlas šikovatelův: „In die Bilanz! Beim Fuß! In die Bilanz!“

Schul-tert! Bajonett auf! Bajonett ab! Fällt das Bajonett! Zum Gebet! Vom Gebet! Kniet nieder zum Gebet! Laden! Schießen! Schießen halbbrechts! Ziel Stabswagon! Distanz 200 Schritt... Fertig! An! Feuer! Setzt ab! An! Feuer! An! Feuer! Setzt ab! Aufsatz normal! Patronen versorgen! Ruht!“ Šikovatel si kroužil cigaretu.

Švejk si mezitím prohlížel číslo na ručnici a ozval se: „4268! Takový číslo měla jedna lokomotiva v Pečkách na dráze na 16. koleji. Měli ji odtáhnout do depo v Lysý nad Labem, ku správě, ale vono to tak lehce nešlo, poněvadž, pane šikovateli, ten strojvůdce, který ji tam měl odtáhnout, měl velmi špatnou paměť na čísla. Tak ho traťmistr zavolal do své kanceláře a povídá mu: „Na 16. koleji je lokomotiva číslo 4268. Já vím, že máte špatnou paměť na číslice, a když se vám nějaký číslo napíše na papír, že ten papír ztratíte. Dejte si ale dobrý pozor; když jste tak slabej na číslice, a já vám ukážu, že je to velice lehký, zapamatovat si jakýkoliv číslo. Podívejte se: Lokomotiva, kterou máte odtáhnout do depo v Lysý nad Labem, má číslo 4268. Tedy dávejte pozor: První číslice je čtyřka, druhá dvojka. Tedy si pamatujte už 42, to jest dvakrát 2, to je v pořadí zepředu 4, děleno 2 = 2, a zas máte vedle sebe 4 a 2. Ted se nelekejte. Kolikrát jsou dvakrát 4, vosum, není-liž pravda? Tak si vryjte v paměť, že vosmička je z čísla 4268 poslední v řadě. Zbývá ještě, když už si pamatujete, že první je 4, druhá 2, čtvrtá vosum, nějak chytře si zapamatovat tu šestku, co jde před osmičkou. A je to strašné jednoduchý. První číslice je 4, druhá dvojka, čtyři a dvě je šest. Tedy už jste si jistě, druhá od konce je šestka, a už nám ten pořad čísel nikdy nevymizí z paměti. Máte utkvěno v hlavě číslo 4268. Nebo můžete také dojít k týmuž vejsledku ještě jednodušejc...“

Šikovatel přestal kouřit a vytřeštil na něho oči a jenom zabreptal: „Kappe ab!“

Švejk vážně pokračoval: „Von mu tedy začal vykládat ten jednodušší způsob, jak by si zapamatoval číslo lokomotivy 4268. Vosum bez dvou je 6. Tedy už zná 68. 6 bez 2 jsou 4, už tedy zná 4-68, a tu dvojku do toho je 4-2-6-8. Není také příliš namáhavé, když se to udělá ještě jinak, pomocí násobení a dělení. To se dojde taky k takovému výsledku. „Pamatujte si,“ povídal ten traťmistr, „že dvakrát 42 je 84. Rok má 12 měsíců. Vodečte se tedy 12 od 84, a zbývá nám 72, od toho ještě dvanáct měsíců, to je 60, máme tedy už jistou šestku a nulu škrtneme. Tedy víme 42 68 4. Když jsme škrtnuli nulu, škrtneme i tu čtyřku vzadu, a máme velice klidné zase 4268,

číslo lokomotivy, která patří do depo v Lysý nad Labem. Taky, jak říkám, s tím dělením je to lehké. Vypočítáme si koeficient podle celního tarifu.‘ Snad vám není špatně, pane feldvébl. Jestli chcete, tak já začnu třebas s General de charge! Fertig! Hoch an! Feuer! Hrome! Neměl nás pan hejtman posílat na slunce! Musím pro nosítka.“

Když přišel lékař, tak konstatoval, že je to bud úžeh sluneční, nebo akutní zánět mozkových blan.

Když přišel šikovatel k sobě, stál vedle něho Švejk a řekl: „Abych vám to tedy dopověděl. Myslíte, pane šikovateli, že si to ten strojevůdce zapamatoval? Von si to poplet a znásobil to všechno třema, poněvadž si vzpomněl na trojici boží, a lokomotivu nenašel, ta tam ještě stojí na trati číslo 16.“

Šikovatel zavřel opět oči.

A když Švejk se vrátil do svého vagónu, na otázku, kde byl tak dlouho, odpověděl: „Kdo jiného laufšrit učí, dělá stokrát schul-tert!“ Vzadu se ve vagónu třásl Baloun. Sežral za nepřítomnosti Švejkovy, když se část slepice již uvařila, púl Švejkovy porce.

Před odjezdem vlaku dohonil ešalon smíšený vojenský vlak s různými částěmi. Byli to opozdilci nebo vojáci ze špitálů, dohánějící své části, i jiná podezřelá individua, vracející se z komandýrovek nebo z arestů.

Z toho vlaku vystoupil také jednoroční dobrovolník Marek, který byl obžalován tehdy pro vzpouru, že nechtěl čistit záchody, ale divizijní soud ho osvobodil, vyšetřování s ním bylo zastaveno, a jednoroční dobrovolník Marek objevil se proto nyní ve štábním vagóně, aby se hlásil u batalionskomandanta. Jednoroční dobrovolník nepatřil totiž doposud nikam, poněvadž ho vodili z arestu do arestu.

Hejtman Ságner, když uviděl jednoročního dobrovolníka a přijal od něho listiny týkající se jeho příchodu s velmi sekrétní poznámkou „Politisch verdachtig! Vorsicht!“, nebyl příliš potěšen a naštěstí si vzpomněl na latrinengenerála, který tak zajímavé doporučoval doplnit batalión batalionsgeschichtsschreibrem.

„Jste velice nedbalý, vy jednoroční dobrovolníku,“ řekl k němu, „ve škole jednoročáků byl jste pravou metlou, místo toho, abyste hleděl vyniknout a získat hodnost, která vám náleží dle vaší inteligence, potuloval jste se z arestu do arestu. Regiment se za vás musí hanbit, vy jednoroční

dobrovolníku. Můžete však napravit svou chybu, když řádným plněním svých povinností ocitnete se opět v řadě těch dobrých vojnů. Věnujte své síly bataliónu s láskou. Zkusím to s vámi. Jste inteligentní mladý muž a jistě máte i schopnosti psát, stylizovat. Povím vám něco. Každý batalión v poli potřebuje muže, který by vedl chronologický přehled všech událostí válečných dotýkajících se přímo vystoupení bataliónu na poli válečném. Jest třeba všechna vítězná tažení, všechny významné slavné chvíle, jichž batalión se zúčastňuje, při nichž hraje vedoucí a vynikající roli, popsat, pomalu sestavovati příspěvek k dějinám armády. Rozumíte mně?“

„Poslušné hlásím, ano, pane hejtmane, jde o epizody ze života všech částí. Batalión má své dějiny. Regiment na základě dějin svých bataliónů sestavuje dějiny regimentu. Regimenty tvoří dějiny brigády, dějiny brigád dějiny divize a tak dále. Vynasnažím se ze všech sil, pane hejtmane.“

Jednoroční dobrovolník Marek dal si ruku na srdce.

„Budu zaznamenávat s opravdovou láskou slavné dny našeho bataliónu, zejména dnes, kdy je ofenzíva v plném proudu a kdy to přijde do tuhého, kdy pokryje náš batalión svými hrdinnými syny bojiště. Svědomitě zaznamenám všech událostí, které se musí dostavit, aby stránky dějin našeho bataliónu byly naplněny vavříny.“

„Budete se nalézati u štábu bataliónu, jednoroční dobrovolníku, budete si všimati, kdo byl navržen k vyznamenání, zaznamenávat – ovšem dle našich poznámek – pochody, které obzvláště by upozornily na vynikající bojechtivost a ocelovou disciplínu bataliónu. Není to tak lehké, jednoroční dobrovolníku, ale doufám, že máte tolik pozorovacího talentu, abyste; dostáváje ode mne určité direktivy, náš batalión povznesl nad ostatní skupiny. Odesílám telegram na pluk, že jsem vás jmenoval batalionsgeschichtsschreiber. Hlaste se u účetního šikovatele Vaňka od 11. kumpanie, aby vás tam umístil ve vagóně. Tam je tak ještě nejvíc místa, a řekněte mu, aby sem ke mně přišel. Ovšem začíslen budete u štábu bataliónu. To se provede rozkazem po bataliónu.“

Kuchař okultista spal. Baloun se stále třásl, poněvadž už otevřel i nadporučíkovy sardinky, účetní šikovatel Vaněk šel k hejtmanovi Ságnerovi a telegrafista Chodounský splášil někde na nádraží tajně láhvičku borovičky, vypil ji, byl nyní v sentimentální náladě a zpíval:

84 Slavný výprask

Dokud v sladkých dnech jsem bloudil
věrným se mně všechno zdálo,
tu dýchala má hrud' vírou
a mé oko láskou plálo.
Však když zřel jsem, celá země
že je zrádná jako šakal,
zvadla víra, zvadla láska
a já poprvé jsem plakal.

Potom se zvedl, šel ke stolu účetního šikovatele Vaňka a napsal na kus papíru velkými písmeny:

*Žádám tímto zdvořile, abych byl jmenován a befedrován na batalionshornistu.
Chodounský, telegrafista*

Hejtmán Ságner neměl příliš dlouhou rozmluvu s účetním šikovatelem Vaňkem. Upozornil ho jedině na to, že prozatím batalionsgeschichtsschreiber, jednoroční dobrovolník Marek, bude se nalézati ve vagóně se Švejkem.

„Mohu vám říct jen tolik, že ten muž Marek jest, abych tak řekl, podezřelý. Politisch verdächtig. Můj bože! To není dnes tak dalece nic divného. O kom se to neříká. Jsou takové různé domněnky. Vy mně přece rozumíte. Tedy vás jenom upozorňuji, abyste ho, kdyby snad mluvil něco, co by, nu rozumíte, hned ho zarazil, abych já snad také neměl nějaké nepříjemnosti. Řekněte mu prostě, aby zanechal všech řečí, a tím to bude již spraveno. Já ale nemyslím, abyste snad ke mně hned běžel. Vyřídíte to s ním přátelsky, taková domluva je vždycky lepší než nějaké hloupé udání. Zkrátka, já si nepřeji nic slyšet, poněvadž... Rozumíte. Taková věc zde padá vždycky i na celý batalián.“

Když se tedy Vaněk vrátil, vzal stranou jednoročního dobrovolníka Marka a řekl k němu: „Člověče, vy jste podezřelý, ale to nic nevadí. Jen mnoho tady nemluvte zbytečného před tím Chodounským, telegrafistou.“

Sotva to dořekl, Chodounský se přivrával a padl účetnímu šikovateli do náruče, vzlykaje opilým hlasem, což snad měl býti zpěv:

Když mne všechno opustilo,
já k tvým prsům hlavu sklonil
na tvém vřelém, čistém srdci
bolestné jsem slzy ronil.

A tvým okem zaplál oheň
jako hvězda třípytem lesklým,
korálová ústa šeptla:
Já tě nikdy neopustím.

„My se nikdy nevopustíme,“ hulákal Chodounský, „co uslyším u telefonu, hned vám řeknu. Vyseru se na přísahu.“

V koutě se Baloun hrůzou pokřičoval a počal se hlasitě modlit: „Rodičko boží, nezamítej mé prosebné volání, nýbrž vyslyš milostivé, potěš mne laskavě, pomoz mně bídnému, jenž k Tobě volám s živou vírou, pevnou nadějí a horoucí láskou v slzavém údolí tomto. Ó, královno nebeská, učiň přimluvou svou, abych také v milosti boží a pod Tvou ochranou až do konce života svého setrval...“ Blahoslavená Panna Maria se opravdu za něho přimluvila, nebol ze svého chudého baťochu vytáhl za chvíli jednorochní dobrovolník několik krabiček sardinek a rozdal každému po jedné.

Baloun neohroženě otevřel kufřík nadporučíka Lukáše a vrátil tam z nebe spadlé sardinky.

Když pak všichni si otevřeli olejovky a pochutnávali si na nich, Baloun přišel do pokušení a otevřel kufřík i sardinky a hltavě je schlemstnul.

A tu nejblahoslavenější a nejsladší Panna Maria se od něho odvrátila, nebol právě když dopíjel olej z plechovky, objevil se před vagónem bataliánní ordonanc Matušič volaje nahoru: „Baloune, máš přinést svému obrlajtnavtovi ty sardinky.“

„Těch facek,“ řekl šikovatel Vaněk.

„S pustejmá rukama raděj tam nechod,“ radil Švejek, „vem si aspoň s sebou pět prázdných plechovek.“

„Co jste asi udělal, že vás bůh tak trestá,“ poznamenal jednorochní dobrovolník, „ve vaší minulosti musí být nějaký velký hřích. Nedopustil jste se snad svatokrádeže a nesněd jste vašemu farářovi šunku v komíně? Nevypil jste mu ve sklepě mešní víno? Nelez jste snad jako kluk na hrušky do farské zahrady?“ Baloun se odklátil se zoufalým výrazem v obličejí, plným beznadějnosti. Ted jeho uštváný výraz mluvil srdcervoucné: Kdy už bude konec toho trápení?

„To je to,“ řekl jednorochní dobrovolník, který zaslechl slova nešťastného Balouna, „že vy jste; příteli, ztratil spojitost s pánembohem. Vy se neumíte dobře pomodlit, aby vás pánbůh co nejdřív sprovodil ze světa.“

Švejek k tomu dodal: „Von se Baloun nemůže pořád k tomu vodhodlat,

aby svůj vojenský život, svoje vojenské smýšlení, slova, skutky i smrt svoji vojenskou vodporučil dobrotě mateřského srdce nejvyššího pánaboha, jako to říkával ten můj feldkurát Katz, když už začínal přebírat a vomylem strčil na ulici do nějakého vojáka.“

Baloun zaúpěl, že už ztratil důvěru v pánaboha, poněvadž už kolikrát se modlil, aby mu dal tolik síly a nějak mu ten jeho žaludek sesevrknul.

„To se nedatuje vod týhle vojny,“ zabědoval, „to už je stará, nemoc, tahle moje žravost. Kvůli ní chodila žena s dětma na pout do Klokot.“

„To znám,“ poznamenal Švejk, „to je u Tábora a mají tam bohatou Panenku Marii s falešnejma briliantama, a chtěl ji vokrásť jeden kostelník, vodněkud ze Slovenska. Moc nábožnej člověk. Tak tam přijel a myslel si, že se mu to snad lepší povede, když bude napřed vočištěnej ze všech starejch hříchů, a vyzpovídal se taky z toho, že chce zejtra vokrásť Panenku Marii. Neřek ani švec, a než se pomodlil těch tři sta otčenášů, který mu pan páter dal, aby mu zatím neutek, už ho vyváděli kostelníci přímo na četnickou stanici.“

Kuchař okultista začal se s telegrafistou Chodounským hádat, jestli je to do nebe volající prozrazení zpovědního tajemství anebo jestli to stojí za řeč, když šlo o falešné brilianty. Nakonec však Chodounskému dokázal, že to byla karma, tedy předurčený osud z daleké neznámé minulosti, kdy snad byl ten nešťastný kostelník ze Slovenska ještě hlavonožcem na nějaké cizí planetě, a stejně že osud již dávno předurčil, když snád byl ten páter z Klokot ještě třebas ježurou, nějakým vačnatým, dnes už vyhynulým savcem, že musí on porušit zpovědní tajemství, ačkoliv z právníckého stanoviska dává se dle kanonického práva absoluce, i když jde o klášterní jmění.

K tomuto připojil Švejk tuto jednoduchou poznámku: „Ba jo, žádněj člověk neví, co bude vyvádět za pár miliónů let, a ničeho se nesmí vodříkat. Oblajtnant Kvasnička, když jsme ještě slouživali v Karlíně u erkencujskomanda, ten vždycky říkal, když držel školu: ‚Nemyslete si, vy hovnivárové, vy líní krávové a bagounové, že vám už tahle vojna skončí na tomhle světě. My se ještě po smrti uhlídáme, a já vám udělám takovej vočistec, že z toho budete jeleni, vy svinská bando.‘“

Mezitím Baloun, který jsa v úplném zoufalství stále myslel, že se jen nyní o něm povídá, že se všechno týká jeho, pokračoval ve své veřejnej zpovědi: „Ani Klokoty proti mé žravosti nepomáhaly. Přijde žena s dětmi

z pouti a už začne počítat slepice. Schází jedna nebo dvě. Ale já jsem si nemohl pomoci, já jsem věděl, že jsou v domácnosti potřeba kvůli vejším, ale vyjdu ven, zakoukám se na ně, najednou vám cejtím v žaludku propast, a za hodinu už je mně dobře, už je slepice vobraná. Jednou když byly v Klokotech, aby se za mě modlily, aby tatínek zatím doma nic nesežral a neudělal zas novou škodu, chodím po dvoře, a najednou mně vám pad do voka krocan. Tenkrát jsem to moh vodpykat životem. Uvázla mně z něho v krku stehenní kost, a nebejt mého práška, takovýho malýho chlapce, který mně tu kost vytáh, tak už jsem tu dnes s vámi nesešel a ani se tý světový vojny nedočkal. – Ba, ba. Ten můj prášek, ten byl čipera. Takovej maličkej, baculatej, zavalitej, sádelnatej – “

Švejk přistoupil k Balounovi: „Ukaž jazyk!“ Baloun vyplázl na Švejka svůj jazyk, načež Švejk obrátil se ke všem, kteří byli ve vagónu: „To jsem věděl, sežral i toho svého práška. – Příznej se, kdys ho sežral! Když byli zas vaši v Klokotech – vid’.“

Baloun zoufale sepal ruce a zvolal: „Nechte mne, kamarádi! Ještě tohle ke všemu vod svejch kamarádů.“

„My vás proto neodsuzujeme,“ řekl jednoroční dobrovolník, „naopak je vidět, že z vás bude dobrý voják. Když Francouzi za napoleonských válek obléhali Madrid, tu španělský velitel Madridu, nežli by vydal pevnost z hladu, snědl svého adjutanta bez solí “

„To už je vopravdu voběť, poněvadž nasolenej adjutant byl by rozhodně požitelnější – Jakkpak se jmenuje, pane rechnungsfeldvébl, ten náš adjutant od našeho bataliónu? – Ziegler? To je nákej takovej uhejbáček, z toho by se neudělaly porce ani pro jednu marškumpačku.“

„Podívejme se,“ řekl účetní šikovatel Vaněk, „Baloun má v ruce růženec.“

A opravdu, Baloun ve svém největším hoři hledal spásu v drobných kulíčkách z klokočí od firmy Moritz Löwenstein ve Vídni.

„Ten je taky z Klokot,“ řekl smutně Baloun. „Než mně ho přinesly, zarvala dvě housata, ale to není žádný maso, to je měkkotina.“

Za chvíli nato přišel rozkaz po celém vlaku, že se za čtvrt hodiny pojede. Poněvadž tomu nikdo nechtěl věřit, stalo se to, že se, přes veskerou ostražitost, někdo leckams zatoulal. Když se vlak hnul, scházelo osmnáct maníků, mezi nimi šikovatel Nasáklo od 12. marškumpanie, který se ještě, když vlak už dávno zmizel za Išatarčou, hádal v malém akátovém lesíku

88 Slavný výprask

za nádražím v nehlubokém úvalu s nějakou běhnou, která chtěla na něm pět korun, kdežto on navrhoval odměnu za vykovanou již službu korunu nebo pár facek, ke kterému vyrovnání pak nakonec také došlo s takovou vehemencí, že na její řev počali se tam sbíhat z nádraží.

Z Hatvanu na hranice Haliče

Po celou dobu železniční přepravy bataliónu, který měl sklízet válečnou slávu, až projde pěšky od Laborce východní Haličí na front, vedly se ve vagónu, kde byl jednoroční dobrovolník a Švejek, opět podivné řeči, víceméně velezrádného obsahu, v menším měřítku, ale můžeme říct povšechné, dělo se tak i v jiných vagónech, ba i ve štábním vagónu panovala jakási nespokojenost, poněvadž ve Füzesabony přišel rozkaz po armádě od pluku, ve kterém se porce vína snižovala důstojníkům o jednu osminku litru. Ovšem že přitom nebylo zapomenuto na mužstvo, kterému se snižovala dávka sága o jeden dekagram na muže, což bylo tím záhadnějším, že nikdo nikdy na vojně sága neviděl.

Nicméně bylo to třeba oznámiti účetnímu šikovateli Bautanzlovi, který se tím cítil strašně uražen a okraden, což vyjádřil také tím, že ságo je dnes vzácná věc a že by za kilo dostal aspoň osm korun.

Ve Füzesabony přišlo se také na to, že jedna kumpanie ztratila polní kuchyni, poněvadž konečně se měl na této stanici vařit guláš s bramborama, na který kladl velký důraz latrinengenerál. Pátráním vyšlo najevo, že nešťastná polní kuchyně vůbec s sebou z Brucku nejela a že asi dodnes tam někde stojí za barákem 186, opuštěná a vychladlá.

Kuchyňský personál patřící k té polní kuchyni byl totiž den před odjezdem zavřen na hauptvaše pro bujné chování ve městě a dovedl si to tak zařídit, že seděl ještě dál, když už jeho marškumpačka projížděla Uhry.

Kumpanie bez kuchyně byla tedy přidělena k druhé polní kuchyni, což se neobešlo ovšem bez hádky, poněvadž mezi přiděleným mužstvem z obou kumpanií ku škrábání bramborů došlo k takovým kontroverzím, že jedni druhým tvrdili, že nejsou taková hovada, aby se dřeli na druhého. Nakonec se vlastně ukázalo, že s tím gulášem s bramborama je to vlastně manévr, aby si vojáci zvykli na to, až v polí před nepřítelem bude se vařit guláš, najednou přijde rozkaz „Alles zurück!“, guláš z kotlu se vyleje a žádný nedostane ani líznout.

Tohle byla tedy jakási průprava, ne tak do důsledků tragická, ale přece jen poučná. Když totiž se měl již guláš rozdávat, přišel rozkaz „Do vagónů!“ a už se jelo na Miškovec. Ani tam se nerozdal guláš, poněvadž na trati

stál vlak s ruskými vagóny, proto se mužstvo nepustilo ven z vagónů a ponechalo se mužstvu volné pole k fantazii, že se bude guláš rozdávat, až se vyleze už v Haliči z vlaku, kde bude uznán guláš zkysaným, k požívání neschopným, a pak že se vyleje.

Potom vezli guláš dál na Tiszaltik, Zombor, a když už nikdo nečekal, že se bude guláš rozdávat, zastavil se vlak v Novém Městě pod Šiatorem, kde se znova rozdělal oheň pod kotli, guláš se ohřál a byl konečně rozdán.

Stanice byla přeplněna, měly být napřed odeslány dva vlaky s municí, za nimi dva ešalony dělostřelectva a vlak s pontonovými oddíly. Vůbec možno říct, že zde se shromáždily vlaky s trupami všech možných částí armády.

Za nádražím měli honvédhusaři v parádě dva polské židy, kterým vyrabovali nůši s kořalkou, a nyní místo platu, v dobré náladě, bili je po hubě, což patrně měli dovoleno, poněvadž docela blízko stál jejich rytmistr a příjemné se na celou scénu usmíval, zatímco za skladištěm několik jiných honvédhusarů sahalo pod sukně černoookým dceruskám bitých židů.

Byl zde též vlak s oddělením aeroplánů. Na druhých kolejích stály na vagónech tytéž předměty jako aeroplány a děla, jenže v rozbitém stavu. Byly to podstrělené létací stroje, roztrhané hlavně haubic. Zatímco všechno svěží a nové jelo tam nahoru, tyhle zbytky slávy jely do vnitrozemí k opravám a k rekonstrukcím.

Poručík Dub ovšem vojákům, kteří se kolem rozbitých děl a aeroplánů shromáždili, vykládal, že je to válečná kořist, a také zpozoroval, že kousek dál stojí opět ve skupině Švejk a něco vykládá. Přiblížil se tedy k tomu místu a slyšel rozšafný hlas Švejkův: „Ať si se to vezme jak chce, je to přece jen válečná kořist. Vono je to sice na první pohled vošemetný, když tady někdo čte na lafetě K. u k. Artilleriedivision. Ale vono to bude asi tak, že to dělo padlo do rukou Rusů a my jsme si ho museli zas nazpět vydobýt, a taková kořist je mnohem cennější, poněvadž... – Poněvadž,“ řekl slavnostně, když zpozoroval poručíka Duba, „nepříteli se nesmí nechat nic v rukou. To máte jako s Přemyslem, nebo s tím vojákem, kerýmu při gefechtu vytrh nepřítel feldflašku. To bylo ještě za napoleonských válek, a ten voják v noci odebral se do nepřátelskýho ležení a přines si zas feldflašku nazpátek a vydělal ještě přitom, poněvadž nepřítel na noc fasoval kořalku.“

Poručík Dub řekl pouze: „Koukejte, ať už zmizíte, Švejku, ať vás zde už podruhé nevidím!“

„Dle rozkazu, pane lajtnant “ A Švejek odcházel k druhé skupině vagónů, a kdyby ho byl poručík Dub slyšel, co ještě dodal, byl by jistě vyskočil z uniformy, ačkoliv to bylo zcela nevinné biblické rčení: „Maličko, uzříte mne, a opět maličko, a neuzříte mne.“

Poručík Dub po odchodu Švejkově byl ke všemu ještě tak pitomý, že vojáky upozorňoval na jeden sestřelený rakouský aeroplán, na jehož kovovém ráfu bylo zřetelné vyznačeno Wiener Neustadt.

„Ten jsme Rusům sestřelili u Lvova,“ řekl poručík Dub. Tato slova, zaslechl nadporučík Lukáš, který se přiblížil a hlasitě dodal: „Přičemž oba ruští letci uhořeli.“

Pak odcházel dál beze slova, pomysliv si, že poručík Dub jest kus dobytka.

Za druhými vagóny setkal se se Švejkem a hleděl se mu vyhnout, poněvadž na tváři Švejkově při pohledu na nadporučíka Lukáše bylo vidět, že ten muž toho má mnoho na srdci, co mu chce říci.

Švejek šel přímo k němu: „Ich melde gehorsam, kompanieordonanc Švejek prosí o další rozkazy. Poslušné hlásím, pane obrlajtnant, že jsem vás již hledal ve štábním vagóně.“

„Poslyšte, Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš tónem naprosto odpuzujícím a nepřátelským. „Víte, jak se jmenujete? Už jste zapomněl, jak jsem vás nazval?“

„Poslušné hlásím, pane obrlajtnant, že sem na takovou věc nezapomněl, poněvadž já nejsem nějaký jednoruční dobrovolník Železný. To jsme tenkrát, ještě dávno před válkou, byli v karlínskejch kasárnách a tam byl nějaký obrst Fliedler von Bumerang nebo tak nějak.“ Nadporučík Lukáš se mimoděk usmál tomu „nějank“ a Švejek dál vyprávěl: „Poslušné hlásím, pane obrlajtnant, že ten náš obrst byl půl vaší vejšky, nosil plnovous jako kníže Lobkovic, takže vypadal jako vopice, a když se rozčílil, vyskakoval dvakrát tak vysoko, jak byl, sám vysokej, takže jsme mu říkali kaučukovej dědek. Tenkrát byl nějaký První máj a my jsme měli berajčaft, a von k nám držel předtím večer na nádvoří velikou řeč, že proto zejtra musíme vstát všichni v kasárnách a nehnout se ven, abychom mohli na nejvyšší rozkaz, v případě potřeby, všechnu tu socialistickou bandu postřílet. Proto taky, kterej voják má dneska přesčas a nevrátí se do kasáren a natáhne to až na druhý den, ten že proved zemězradu, poněvadž takovej vožralej chlap netrefí ani jednoho člověka, když budou salvy, a ještě bude střílet do vzduchu.“

Tedy ten jednoročák Železný vrátil se do cimry a povídá, že měl přeci jen kaučukovej dědek dobrej nápad. Dyť vono je to celkem pravda, zejtra přece nikoho do kasáren nepustějí, tak je nejlepší vůbec nepřijít, a taky to, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, uskutečnil jako jedno víno. Ale ten obrst Fliedler, to vám byl taková potvora mizerná, dej mu pámbu nebe, že chodil druhej den po Praze a hledal někoho, kdo se vodvážil z našeho regimentu vylézt z kasáren, a někde u Prašný brány potkal taky šťastně Železnýho a hned na něho spustil: 'Já ti tám, já ti náučím, já ti dvakrát oslatím!' Řekl mu toho ještě víc a spakoval ho s sebou do kasáren a po celý cestě mu říkal leccos vošklivýho, výhružnýho a ptal se ho pořád, jak se jmenuje. 'Šéslesnej, Šelesny, ty to odsrat, já ráť, še chytit, já ti ukášat den ersten Mai. Šéslesny, Šéslesny, ty bejt můj, závžit, fajň závžit!' Železnýmu už to bylo všechno jedno. Tak jak šli přes Poříč, kolem Rozvařilů, Železný skočil do průjezdu a ztratil se mu průchodem a zkazil kaučukovýmu dědkovi tu velikou radost, až ho bude sázet do arestu. Obrsta to tak rozčílilo, že mu utek, že ze vzteku zapomněl, jak se ten jeho delikvent jmenuje, poplet si to, a když přišel do kasáren, začal skákat do stropu, strop byl nížkej, a ten, co měl bataliónku, divil se, proč dědek mluví najednou lámané česky a křičí: 'Méděnej závšit, Méděnej né závšit, Ólófěnej závšit, Cínofej závšit!' A takhle dědek trápil den ze dne a ptal se pořád, jestli už chytli Méděnýho, Olověnýho a Cínovýho, a taky dal vyrukovat cele] regiment, ale oni už Železnýho, vo kterým se to všeobecně vědělo, dali na marodku, poněvadž byl zubní technik. Až takhle jednou vod našeho regirmentu podařilo se jednomu probodnout jednoho dragouna v hospodě u Bucků, kterej mu chodil za holkou, a tu nás seřadili do čtverce, museli vyjít všichni, i marodka, kdo byl moc marod, toho dva drželi. Tak taky nebylo to nic platný, musel Železný vyrukovat na dvůr a tam nám četli rozkaz po regimentu asi v tom smyslu, že dragouni jsou taky vojáci a že je zakázáno je probodávat, protože jsou to naši kriegskamaraden. Jeden jednoročák to překládal a náš obrst koukal jako tygr. Napřed prošel před frontou, potom zas šel dozadu, obcházel čtverec, a najednou objevil Železnýho, který byl jako hora, takže to, pane obrlajtnant, bylo strašné komický, když ho přitáh dovnitř čtverce. Jednoročák přestal překládat a náš obrst začal vyskakovat před Železným, jako když pes doráží na kobyly, a přitom řval: 'Ták ty mně neujít, ty mně nejít nikam neutéct, teď zas žíkat, žeš šéslesný, a já furt žíkat Méděný, Cínofý, Ólófěný, von je Šéslesný, a von je ten parchant Šéslesný, já ti náučím Ólófěný, Cínofý, Méděný, ty

Mistvieh, du Schwein, du Šelesný! Pak mu napařil za to měsíc, ale potom se mu ňák. za čtrnáct dní rozbolavějí zuby, a von si vzpomněl, že Železný je zubní technik, tak ho dal přivést z arestu na marodku a chtěl si dát vod něho vytrhnout zub, a Železný mu ho trhal asi půl hodiny, takže dědka asi třikrát vomejvali, ale dědek ňák zkrot a vodpustil Železnému těch druhých čtrnáct dní. To je tedy tak, pane obrlajtnant, když představenej zapomene na jméno svýho podřízenýho, ale podřízenej na jméno svýho představenýho nesmí nikdy zapomenout, jako nám právě říkal ten pan obrst, že ani po letech nezapomeneme, že jsme měli jednou obrsta Fliedlera. – Nebylo to snad příliš dlouhé, pane obrlajtnant?“

„Víte, Švejku,“ odpověděl nadporučík Lukáš, „čím dále vás poslouchám, tím více přicházím k přesvědčení, že si svých představených vůbec nevážíte. Voják má ještě po letech o svých bývalých představených mluvit jenom dobře.“

Bylo vidět, že nadporučík Lukáš se začíná bavit. „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ vpadl mu do toho Švejku omluvným tónem, „dyť von už je pan obrst Fliedler dávno mrtvej, ale když si, pane obrlajtnant, přejete, budu o něm mluvit samou chválu. Von byl vám, pane obrlajtnant, učiněnej anděl na vojáky. Von byl vám tak hodnej jako svatej Martin, kterej rozdával martinský husy chudejm a hladovejm. Von se dělil vo svůj voběd z oficírsmínáže s nejbližším vojákem, kterýho potkal na dvoře, a když už se nám všem přejedli blbouni, tak nám dal dělat na mináž grenadýrmarš s vepřovým masem, a o manévrech, to teprve se vyznamenal se svou dobrotou. Když jsme přišli do Dolních Královic, tak dal rozkaz vypít celej dolnokrálovickej pivovar na jeho útraty, a když měl svátek nebo narozeniny, tak dal pro celej regiment navařit zajíce na smetaně s houskovejma knedlíkama. Von byl takovej hodnej na manšaft, že vám jednou, pane obrlajtnant...“

Nadporučík Lukáš klepl jemně Švejka přes ucho a řekl přátelským tónem: „Tak jdi už, potvoro, nech už ho být.“

„Zum Befehl, Herr Oberleutnant!“ Švejku odcházela k svému vagónu, zatímco před ešalonem bataliónu, tam, kde ve vagóně byly zavřeny telefonní přístroje a dráty, odehrávala se tato scéna: Stál tam post, poněvadž všechno z nařízení hejtmána Ságnera muselo být feldmäßig., Posti se tedy rozestavili podle cenností ešalonu po obou stranách a dostali feldruf a losung z kanceláře bataliónu.

Ten den byl feldruf „Kappe“ a losung „Hatvan“. Post, který si to měl u telefonních aparátů pamatovat, byl nějaký Polák z Kolomyje, který nějakou divnou náhodou se dostal k 91. regimentu.

Kdepak aby věděl, co je to Kappe, ale poněvadž měl v sobě nějaký zárodek mnemotechniky, tak si přece jen zapamatoval, že to začíná s *k*, a hrdé odpověděl poručíkovi Dubovi, který měl bataliónku a ptal se ho, přibližuje se k němu, na heslo ode dne: „Kafe.“ Bylo to ovšem velice přirozené, poněvadž Polák z Kolomyje pořád ještě vzpomínal na ranní a večerní kávu v táboře Brucku.

A když zařval ještě jednou „Kafe“, a poručík Dub se neustále k němu přibližoval, tu on, pamětliv na svou přísahu a na to, že je na stráži, zvolal hrozivě: „Halt!“, a když poručík Dub udělal k němu ještě dva kroky a stále chtěl na něm feldruf, namířil na něj ručnici, a neznalý dokonale německého jazyka, užil podivné směsi polštiny s němčinou, křiče: „Benže šajsn, benže šajsn.“

Poručík Dub pochopil a počal couvat nazpátek, křiče: „Wachkommandant, Wachkommandant!“

Objevil se četař Jelínek, který Poláka zaváděl na stráž, a ptal se ho sám po heslu, potom poručík Dub, na kteráž otázku odpovídal zoufalý Polák od Kolomyje křikem, který se rozléhal po nádraží: „Kafe, kafe.“ Co tam bylo ešalonů, počali z nich vojáci vyskakovat s esšálkama a byla hrozná panika, která skončila tím, když odzbrojeného poctivého vojáka odvedli do arestantvagónu.

Ale poručík Dub choval určité podezření na Švejka, kterého viděl prvního s esšálkem vylízat z vagónu, a byl by dal za to krk, že ho slyšel volat: „S esšálkama ven, s esšálkama ven.“

Po půlnoci vlak se hnul na Ladovce a Trebišov, kde ho ráno uvítal na stanici veteránský spolek, poněvadž si tenhle maršbataliόν spletl s maršbataliόνem 14. honvéd, maďarského pluku, který projel stanicí hned v noci. Jisto bylo, že veteráni byli namazaní, a svým řevem „Isten áld meg a királyt“ probudili ze spaní celý ešalon. Několik uvědomělejších naklonilo se z vagónů a odpovědělo jim: „Polibte nám prdel. Éljen!“

Načež veteráni zařvali, až se okna nádražní budovy otřásla: „Éljen! Éljen a tizenegyedik regiment (čtrnáctý regiment)!“

Za pět minut jel vlak dál na Humenné. Zde již byly jasně a zřetelně znát stopy bojů, když Rusové táhli do údolí Tisy. Po stránách táhly se

primitivní zákopy, tu a tam bylo vidět vypálenou usedlost, kolem které narychlo zbudovaná bouda znamenala, že se majitelé opět vrátili.

Potom, když k polednímu přišla stanice Humenné, kde nádraží jevílo také zbytky bojů, vykonány byly přípravy k obědu a mužstvo ešalonu zatím mohlo nahlédnout do veřejného tajemství, jak úřady po odchodu Rusů jednají s místním obyvatelstvem, které bylo řečí i náboženstvím příbuzné ruským vojskům.

Na peróně, obklíčena uherskými četníky, stála skupina zatčených uherských Rusů. Bylo tam několik popů, učitelů a sedláků z širokého dalekého okolí. Všichni měli ruce svázané dozadu provazy a po párech přivázáni k sobě. Většinou měli rozbité nosy a boule na hlavách, jak dostali hned po zatčení výprask od četníků.

Kousek dál hrál si jeden maďarský četník s jedním popem. Uvázal mu provaz kolem levé nohy, který držel v ruce, a nutil ho kolbou, aby pop tančil čardáš, přičemž trhal provazem, takže pop upadl na nos, a maje ruce svázané dozadu, nemohl vstát a dělal zoufalé pokusy obrátit se na záda, aby se snad tak mohl zvednout se země. četník se tak tomu upřímně smál, až mu slzy tekly z očí, a když už pop se zvedal, trhnul provazem a pop byl opět na nose.

Konečně učinil tomu přítrž četnický důstojník, který poručil, aby zatčené odvedli, zatím než přijede vlak, za nádraží do prázdné kůlny a tam je bili a mlátili, aby to nikdo neviděl.

O této epizodě rozhovořili se ve štábním vagónu a celkem možno říct, že většina to odsuzovala.

Fénrich Kraus mínil, že když už jsou velezrádci, mají se hned na místě oběsit beze všeho týrání, zato však poručík Dub s celým výjevem naprosto souhlasil a převedl to hned na sarajevský atentát a vysvětlil to tak, že ti maďarští četníci na stanici Humenné mstí smrt arciknížete Františka Ferdinanda a jeho choti. Aby dodal váhy svým slovům, řekl, že odbíral časopis (Šimáčkův Čtyřlístek) a tam že ještě před válkou v červencovém čísle bylo o tom atentátu napsáno, že bezpříkladný zločin sarajevský zanechává v lidských srdcích nadlouho nezhojitelnou ránu, tím bolestnější, že zločinem nebyl jen zahlazen život představitele výkonné moci státu, nýbrž i život jeho věrné a milované družky, a že zničením těch dvou životů rozvrácen šťastný, příkladný rodinný život a sirotami učiněny všemi milované děti.

Nadporučík Lukáš jen zamručel k sobě, že asi zde v Humenném četníci odebírali Šimáčkův Čtyřlístek s tím dojemným článkem. Vůbec se mu

počalo vše najednou hnusit a cítil jenom potřebu opít se, aby ho opustil světobol. Vyšel tedy z vagónu a šel vyhledat Švejka.

„Poslyšte, Švejku,“ řekl k němu, „nevíte o nějaké láhvi koňaku? Mně není nějak dobře.“

„To dělá všechno, poslušné hlásím, pane obrlajtnant, změna počasí. Může bejt, až budeme na bojišti, že vám bude ještě hůř. Čím víc se člověk vzdaluje vod svý původní vojenský bázy, tím mu bejvá mdlejc. Strašnickej zahradník, nějakej Josef Kalenda, ten se taky jednou vzdálil z domova, šel ze Strašnic na Vinohrady, staval se na Zastávce v hospodě, ale to mu ještě nic nebylo, ale jakmile přišel do Korunní třídy k vodárně, bral v Korunní třídě až za kostel svatě Ludmily hospodu za hospodou a cítil už malátnost. Nedal se však tím odstrašit, poněvadž se vsadil předtím ten večer v Strašnicích v hospodě U remízy s jedním řidičem vod električky, že udělá pěšky cestu kolem světa za tři neděle. Počal se tedy dál a dál vzdalovat vod svýho domova, až se přivalil do Černýho pivovaru na Karlově náměstí, a vodtamtud šel na Malou Stranu k Sv. Tomáši do pivovaru a odtamtud přes restaurací U Montágů a ještě vejš přes hospodu U krále brabantskýho, pak na Krásnou vyhlídku, odtud do Strahovskýho kláštera do pivovaru. Ale to už mu změna podnebí přestala svědčit. Dostal se až na Loretánský náměstí a tam dostal najednou takový stesk po domově, že sebou praštil na zem, počal se válet po chodníku a křičel: ‚Lidičky, já už dál nepůjdu. Já se na cestu kolem světa,‘ s dovolením, pane obrlajtnant, ‚vykašlu.‘ Jestli však si přejou, pane obrlajtnant, tak jím nějaký koňak seženu, jenom se bojím, abyste mně dřív nevodjeli.“

Nadporučík Lukáš ho ujistil, že dřív se odtud nepojede až za dvě hodiny a že koňak prodávají hned za nádražím potajmu v láhvích, hejtman Ságner že tam už Matusiče poslal a ten že mu přines za patnáct korun láhev zcela obstojného koňaku. Tady má patnáct korun, a už aby šel, a jen ať nikomu neříká, že je to pro nadporučíka Lukáše nebo že on ho posílá, poněvadž je to vlastně zakázaná věc.

„Buďte ubezpečenej, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, „že to bude všechno v pořádku, poněvadž já mám moc rád zakázaný věci, poněvadž jsem se vždycky octnul v něčem zakázaným, aniž bych byl vo tom věděl bejval. Jednou v karlinskejch kasárnách nám zakázali...“

„Kehrt euch – marschieren marsch!“ přerušil ho nadporučík Lukáš.

Švejk šel tedy za nádraží, opakuje si po cestě všechny složky své

výpravy: že koňak musí být dobrý, proto ho musí napřed ochutnat, že je to zakázané, proto musí být opatrný.

Když právě zahýbal za perón, srazil se opětně s poručíkem Dubem. „Co se zde flákáš?“ otázal se Švejka. „Znáš mne?“

„Poslušně hlásím,“ odpověděl Švejk salutuje, „že si vás nepřeji poznat z té vaší špatné stránky.“ Poručík Dub ustrnul leknutím, ale Švejk stál klidně, drže stále ruku na štítku čepice, a pokračoval: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že vás chci poznat jen z té dobré stránky, abyste mne nepřinutil až k pláči, jak jste mně posledně říkal.“

Poručíkovi Dubovi zakroutila se nad takovou drzostí hlava a vzmohl se jen na rozhorlený výkřik: „Táhni, mizero, my si spolu ještě promluvíme!“

Švejk odešel za perón a poručík Dub vzpomínaje se vydal se za ním. Za nádražím, hned u silnice, stála řada nůši postavených dnem nahoru, na kterých byly ošatky a na ošátkách různé laskominy zcela nevinně vypadající, jako kdyby ty všechny dobroty byly určeny pro školní mládež někde na výletě. Ležely tam kousky tažených bombónů, trubičky z oplatek, hromada kyselých pokroutek, tu a tam ještě na některé ošatce krajíčky černého chleba s kouskem salámu, zcela určitě koňského původu. Vevnitř však nůše obsahovaly různý alkohol, flašky s koňakem, rumem, jeřabinkou a s jinými likéry a kořalkami.

Hned za příkopem silnice byla bouda a tam se vlastně všechny tyhle obchody s nedovolenými nápoji prováděly.

Vojáci to napřed vyjednali u nůši a pejzatý žid vytáhl zpod nůše tak nevinně vypadající kořalku a přinesl ji pod kaftanem do dřevěné boudy, kde už si ji voják nenápadně schoval někam do kalhot nebo pod blůzu. Sem tedy Švejk zaměřil, zatímco od nádraží poručík Dub se svým detektivním talentem ho pozoroval.

Švejk to vzal hned přímo u první nůše. Napřed si vybral bombóny, které zaplatil a strčil do kapsy, přičemž pán s pejzy mu zašeptal: „Schnaps hab' ich such, gnädiger Herr Soldat.“

Vyjednávání bylo rychle skoncováno, Švejk odešel do boudy, a dříve nedal peníze, dokud pán s pejzy láhev neotevřel a Švejk neochutnal. Byl ale s koňakem spokojen a vrátil se na nádraží, zastrčiv si láhev pod blůzu.

„Kdepak jsi byl, mizero?“ zastoupil mu cestu k perónu poručík Dub.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že jsem si šel koupit bombóny.“ Švejk sáhl do kapsy a vytáhl hrst špinavých, zaprášených bombónů: „Jestli by se pan

lajtnant neštil – Já už je okoušel, nejsou špatný. Mají takovou příjemnou, zvláštní chuť, jako vod povidel, pane lajtnant.“

Pod blůzou rýsovaly se kulaté obrysy lahve. Poručík Dub poplácal Švejkovi po blůze: „Co to tady neseš, ty jeden mizero. Vytáhni to ven!“

Švejk vytáhl láhev s nažloutlým obsahem, se zcela jasnou a zřetelnou etiketou Cognac.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk neohroženě, „že jsem si byl do prázdný flašky od koňaku napumpovat trochu vody k pití. Já mám ještě vod toho guláše, co jsme měli včera, strašnou žízeň. Jenže voda je tam u tý pumpy, jak vidíte, pane lajtnant, nějaká žlutá, to bude asi nějaká železitá voda. Takový vody jsou moc zdravý a užitečný.“

„Když máš takovou žízeň, Švejku,“ řekl poručík Dub, ďábelsky se usmívaje a chtěje co nejdéle prodloužit tu scénu, ve které to Švejk nadobro prohraje, „tak se napij, ale pořádné. Vypij to všechno najednou!“

Poručík Dub zkombinoval si už předem, jak Švejk udělá pár hltů a dál už nebude moci a jak on, poručík Dub, nad ním slavně zvítězí a řekne: „Podej mi taky láhev, ať se trochu napiji, já mám také žízeň.“ Jak se bude asi ten lump Švejk v tom hrozném okamžiku pro něho tvářit, a potom dál raport a tak dále.

Švejk odzátkoval láhev, přiložil k ústům a hlt za hlt se ztrácel v jeho hrdle. Poručík Dub zkameněl. Švejk před jeho očima vypil celou láhev, aniž by hnul brvami, a prázdnou láhev hodil přes silnici do rybníka, odplivl si a řekl, jako by byl vypil skleničku minerální vody; „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že ta voda měla vopravdu železitou příchůť. V Kamýku nad Vltavou jeden hostinský dělal pro svý letní hosty železitou vodu takovým způsobem, že do studny házel starý podkovy.“

„Já ti dám starý podkovy! Pojď mně ukázat tu studni, odkud měls tu vodu!“

„To je kousek vodtud, pane lajtnant, hned tady za tou dřevěnou boudou.“

„Jdi napřed, ty mizero, ať vidím, jak držíš krok!“

„To je opravdu zvláštní,“ pomyslí si poručík Dub. „Na tom bídném chlapovi není docela nic znát“

Švejk šel tedy napřed, oddán do vůle boží, ale stále mu něco říkalo, že tam studna musí být, a taky ho nikterak nepřekvapilo, že tam byla. Dokonce tam byla pumpa, a když k ní došli, tu Švejk zapumpoval, tekla z

ní nažloutlá voda, takže mohl slavnostně prohlásit: „Tady je ta železitá voda, pane lajtnant“

Uděšený muž s pejzy se přiblížil a Švejek mu řekl německy, aby přinesl nějakou skleničku, že se pan lajtnant chce napít.

Poručík Dub tak z toho úplně zblbl, že vypil celou sklenici vody, po které se mu v ústech převalovala chuť koňské moče a hnojůvky, a úplně zpitomělý tím, co zažil, dal pejzatému židovi za tu sklenici vody pětkorunu, a obraceje se na Švejka, řekl k němu: „Co zde čumíš, táhni domů.“

Za pět minut Švejek objevil se ve štábním vagónu u nadporučíka Lukáše a tajemným posuňkem vylákal ho z vagónu a venku mu sdělil: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že za pět, nanejvýš za deset minut budu úplně vožralej, ale budu ležet ve svém vagóně, a prosil bych vás, abyste mé alespoň, pane obrlajtnant, na tři hodiny nevolal a žádný poručení mi nedával, dokud se z toho nevyspím. Vše je v pořádku, ale mé chyt pan lajtnant Dub, já mu řekl, že je to voda, tak jsem musel před ním tu celou flašku koňaku vypít, abych mu dokázal, že je to voda. Všechno je v pořádku, nic jsem neprozradil, jak jste si přál, a vopatrnej jsem byl taky, ale teď už, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že už to cejtům, začínají mně nák brnět nohy. Ovšem, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem zvyklej chlastat, poněvadž s panem feldkurátem Katzem...“

„Odejdi, bestie!“ zvolal nadporučík Lukáš, ale beze všeho hněvu, zato však poručík Dub stal se u něho o padesát procent nesympatičtější než předtím.

Švejek vlezl opatrně do svého vagónu, a ukládaje se na svůj plášť a baťoch, řekl k účetnímu šikovateli a k ostatním: „Jednou se vám jeden člověk vožral a prosil, aby ho nebudili...“ Po těch slovech převalil se na bok a počal chrápat.

Plyny, které vyvozoval krkáním, záhy naplnily celou místnost, takže kuchař okultista Jurajda, saje atmosféru nozdrami, prohlásil: „Sakra, tady voní koňak.“

U skládacího stolu seděl jednoroční dobrovolník Marek, který konečně po všech těch útrapách dotáhl to až na batalionsgeschichtsschreibra.

Nyní sestavoval do zásoby hrdinné skutky bataliónu a bylo vidět, že mu to dělá velké potěšení, ten pohled do budoucna.

Účetní šikovatel Vaněk se zájmem sledoval, jak jednoroční dobrovolník pilně píše a směje se přitom na celé kolo. Proto také vstal a

naklonil se nad jednoročním dobrovolníkem, který mu počal vysvětlovat: „To máte strašnou legraci, psát dějiny bataliónu do zásoby. Hlavní věcí je, aby se postupovalo systematicky. Ve všem musí být systém.“ „Systematický systém,“ poznamenal účetní šikovatel Vaněk s úsměvem víceméně opovržlivým.

„Ano,“ řekl ledabyle jednoroční dobrovolník, „systematizovaný, systematický systém při psaní dějin bataliónu. Napřed nemůžeme vyrukovat hned s velkým vítězstvím. To všechno musí jít pomalu, podle určitého plánu. Náš batalión nemůže vyhrát najednou tuhle světovou vojnu. Nihil nisi bene. Hlavní věcí je pro důkladného historika dějin, jako jsem já, udělat si zprvu plán našich vítězství. Kupříkladu zde líčím, jak náš batalión, to snad bude asi za dva měsíce, málem překročí ruské hranice, velice silně obsazené, řekněme donskými pluky nepřítele, zatímco několik nepřátelských divizí obchází naše pozice. Na první pohled se zdá, že náš batalión jest ztracen, že nás rozsekají na nudle, když vtom dá hejtman Ságner tento rozkaz po našem bataliónu: ‚Bůh nechce, abychom tu zahynuli, prchejme!‘ Náš batalión dá se tedy na útěk, ale nepřátelská divize, která nás už obešla, vidí, že se vlastně na ni ženem, počne zděšené utíkat a padne bez výstřelu do rukou rezervám naší armády. Tím tedy vlastně celá historie našeho bataliónu začne. Z nepatrné události, abych mluvil prorocky, pane Vaňku, vyvinou se dalekosáhlé věci. Náš batalión jde od vítězství k vítězství. Zajímavé bude, jak náš batalión přepadne spícího nepřítele, k čemuž ovšem je potřeba slohu Ilustrovaného válečného zpravodaje, který vycházel u Vilímka za rusko-japonské války. Náš batalión přepadne tábor spících nepřátel. Každý náš voják vyhledá si jednoho nepřítele, vši silou vrazí mu bodák do prsou. Znamenitě nabroušený bajonet vjede jako do másla a jen tu a tam zapraská žebro, spící nepřítel trhájí celým tělem, na okamžik vypoulejí udivené, ale již nic nevidoucí oči, zachroptějí a natáhnou se. Spícím nepřítelům objevují se na rtech krvavé sliny, tím je věc odbyta a vítězství je na straně našeho bataliónu. Nebo ještě lepší to bude asi tak za tři měsíce, to náš batalión zajme ruského cara. O tom si ale povíme, pane Vaňku, až později, mezitím si musím připravit do zásoby malé epizody, svědčící o bezpříkladné hrdinnosti. Bude mně třeba vymyslet si zcela nové válečné termíny. Jeden jsem si již vymyslel, budu psát o obětavé odhodlanosti našeho mužstva, prošpikovaného stěpinami granátů. Výbuchem nepřátelské miny přijde jeden z našich četařů, řekněme dvanácté nebo třinácté kumpanie, o hlavu.

– Á propos,“ řekl jednoroční dobrovolník, uhodiv se do hlavy, „málem bych zapomněl, pane rechnungsfeldvébl, čili po občansku řečeno, pane Vaněk, musíte mně zaopatřit seznam všech šarží. Jmenujte mně nějakého šikovatele od dvanácté kumpanie. – Houska? Dobrá, tak tedy Houska přijde o hlavu s tou minou, hlava mu odletí, tělo však udělá ještě několik kroků, namíří si a sestřelí ještě nepřátelský aeroplán. To se samo sebou rozumí, že ohlasy těchto vítězství musí být v budoucnosti oslaveny v rodinném kruhu v Schönbrunnu. Rakousko má velice mnoho bataliónů, ale jediný batalión, to je náš, který se vyznamená, že jedině kvůli němu uspořádá se malá rodinná intimní slavnost císařského domu. Představuji si to tak, jak vidíte v mých poznámkách, že arcivévodská rodina Marie Valérie přesídlí kvůli tomu z Wallsee do Schönbrunnu. Slavnost je čistě intimní a koná se v sále vedle mocnářovy ložnice, kteráž je osvětlena bílými voskovicemi, neboť jak je známo, u dvora nemilují elektrických žárovek kvůli krátkému spojení, vůči kterému jest staříčkový mocnář zaujat. O šesté hodině večerní začíná slavnost ku cti a chvále našeho bataliónu. V tu dobu uvedeni jsou vnukové Jeho Veličenstva do sálu, jenž vlastně náleží ke komnatám zvěčnělé císařovny. Ted je otázka, kdo bude přítomen kromě císařské rodiny. Musí tam být a bude tam generální adjutant mocnáře hrabě Paar. Poněvadž při takových rodinných a intimních hostinách bývá občas někomu mdlo, čímž ovšem nemyslím, že se hrabě Paar snad poblije, je vyžadována přítomnost osobního lékaře, dvorního rady dr. Kerzla. Kvůli pořádku, aby si snad dvorní lokajové nedovolili nějaké důvěrnosti ku dvorním dámám přítomným na hostině, objevuje se nejvyšší hofmistr baron Lederer, komoří hrabě Bellegarde a vrchní dvorní dáma hraběnka Bombellesová, která hraje mezi dvorními dámami stejnou úlohu jako madam v bordelu u Šuhů. Když se vznešené panstvo shromáždilo, byl o tom uvědomen císař, který se pak objevil v průvodu svých vnuků, posadil se za stůl a pronesl přípitek na počest našeho maršbataliónu. Po něm se ujala slova arcivévodkyně Marie Valérie, která se zejména pochvalně zmiňuje o vás, pane rechnungsfeldvéble. Ovšem že podle mých poznámek náš batalión utrpí těžké a citelné ztráty, poněvadž batalión bez mrtvých není žádným bataliónem. Bude třeba ještě zhotovit nový článek o našich mrtvých. Dějiny bataliónu nesmí se skládat jenom ze suchých fakt o vítězství, kterých mám už napřed asi dvaatřicet poznamenáno. Vy například, pane Vaňku, padnete u malé říčky a tadyhle Baloun, který na nás tak divně čumí, ten zahyne docela jinou smrtí než

kulí, šrapnelem nebo granátem. Bude uškrcen lasem vymrštěným z nepřátelského aeroplánu právě v tom okamžiku, kdy bude požírat oběd svého obrlajtnanta Lukáše.“

Baloun odstoupil, zoufale máchl rukama a prohodil sklíčené: „Když já za svou povahu nemůžu. Ještě když jsem sloužil v aktiv, tak jsem se třeba třikrát vobjevil u kuchyně pro mináž, dokud mne nezavřeli. Jednou jsem měl třikrát k obědu žebro, za kterýžto seděl jsem měsíc. Děj se vůle Páně.“

„Nebojte se, Baloune,“ utěšoval ho jednorozční dobrovolník, „v dějinách bataliónu nebude o vás zmínka, že jste zahynul při žrádle cestou od oficírsmínáže do zákopů. Budete vyjmenován pohromadě se všemi muži našeho bataliónu, kteří padli za slávu naší říše, jako například účetní šikovatel Vaněk.“

„Jakou smrt mně určujete, Marku?“

„Jen tolik nespěchejte, pane rechnungsfeldvébl, tak rychle to nejde.“

Jednorozční dobrovolník se zamyslel: „Vy jste z Kralup, není-liž pravda; tedy pište domů, do Kralup, že zmizíte beze stopy, ale pište nějak opatrně. Nebo si přejete býti těžce raněn, zůstat ležet za dráthindrnisama? Ležte si tak pěkně s přelámanou nohou celý den. V noci nepřítel reflektorem osvětluje naši pozici a upozoruje vás; myslí, že konáte výzvednou službu, počne do vás řezat granáty a šrapnely. Vy jste vykonal ohromnou službu pro vojsko, poněvadž na vás nepřátelské vojsko vypotřebovalo takové množství munice jako na celý batalión, a vaše součástky plující volně vzduchem po všech těch výbuších nad vámi, prorážejíce rotací vzduch, zpívají píseň velkého vítězství. Zkrátka a dobře, na každého dojde a každý se vyznamená z našeho bataliónu, takže slavné stránky našich dějin budou přeplněny vítězstvími – ačkoliv bych velice nerad to přeplňoval, ale nemohu si pomoci, všechno musí být provedeno důkladné, aby po nás zbyla nějaká památka, nežli, řekněme v měsíci září, nezbude z našeho bataliónu dočista nic než jenom ty slavné stránky dějin, které budou mluvit do srdcí všech Rakušanů, že je jisto, že všichni z těch, kteří nespátí už svůj domov, bili se stejně statně a udatně. Konec toho již jsem sestavil, víte, pane Vaňku, toho nekrologu. Čest památce padlých! Jejich láska k mocnářství je láskou nejsvětější, neboť vyvrcholila ve smrt. Jejich jména nechť jsou s úctou vyslovována, jako například Vaněk, Oni pak, jichž se ztráta živitelů dotkla nejcitelněji, ať si hrdě utrou slzy, neboť padlí – byli hrdinové našeho bataliónu.“

Telefonista Chodounský a kuchař Jurajda s velkým zájmem naslouchali výklad jednoročního dobrovolníka o chystaných dějinách bataliónu.

„Pojďte blíže, pánové,“ řekl jednoroční dobrovolník, listuje ve svých poznámkách, „stránka 15: ‚Telefonista Chodounský padl 3. září současné s kuchařem od bataliónu Jurajdou.‘ Slyšte dále mé poznámky: ‚Bezpříkladná hrdinnost. První s nasazením života zachraňuje telefonní drát ve své blindáži, nejsa již po tři dny u telefonu vystřídán. – Druhý, vida hrozící nebezpečí od nepřítele obejitím z flanky, s kotlem vařící polévky vrhá se na nepřítele, rozsévaje hrůzu a opařeniny u nepřítele. – Krásná smrt obou. První roztrhán minou, druhý udušen jedovatými plyny, které mu strčili pod nos, když již neměl se čím bránit. Oba hynou s výkřikem: Es Tebe unser Batalionskommandant! Vrchní velitelství nemůže nežli denně přinášet nám díkůvzdání ve způsobě rozkazu, aby i jiné části naší armády znaly udatnost našeho bataliónu a vzaly si z nás příklad. Mohu vám přečíst výňatek z armádního rozkazu, který bude čten po všech oddílech armády, který se velice podobá onomu rozkazu arcivévody Karla, když stál se svým vojskem roku 1805 před Paduou a den po rozkazu dostal slušný nátěr. Poslyšte tedy, co se bude číst o našem bataliónu jako o příkladném hrdinném tělese pro všechna vojska: ‚Doufám, že celá armáda vezme si příklad z výše uvedeného bataliónu, zejména že osvojí si onoho ducha sebedůvěry a sebestatečnosti, pevné nezdolnosti v nebezpečí, oné příkladné hrdinnosti, lásky a důvěry ku svým představeným, kteréžto ctnosti, jimiž batalión vyniká, vedou ho k obdivuhodným činům, ku blahu a vítězství naší říše. Všichni za jeho příkladem!‘“

Z místa, kde ležel Švejek, ozvalo se zívnutí a bylo slyšet, jak Švejek mluví ze spaní: „To mají pravdu, paní Müllerová, že jsou si lidi podobný. V Kralupech stavěl pumpy nějaký pan Jaroš a ten se podobal hodináři Lejhanzovi z Pardubic, jako když mu z voka vypadne, a ten zas byl tak nápadně podobnej jičínskýmu Piskorovi a všichni čtyři dohromady neznámému sebevrahovi, kterýho našli voběšenýho a úplně ztellelýho v jednom rybníku u Jindřichova Hradce, zrovna pod dráhou, kde se asi vrhnul pod vlak.“ – Ozvalo se nové zívnutí a potom ještě dodatek: „Potom ty všechny vostatní vodsoudili k velkej pokutě, a zejtra mně udělají, paní Müllerová, cezený nudle –“ Švejek převalil se na druhý bok a chrápal dál, zatímco mezi kuchařem okultistou Jurajdou a jednoročním dobrovolníkem nastala debata týkající se věcí v budoucnu.

Okultista Jurajda mínil, že třebas na první pohled zdá se to být nesmyslem, když člověk píše z legrace o něčem, co bude v budoucnosti, ale je jisto, že i taková legrace velice často obsahuje prorocká fakta, kdy duševní zrak člověka překonává, pod vlivem tajemných sil, záclonu neznáma budoucnosti. Od toho okamžiku byl Jurajda ve své řeči samá záclona. Ob větu objevovala se jeho záclona budoucnosti, až konečné přešel dokonce na regeneraci, to jest na obnovování lidského těla, vrazil do toho schopnost obnovování těla u nálevníků, skončil prohlášením, že každý člověk může utrhnout ještěrce ocas a ten že jí opět naroste.

Telefonista Chodounský k tomu poznamenal, že by si lidi medili, kdyby to u nich bylo možné jako s tím ocasem u ještěrky. Jako řekněme například na vojně, někomu to utrhne hlavu nebo jiné části těla, a pro vojenskou správu byla by taková věc strašně vítanou, poněvadž by nebyli žádní invalidi. Takový jeden rakouský voják, kterému by pořád rostly nohy, ruce, hlavy, byl by jistě cennější než celá brigáda.

Jednorozční dobrovolník prohlásil, že dnes, díky vyspělé válečné technice, možno je s úspěchem nepřítele rozpúlit třebas i na tři příčné díly. Existuje zákon o obnovování těla mrskavek z rodu nálevníků; každá rozpúlená část obnovuje se, dostává nové ústrojí a roste samostatně jako mrskavka. V analogickém případě po každé bitvě by se rakouské vojsko zúčastnivší se této bitvy ztrojnásobilo, zdesateronásobilo, ke každé noze by se vyvinul nový svěží infanterista.

„Kdyby vás tak slyšel Švejek,“ poznamenal účetní šikovatel Vaněk, „ten by nám uvedl aspoň nějaký příklad.“

Švejek reagoval na své jméno a zamumlal: „Hier,“ a chrápal zase dál, vydav ze sebe tento projev vojenské disciplíny.

V pootevřených dveřích vagonu objevila se hlava poručíka Duba.

„Je zde Švejek?“ otázal se.

„Spí, poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl jednorozční dobrovolník.

„Když se ptám po něm, vy jednorozční dobrovolníku, máte ihned skočit a zavolat ho.“

„To nejde, pane lajtnant, on spí.“

„Tak ho vzbudíte! Já se divím, že vám to, jednorozční dobrovolníku, hned nenapadlo? Máte přece projevovat více ochoty vůči svým představeným! Vy mne ještě neznáte. – Ale až mne poznáte –“

Jednoroční dobrovolník začal budit Švejka.

„Švejku, hoří, vstávej!“

„Když tenkrát hořely Odkolkovy mlejny,“ zabručel Švejk, obrací se opět na druhý bok, „přijeli hasiči až z Vysočan...“

„Račte vidět,“ řekl vlídný jednoroční dobrovolník poručíkovi Dubovi, „že ho budím, ale že to nejde.“

Poručík Dub se rozzlobil. „Jak se jmenujete, jednoroční dobrovolníku? – Marek? – Aha, to jste ten jednoroční dobrovolník Marek, který seděl pořád v arestě, že ano?“

„Ano, pane lajtnant. Prodělal jsem jednoroční kurs tak řečeno v kriminále, a byl jsem redegrován, to jest po svém propuštění od divizního soudu, kde moje nevina vyšla najevo, jmenován batalionsgeschichtsschreibrem s ponecháním hodnosti jednoročního dobrovolníka.“

„Vy jím dlouho nebudete,“ řval poručík Dub, celý červený v obličejí, kterýžto přechod z barvy do barvy dělal dojem, že mu nabíhají tváře po fackách, „o to se přičiním já!“

„Prosím, pane lajtnant, abych byl předveden k raportu,“ řekl vážně jednoroční dobrovolník. „Vy sí se mnou nehrajte,“ řekl poručík Dub. „Já vám dám raport. My se ještě spolu setkáme, ale pak vás to bude setsakramentsky mrzet, poněvadž mé poznáte, když mé teď ještě neznáte!“

Poručík Dub odcházel hněvivě od vagónu, zapomenuv v rozčilení na Švejka, ačkoliv měl před chvílí ten nejlepší úmysl zavolat Švejka a říct mu: „Dejchni na mě!“ jakožto sáhnutí k poslednímu prostředku ku zjištění Švejkova nezákonného alkoholismu. Ted bylo však již pozdě, poněvadž když se opět za půl hodiny vrátil k vagónu, rozdali mezitím pro mužstvo černou kávu s rumem, Švejk byl již vzhůru a na volání poručíka Duba vyskočil jako srnka z vagónu.

„Dýchni na mne!“ zařval na něho poručík Dub. Švejk vydechl na něho celou zásobu svých plic, jako když horký vítr nese do polí vůni lihovaru.

„Co je z tebe, chlape, cítit?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, ze mé je cítit rum.“

„Tak vidíš, chlapec,“ vítězně zvolal poručík Dub. „Konečně jsem té dostal.“

„Ano, pane lajtnant,“ řekl Švejk beze všeho výrazu znepokojení. „Právě jsme fasovali rum do kávy a já jsem napřed vypil rum. Jestli však, pane

lajtnant, je náký nový nařízení, že se má pít napřed kafe a pak teprv rum, prosím za odpuštění, příště se to již nestane.“

„A proč jsi chrápal, když jsem byl před půlhodinou u vagónu? Vždyť tě nemohli vzbudit“

„Já jsem, poslušně hlásím, pane lajtnant, celou noc nespál, poněvadž jsem si vzpomínal na ty doby, když jsme ještě dělali manévry u Vesprimu, Tenkrát suponovanej první a druhej armádní sbor šel přes Štýrsko a západníma Uhrama vobklíčil náš čtvrtěj sbor, kterej byl na lágru ve Vídni a v okolí, kde jsme měli všude festunky, ale voni vobešli nás a dostali se až na most, kterej dělali pionýři z pravýho břehu Dunaje. My jsme měli dělat ofenzívu a nám na pomoc měly přijít vojska vod severu a potom taky vod jihu vod Voseka. To nám četli v rozkaze, že nám táhne na pomoc třetí armádní sbor, aby nás nerozbili mezi tím Blatenským jezerem a Prešpurkem, až budeme forykovat proti druhýmu armádnímu sboru. Ale nebylo to nic platný; když jsme měli vyhrát, tak se vodtroubilo a vyhráli to s bílejma páskama.“

Poručík Dub neřekl ani slova a rozpačitě odešel, vrtě hlavou, ale hned se opět vrátil od štábního vagónu a řekl k Švejtkovi: „Pamatujte si všichni, že přijde čas, kdy budete přede mnou kňučet!“ Na víc se nezmohl a opět odešel ke štábnímu vagónu, kde hejtman Ságner právě vyslychal jednoho nešťastníka od 12. kumpanie, kterého předvedl šikovatel Strnad, poněvadž voják začal již nyní pečovat o svou bezpečnost v zákopech a odněkud ze stanice přitáhl dvířka prasečího chlívku, pobitá plechem. Stál tu nyní vyjevený, vypoulený, omlouvaje se, že to chtěl vzít s sebou do dekunků proti šrapnelům, že se chtěl frsichrovat.

Toho použil poručík Dub k velkému kázání o tom, jak se má voják chovat, jaké jsou jeho povinnosti vůči vlasti a mocnáři, který je nejvyšším velitelem a nejvyšším vojenským pánem. Jestli ovšem jsou v bataliónu takové živly; ty že je potřeba vymýtit, potrestat a zavřít. To žvanění bylo tak nevkusné, že hejtman Ságner poklepal provinilci na rameno a řekl k němu: „Jen když jste to dobře myslel, příště to nedělejte, to je hloupost od vás, ty dvířka dejte zase nazpátek, kde jste je vzal, a táhněte ke všem čertům!“

Poručík Dub zahryzl se do rtů a umínil si, že na něm vlastně závisí celá záchrana rozkládající se disciplíny v bataliónu. Proto obešel ještě jednou celé nádražní prostranství a našel u jednoho skladiště, kde byl veliký nápis maďarsko-německý, že se tam nesmí kouřit, nějakého vojáka, který tam

seděl a četl si noviny, kterými byl tak zakryt, že nebylo vidět jeho výložky. Vykřikl na něho „Habt Acht“, poněvadž to byl nějaký muž od maďarského regimentu, který v Humenném stál v rezervě.

Poručík Dub s ním zatřásl, maďarský voják vstal, ani neuznal za dobré zasalutovat, strčil jen noviny do kapsy a odcházel směrem k silnici. Poručík Dub šel za ním jako v mátohách, ale maďarský voják zrychlil krok, a potom se obrátiv, dal posměšně ruce vzhůru, aby poručík Dub nebyl ani na okamžik v pochybnostech, že on ihned poznal jeho příslušnost k jednomu z českých pluků. Potom se hned Maďar klusem ztratil mezi blízkými chalupami za silnicí.

Poručík Dub, aby jaksi ukázal, že nemá s touto scénou nic společného, majestátně vešel do malého krámků u silnice, zmateně ukázal na velkou cívku černých nití, a zastrčiv si je do kapsy, zaplatil a vrátil se do štábního vagónu, kam si dal bataliónní ordonancí zavolat svého sluhu Kunerta, kterému odevzdáváje nitě, řekl: „Abych se o všechno staral, já vím, že jste na nitě zapomněl.“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že jich máme celý tucet“

„Tak mně je hned ukažte; a ať jste hned s nimi tady. Myslíte, že vám věřím?“

Když se Kunert vrátil s celou krabicí cívek, bílých i černých, řekl poručík Dub: „Vidíš, ty chlape, všimni si dobře těch nití, co jsi ty přines, a téhle mé veliké cívky! Vidíš, jak tvoje nitě jsou tenké, jak se lehce přetrhnou, a teď se podívej na moje, co dají za práci, než je přetrhneš. V poli nepotřebujeme žádných hadrů, v poli musí být všechno důkladně. Tak zas ty všechny nitě vezmi s sebou a čekej na moje rozkazy a pamatuj si, podruhé nic nedělej samostatně ze své hlavy a přijel se mne zeptat, když něco kupuješ! Nepřej si mne poznat, ty mne ještě neznáš z té špatný stránky.“

Když Kunert odešel, obrátil se poručík Dub k nadporučíkovi Lukášovi: „Můj burš je velice inteligentní člověk. Sem tam udělá nějakou chybu, ale jinak velice dobře chápe. Jeho hlavní věcí jest jeho naprostá poctivost. Dostal jsem do Brucku zásilku z venkova od svého švagra, několik pečených mladých husí, a věříte, že se jich ani netkl, a poněvadž jsem je rychle nemohl pojísti, raději je nechal zasmrádnout. To ovšem dělá disciplína. Důstojník si musí vojáky vychovat.“

Nadporučík Lukáš, aby dal najevo, že neposlouchá žvanění toho pitomce, odvrátil se k oknu a řekl: „Ano, dnes jest středa.“

Poručík Dub obrátil se tedy, cítě potřebu vůbec něco mluvit, na hejtmana Ságnera, ke kterémužto zcela důvěrným, kamarádkým tónem řekl: „Poslyšte, hejtmane Ságner, co soudíte...“

„Pardon, na moment,“ řekl hejtmán Ságner a vyšel z vagonu.

Mezitím Švejk vypravoval si s Kunertem o jeho pánovi.

„Kdes byl po celou dobu, že tě ani nebylo vidět?“ otázal se Švejk.

„Ale to víš,“ řekl Kunert. „S tím mým starým bláznem je pořád práce. Ten té každou chvilku volá k sobě a ptá se na věci, do kterých ti nic není. Taky se mé ptal, jestli jsem tvůj kamarád, a já jsem řek, že se moc málo vidíme.“

„To je moc hezký vod něho, že se na mě ptá. Já ho mám moc rád, toho tvýho pana lajtnanta. Von je takovej hodnej, dobrosrdečnej a na vojáky jako pravej otec,“ řekl Švejk vážně.

„Jó, to si myslíš,“ odporoval Kunert, „to je pěkná svině, a blbej je jako hovno. Já ho mám už po krk, pořád mě jen sekýruje.“

„Ale jdi pryč,“ divil se Švejk, „vždyť já myslil, že je to takovej vopravdu hodnej člověk, ty ňák divné mluvíš vo svým lajtnantovi, ale to už je vrozený u všech pucfleků. Jako máš toho burše majora Wenzla, ten vo svým pánovi jinak neřekne, než že je to kus zatracenýho, idiotskýho blbouna, a pucflek obrsta Schródra, ten když o svém pánovi mluvil, jinak ho nenazval než pochcanou potvorou a smradem smradlavým. To máš vod toho, že se to každej burš naučí vod svýho pána. Kdyby pán sám nenadával, tak by to po něm pucflek nevopakoval. V Budějovicích byl za aktiva lajtnant Procházka, ten zas mnoho nenadával, jen svému pucflekoví říkal ,ty spanilá krávo‘. Jinou nadávku ten pucflek, nějakaj Hibman, vod něho neslyšel. Von si to ten Hibman tak navyk, že když přišel do civilu, říkal tatínkovi, mamince a sestrám ,ty spanilá krávo‘, a řek to taky své nevěště, ta se s ním rozešla a žalovala ho pro urážku na cti, poněvadž to řek jí, jejímu tatínkovi i mamince na nějaké taneční zábavě zcela veřejně. A nevodpustila mu to a před soudem taky udala, že kdyby ji nazval krávou někde stranou, že by třeba šla na smír, ale takhle že je to evropská ostuda. Mezi námi řečeno, Kunerte, to bych si na tvýho lajtnanta nikdy nepomyslil. Na mé udělal už tenkrát takovej sympatickej dojem, když jsem s ním prvně mluvil, jako čerstvě vytažený buřty z udírny, a když jsem s ním mluvil podruhý, tak se mi zdál velice sečtělej a nějak takovej voduševnělej. Vodka vlastně seš?

Přímo z Budějovic? To chválím, když je někdo přímo vodněkud. – A kde tam bydlíš? – Pod podloubím? To je dobře, tam je aspoň v letě chládek. Máš rodinu? – Ženu a tři děti? – To seš šťastnej, kamaráde, aspoň té bude mít kdo voplakávat, jako to říkal vždycky v kázání můj feldkurát Katz, a vono je to taky pravda, poněvadž jsem jednou slyšel takovou řeč jednoho obršta k záložníkům v Brucku, který jeli odtamtud do Srbska, že kterej voják zanechá doma rodinu a padne na bojišti, že sice roztrhá všechny rodinný styky – totiž von to řek takhle: ‚Když je mrtfol, ot ródiny mrtfol, ródiny svázek pšetrhnuta, fíc být ajn helt, pónevadž hat geopfert svůj šivota za fětší famílii, za Vaterland.‘ Bydlíš ve čtvrtým poschodí? – V přízemí? – To máš pravdu, teď jsem si vzpomněl, že tam, na budějovickém náměstí, není ani jeden čtyřposchod’ovej dům. Už tedy odcházíš? – Aha, tvůj pan oficír stojí před štábním vagónem a kouká se sem. Když tedy se tě snad zeptá, jestli snad jsem také o něm nemluvil, tak mu bezevšeho řekni, že jsem o něm mluvil, a nezapomeň mu říct, jak pěkně jsem o něm mluvil, že jsem málokdy potkal takového oficíra, který by se tak přátelsky a otcovsky choval jako on. Nezapomeň mu říct, že se mi zdá velice sečtělým, a řekni mu taky, že je velice intelikentní. Řekni mu taky, že jsem tě napomínal, abys byl hodnej a dělal mu všechno, co mu na očích vidíš. Pamatuješ si to?“ Švejk vlezl do vagónu a Kunert s nitěma šel zas do svého pelechu.

Za čtvrt hodiny se jelo dál na Novou Čabynu přes vypálené vesnice Brestov a Veliký Radvaň.

Bylo vidět, že zde to již šlo do tuhého.

Karpatské stráně a svahy byly rozryty zákopy jdoucími z údolí do údolí podél trati s novými pražci, po obou stranách veliké jámy od granátů. Někde přes potoky tekoucí do Laborce, jehož horní tok dráha sledovala, bylo vidět nové mosty a ohořelé trámy starých mostových přechodů.

Celé údolí na Medzilaborce bylo rozryto a přeházeno, jako kdyby zde pracovaly armády obrovských krtků. Silnice za říčkou byla rozryta, rozbita a bylo vidět zdupané plochy vedle, jak se vojska valila.

Přivaly a deště odkrývaly na pokraji jam způsobených granáty roztrhané cáry rakouských stejnokrojů.

Za Novou Čabynou na staré ohořelé borovici ve spleti větví visela bota nějakého rakouského pěšáka s kusem holeně.

Bylo vidět lesy bez listí, bez jehličí, jak tu řádil dělostřelecký oheň, stromy bez korun a rozstřílené samoty.

Vlak jel pomalu po čerstvě zbudovaných náspech, takže celý batalión mohl důkladně vnímat a ochutnávat válečné radosti a při pohledu na vojenské hřbitovy s bílými kříži, které se bělaly na planinkách i na svahu zpustošených strání, připravovat se pomalu, ale jistě na pole slávy, která končí zablácenou rakouskou čepicí třepetající se na bílém kříži.

Němci od Kašperských Hor, kteří seděli v zadních vagónech a ještě v Milovicích na stanici hulákali při vjezdu „Wann ich kumm, wann ich wieda kumm...“, od Humenného silně ztichlí, poněvadž nahlíželi, že mnozí z těch, jejichž čepice jsou na hrobech, zpívali totéž o tom, jak to bude pěkné, až se opět vrátí a zůstane pořád doma se svou milou.

V Medzilaborci byla zastávka za rozbitým, vypáleným nádražím, z jehož začouzených stěn vyčnívaly zkroucené traverzy.

Nový dlouhý barák ze dřeva, namísto vypáleného nádraží rychle postavený, byl pokryt nalepenými plakáty ve všech řečích: „Upisujte rakouskou válečnou půjčku!“

V jiném dlouhém baráku byla i stanice Červeného kříže, odkud vyšly s tlustým vojenským lékařem dvě sestřičky a smály se na celé kolo tlustému vojenskému lékaři, který k jich obveselení napodoboval různé zvířecí zvuky a nepodařeně chrochtal.

Pod železničním náspeem, v údolí potoka, ležela rozbitá polní kuchyně. Ukazuje na ni, řekl Švejk k Balounovi: „Podívej se, Baloune, co na nás v krátký budoucnosti čeká. Právě se měla rozdávat mináž, vtom přilít granát a takhle ji spořádal.“

„To je hrozný,“ vzdychl Baloun, „já jsem si nikdy nepomyslel, že mě čeká něco podobného, ale to byla vinna ta má pejcha, dyt já jsem si, potvora, koupil v Budějovicích poslední zimu rukavice z kůže. Už mně bylo málo nosit na svejch selskejch pazourách pletený starý rukavice, jako nosil nebožtík táta, a já jen pořád stonal po těch koženejch, městskejch. – Táta žral pučálku, a já hrách ani vidět, jen samou drůbež. Vobyčejná vepřová mně taky nešla pod nos; panímáma mně ji musela dělat, netrestej mé pámbu, na pivu.“

Baloun s naprostým zoufalstvím začal vyznávat generální zpověď: „Já jsem se vám rouhal svatejm i světicím božím, na Malši v hospodě a v Dolním Zahájí ztřískal jsem kaplana. V boha jsem ještě věřil, to nezapírám,

ale o svatým Josefovi jsem pochyboval, Všechny svatý jsem vytrpěl ve stavení, jenom vobrázek svatýho Josefa, ten musel pryč, a tak mě teď pámbu potrestal za všechny ty moje hříchy a za mou nemravnost. Co jsem se těch nemravností na mlejnici napáchal, jak jsem svému pantátovi často nadával a vejminěk mu ztrpčoval a svou ženu sekýroval.“

Švejek se zamyslel: „Vy jste mlynář, že jo? – Tak jste moh vědět, že mlejny boží melou pomalu, ale jisté, když kvůli vám vypukla ta světová válka.“

Jednoroční dobrovolník se vmísil do rozhovoru: „S tím rouháním, Baloune, a nepřiznáváním všech svatých a světic jste si rozhodně špatné posloužil, poněvadž musíte znát, že naše rakouská armáda, jest již od let armádou čisté katolickou, majíc nejskvělejší příklad v našem nejvyšším vojenském pánovi. Jak se můžete vůbec opovážit jít s jedem nenávisti vůči některým svatým a světicím božím do boje, když ministerstvem vojenství zavedeny byly pro posádková velitelství jezuitské exhorty pro pány důstojníky a když jsme viděli slavnost vojenského vzkříšení. Rozumíte mně dobře, Baloune? Chápete, že vy vlastně provádíte něco proti slavnému duchu naší slavné armády? Jako s tím svatým Josefem, o kterým jste se zmínil, že jeho obrázek nesměl viset u vás ve světnici. Vždyť on je, Baloune, vlastně patronem všech těch, kteří se chtějí dostat z vojny. On byl tesařem, a znáte přece heslo ‚Koukejme, kde tesař nechal díru‘. Kolik lidí už šlo s tím heslem do zajetí vidouce nezbytí, když obklíčeni ze všech stran, hleděli zachránit nikoliv snad sebe z egoistického stanoviska, nýbrž sebe jako člena armády, aby potom, až přijdou ze zajetí, mohli říct císaři pánu: My jsme zde a čekáme na další rozkaz! Rozumíte tedy tomu, Baloune?“

„Nerozumím,“ povzdychl Baloun, „vůbec já mám tupou palici. Mně aby se všechno vopakovalo desetkrát“

„Neslevíš?“ otázal se Švejek, „tak já ti to vysvětlím ještě jednou. Tady si slyšel, že se musíš držet podle toho, jakej duch panuje v armádě, že budeš věřit v svatýho Josefa, a když budeš vobklíčenej vod nepřátelů, že budeš koukat, kde tesař nechal díru, abysi zachránil sebe pro císaře pána, pro novú vojny. Teď tomu snad rozumíš a uděláš dobře, když se nám vyzpovídáš trochu důkladněji, jaký si ty nemravnosti páchal na tý mlejnici, ne ale abys potom vypravoval něco podobnýho, jako je v té anekdotě vo té děvečce, která se šla zpovídat k panu faráři a potom, když už různý hříchy pověděla, začala se stydět a řekla, že každou noc páchala nemravnosti. To se ví, že

jak tohle pan farář uslyšel, hned mu začaly téct sliny z papuly a řekl: ‚No, nestyd' se, milá dcero, já jsem přec na místě božím, a vypravuj mně pěkně dopodrobna vo svejch nemravnostech.‘ A vona se mu tam dala do pláče, že se stydí, že je to taková hrozná nemravnost, a von ji zas upozorňoval, že je otec duchovní. Konečně vona po dlouhým zdráhání začala s tím, že se vždycky svlíkla a vlezla si do postele. A zas z ní nemoh dostat ani slovo a jen se ještě víc rozeřvala. Von tedy zas, aby se nestyděla, že je člověk hříšná nádoba vod svý přirozenosti, ale milost boží že je neskonalá. Vona se tedy vodhodlala a s pláčem povídala: ‚Když jsem si teda lehla svlečená do postele, tak jsem si počala vybírat špínu mezi prsty u nohou a čichala jsem k tomu.‘ To byla tedy ta celá její nemravnost. Já ale doufám, Baloune, žes tohle na mlejnici nedělal a že nám povíš něco vopravdovějšího, nějakou skutečnou nemravnost.“

Objevilo se, že Baloun, dle svého vyjádření, páchal nemravnosti ve mlejnici se selkami, kterážto nemravnost záležela v tom, že jim míchal mouku, což ve své prostotě duševní nazýval nemravností. Nejvíce byl zklamán telegrafista Chodounský a ptal se ho, jestli opravdu neměl nic se šelkama ve mlejnici, na pytlech mouky, načež Baloun odpovídal klátě rukama: „Na to jsem byl moc hloupej.“

Mužstvu bylo oznámeno, že oběd bude za Palotou v Lupkovském průsmyku, a také vyšli do obce Medzilaborce bataliónní účetní šikovatel s kuchaři od kumpanií a poručíkem Cajthamlem, který měl na starosti hospodářství bataliónu. K nim byli přiděleni čtyři mužové jako patrola.

Vrátili se za necelé půl hodiny se třemi prasaty uvázanými za zadní nohu, řvoucí rodinou uherského Rusa, kterému prasata byla rekvírována, a tlustým vojenským lékařem z baráku Červeného kříže, který cosi horlivě vykládal poručíku Cajthamlovi, krčícímu rameny.

Před štábním vagónem celý spor dosáhl vrchole, když vojenský lékař počal do očí tvrdit hejtmanovi Ságnerovi, že ta prasata jsou určena pro hospitál Červeného kříže, o čemž zas sedlák nechtěl nic vědět, a žádal, aby mu byla prasata navracena, že je to jeho poslední majetek a že rozhodně nemůže je dát za tu cenu, co mu vyplatili.

Strkal přitom peníze, které měl za prasata v hrstí, hejtmanovi Ságnerovi, kterého držela selka za druhou ruku, líbala mu ji v té poníženosti, kterou tento kraj vždy vynikal.

Hejtman Ságner byl z toho celý polekán a chvíli trvalo, nežli se mu

podářilo odstrčit starou selku. Nebylo to však nic platné, místo ní přišly mladé síly, které se mu jaly znova cucat ruce.

Poručík Cajthaml hlásil však zcela obchodním tónem: „Ten chlap má ještě dvanáct prasat a dostal vyplaceno zcela řádně, podle posledního rozkazu po divizi číslo 12420, hospodářská část. Dle toho rozkazu, § 16, jest kupovati vepřový dobytek v místech válkou nestižených ne dráže než 2 K 16 halěrů za jeden kilogram živé váhy; v místech válkou postižených přidati na jeden kilogram živé váhy 36 halěrů, platiti tedy za jeden kilogram 2 K 52 halěře. K tomu poznámka: Byly-li zjištěny případy, že v místech válkou postižených ucelena zůstala hospodářství s plným stavem vepřového bravu, který může býti odeslán k zásobovacím účelům procházejících částí, vyplácti za odebrané vepřové maso jako v místech válkou nestižených, se zvláštním příplatkem 12 halěrů na jeden kilogram živé váhy. Není-li tato situace úplně jasnou, sestaviti komisi ihned na místě z interesenta, velitele procházejícího vojenského oddílu a toho důstojníka nebo účetního šikovatele (jde-li o menší formace), jimž svěřena hospodářská část.“

Všechno toto přečetl poručík Cajthaml z kopie rozkazu po divizi, který nosil neustále s sebou a takřka už uměl nazpaměť, že se na frontovém území zvyšuje odměna za jeden kilogram mrkve na 15,30 h a pro *offiziersmenageküchenabteilung* za karfiól v území při frontě na 1 korunu 75 halěrů za jeden kilogram.

Ti, kteří to vypracovávali ve Vídni, představovali si frontové území jako zemi oplývající mrkví a karfiólem.

Poručík Cajthaml přečetl to ovšem rozčilenému sedlákovi německy a tázal se ho taktěž, jestli tomu rozumí; když ten zavrtěl hlavou, zařval na něho: „Chceš tedy komisi?“

Ten rozuměl slovu komise, proto zakýval hlavou, a zatímco jeho prasata už před chvílí byla odvečena k polním kuchyním na popravu, obstoupili ho přidělení k rekvizici vojáci s bajonety a komise se vypravila do jeho statku, aby se zjistilo, má-li dostat 2 K 52 halěře za jeden kilogram anebo jen 2 K 28 halěrů.

Nevyšli ještě ani na cestu vedoucí k obci, když vtom ozval se od polních kuchyní trojnásobný smrtelný kvikot prasat.

Sedlák pochopil, že je všemu konec, a zoufale zvolal: „Davajtě mně za každýju svinju dva rýnskija!“

Čtyři vojáci ho těsněji obklopili a celá rodina zastavila cestu hejtmanovi Ságnerovi a poručíku Cajthamlovi, kleknuvši si do prachu silnice.

Matka se dvěma dcerami objímaly kolena obou, nazývající je dobrodinci, až je sedlák zakřikl a zvolal ukrajinským dialektem uherských Rusů, aby vstaly, ať si vojáci prasata sežerou a chcípnou po nich.

Tak sešlo z komise, a poněvadž sedlák se najednou vzbouřil, hrozil pěstí, dostal od jednoho vojáka kolbou, až to o jeho kožich zadunělo, a celá jeho rodina se pokřížovala a dala se i s otcem na útěk.

Za deset minut potom bataliónní účetní šikovatel pochutnával si již s bataliónním ordonancem Matušičem na vepřovém mozečku ve svém vagóně, a cpaje se udatně, jízlivě ob chvíli říkal písařům: „To byste žrali, co? Jo, hoši, to je jenom pro šarže. Kuchařům ledvinky a játra, mozeček a ovárek pánům rechnungsfeldvéblům, a písařům jen dvojité porce masa pro manšaft.“

Hejtman Ságner dal již též rozkaz týkající se důstojnické kuchyně: „Vepřové na kmíně; vybrat to nejlepší maso, aby to nebylo příliš tučné!“

A tak se stalo, že když v Lupkovském průsmyku rozdávala se mužstvu menáž, v každém vojenském kotlíku ve své porci polévky našel jednotlivec dva malé kousičky masa, a ten, který se narodil ještě na horší planetě, našel jenom kousek kůže.

Panoval u kuchyní obvyklý nepotismus vojenský, rozdávající všem, kteří byli blízko k vládnoucí klice. Pucflekové objevili se v Lupkovském průsmyku se zamaštěnýma hubama. Každá ordonanc měla břicho jako kamínek. Děly se věci do nebe volající.

Jednorozční dobrovolník Marek způsobil u kuchyně skandál, poněvadž chtěl být spravedlivým, a když mu kuchař s poznámkou „To je pro našeho geschichtsschreibra“ dával do kotlíku s polévkou pořádný řízek vařené kýty, tu on prohlásil, že jsou si na vojně všichni rovni z mužstva, což způsobilo všeobecný souhlas a zavdalo příčinu k nadávání kuchařům.

Jednorozční dobrovolník hodil kus masa nazpátek, zdůrazňuje, že nechce žádnou protekci. U kuchyně to však nepochopili a domnívali se, že batalionsgeschichtsschreiber není spokojen, a kuchař mu řekl po straně, aby přišel až potom, až se rozdá mináž, že mu dá kus nohy.

Písařům se také leskly tlamy, saniteráci odfukovali blahobytem a kolem toho božího požehnání všude dokola neuklizené ještě památky posledních bojů. Všude válely se jímky na patrony, plechové prázdné krabice od

konzerv, cáry z ruských, rakouských i německých uniforem, části rozbitých vozů, zakrvácené dlouhé pruhy gázových obvazů a vaty.

Do staré borovice u bývalého nádraží, ze kterého zůstala jen hromada sutin, byl vražen granát, který nevybuchl. Všude bylo vidět střepiny granátů a někde v bezprostřední blízkosti museli patrně pochovat mrtvolu vojáku, poněvadž zde strašně páchlo hnilobou.

A jak tudy procházela vojska a tábořila zde kolem, všude bylo vidět kopečky lidských lejn mezinárodního původu, od všech národů Rakouska, Německa i Ruska. Lejna vojáku všech národností a všech náboženských vyznání ležela vedle sebe či vrstvila se na sobě, aniž by se mezi sebou poprala.

Polorozbořený vodojem, dřevěná budka železničního hlídače a vůbec vše, co mělo nějakou stěnu, bylo provrtáno kullemi z ručnic jako řešeto.

Kvůli úplnějšímu dojmu vojenských radostí za nedalekým vrchem vystupovaly hory dýmu, jako by tam hořela celá vesnice a byl střed velkých vojenských operací. To tam spalovali cholerové a úplavicové baráky k velké radosti těch pánů, kteří měli co dělat se zařizováním onoho hospitálu pod protektorátem arcikněžny Marie a kteří kradli a nabíjeli si kapsy předkládáním účtů za neexistující cholerové a úplavicové baráky.

Teď si to odnášela jedna skupina baráků za všechny ostatní a ve smradu hořících slámků vznášela se k obloze celá zlodějna arciknížecího protektorátu.

Za nádražím na skále pospíšili si již Němci z říše postavit pomník padlým Brandeburákům s nápisem „Den Helden von Lupkapaß“, s velikou říšskoněmeckou orlicí vylitou z bronzu, přičemž na podstavci bylo výslovné podotknuto, že ten znak je vyroben z ruských děl ukořistěných při osvobození Karpat říšskoněmeckými pluky.

V této podivné a dosud nezvyklé atmosféře odpočíval bataliόν po obědě ve vagónech, a hejtman Ságner s bataliόνním adjutantem ještě se stále nemohli dohovorit šifrovanými telegramy s brigádní bází o dalším postupu bataliónu. Zprávy byly tak nejasné, že to vypadalo asi tak, že by ani neměli do Lupkovského průsmyku přijeti a měli jeti zcela jiným směrem od Nového Města pod Šiatorem, poněvadž v telegramech byla nějaká řeč o místech: Csap – Ungvár, Kis-Berezna Uzsok.

Za deset minut se objevuje, že tam v brigádní bází sedící štábní důstojník je nějaký mamlas, poněvadž přichází šifrovaný telegram, zdali

mluví 8. maršbatalión 75. regimentu (vojenská šifra G 31. Mamlas v brigádní bázi je udiven odpovědí, že jde o 7. pochodový prapor 91. pluku, i táže se, kdo dal rozkaz jeti na Munkačevo, po vojenské trati na Stryj, když maršrúta je přes Lupkovský průsmyk na Sanok do Haliče. Mamlas se strašně diví, že se telegrafuje z Lupkovského průsmyku, a posílá šifru: Maršrúta nezměněna, na Lupkovský průsmyk – Sanok, kde další rozkazy.

Po návratu hejtmána Ságnera rozvinuje se ve štábním vagóně debata o jisté bezhlavosti a činí se určité narážky, že kdyby nebylo říšských Němců, že by byla východní vojenská skupina úplně bezhlavou.

Poručík Dub pokouší se obhajovat bezhlavost rakouského štábu a kecá něco o tom, že zdejší krajina byla dosti zpustošena nedávnými boji a trať nemohla být uvedena ještě do náležitého pořádku.

Všichni důstojníci se na něho dívají soustrastně, jako kdyby chtěli říct, ten pán za svou blbost nemůže. Nenalézaje odporu, poručík Dub rozežvanil se dál o nádherném dojmu, kterým na něho působí tato rozbitá krajina, svědčící o tom, jak dovede bít železná pěst našeho vojska. Opět mu nikdo neodpovídá, načež on opakuje: „Ano, zajisté, ovšem, Rusové zde ustupovali v úplné panice.“

Hejtman Ságner si umiňuje, že pošle poručíka Duba při nejbližší příležitosti, až bude situace nejvyšší nebezpečnou v zákopech, jako oficírspatrolu za drátěné překážky k rekognoskování nepřátelských pozic, a šeptá nadporučíkovi Lukášovi, s kterým jsou vykloněni z okna vagónu: „Tyhle civilisty byl nám taky čert dlužen. Čím větší inteligent, tím větší hovado.“

Zdá se, že poručík Dub vůbec nepřestane mluvit. Vykládá dál všem důstojníkům, co četl v novinách o těch bojích karpatských i o zápase o karpatské průsmyky za rakousko-německé ofenzívy na Sanu.

Vypravuje o tom tak, jako by se nejen těch bojů zúčastnil, nýbrž dokonce všechny operace sám řídil.

Zejména jsou neobvyčejné protivné jeho věty takovéhoho smyslu: „Potom jsme šli na Bukovsko, abychom měli pojištěnou linii Bukovsko-Dynov, majíce spojení s bardějovskou skupinou u Velké Polanky, kde jsme rozbili samarskou divizi nepřitele.“

Nadporučík Lukáš již nevydržel a poznamenal poručíkovi Dubovi: „O čemž jsi již před válkou patrně mluvil se svým okresním hejtmánem.“

Poručík Dub podíval se nepřátelsky na nadporučíka Lukáše a vyšel z vagónu.

Vojenský vlak stál na náspu a dole pod svahem, několik metrů, ležely různé předměty zahozené ustupujícími ruskými vojáky, kteří patrně ustupovali tímto příkopem. Bylo zde vidět zrezavělé čajníky, nějaké hrnce, tašky na patrony. Také se zde válely vedle nejrozličnějších předmětů kotouče ostnatého drátu a opět ty zakrvácené pruhy gázových obvazů a vaty. Nad tímto příkopem na jednom místě stála skupina vojáků a poručík Dub ihned zjistil, že mezi nimi stojí Švejk a něco jim vykládá.

Šel tedy tam.

„Co se zde stalo?“ ozval se přísný hlas poručíka Duba, přičemž postavil se přímo před Švejka. „Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk za všechny, „že se díváme.“

„A na co se díváte?“ rozkřikl se poručík Dub. „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že se díváme dolů do příkopu.“

„A kdo vám dal k tomu svolení?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že je to přání našeho pana obršťa Schrödra z Brucku. Když von se s náma loučil, když jsme jeli teď na bojiště, tak ve svý řeči řek, abychom všichni, když budem procházet vopuštěnými bojišti, všeho si dobře všímali, jak se bojovalo a co by nám mohlo bejt na prospěch. A my teď tady vidíme, pane lajtnant, v tehle muldě, co všechno musí voják vodházet na svým outěku. My tady vidíme, poslušně hlásím, pane lajtnant, jak je to hloupý, když voják táhne s sebou všelijaký zbytečnosti. Von je tím zbytečně zatíženej. Von se tím zbytečné unaví, a když takovou tíhu vleče s sebou, von nemůže lehce bojovat.“

Poručíkovi Dubovi zasvitla náhle naděje, že konečně dostane Švejka před válečný polní soud pro antimilitaristickou velezrádnou propagandu, a proto otázal se rychle: „Vy tedy myslíte, že má voják odhazovat patrony, které se tady válejí v muldě, nebo bajonety, jak támhle vidím?“

„Ó nikoliv né, poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk, usmívaje se příjemně, „ráčejí se podívat tady dolů na ten vodhozenej plechovej nočník.“

A vskutku, pod náspem válel se vyzývavě nočník s potlučeným emailem, rozežraný rzí, mezi střepinami hrnců, kteréžto všechny předměty, nehodící se již pro domácnost, ukládal zde přednosta nádraží, patrně jako materiál k diskusím archeologů budoucích věků, kteří, až objeví toto

sídlisko, budou z toho magoři, a ve školách budou se děti učit o věku emailovaných nočníků.

Poručík Dub zadíval se na tento předmět, ale nemohl nežli prostě zjistit, že je to opravdu jeden z těch invalidů, kteří své svěží mládí trávili pod postelí.

Na všechny to působilo ohromným dojmem, a když poručík Dub mlčel, ozval se Švejka: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že s takovým nočníkem byla jednou pěkná legrace v lázních Poděbradech. Vo tom se u nás vypravovalo na Vinohradech v hospodě. Tenkrát totiž začali vydávat v Poděbradech časopejsek Nezávislost a poděbradskej lekárnik byl toho hlavní hlavou, a redaktorem tam udělali někýho Ladislava Hájka Domažlickýho. A ten pan lekárnik, to vám byl takovej podivín, že sbíral starý hrnce a jiný takový drobotiny, až byl samej muzeum. A von si jednou, ten Hájek Domažlickej, pozval na návštěvu do poděbradskejch lázní jednoho kamaráda, kterej taky psal do novin, a vozrali se tam spolu, poněvadž se už přes tejdén neviděli, a ten mu slíbil, že mu za to pohoštění napíše fejton do tý Nezávislosti, do toho nezávislýho časopisu, ve kterým von byl vodvislej. A von mu ten jeho kamarád napsal takovej fejton vo takovým jednom sběrateli, jak našel v písku na břehu Labe starej nočník plechovej a myslel, že to přilbice svatýho Václava, a udělal s tím takovej rozruch, že se tam na to přijel podívat biskup Brynych z Hradce s procesím a s korouhvema. Ten lekárnik poděbradskej myslel, že to padá na něho, a tak byli vobá, von a ten pan Hájek, ve při.“

Poručík Dub byl by nejraději srazil Švejka tam dolů, opanoval se však a rozkřikl se na všechny: „Já vám povídám, abyste zde zbytečně nečuměli! Vy mě všichni ještě neznáte, ale až mne poznáte! – Vy zde zůstanete, Švejku,“ řekl hrozným hlasem, když Švejka s ostatními chtěl odejít k vagónům.

Zůstali sami stát proti sobě a poručík Dub přemýšlel, co má říct strašného.

Švejka ho však předešel: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, kdyby nám aspoň tohle počasí vydrželo. Ve dne není moc horko a noci jsou taky docela příjemný, takže je to nejprůhodnější doba k válčení.“

Poručík Dub vytáhl revolver a otázal se: „Znáš to?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, znám. Pan obrlajtnant Lukáš má nemlich takovej.“

„Tak si to tedy, ty pacholku, pamatuj!“ vážně a důstojně řekl poručík

Dub, zastrkuje opět revolver; „abys věděl, že by se ti mohlo stát něco velice nepřijemného, kdybys pokračoval v těch svých propagandách.“

Poručík Dub odcházel, opakuje si: „Teď jsem mu to nejlépe řekl: v propagandách, ano, v propagandách!...“

Nežli Švejk vstoupí opět do svého vagónu, prochází se ještě chvíli a bručí k sobě: „Kam ho mám jenom zařadit?“ A čím dále tím jasněji vybavuje se Švejkovi pojmenování tohoto druhu: poloprďoch.

Ve vojenském slovníku slovo prďoch bývalo odedávna používáno s velkou láskou, a hlavně toto čestné nazvání patřilo plukovníkům nebo starším hejtmanům a majorům a bylo to jisté stupňování používaných slov „dědek prevítská“. Bez toho přídavného jména slovo dědek bylo laskavým oceněním starého plukovníka nebo majora, který hodně řval, ale přitom měl svoje vojáky rád a chránil je vůči jiným regimentům, když šlo hlavně o cizí patroly, které jeho vojáky vyzdvihovaly z putyk, když neměli přesčas. Dědek se staral o své vojáky, mináž musela být v pořádku, ale míval vždy nějakého koníčka; na něco si zased, a proto byl „dědek“.

Když ale dědek zbytečně sekýroval přitom mužstvo i šarže, vymýšlel si noční cvičení a podobné věci, byl „dědek prevítská“.

Z „prevítského dědka“, jako vyšší stupeň vývinu neřádnosti, sekatury a blbosti, stal se „prďoch“. To slovo znamenalo všechno, a veliký jest rozdíl mezi prďochem v civilu a prďochem na vojně.

První, civilní, jest též představeným a také ho tak všeobecně nazývají v úřadech sluhové i podřízení úředníci. To je filistr byrokrat, který vytýká například, že koncept není dobře vysušen pijákem a podobně. Je to vůbec blbě hovadský zjev v lidské společnosti, poněvadž přitom dělá takový mezek rozšafu, všemu chce rozumět, všechno dovede vyložit a nade vším se urazí.

Kdo byl na vojně, chápe ovšem ten rozdíl mezi tímto zjevem a prďochem v uniformě. Zde to slovo představovalo dědka, který byl „prevít“, skutečný prevít, šel na všechno ostře, ale zastavil se přesto před každou překážkou; vojáky neměl rád a zápasil s nimi marně, nedovedl si získat žádné autority, které se těšil „dědek“ i „dědek prevítská“.

U některých posádek, jako například v Tridentu, místo prďoch říkalo se „náš starej hajzl“. Ve všech případech šlo o osobu starší, a jestli Švejk nazval v duchu poručíka Duba poloprďochem, vystihl naprosto logicky, že jak do stáří, tak do hodnosti a vůbec do všeho schází poručíkovi Dubovi do prďocha ještě padesát procent.

S těmi myšlenkami vraceje se ke svému vagónu, potkal pučfeka Kunerta, který měl opuchlou tvář a cosi nesrozumitelně breptal, že se právě srazil se svým pánem, poručíkem Dubem, který mu zčistajasna nafackoval, poněvadž prý má zjištěná fakta, že se stýká se Švejkem.

„V tomto případě,“ řekl klidně Švejk, „půjdeme k raportu. Rakouskej voják musí se dát fackovat jenom v určitejch případech. Ale von ten tvůj pán překročil všechny meze, jako to říkal starej Evžen Savojskej: ‚Potud až votud: Ted ty musíš jít sám k raportu, a jestli nepudeš, tak ti sám nafackuju, abys věděl, co je to disciplína v armádě. V karlínskejch kasárnách bejval nákej lajtnant Hausner a ten měl taky burše, a taky ho fackoval a kopal. Jednou byl ten burš tak zfackovanej, že byl z toho pitomej a hlásil se k raportu a u raportu vohlásil, že byl zkopanej, poněvadž von si to všechno plet, a ten jeho pán taky vopravdu dokázal, že on lže, že von ho v ten den nekopal, ale jenom fackoval, tak toho milýho burše pro křivý nařčení zavřeli na tří neděle. – Ale to na celý věci nic nemění,“ pokračoval Švejk, „to je zrovna to samý, vo čem vždycky vypravoval medik Houbička, že je to jedno, rozřezat v patalogickým ústavě nákýho člověka, který se voběsil nebo votrávil. A já jdu s tebou. Pár facek dělá na vojně moc.“

Kunert úplně zpitoměl a dal se vést Švejkem k štábnímu vagónu.

Poručík Dub zařval, vykláněje se z okna: „Co tady chcete, pacholci?“

„Chovej se důstojně,“ napomínal Švejk Kunerta a strkal ho napřed do vagónu.

V chodbě objevil se nadporučík Lukáš a za ním hejtman Ságner.

Nadporučík Lukáš, který už měl tolik se Švejkem, strašlivě se udivil, neboť Švejk netvářil se již tak dobromyslné vážně, jeho tvář neměla známý dobromyslný výraz, spíš znamení nových nepřijemných událostí.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, „věc jde k raportu.“

„Jenom zas neblbni, Švejku, já už toho mám také dost “

„Račte dovolit,“ řekl Švejk, „jsem ordonancí vaši kumpanie, vy, račte dovolit, ráčíte být kompaniekomandantem jedenáctky. Já vím, že to vypadá děsně divné, ale já vím taky, že pan lajtnant Dub nalézá se pod vámi.“

„Vy jste se, Švejku, vůbec zbláznil,“ vpadl do jeho řeči nadporučík Lukáš, „vy jste vožralej, uděláte nejlepši, když odejdete! Rozumíš, ty blbe, ty hovado.“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, strkaje před sebou Kunerta, „vono to vypadá zrovna tak, jako když se jednou v Praze dělal

pokus s ochranným rámem proti přejetí elektrikou. Ten pan vynálezce se sám na ten pokus vobětoval a potom muselo město platit jeho vdově odškodný.“

Hejtman Ságner, nevěda co říci, kýval přitom souhlasné hlavou, zatímco nadporučík Lukáš tvářil se zoufale.

„Všechno musí jít po raportu, poslušné hlásím, pane obrlajtnant,“ pokračoval neúprosné Švejek, „ještě v Brucku jste mně říkal, pane obrlajtnant, že když jsem ordonancí u kumpanie, že mám ještě jiný povinnosti než nějaký rozkazy. Že mám bejt vo všem, co se děje u kumpanie, informovanej. Na základě toho nařízení dovoluji si vám oznámit, pane obrlajtnant, že pan lajtnant Dub nafackoval mirnikstirniks svýmu buršovi. Já bych to, poslušné hlásím, pane obrlajtnant, třebaš neříkal. Když já však vidím, že pan lajtnant Dub je přidělen pod vaše komando, tak jsem si umínil, že to musí jít po raportu.“

„Tohle je divná záležitost,“ řekl hejtman Ságner, „proč sem strkáte, Švejku, toho Kunerta.“ „Poslušné hlásím, pane batalionskomandante, že všechno musí jít po raportu. Von je pitomej, von byl zfackovanej panem lajtnantem Dubem, a von si to nemůže dovolit, aby sám šel k raportu. Poslušné hlásím, pane hauptmane, kdybyste se na něj podíval, jak se mu třesou kolena, von je celej nežívej, že musí jít k tomu raportu. A nebejt mě, tak by se k tomu raporiu snad vůbec nedostal, jako ten Kudela z Bytouchova, kterej za aktivní služby tak dlouho chodil k raportu, až byl přeloženej k maríně, kde se stal kornetem, a byl na nějakým vostrově potom, v Tichým oceánu, vyhlášeněj jako dezertýr. Von se tam potom voženil a mluvil taky s cestovatelem Havlasou, kterej vůbec nepoznal, že to není domorodec. – Je to vůbec moc smutný, když má jít někdo kvůli takovejmu pár blbejm fackám k raportu. Ale von vůbec sem nechtěl jít, poněvadž říkal, že sem nepude. Von je vůbec takovej ufackovanej burš, že ani neví, vo kterej facce se tady jedná. Von by sem byl vůbec nešel, von vůbec nechtěl jít k raportu, von si dá namlátit kolikrát ještě víc. Poslušné hlásím, pane hauptman, podívají se na něj, von už je z toho celej posranej. A na druhý straně zas, von si měl hned stěžovat, že dostal těch pár facek, ale von se nevodvážil, poněvadž věděl, že je to lepší, jako napsal ten jeden básník, bejt skromnou fialkou. Von totiž slouží u pana lajtnanta Duba.“

Strkaje Kunerta před sebe, řekl k němu Švejek: „Netřes se pořád jako dub ve vosice!“

Hejtman Ságner otázal se Kunerta, jak se to vlastně stalo.

Kunert však prohlásil, třesa se na celém těle, že se mohou zeptat pana lajtnanta Duba, že mu ten vůbec nenařadil.

Jidáš Kunert, stále třesa celým tělem, prohlásil dokonce, že si to Švejk vůbec vymyslel.

Této trapné události učinil konec poručík Dub, který se náhle objevil a rozeřval se na Kunerta: „Chceš ještě dostat *novejch* pár facek?“

Věc byla tedy úplně jasnou a hejtman Ságner prostě k poručíkovi Dubovi prohlásil: „Kunert ode dneška je přidělen k bataliónní kuchyni, a pokud se týká nového burše, obrať se na rechnerfeldvébla Vaňka.“

Poručík Dub zsalutoval a jenom při odchodu řekl k Švejkovi: „Sázím se, že budete jednou viset.“ Když odešel, obrátil se Švejk k nadporučíkovi Lukášovi jemným, přátelským tónem: „V Mnichově Hradišti byl taky takovej jeden pán a taky tak s tím druhým mluvil, a von mu vodpověděl: ‚Na popravě se sejdemě.‘“

„Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš, „vy jste ale blbej, a neopovažte se mně říct, jak vy to máte ve zvyku: Poslušně hlásím, že jsem blbej.“

„Frapant,“ ozval se hejtman Ságner nakláněje se v okně a byl by tak rád od okna odstoupil, ale neměl již času, neboť zjevilo se to neštěstí: poručík Dub pod oknem.

Poručík Dub začal s tím, že velice lituje toho, jak hejtman Ságner odešel, nevyslechnuv jeho důvody o ofenzivě na východní frontě.

„Máme-li porozuměti obrovské ofenzivě,“ volal poručík Dub nahoru do okna, „musíme si uvědomit, jak se vyvinula ofenziva koncem dubna. Museli jsme prolomit ruskou frontu a našli jsme nejvýhodnějším místem pro tento průlom frontu mezi Karpaty a Vislou.“

„Já se s tebou o to nehádám,“ odpověděl suše hejtman Ságner a odešel od okna.

Když se za půl hodiny nato pokračovalo v jízdě na Sanok, hejtman Ságner natáhl se na sedadlo a dělal, že spí, aby poručík Dub zatím zapomněl na své ořepané vývody o ofenzivě.

Ve vagóně se Švejkem scházel Baloun. Vyprosil si totiž dovolení vytřít chlebem kotel po guláši. Nalézal se nyní na voze s polními kuchyněmi v nepříjemné situaci, poněvadž přitom, jak se vlak hnul, vletěl po hlavě do kotle a nohy mu čouhaly přes kotel. Zvykl si však na tuto situaci a z kotle ozývalo se mlaskání, jako když ježek honí šváby, a později Balounův

prosebný hlas: „Prosím vás, kamarádi, proboha, hodte mi sem kousek chleba, ještě je tady moc vomáčky.“ Tato idyla trvala až do nejbližší stanice, kam přijeli již s kotlem 1 t. kumpanie vyčištěným, že se pocínování jen lesklo.

„Zaplat' vám to pámbu, kamarádi,“ děkoval Baloun srdečně. „Vod tý doby, co jsem teď na vojně, ponejprv se na mé štěstí usmálo.“

A bylo také vskutku co říct. V Lupkovském průsmyku dostal se Baloun ku dvěma porcím guláše, nadporučík Lukáš projevil též svou spokojenost nad tím, že mu Baloun přinesl z důstojnické kuchyně netknutou mináž, a zanechal pro něho dobrou polovičku. Baloun byl úplně šťasten, klátil nohama, které vystrčil z vozu, a najednou se mu celá tahle vojna zdála býti něčím teplým, rodinným.

Kuchař kumpanie počal si z něho dělat legraci, že až se přijede do Sanoku, že se bude vařit večere a ještě jeden oběd, poněvadž tu večeri a oběd mají k dobru za tu celou cestu, když to nedostali. Baloun jen souhlasně kýval hlavou a šeptal: „Uvidíte, kamarádi, že nás pámbu neopustí.“

Všichni se tomu upřímně smáli a kuchař sedě na polní kuchyni zaspíval:

Župajdijáh župajdá,
šak nás pánbůh nezandá.
Zandá-li nás do bláta,
šak nás zasejc vydrápá.
Zandá-li nás do houště,
šak nás zase vykouše.
Župajdijá, župajdá,
šak nás pánbůh nezandá...

Za stanicí Ščavne počaly se objevovat opět v údolích nové vojenské hřbitůvky. Pod Ščavne bylo vidět z vlaku kamenný kříž s bezhlavým Kristem Pánem, který ztratil hlavu při odstřelu trati.

Vlak zrychloval svou rychlost, žena se dolů údolím k Sanoku, obzory se rozšiřovaly a tím i četnějšími stávaly se celé skupiny rozbitých vesnic po obou stranách do kraje.

U Kulašné bylo vidět dole v říčce z železničního náspu zřícený, rozbitý vlak Červeného kříže.

Baloun vytřeštil na to oči a zejména se podívil na rozházené dole části

lokomotivy. Komín byl zaražen do železničního náspu a vyčuhoval z něho ven jako osumadvacítka.

Tento zjev vzbudil též pozornost ve vagóně, kde byl Švejek. Nejvíce se rozčilil kuchař Jurajda: „Copak se smí střílet do vagónů Červeného kříže?“

„Nesmí, ale může,“ řekl Švejek, „šusa to byla dobrá, a von se pak každěj vomluví, že to bylo v noci a že ten červenej kříž není vidět. Vono je vůbec moc věcí na světě, který se nesmějí dělat, ale můžou se provádět. Hlavní věc, aby to každěj zkusil, jestli se mu to povede, když to nesmí, aby to moh. Vo císařskejch manévrech na Písecku přišel takovej rozkaz, že se nesmějí vojáci na pochodu vázat do kozelce. Ale náš hejtman na to přišel, že se to může, poněvadž takovej rozkaz byl strašně směšnej, to moh každěj lehko pochopit, že do kozelce svázaněj voják nemůže mašírovat. Tak von vlastně ten befel nevbcházal, dával jednoduše a rozumně svázaněj vojáky do kozelce házet do vozů vod trénu a mašírovalo se s nima dál. Nebo takovejhle případ, co se stal v naší ulici před pěti šesti lety. Tam bydlel nějakej pan Karlík v prvním patře. O poschodí vejš moc hodnej člověk, nějakej konzervatorista Mikeš. Von měl moc rád ženský a taky mezi jinejma počal chodit za dcerou toho pana Karlíka, kterej měl špeditérství a cukrářství a taky měl někde na Moravě knihařství pod nákou docela cizou firmou. Když se ten pan Karlík dověděl, že ten konzervatorista mu chodí za dcerou, tak ho navštívil v bytě a řek mu: ‚Vy si mou dceru nesmíte vzít, vy jeden votrapo. Já vám jí nedám!‘ ‚Dobrá,‘ vodpověděl mu pan Mikeš; ‚když si ji nesmím vzít, co mám dělat, mám se roztrhat?‘ Za dva měsíce přišel pan Karlík znova a přived si svou manželku a voba mu řekli jednohlasně: ‚Vy pacholku, vy jste připravil naši dceru vo čest: ‚Zajisté,‘ odpověděl on jim na to, ‚dovolil jsem si ji zkurvit, milostivá paní.‘ Ten pan Karlík začal na něj zbytečně řvát, že mu přece říkal, že si ji nesmí vzít, že mu ji nedá, ale von mu docela správně vodpověděl, že si ji taky neveme, a tenkrát že nebyla vo tom žádná řeč, co s ní může dělat. Že se vo tom nejednalo, von že drží slovo, aby byli bez starosti, že von ji nechce, že je charakter, že není kam vítr, tam pláště, a že drží slovo, že když něco řekne, že je to svatý. A jestli bude kvůli tomu pronásledovanej, tak že si z toho taky nic nedělá, poněvadž má svědomí čistý a jeho nebožka maminka ještě na smrtelný posteli ho zapřísahala, aby nikdy v životě nelhal, a von že jí to slíbil rukoudáním a taková přísaha že je platná. V jeho rodině že vůbec nikdo nelhal a von měl taky vždycky ve škole z mravnýho chování

nejlepší známku. Tedy tady vidíte, že se leccos nesmí, ale může, a že cesty mohou být rozličné, jenom vůli mějme všichni rovnou.“

„Milí přátelé,“ řekl jednorochní dobrovolník, který si dělal horlivě poznámky, „všechno špatné má i dobrou stránku. Tento do povětrí vyhozený, polospálený a z náspu svržený vlak Červeného kříže obohacuje slavné dějiny našeho bataliónu o nový hrdinný čin budoucnosti. Představuji si, že asi tak 16. září, jak jsem si již učinil poznámku, přihlásí se od každé kumpanie našeho bataliónu několik prostých vojínů pod vedením kaprála, že vyhodí pancéřový vlak nepřítele, který nás ostřeluje a brání našemu přechodu přes řeku. Čestně vyplnili svůj úkol, převléknuti za sedláky – – Co to vidím,“ zvolal jednorochní dobrovolník, dívaje se do svých poznámek. „Jak se mně sem dostal náš pan Vaněk? – Poslyšte, pane rechnungsfeldvébl,“ obrátil se na Vaňka, „jaký krásný článeček bude o vás v dějinách bataliónu. Tuším, že už jste tam jednou, ale tohle bude rozhodně Lepší a vydatnější.“ Jednorochní dobrovolník četl povýšeným hlasem: „Hrdinná smrt účetního šikovatele Vaňka.“ K odvážnému podniku, vyhození nepřátelského pancéřového vlaku, přihlásil se též účetní šikovatel Vaněk, jsa převlečen jako ostatní v selský kroj. Přivozeným výbuchem byl omráčen, a když se probral z mrákot, viděl se obklopen nepřítelem, který ho okamžitě dopravil do štábu nepřátelské divize, kde tváří v tvář smrti odepřel jakéhokoliv vysvětlení o postavení a síle našeho vojska. Poněvadž nalézal se v převlečení, byl odsouzen jako vyzvědač k oběšení provazem, kterýžto trest, vzhledem k jeho vysoké hodnosti, byl mu změněn k smrti zastřelením. Exekuce byla ihned vykonána u hřbitovní zdi a statečný účetní šikovatel Vaněk žádal, aby mu nebyly zavázány oči. Na otázku, má-li nějaké přání, odpověděl: „Vyřídte prostřednictvím parlamentáře mému bataliónu můj poslední pozdrav a že umírám s přesvědčením, že náš batalión bude pokračovati na své vítězné cestě. Dále vyřídte panu hejtmanovi Ságnerovi, že podle posledního rozkazu po brigádě zvyšuje se porce konzerv denně na dvěapůl konzervy na jednoho muže: Tak umřel náš účetní šikovatel Vaněk, vzbudiv svou poslední větou panický strach u nepřítele, který se domníval, že brání našemu přechodu přes řeku, odřezuje nás od zásobovacích bodů, způsobuje nám brzké vyhladovění a tím i demoralizaci v našich řadách. – O jeho klidu, s kterým hleděl smrti vstříc, svědčí ta okolnost, že hrál s nepřátelskými štábními důstojníky před svou popravou cvika. „Mnou vyhraný obnos odevzdejte ruskému Červenému kříži,“ řekl, stoje již před hlavními ručnic.

Tato šlechtná velkomyslnost pohnula přítomné vojenské zástupce až k slzám. – Opusťte, pane Vaňku,“ pokračoval jednoroční dobrovolník, „že jsem si dovolil disponovat s vašimi vyhranými penězi. Přemýšlel jsem o tom, má-li se to snad odevzdat rakouskému Červenému kříži, ale konečně předpokládám, že ze stanoviska lidskosti je to jedno, jen když se to odevzdá humánní instituci.“

„Moh to ten náš nebožtík,“ řekl Švejk, „vodevzdat polívkovému ústavu města Prahy, ale takhle je to přeci jen lepší, von by si třeba pan starosta za ten vobnos koupil jitrnici na gábl.“

„Inu, krade se všude,“ řekl telefonista Chodounský.

„Hlavně se krade u Červeného kříže,“ s velkou zlostí prohlásil kuchař Jurajda. „Měl jsem v Brucku známého kuchaře, který vařil pro sestřičky v baráku, a ten mně říkal, jak představená těch sestřiček a vrchní ošetřovatelky posílají domů celé bedny malaga a čokolády. To nese sama sebou příležitost, to je seburčení člověka. Každý člověk prodělává ve svém nekonečném životě nesčíslné přeměny a jednou musí se objevit na tomto světě jako zloděj, v určitých obdobích své činnosti. Sám jsem již prodělal toto jedno období.“

Kuchař okultista Jurajda vytáhl ze svého bařochu láhev koňaku.

„Zde vidíte,“ řekl, otvíraje láhev, „neomylný důkaz mého tvrzení. Vzal jsem ji před odjezdem z důstojnické mináže. Koňak jest nejlepší známky a mělo se ho používat k cukrovým polevům na linecké dorty. Byl však předurčen k tomu, abych ho ukradl, stejně jako já jsem byl předurčen státi se zlodějem.“

„A taky by to nebylo špatný,“ ozval se Švejk, „kdybychom byli předurčení k tomu, abychom byli vašema spoluvíníkama, já alespoň mám takový tušení.“

A předurčení se opravdu ukázalo. Láhev šla kolem přes protest účetního šikovatele Vaňka; který tvrdil, že se má pít koňak z esšálku a spravedlivě rozdělit, poněvadž je jich všech dohromady na láhev pět, takže při lichém čísle se lehce může stát, že se někdo určité o jeden lok z láhve víc napije nežli ti druzí, k čemuž podotkl Švejk: „To je pravda, jestli chce mít pan Vaněk sudý číslo, tak ať vystoupí ze spolku, aby nebyly žádný nepřijemnosti a hádky.“

Vaněk tedy odvolal svůj návrh a podal jiný, velkodušný, aby se dárcé Jurajda umístil do takového pořadí, aby se mohl napít dvakrát, což

způsobilo bouři odporu, poněvadž se již Jurajda jednou napil, ochutnáváje koňak při otevírání lahve.

Konečně byl přijat návrh jednoročního dobrovolníka pít podle abecedy, což odůvodnil tím, že jest to též jisté předurčení, jak se kdo jmenuje.

Láhev dorazil Chodounský, první v abecedě, provázen hrozivým zrakem Vaňka, který si vypočítával, že když je poslední, že bude mít o jeden lok víc, což byla hrubá matematická chyba, poněvadž bylo jednadvacet loků.

Potom hráli obyčejného cvika ze tří karet; objevilo se, že jednoroční dobrovolník používá přitom při každém rabování nábožných propovědek z Písma svatého. Rabuje spodka, zvolal: „Pane, ponechejž mně tohoto spodka i tohoto léta, ať ježž okopám a ohnojím, ať mně přinese ovoce.“

Když mu bylo vytýkáno, že dokonce se odvážil rabovat osmičku, zvolal hlasem velikým: „Ale žena některá, mající grošů deset, ztratila-li by jeden groš, zdaliž nezazže svíce a nehledá pilně, dokud nenalezne? A když nalezne, svolá sousedy a přítelkyně, řkouc: ‚Spolu radujte se se mnou, neboť rabovala jsem osmičku a v kartách přikoupila trumfového krále s esem!‘ – Tak sem dejte ty karty, spadli jste tam všichni“

Jednoroční dobrovolník Marek měl opravdu velké štěstí v kartách. Zatímco druzí přebíjeli si trumfy navzájem, on bil jejich přebité trumfy vždy nejvyšším trumfem, takže tam jeden za druhým padali a on bral sázku za sázkou a volal k poraženým: „A zemětřesení veliká budou po místech, a hladové a morové hrůzy a zázrakové z nebe velicí.“ Konečně už toho měli dost, přestali hrát, když telefonista Chodounský prohrál svůj žold na půl roku napřed. Byl nad tím zdrcen a jednoroční dobrovolník žádal na něm úpisy, že při vyplácení žoldu účetní šikovatel Vaněk vyplatí žold Chodounského jemu.

„Neboj se, Chodounský,“ těšil ho Švejka. „Když budeš mít štěstí, tak padneš při prvním gefechtu a Marek utře hubu vo tvoje lénungy, jen mu to podepiš.“

Zmínka o padnutí dotkla, se Chodounského velice nepříjemně, takže řekl s určitostí: „Já nemůžu padnout, protože jsem telefonista, a telefonisti jsou vždycky v blindáži a dráty se natahujou nebo chyby se hledají vždycky až po gefechtu.“

Jednoroční dobrovolník zmínil se, že telefonisti právě naopak vydání

jsou velkému nebezpečí a že hlavně na telefonisty má spadeno vždy nepřátelské dělostřelectvo. Žádný telefonista není jist ve své blindáži. Kdyby byli deset metrů pod zemí, tak ho tam nepřátelská, artilérie přece najde. Že telefonisti hynou jako kroupy v dešti v létě, o tom svědčí, že když opouštěl Bruck, tak právě tam otvírali 28. kurs pro telefonisty.

Chodounský díval se před sebe utrápeně, což pohnulo Švejka k přátelskému, dobrému slovu: „Máš to zkrátka pěkněj švindl.“ Chodounský odpověděl vlídně: „Kušte, tetičko.“

„Podívám se na písmenu *Ch* ve svých poznámkách o dějinách bataliónu... Chodounský – Chodounský, hm, aha, tady to máme: ,Telefonista Chodounský, zasypán minou. Telefonuje ze své hrobky na štáb: Umírám a gratuluji svému bataliónu k vítězství!“

„To ti musí stačit,“ řekl Švejk, „nebo chceš ještě něco k tomu doplnit? Pamatuješ se na toho telefonistu z Titaniku, kterej, když už loď se potápěla, pořád telefonoval dolů do zatopený kuchyně, kdy už bude voběd?“

„Mně na tom nesejde,“ řekl jednoroční dobrovolník, „popřípadě se může předsmrtný výrok Chodounského doplnit tím, že on nakonec zvolá do telefonu: ,Pozdravujte ode mne naši železnou brigádu!“

Marschieren marsch!

Objevilo se, když se přijelo do Sanoku, že vlastně na tom voze s polní kuchyní jedenáctky, kde prděl blahem nasycený Baloun, měli celkem pravdu, že bude večere, a dokonce kromě večere že tam bude rozdáván nějaký komisárek za všechny ty dny, kdy nedostal bataliön ničeho. Objevilo se také, že vlastně v Sanoku, když vylezli z vagónů, nalézá se štáb železné brigády, ku které bataliön 91. regimentu patřil podle svého křestního listu. Ačkoliv odtud bylo spojení železniční neporušeno pod Lvov i severně na Veliké Mosty, bylo vlastně záhadou, proč štáb východního úseku udělal tyto dispozice, aby železná brigáda se svým štábem soustřeďovala pochodové prapory sto padesát kilometrů v týlu, když šla v té době fronta od Brodů na Bug a podél řeky severně k Sokalu.

Tato velice zajímavá strategická otázka byla strašně jednoduchým způsobem rozluštěna, když šel hejtman Ságner v Sanoku hlásit do štábu brigády o přibytí maršbataliönu.

Ordonančním důstojníkem byl adjutant brigády hejtman Tayrle.

„Já se velice divím,“ řekl hejtman Tayrle, „že vy jste nedostali určité zprávy. Maršrúta je jistá. O linii vašeho pochodu měli jste nám oznámit přirozeně předem. Podle dispozic hlavního štábu *přijeli jste o dva dny dříve.*“

Hejtman Ságner se trochu zarděl, ale nenapadlo mu opakovat všechny ty šifrované telegramy, které dostával po celé cestě.

„Já se vám divím,“ řekl adjutant Tayrle. „Myslím,“ odpověděl hejtman Ságner, „že si všichni důstojníci tykáme.“

„Budiž,“ řekl hejtman Tayrle, „řekni mně, jseš aktivní nebo civilista? Aktivní? – To je docela něco jiného... člověk se v tom nevyzná. Tady už ti projelo takových blbů rezervních lajtnantů. Když jsme ustupovali od Limanova a od Krasníku, všichni ti takélajtnanti ztratili hlavu, jakmile uviděli kozáckou patrolu. My ve štábu nemáme rádi takových příživníků. Pitomý chlap s inteligentkou dá se nakonec aktivovat nebo v civilu udělá ofcírskou zkoušku a blbne zas dál v civilu, a když přijde vojna, tak je z něho ne lajtnant, ale poseroutka!“

Hejtman Tayrle si odplivl a důvěrně poplácal hejtmana Ságnera: „Zdržte se tady asi dva dny. Já vás všechny provedu, zatančíme si. Máme

tady takové hezké kurvičky, engelhuren. Máme zde dceru jednoho generála, která dřív pěstovala lesbickou lásku. To se ti všichni převlékneme do ženských šatů, a uvidíš, co ona umí! Je ti to taková hubená svině, že bysi si snad ani nic nepomyslel. Ale zná to, kamaráde. Je to taková potvora ostatně to poznáš. – Pardon!“ zarazil se, „musím se zas vyblít, je to dnes již potřetí.“

Když se potom vrátil, sdělil hejtmanovi Ságnerovi, aby dokázal, jak je tu veselo, že jsou to následky včerejšího večera, na kterém bral účast i stavební oddíl.

S velitelem tohoto oddílu, který byl též v hodnosti hejtmana, seznámil se hejtman Ságner velice brzo. Do kanceláře vpadl totiž uniformovaný dlouhán s třemi zlatými hvězdičkami a jaksi v mátohách, nepozoruje přítomnosti hejtmana Ságnera, zcela důvěrně oslovil Tayrle: „Co děláš, svině? Tys nám včera pěkně zřídil naši hraběnku.“ Posadil se na židli, a tluče se tenkou rákoskou přes lýtka, smál se na celé kolo: „Když si vzpomenu, jak jsi se jí vyblil do klína...“

„Ano,“ řekl Tayrle, „bylo to včera velmi veselé.“ Pak teprve seznámil hejtmana Ságnera s důstojníkem s rákoskou a všichni vyšli kanceláří administračního oddělení brigády ven do kavárny, která náhle vyrostla z bývalé pivnice.

Když šli kanceláří, hejtman Tayrle vzal si od velitele stavebního oddílu rákosku a uhodil na dlouhý stůl, kolem kterého na povel postavilo se do fronty dvanáct vojenských pisařů. Byli to vyznavači klidné, bezpečné práce v týlu armády s velkými, spokojenými břichy v extra uniformách.

A těmto dvanácti tlustým apoštolům ulejevandy hejtman Tayrle řekl, chtěje se vyznamenati před Ságnerem i druhým hejtmanem: „Nemyslete si, že vás tady mám jako na krmníku. Prasata! Méně žrát a chlastat, ale více běhat. – Teď vám ukáží ještě jinou drezúru,“ oznámil Tayrle svým společníkům.

Uhodil poznovu rákoskou na stůl a otázal se těch dvanácti: „Kdy prasknete, čuňata?“

Všech dvanáct odpovědělo unisono: „Dle vašeho rozkazu, pane hejtmane.“

Směje se vlastní blbosti a pitomosti, vyšel hejtman Tayrle z kanceláře.

Když seděli všichni tři v kavárně, poručil Tayrle přinésti láhev jeřabinky a zavolat nějaké slečny, které jsou volné. Objevilo se, že kavárna

vlastně není nic jiného než vykřičený dům, a poněvadž žádná ze slečen nebyla volnou, rozčílil se hejtmán Tayrle na nejvyšší stupeň a v předsíni vynadal sprostě madam a křičel, kdože je u slečny Elly. Když dostal za odpověď, že je tam nějaký poručík, láteřil ještě víc.

U slečny Elly byl pan poručík Dub, který, když maršbatalión byl už ve svých ubikacích v gymnasiu, zavolal si celý svůj šik a upozorňoval jej v dlouhé řeči, že Rusové při svém ústupu zakládali všude bordely s personálem pohlavně nakaženým, aby způsobili rakouské armádě tímto svým trikem velké ztráty. Varuje tedy tímto vojáky před vyhledáváním podobných místností. Sám se osobně přesvědčí v těch domech, jestli jeho rozkazu nebylo uposlechnuto, poněvadž jsou již ve frontovém pásmu; každý, který bude přistížen, bude postaven před polní soud.

Poručík Dub šel se osobně přesvědčit, zdali jeho rozkaz nebyl překročen, a proto patrně za východisko své kontroly vybral si pohovku v Ellině pokojíku v prvním patře takzvané „městské kavárny“, na kteréžto pohovce se velice dobře bavil.

Mezitím již hejtmán Sagner odešel ku svému bataliónu. Tayrlova společnost byla totiž rozpuštěna. Hejtmána Tayrleho hledali z brigády, kde se sháněl již přes hodinu brigádník po svém adjutantovi. Přišly nové rozkazy od divize a bylo nutno určit definitivně maršrútu pro přibývší 91. pluk, poněvadž jeho původním směrem dle nových dispozic má jít pochodový prapor 102. pluku.

Bylo to všechno velice spletené, Rusové ustupovali na severovýchodním cípu Haliče velice rychle, takže se tam některé rakouské části navzájem promíchaly, do čehož místy jako klíny vnikaly části německé armády, kterýžto chaos doplňovalo přibývání na front nových pochodových praporů a jiných vojenských těles. Totéž bylo i při frontových úsecích, které byly ještě dále v týlu, jako zde v Sanoku, kam najednou přibyly rezervy německé hannoverské divize pod vedením plukovníka s tak ošklivým pohledem, že brigádýr byl uveden do naprostého zmatku. Plukovník rezerv hannoverské divize ukazoval totiž dispozice svého štábu, že má ubytovat své mužstvo v gymnasiu, kde právě nyní byli ubytováni jednadevadesátníci. Pro umístění svého štábu žádal vyklizení domu krakovské banky, ve kterém právě byl štáb brigády.

Brigádýr spojil se přímo s divizí, kde vylíčil přesně situaci, potom s divizí mluvil uhrančivý Hannoverák, v důsledcích čehož přišel na brigádu

rozkaz: „Brigáda vystupuje z města v šest hodin večer na Turowu-Wolsku – Liskowiec – Starasol – Sambor, kde další rozkazy. S ní vystupuje pochodový prapor 91, tvořící ochranu, rozdělení, které vypracovat v brigádě dle schémy: Přední voj vystupuje o půl šesté na Turowu, mezi jižní a severní poboční ochrannou vzdálenost třiapůl kilometru. Zadní ochranný voj vystupuje ve čtvrt na sedm!“

Tak nastal tedy v gymnasiu velký ruch a scházel ku poradě důstojníků bataliónu jen poručík Dub, kterého vyhledat bylo poručeno Švejkovi.

„Doufám,“ řekl k němu nadporučík Lukáš, „že vy ho najdete beze všech obtíží, poněvadž vy máte stále něco mezi sebou.“

„Poslušné hlásím, pane obrlajtnant, že prosím o písemný rozkaz vod kumpanie. To je právě kvůli tomu, že mezi náma je právě vždycky to něco.“

Zatímco nadporučík Lukáš ve své zápisní knížce kopíroval na útržkovém listě, aby se poručík Dub ihned dostavil do gymnasia k poradě, Švejk hlásil dál: „Ano, pane obrlajtnant, vy můžete být, jako vždycky, bez starosti. Já ho najdu, poněvadž je vojákům zakázáno chodit do bordelu, a von bude jistě v jednom, aby se přesvědčil, jestli vod jeho cuku žádnéj se nechce dostat před polní soud, kterým von obyčejně vyhrožuje. Von sám prohlásil před manšaftem svého cuku, že projde všechny bordely, a pak že bude běda a voni že ho poznají z té špatné stránky. Ostatně já vím, kde je. Je tady zrovna naproti v tej kavárně, poněvadž všechen ten manšaft se za ním díval, kam nejdřív jde.“

„Spojené zábavní místnosti a městská kavárna“, podnik, o kterém se Švejk zmiňoval, byly rozděleny také na dvě části. Kdo nechtěl jít přes kavárnu, šel zadem, kde se vyhřívala na slunci nějaká stará paní, která mluvila německy, polsky a maďarsky asi v tomto smyslu: „Pojďte, vojákčku, máme zde pěkné slečinky.“

Když vojákček vstoupil, vedla ho chodbou do jakési přijímací předsíně a zavolala na jednu ze slečen, která přiběhla ihned v košili; napřed chtěla peníze, kterýž obnos hned na místě, zatímco si vojákček odepínal bajonet, inkasovala madam.

Důstojnictvo chodilo kavárnou. Cesta pánů důstojníků byla trudnější, poněvadž vedla přes šambry vzadu, kde byl výběr z druhé partie, určené pro důstojnické šarže, a kde byly krajkové košilky a pilo se víno nebo likéry. Madam zde také ničeho netrpěla, to se všechno konalo nahoře v pokojkách, kde se provaloval na divanu v jednom takovém ráji plném

štěnic v podvlékačkách poručík Dub, zatímco slečna Ella mu vypravovala vymyšlenou, jako to vždy v těchto případech bývá, tragédii svého života, že otec její byl továrníkem a ona profesorkou na lyceu v Pešti a tohle že udělala z nešťastné lásky.

Vzadu za poručíkem Dubem na dosah ruky na malém stolku byla láhev jeřabinky a sklenky. Poněvadž láhev byla poloprázdnou a Ella i poručík Dub mluvili již z cesty, bylo zatěžkáci zkouškou, že poručík Dub ničeho nesnese. Podle jeho řeči bylo vidět, že si to již všechno popletl a že považuje Ellu za svého sluhu Kunerta; také ji tak oslovoval a vyhrožoval domnělému Kunertovi dle svého zvyku: „Kunerte, Kunerte, ty bestie, až ty mne poznáš z mé špatné stránky...“

Švejk měl být podroben téže samé proceduře jako všichni ostatní vojáckové, kteří chodili zadem, on však se vlídně vytrhl nějaké košilaté holce, na jejíž pokřik přiběhla polská madam, která Švejkovi zapřela drze do očí, že by zde měli nějakého pana lajtnanta hostem.

„Moc na mé neřvete, milostpaní,“ řekl vlídně Švejk, usmívaje se přitom sladce, „nebo vám dám přes držku. U nás jednou v Platněřské ulici zmlátili jednu madam tak, že nevěděla o sobě. To tam syn hledal svého otce, nějakýho Vondráčka, obchod s pneumatikami. Vona se ta madam jmenovala Křovánová, když ji vzkřísili a ptali se jí na záchrannej stanici, jak se jmenuje, řekla, že nějak vod *Ch*. A jaké je vaše ctěné jméno?“

Ctihodná matrána dala se do děsného řvaní, když ji Švejk po těchto slovech odstrčil a vážně stoupal po dřevěných schodech do prvního poschodí.

Dole se objevil sám majitel nevěstince, nějaký zchudlý polský šlechtic, který vyběhl za Švejkem po schodech a počal ho tahat za blůzu, přičemž křičel na něho německy, tam nahoru že vojáci nesmí, tam že je to pro pány důstojníky, pro vojsko že je to dole.

Švejk ho upozornil, že sem přichází v zájmu celé armády, že hledá jednoho pana poručíka, bez kterého se nemůže armáda vydat do pole, a když ten počínal si stále výbojněji, Švejk ho srazil dolů ze schodů a pokračoval nahoře v prohlídce místností. Přesvědčil se, že všechny pokojíky jsou prázdný, až teprve na samém konci pavlače, když zaklepal, vzal za kliku a pootevřel dveře, ozval se kvikavý hlas Elly: „Besetzt“ a vzápětí nato hluboký hlas poručíka Duba, který myslel snad, že je ještě ve svém pokoji v lágru: „Herein!“

Švejek vstoupil, přistoupil k divanu, a odevzdáváje blokový útržek kopie poručíkovi Dubovi, hlásil, dívaje se úkosem na části uniformy rozházené v rohu postele: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že se mají voblíknout a dostavit se hned podle toho rozkazu, který jim dodávám, do našich kasáren v gymnasiu, máme tam velkou vojenskou poradou!“

Poručík Dub vytřeštil na něho oči s malinkými panenkami, ale připamatoval si, že přece jen není tak namazán, aby nepoznal Švejka. Napadlo mu ihned, že mu Švejka posílají k raportu, a proto řekl: „Hned si to s tebou spravím, Švejku. Uvidíš – jak – to – s tebou – dopadne... – Kunerte,“ zvolal na Ellu, „nalej – mně – ještě – jednu!“

Napil se, a trhaje písemný rozkaz, smál se: „To je – omluvenka? U – nás – žádné omluvenky neplatí. My jsme – na – vojně – a ne – ve škole. Tak – tě – tedy – chyli – v bordelu? Pojil – ke – mně – Švejku – blíž – já ti – dám – pár – facek. – Ve – kterém – roce – Filip Macedonský – porazil – Římany, to ty – nevíš – ty – hřebče!“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ pokračoval neúprosně Švejek, „je to nejvyšší rozkaz z brigády, aby se páni důstojníci voblíkli a šli na bataliónní bešprechunk, my totiž vyrazíme, a ještě teprve se teď bude rozhodovat, která kumpanie bude forhút, sajtnhút nebo nachhút. Už se bude teď vo tom rozhodovat a já myslím, pane lajtnant, že voni taky mají do toho co mluvit“

Tato diplomatická řeč trochu vzkřísila poručíka Duba, takže počínal nyní nabývat jistoty, že přece není v kasárnách, ale ještě z opatrnosti se optal: „Kde to jsem?“

„Ráčíte být v bordeláku, pane lajtnant. Voni jsou ty cesty Páně rozličné.“

Poručík Dub těžce vzdychl, slezl z divanu a počal shánět svoji uniformu, přičemž mu Švejek pomáhal, a když konečně se oblékl, vyšli oba ven, ale za chvíli se Švejek mžiknutím vrátil a nedbaje Elly, která jeho návratu přikládala zcela jiného významu, z nešťastné lásky hned lezla na postel, vypil rychle zbytek jeřabinky v láhvi a šel zas za poručíkem.

Na ulici se to poručíkovi Dubovi vrazilo zas do hlavy, poněvadž bylo velké parno. Vykládal Švejkovi nejrůznější nesmysle bez jakékoliv spojitosti. Mluvil o tom, že má doma poštovní známku z Helgolandu a hned po ukončení maturity že šli hrát biliár a nepozdravili třídního profesora. Ku každé větě dodával: „Myslím, že mně dobře rozumíte“.

„Zajisté že vám úplně rozumím,“ odpověděl Švejk. „Vy mluvíte podobně jako klempíř Pokorný v Budějovicích. Ten, když se ho lidi optali: ‚Koupal jste se už letos v Malši?‘, vodpovídal: ‚Nekoupal, ale zato bude letos hodné švestek.‘ Nebo se ho zeptali: ‚Jed jste už letos hříbky?‘ a von na to vodpověděl: ‚Nejed, ale tenhle novej sultán marockej má prej bejt moc hodnej člověk.“

Poručík Dub se zastavil a vypravil ze sebe: „Marocký sultán? To je odbytá veličina,“ utřel si pot z čela, a dívaje se zakalenýma očima na Švejka, zabručel: „Takhle jsem se ani v zimě nepotil. Souhlasíte s tím? Rozumíte mně?“

„Rozumím, pane lajtnant. K nám do hospody ke Kalichu chodíval jeden starej pán, nějakej rada vod zemskýho výboru ve výslužbě, a ten zrovna tohle tvrdil. Von vždycky říkal, že se diví, jakej je rozdíl mezi teplotou v letě a v zimě. Že je mu to moc divný, proč lidi ještě na to nepřišli.“

Ve vratech gymnasia opustil Švejk poručíka Duba, který se motal po schodech nahoru do sborovny, kde se konala vojenská porada, a také hned hlásil hejtmanovi Ságnerovi, že je úplně opilý. Celou poradu seděl s hlavou sklopenou a při debatě se občas zvedl, aby zvolal: „Váš názor je správný, pánové, ale já jsem úplně opilý.“

Když byly vypracovány všechny dispozice a kumpanie nadporučíka Lukáše měla jít jako přední ochrana, trhl sebou najednou poručík Dub, vstal a řekl: „Pamatuji se, pánové, na našeho třídního profesora v primě. Sláva mu, sláva mu, sláva mu!“

Nadporučíkovi Lukášovi přišlo na mysl, že nejlépe bude, když dá prozatím uložit poručíka Duba jeho sluhou Kunertem do fyzikálního kabinetu vedle, kde byla stráž u dveří, aby někdo nedokradl snad již polorozkradené sbírky minerálií v kabinetu. Na to stále také z brigády upozorňovali procházející oddíly na pochodu.

Toto opatření datovalo se od té doby, kdy jeden prapor honvédů, ubytovaný v gymnasiu, počal rabovat kabinet. Zejména se honvédům líbila sbírka nerostů, pestré krystaly a kyzy, které si nastrkali do svých bačochů.

Na vojenském hřbitůvku je také na jednom z bílých křížů nápis „László Gargany“. Tam spí věčný sen jeden honvéd, který při onom rabování gymnasiálních sbírek vypil všechnen denaturovaný líh z nádoby, ve které byly naloženi různí plazové.

Světová válka vybíjela lidské pokolení dokonce i kořalkou z hadů.

Nadporučík Lukáš, když se již všichni rozešli, dal zavolat sluhu poručíka Duba Kunerta, který odvedl a uložil na pohovku svého poručíka.

Poručík Dub byl najednou jako malé dítě; vzal za ruku Kunerta, počal prohlížet dlaň, přičemž říkal, že uhodne z jeho dlené jméno jeho budoucí choti.

„Jak vy se jmenujete? Vytáhněte mně z náprsní kapsy u blůzy zápisník a tužku. Vy se jmenujete tedy Kunert; tak sem přijďte za čtvrt hodiny a já vám tady nechám lístek se jménem vaší paní manželky.“

Sotva to dořekl, dal se do chrápání, ale opět se z toho jaksi probudil a počal čmárat do svého zápisníku; co napsal, to vytrhl, hodil na zem, a tajemné přiloživ prst na ústa, řekl blábolivě: „Ted ještě ne, až za čtvrt hodiny. Nejlépe bude hledati papírek se zavázanýma očima.“

Kunert byl takové dobré hovado, že přišel skutečně za čtvrt hodiny, a když rozbalil papírek, četl z těch klikyháků poručíka Duba: „Jméno vaší budoucí manželky zní: paní Kunertová.“

Když to za chvíli ukazoval Švejkovi, řekl mu Švejk, aby si jen dobře ten papírek schoval, že takových dokumentů od vojenských pánů si má každý vážit, to že dřív za aktivní vojny nebylo, aby si dopisoval důstojník se svým sluhou a říkal mu pane.

Když byly vykonány přípravy k tomu, aby se vyrazilo dle daných dispozic, brigádní generál, kterého vystrnadil tak pěkně hannoverský plukovník, dal shromáždit celý bataliόν do obvyklého čtverce a měl k němu řeč. Ten muž totiž velice rád řečnil, mlel páté přes deváté, a když už neměl dál co říct, vzpomněl si ještě na poľní poštu:

„Vojáci,“ hřmělo z jeho úst do čtverce. „Nyní blížíme se k frontě nepřítel, od kterého nás dělí několik denních pochodů. Doposud na svém marši neměli jste, vojáci, příležitosti udati svým milým, které jste opustili, své adresy, aby věděli vaši vzdálení, kam vám mají psát, abyste se potěšili dopisy od svých milých pozůstalých.“

Nějak se z toho nemohl dostat, opakoval to nescíslněkrát za sebou: „Milí vzdálení – drazí příbuzní – milí pozůstalí“ a tak dále, až konečně vyrazil z toho kola mohutným zvoláním: „Od toho máme poľní pošty na frontě!“

Jeho další řeč vypadala tak, jako by všichni tihle lidé v šedivé uniformě

měli se dát s největší radostí zabít jedině kvůli tomu, že jsou na frontě zařízeny polní pošty, a že když někomu granát utrhne obě nohy, že se mu to musí krásně umírat, když si vzpomene, že jeho polní pošta má číslo 72, kde snad leží psaní z domova, od vzdálených milých, se zásilkou obsahující kus uzeného masa, špeku a domácích sucharů.

Potom, po té řeči, když brigádní hudba zahrála císařskou hymnu, provolána byla sláva císaří, vydaly se jednotlivé skupiny toho lidského dobytka, určeného na jatky někde za Bugem, postupně na pochod podle udělených dispozic.

11. kumpanie vystoupila o půl šesté na Turowu-Wolsku. Švejek táhl se vzadu se štábem kumpanie, se sanitou a nadporučík Lukáš objížděl celou kolonu, přičemž každou chvíli zajel dozadu, aby se přesvědčil u sanity, kde na vozíku pod plachtami vezli poručíka Duba k novým hrdinným činům do neznámé budoucnosti, a přitom aby také si ukrátil cestu rozmluvou se Švejkem, který nesl svůj baťoch a ručnici trpělivě, vyprávěje si s účetním šikovatelem Vaňkem o tom, jak se to před lety pěkně maširovalo na manévrech u Velkého Meziříčí.

„To byla docela taková krajina, jako je tady, jenomže my jsme nešli tak feldmésik, poněvadž ten krát ještě jsme ani nevěděli, co jsou to rezervní konzervy, když jsme nějakou konzervu fasovali, tak jsme ji u našeho cukru hned při nejbližším noclehu sežrali a místo toho dávali jsme si do baťochu cihlu. V jedné vesnici přišla inspekce, vyházeli nám všechny cihly z baťochu a bylo jich tolik, že si tam z nich jeden člověk vystavěl potom rodinné domek.“

Za chvíli nato šel Švejek rázné vedle koně nadporučíka Lukáše a vykládal o polních poštách: „Hezká ta řeč byla a vono jistě každému je moc milý, když dostane na vojnu nějaký pěkný psaní z domova. Ale já, když jsem sloužil před lety v Budějovicích, tak jsem dostal na vojnu jen jedno psaní do kasáren a to mám ještě schovaný“

Švejek vytáhl z ušpiněné kožené tašky zamaštěný dopis a četl, zachovávaje krok s koněm nadporučíka Lukáše, který se dal do mírného poklusu: „Ty pacholku mizernej, ty jeden vrahu a bídáku! Pan kaprál Kříž přijel do Prahy na urláb a já jsem s ním tančila u Kocanů, a von mně povídal, že prej ty tancuješ v Budějovicích u Zelený záby s nějakou pitomou flundrou a že jsi mě už úplně vopustil. Aby jsi věděl, píšu toto psaní na hajzlu na prkně vedle díry, mezi náma je konec. Tvoje bejvalá Božena.

Abych nezapomněla, ten kaprál to umí a bude tě ještě sekýrovat, já jsem ho vo to prosila. A ještě abych nezapomněla, nenajdeš mě už mezi živejma, až přijedeš na urláb. – To se ví,“ pokračoval při mírném poklusu Švejk, „že když jsem přišel na urláb, že byla mezi živejma, a ještě mezi jakejma živejma. Našel jsem ji taky u Kocanů, voblíkali ji dva vojáci vod cizího regimentu a jeden z nich byl tak moc živej, že jí šahal docela veřejně pod živůtek, jako kdyby chtěl, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, vytáhnout odtamtud pel její nevinnosti, jak říká Věnceslava Lužická nebo jak to podobně jednou řekla jedna mladá dívka asi šestnáctiletá v tanečních.hodinách jednomu gymnastovi hlasitě s pláčem, když ji štípl do ramena: ‚Vy jste, pane, seřel pel mého panenství: To se ví, že se všichni smáli a její matinka, která ji tam hlídala, že ji vodvedla na chodbu v Besedě a že tu svou blbou nánu zkopala. Já přišel, pane obrlajtnant, k tomu názoru, že přece jenom ty venkovský holky jsou upřímnější než ty takový utahaný městský slečinky, který choděj do nějakejch tanečních hodin. Když jsme před lety stáli lágrem v Mníšku, tak jsem chodil tancovat do Starýho Knína, namluvil jsem si tam nějakou Karlu Veklovou, ale moc jsem se jí nelíbil. Jednou večer v neděli jsem ji doprovázel k rybníčku, tam jsme si sedli na hráz a ptal jsem se jí, když zapadalo slunce, jestli mě má taky ráda. Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že byl vzduch tak vlahej, všichni ptáci zpívali, a vona mně vodpověděla s příšerným smíchem: ‚Já mám tě tak ráda jako pazdero v prdeli, vždyť jseš blbej.‘ A já byl taky vopravdu blbej, tak strašně blbej, že jsem vám, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, předtím chodíval mezi polma, mezi vysokým vobilím v liduprázdnej prostoro, ani jsme si jednou nesedli, a já jí jen ukazoval po tom božím požehnání, a pitomec, tej selskej holce vykládám, že tohle je žito, tohle že je pšenice a tohle že je voves.“

A jako na potvrzení toho ovsa kdesi vpředu doznívaly sebrané hlasy vojáků kumpanie v pokračování písně, s kterou šly už české regimenty krvácet za Rakousko k Solferinu:

A když bylo půl noci,
voves z pytle vyskočí,
župajdíj, župajdá
každá holka dá!

Do čehož opět vpadli druzí:

A dá a dá a dá,
 a proč by nedala,
 a dá ti dvě hubičky
 na obé tvářičky.
 Župajdíj, župajdá,
 každá holka dá!
 A dá a dá a dá,
 a proč by nedala...

Potom počali Němci zpívat tutéž píseň německy.

Je to tak stará vojenská píseň, kterou snad již zpívala soldateska za napoleonských bitek ve všech jazycích. Nyní zněla jásavé po zaprášené silnici na Turowu-Wolsku, v haličské rovině, kde po obou stranách silnice až tam k zeleným chlumům na jihu byla pole zdeptána a zničena pod kopyty koní a pod podešvemi tisíců a tisíců vojenských těžkých bot.

„Takhle jsme to jednou podobně zřídili,“ ozval se Švejek, rozhlížeje se kolem, „na manévrech u Písku. Byl tam s námi jeden pan arcivévoda, to byl takovej spravedlivej pán, že když se se svým štábem projížděl ze strategickéjch důvodů obilím, tak hned za ním tu celou škodu vodhadoval adjutant. Nějakej sedlák Pícha neměl žádnou radost z té návštěvy a nepřijmul vod eráru osmnáct korun náhrady za zdupanejch pět měr pole, chtěl se vám, pane obrlajtnant, soudit a dostal za to osmnáct měsíců.“

Já myslím, pane obrlajtnant, že moh vlastně bejt rád, že někdo z císařského rodu ho navštíví na jeho pozemku. Jinej sedlák, kterej by byl uvědomělej, tak by voblík všechny své holky do bílejch šatů jako družičky, dal by jim kytice do ruky a rozestavil by je na svém pozemku a každá by z nich musela vítat vysokého pána, jako jsem čet vo Indii, kde se dávali poddaní nějakýho panovníka vod toho slona rozšlápnout.“

„Co to mluvíte, Švejku?“ volal na něho s koně nadporučík Lukáš.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že já myslím toho slona, kterej nes na svém hřbetě onoho panovníka, vo kterým jsem čet.“

„Jen když dovedete, Švejku, všechno správně vysvětlit,“ řekl nadporučík Lukáš a rozjel se kupředu. Tam se již kolona trhala, nezvyklý pochod po odpočinku ve vlaku, v plné, dokonalé výzbroji, působil, že všem počala bolet ramena a každý si pohovoval, jak mohl. Přendávali ručnice z jedné strany na druhou, většina už je nenesla na řemeni, ale přehozené jako hrábě nebo vidle. Někteří mysleli, že si lépe vyhoví, když půjdou příkopem

nebo po mezi, kde se jim zdála půda pod nohama přece jen měkčí než na zaprášené silnici.

Většina šla s hlavou k zemi sklopenou a všichni trpěli velkou žízní, poněvadž přesto, že již slunce zapadlo, bylo stejné takové dusno a parno jako v poledne a nikdo neměl již ani kapky vody v polní láhvi. Byl to první den pochodu a tato nezvyklá situace, která byla jaksi vstupem do větších a větších útrap, činila všechny čím dál tím více malátnými a zemdlenými. Přestali také zpívat a navzájem si mezi sebou odhadovali, jak mají asi daleko na Turowu-Wolsku, kde mysleli, že se bude noclehovat. Někteří poposedávali v příkopu, a aby to tak nevypadalo, rozvazovali si boty a dělali na první pohled vzezření člověka, který si špatně složil onučky a snaží se je složit tak, aby ho netlačily na dalším pochodu. Jiní opět zkracovali si nebo prodlužovali řemen na ručnici, nebo rozvínovali baťoch a překládali předměty v něm umístěné, namlouvajíce si sami sobě, že tak činí z ohledu na správné zatížení, aby pásy baťochu netáhly jim jedno či druhé rameno. Když se k nim blížil postupně nadporučík Lukáš, tu vstávali a hlásili, že je něco tlačí nebo podobné, jestli předtím kadeti nebo četaři, když viděli z dálky kobylu nadporučíka Lukáše, je nehnali kupředu.

Nadporučík Lukáš, projížděje kolem, vybízela je zcela vládně, aby jen vstávali, že do Turowy-Wolsky jsou ještě tři kilometry, tam že bude odpočinek.

Mezitím se poručík Dub vzpamatoval neustálým třesením na sanitní dvojkolce. Nevzpamatoval se sice ještě úplně, ale mohl se již zvednout a vyhnout se z dvojkolky a volat na štáb kompanie, který se volně pohyboval kolem, poněvadž si všichni, počínaje Balounem a konče Chodounským, dali svoje baťochy do dvojkolky. Jedině Švejk šel neohroženě kupředu i s baťochem, máje ručnici po dragounsku přes prsa na řemen, kouřil z dýmky a zpíval si do pochodu:

Když jsme táhli k Jaroměři,
ať si nám to, kdo chce, věří,
přišli jsme tam asi právě k večeri...

Více než pět set kroků před poručíkem Dubem zvedaly se po silnici kotouče prachu, z něhož vynořovaly se postavy vojáků; poručík Dub, kterému se opět vrátilo nadšení, naklonil hlavu z dvojkolky a počal rvát do silničního prachu: „Vojáci, váš vznešený úkol je těžký, nastávají vám obtížné pochody,

nejrůznější nedostatky na všem a štrapáce všeho druhu. Ale s plnou důvěrou hledím vstříc vaší vytrvalosti a vaší síle vůle.“ / „Ty vole,“ zabásnil si Švejka.

Poručík Dub pokračoval: „Pro vás, vojáci, není žádná překážka tak mocnou, abyste ji nepřekonali! Ještě jednou, vojáci, opakuji vám, že vás nevedu k lehkému vítězství. Bude to tvrdý oříšek pro vás, ale vy to dokážete! Vás bude slavit historie věků.“

„Strč si prst do krku,“ zabásnil znovu Švejka.

A jako by byl poručík Dub poslechl, počal vrhnout najednou, jak měl skloněnou hlavu, do prachu silnice, a když se vyblil, vykřikl ještě: „Vojáci, kupředu,“ svalil se poznovu na baťoch telegrafisty Chodounského a spal až do Turowy-Wolsky, kde ho konečně postavili na nohy a sundali z vozu na rozkaz nadporučíka Lukáše, který s ním měl velice dlouhou a velice obtížnou rozmluvu, nežli se poručík Dub ze všeho tak dalece vzpamatoval, že konečně mohl prohlásit: „Logicky soudě, provedl jsem hloupost, kterou vynahradím před tváří nepřítele.“

Nebyl ovšem ještě úplně zcela při sobě, poněvadž řekl nadporučíkovi Lukášovi, když odcházel ke svému šiku: „Vy mě ještě neznáte, ale až mě poznáte!“

„Můžete se informovat o tom, co jste prováděl, u Švejka.“

Poručík Dub šel tedy dříve než k svému šiku k Švejkovi, kterého našel ve společnosti Balouna a účetního šikovatele Vaňka.

Baloun vykládal právě o tom, že u nich ve mlýně měl vždy v studni láhev piva. Pivo že bylo tak studené, až zuby trnuly. Jinde ve mlýnech že večer se takovým pivem zapíjela rozhuda, ale on že ve své žravosti, za kterou ho teď pámbu potrestal, po rozhodě ještě vždycky spolkl pořádný kus masa. Ted že boží spravedlnost potrestala ho teplou smradlavou vodou ze studní v Turowé-Wolské, do které musí všichni sypat kvůli choleře kyselinu citrónovou, kterou právě před chvilkou rozdávali, když se po švarmech fasovala voda ze studní. Baloun projevil názor, že tahle kyselina citrónová je asi patrně kvůli vyhladovění lidí. Je sice pravda, že se v Sanoku trochu najedl, že dokonce obřajtnant Lukáš mu opět přepustil půl celé porce telecího, které mu přinesl od brigády, ale že je to hrozné, že myslí přece jen, když přijdou sem a bude rast s noclehem, že se zas bude něco vařit. Už byl o tom také přesvědčen, když nabírali feldküchři vodu do kotlů. Šel se hned otázat ke kuchyním co a jak, a oni mu odpověděli, že je jenom

rozkaz nabrat zatím vodu, a za chvíli že může přijít rozkaz opět tu vodu vylít.

Vtom právě přišel poručík Dub, a poněvadž byl sám velice nejistý vůči sobě, otázal se: „Bavíte se?“

„Bavíme se, pane lajtnant,“ odpověděl za všechny Švejka, „u nás je zábava v plném proudu. Vono je vůbec nejlepší se vždycky dobře bavit. Teď se právě bavíme o kyselině citrónový. Bez zábavy nemůže být žádnéj voják, von aspoň lepší zapomíná na všechny štrapáce.“

Poručík Dub mu řekl, aby šel kus s ním; že se chce na něco zeptat. Když byli tedy stranou, řekl k němu strašně nejistým hlasem; „Nebavili jste se o mně?“

„Nikoliv, nikdy ne, pane lajtnant, jenom vo tý kyselině citrónový a vo uzeným mase.“

„Říkal mně obrlajtnant Lukáš, že prý jsem já jako něco prováděl a že vy o tom velice dobře víte, Švejku.“

Švejka velice vážně a důrazně řekl: „Nic jste neprováděl, pane lajtnant, byl jste jenom na návštěvě v jednom vykřičeným domě. Ale to byl asi nějakej vomyl. Klempíře Pimpra z Kozího plácku taky vždycky hledali, když šel kupovat plech do města, a našli ho také vždycky v podobnej místnosti, buď u Suhů, nebo u Dvořáků, jako já vás našel. Dole byla kavárna a nahoře v našem případě byly holky. Vy jste byl, pane lajtnant, asi na vomylu, kde se to vlastně nacházíte, poněvadž bylo horko, a když člověk není zvyklej pít, tak se v takovým teplu vopije i vobyčejným rumem, natož vy jeřabinkou, pane lajtnant. Tak jsem dostal rozkaz vám doručit pozvání k bešprechunku, než jsme vyrazili, a taky jsem vás tam našel u tý holky nahoře; z toho horka a jeřabinky jste mě ani nepoznal a ležel jste tam na kanapí vysvlečenej. Nijak jste tam neřádl, ani jste neřikal ‚Vy mě ještě neznáte‘, ale taková věc se může stát každému, když je horko. Někdo na to strašně trpí, jinej zas do toho přijde jako slepej k houslím. Kdybyste byl znal starýho Vejvodu, políra z Vršovic, ten vám si, pane lajtnant, umínil, že nebude pít žádný nápoje, po kterých by se vopil. Tak si dal ještě štamprle na cestu a vyšel z domova hledat ty nápoje bez alkoholu. Zastavil se tedy napřed v hospodě Na zastávce, dal si tam čtvrtičku vermutu a počal se nenápadně vyptávat hostinskýho, co vlastně pijou ti abstinenti. Von docela správně soudil, že čistá voda je i pro abstinenty přece jen krutej nápoj. Hostinskěj mu tedy vysvětlil, že abstinenti pijou sodovky, limonády, mlíko

a potom vína bez alkoholu, studenej oukrop a jiný lihuprostý nápoje. Z toho se starýmu Vejvodovi přece jen zamlouvala ta lihuprostá vína. Optal se ještě, jestli jsou také lihuprosté kořalky, vypil ještě jednu čtvrtičku, pohovořil si s hostinským vo tom, že je to vopravdu hřích se často vožírat, načež mu hostinskej řekl, že všechno na světě snese, jenom ne vožralýho člověka, kterej se jinde vožere a přijde k němu vystřízlivět flaškou sodovky a ještě udělá kravál. ‚Vožer se u mne,‘ povídá hostínskej, ‚pak jeseš můj člověk, ale jinak tě neznám.‘ Starej Vejvoda tedy dopil a šel dál, až vám přišel, pane lajtnant, na Karlovo náměstí do obchodu s vínem, kam také někdy zacházel, a optal se tam, jestli nemají lihuprostá vína. ‚Lihuprostá vína nemáme, pane Vejvodo,‘ řekli mu, ‚ale vermut nebo šery.‘ Starýmu Vejvodovi bylo nějak hanba, tak tam vypil čtvrtku vermutu a čtvrtku šery, a jak tak sedí, seznámí se vám, pane lajtnant, s nějakým takyabstinentem. Slovo dalo slovo, pijou ještě po čtvrtce šery, a konečně se domluvili, že ten pán zná místo, kde se čepují lihuprostá vína. ‚Je to v Bolzánově ulici, jde se tam po schodech dolů a mají tam gramofon.‘ Za tuhle dobrou zprávu dal starej Vejvoda celou láhev vermutu na stůl a potom se voba vypravili do Bolzánovy ulice, co se tam jde dolů po schodech a co tam mají gramofon. A skutečně, tam se čepovala samá ovocná vína, nejen lihuprostá, ale dokonce i bez alkoholu. Napřed si každej dal půl litru angreštovýho vína, potom půllitr rybízovýho vína, a když vypili ještě půl litru angreštovýho lihuprostého vína, počaly je brnět nohy po všech těch vermutech a šery předtím, počali křičet, aby jim přinesli úřední potvrzení, že co tady pijou, je lihuprostý víno. Voní že jsou abstinenti, a jestli jim to hned nepřinesou, že to tady všechno rozsekají i s gramofonem. Potom je policajti museli oba tahat po těch schodech nahoru do Bolzánovy ulice, museli je dát do truhly a museli je hodit do separace voba dva museli bejt vodsouzený pro vožralství jako abstinenti.“

„Proč mně to povídáte,“ vykřikl poručík Dub; který touto řečí úplně vystřízlivěl.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že vono to vlastně k sobě nepatří, ale když už si tak povídáme...“

Poručíkovi Dubovi v tom okamžiku napadlo, že ho Švejk opět urazil, poněvadž již byl jaksi úplně při sobě, i křičel na něho: „Ty mě jednou poznáš! Jak to stojíš?“

„Poslušně hlásím, že stojím špatně, já jsem, poslušně hlásím, zapomněl srazit paty k sobě. Hned to udělám.“

Švejek již opět stál v nejlepší frontě.

Poručík Dub přemýšlel, co má ještě říct, ale nakonec řekl jen: „Dej si na mne pozor, abych ti to nemusel říkat naposled,“ k čemuž jako dodatkem opravil své staré pořekadlo: „Ty mě ještě neznáš, ale já tě znám.“

Když poručík Dub odcházel od Švejka, pomyslel si v své kocovině: „Může být, že by na něho lépe účinkovalo, kdybych mu byl řekl: Já té, chlape, už dávno znám z té špatné stránky.“

Potom poručík Dub dal si zavolat sluhu Kunerta a poručil mu, aby sehnal džbán vody.

Ku cti Kunerta budiž řečeno, že sháněl dlouho po Turowě-Wolsce džbán i vodu.

Džbán se mu nakonec podařilo ukrást panu plebánovi a do džbánu načerpal z jedné studně, úplně pobité prkny, vodu. Za tím účelem musel ovšem vytrhnout několik prken, poněvadž ta studně byla tak opatřena, že v ní byla voda podezřelá jako tyfúzní.

Poručík Dub vypil však celý džbán vody beze všech dalších následků, čímž potvrdil přísloví „Dobré prase všechno snese“.

Všichni se velice mýlili, když se domnívali, že v Turowé-Wolské budou snad nocovati. Nadporučík Lukáš zavolal telefonistu Chodounského, účetního šikovatele Vaňka a kurýra kumpanie Švejka a Balouna. Rozkazy byly jednoduché. Všichni nechají výzbroj u sanity, vyrazí ihned na Malý Polanec polní cestou a potom podél potoka dolů jihovýchodním směrem na Liskowiec.

Švejek, Vaněk a Chodounský jsou kvartýrmajstry. Všichni musí obstarat noclehy pro kumpanii, která přijde za nimi za hodinu, nanejvýš za půldruhé hodiny. Baloun musí mezitím na místě, kde bude noclehovat on, nadporučík Lukáš, dát upéct husu, a všichni tři musí dát pozor na Balouna, aby jí polovičku nesežral. Kromě toho musí Vaněk se Švejkem koupit prase pro kumpanii, podle toho, kolik připadá masa na celou kumpanii. V noci bude se vařit guláš. Noclehy pro mužstvo musí být řádné; vyhýbat se zavšiveným chalupám, aby si mužstvo náležitě odpočinulo, poněvadž kumpanie vystupuje z Liskowiec již o půl sedmé hodině ranní přes Kroskienku na Starasol.

Batalión totiž už nebyl chudobný. Brigádní intendanstvo v Sanoku vyplatilo bataliónu zálohy na budoucí jatka. V pokladně kumpanie bylo přes

sto tisíc korun a účetní šikovatel Vaněk dostal již rozkaz, až budou někde na místě, což se rozumělo v zákopech, před smrti kumpanie, vyúčtovat a vyplácet za nedodaný komisárek a mináž mužstvu nesporné patřící obnosy.

Zatímco se všichni čtyři vypravili na cestu, objevil se u kumpanie pan místní plebán a rozdával vojákům dle jich národnosti lísteček s „Lurdskou písní“ ve všech jazycích. Měl těch písní balík, který mu zde zanechal na rozdávání procházejícím vojenským oddílům nějaký vysoký vojenský církevní hodnostář, projíždějící se zpusťšenou Haličí na automobilu s nějakými děvkami.

Kde v údolí ku řece hora má sklon,
všem poselství andělské zvěstuje zvon.
Ave, ave, ave, Maria! – Ave, ave, ave,
Maria! Aj, Bernardu, dívenku, nebeský duch
tam ku břehu provodí v zelený luh. – Ave!
I spatřila na skále hvězdovou zář,
v ní postavu velebnou, přesvatou tvář – Ave!
Ji rozmile zdobí šat liliový
a prostinký světlý pás oblakový. – Ave!
A na rukou sepjatých růženec má
ta Paní a Královna přemilostná. – Ave!
Aj Bernardě mění se nevinná tvář tvář
krášlí jí podivná nadzemská zář – Ave!
Již klečí a modlí se, Vládkyni zří,
řeč nebeskou Královna promlouvá s ní. – Ave!
„Věz dítě, já bez hříchu počala jsem,
já ochranou přemocnou chci býti všem! – Ave!
Sem v průvodech putuj můj nábožný lid!
Mně vzdávej jen poctu a hledej svůj klid – Ave!
Buď svědkem zde národům z mramoru chrám,
že na tomto místě já stánek svůj mám. – Ave!
Ten pramen však, který se rozproudil zde,
tenť lásky mé zárukou k sobě vás zve. – Ave!
Ó sláva ti, údolí přemilostné,
to obydlí Matičky přeradostné. – Ave!
Tam ve skále zázračná jeskyně Tvá,
ráj dalas nám, Královno dobrotivá. – Ave!

Co nastal ten přeslavný radostný den,
 ctí Tebe tam průvody mužův i žen. – Ave!
 Ty chtělas mít zástupy ctitelů svých,
 viz také nás, prosících za časů zlých. – Ave!
 Ó hvězdo Ty spasná, Ty před námi chod',
 Ty ke trůnu božímu věrné nás vod'! – Ave!
 Ó přesvatá Panno, Ty v lásce nás měj
 a mateřskou milost svou dítkám svým dej!

V Turowé-Wolské bylo mnoho latrín a všude po latrínách válely se papírky s Lurdskou písní.

Kaprál Nachtigal, někde od Kašperských Hor, sehnal láhev kořalky od ustrašeného žida, shromáždil několik kamarádů a nyní všichni jali se dle německého textu zpívat Lurdskou píseň bez refrénu Ave! na melodii písne Prince Eugena.

Byla to zatracené ošklivá cesta, když se setmělo a ti čtyři, kteří měli se postarat o nocleh pro 11. kumpanii, dostali se do lesíka nad potokem, který měl jít na Liskowiec.

Baloun, který se poprvé octl v situaci, že jde kamsi do neznáma, a kterému se všechno: tma, že jdou hledat napřed kvartýry, zdálo neobyčejně tajemným, pojal náhle strašlivé podezření, že to není jen tak. „Kamarádi,“ řekl tiše, klopytaje na cestě nad potokem, „voní nás vobětovali.“

„Jak to?“ potichounku zařval na něho Švejck.

„Kamarádi, nehulákejme tolik,“ prosil potichu Baloun, „já už to cítím v kříži, voní nás uslyší a začnou hned po nás střílet. Já to vím. Voní nás poslali napřed, abychom vypátrali, jestli tam není nepřítel, a když uslyší střelbu, tak hned budou vědět, že se nesmí dál. My jsme, kamarádi, folpatrola, jak mé tomu učil kaprál Terna.“

„Tak jdi tedy napřed,“ řekl Švejck. „My půjdeme pěkně za tebou, abys nás chránil svým tělem, když seš takovej obr. Až budeš střelenej, tak nám to voznam, abychom mohli včas udělat nýdr, Seš to ale voják, von se bojí, že budou do něho střílet. To právě má mít každej voják náramně rád, každej voják musí vědět, že čím vícrát po něm nepřítel vystřelí, tím se také nepříteli tenčejí zásoby munice. Každou ranou, kterou dá nepřátelskej voják proti tobě, se vouchuzuje jeho bojeschopnost. Von je přitom rád, že může po tobě střílet, poněvadž nemusí se aspoň tahat s patronama a lehčejí se mu to běží.“

Baloun těžce vzdychl: „Když já mám doma hospodářství.“

„Vykašli se na hospodářství,“ radil mu Švejk, „raději padni za císaře pána. Copak tě to na vojně neučili?“

„Voní se vo tom jenom zmiňovali,“ řekl pitomý Baloun. „Voní mě jenom vodili na execírplac a potom už jsem nikdy vo nic podobným neslyšel, poněvadž jsem se stal buršem... Kdyby nás aspoň císař pán lepší krmil...“

„Ty jsi ale zatracená nenasytná svině. Vojáka před gefechtem vůbec nemají krmit, to už nám před lety vykládal ve škole hejtman Untergriez. Ten nám vždycky říkával: ‚Kluci zatracený, kdyby došlo někdy k válce, přišlo se do gefechtu, né abyste se před bojem přežrali. Kdo bude přežraněj a dostane ránu do břicha, tak bude hotovej, poněvadž všechna supa a komisárek po takovej ráně vylezou ze střeva, a takovej voják je hned hotovej na zápal. Když ale nemá v žaloudku nic, tak taková rána do břicha je pro něho jako nic, jako když štípne vos, jedna radost.‘“

„Já rychle trávím,“ řekl Baloun, „u mé toho v žaloudku nikdy mnoho nezůstane. Já ti třeba, kamaráde, sežeru celou mísu knedlíků s vepřovou a se zelím, a za půl hodiny víc ti ze všeho toho nevyseru jak tak na tři polívkový lžíce, vostatní se ti ve mně ztratí. Někdo kupříkladu říká, že když sní lišky, že z něho vyjdou tak, jak byly, jen je vyprat a dělat je zas znova nakyselo, a u mě navopak. Nažeru se ti lišek, že by jinej prasknul, a když potom jdu na záchod, tak ti vyprdnu jen trochu žlutý kaše, jako vod dítěte, vostatní se taky ve mně ztratí. – Ve mně se ti, kamaráde,“ důvěrně sděloval Baloun Švejkovi, „rozpouštějí kosti vod ryb a pecky ze švestek. Jednou jsem to schválně počítal. Sněd jsem sedumdesát švestkovejch knedlíků s peckama, a když přišla moje chvíle, šel jsem za humna, štoural jsem se v tom dřevíčkem, dával pecky stranou a počítal. Ze sedumdesáti pecek rozpustilo se ve mně přes polovičku.“

Z Balounových úst vydral se tichý táhlý povzdech: „Moje panímáma dělala švestkové knedlíky z bramborovýho těsta, do kterýho přidávala trochu tvarohu, aby byly vydatnější. Měla vždycky raději sypaný mákem než se syrečkem a já zas navopak, takže kvůli tomu jsem ji jednou zfackoval ... Já jsem si nedoved vážit svýho rodinnýho šřestí.“

Baloun se zastavil, zamlask, přešel jazykem po patře a řekl smutně a měkce: „Víš, kamaráde, že teď, když to nemám, tak mně připadá, že měla žena přece jen pravdu, že jsou s tím jejím mákem lepší. Tenkrát se mně

pořád zdálo, že mně ten mák leze do zubů, a teď si myslím, jen kdyby lež... Zkusila moje žena se mnou častý a velký protiventství. Kolikrát vona se naplakala, když jsem chtěl, aby dávala víc marjánky do jitrnic, a přitom jsem jí vždycky nějakou vrazil. Jednou jsem ji chudáka ztřískal tak, že ležela dva dni, poněvadž mně nechtěla k večeri zaříznout krocana, že prej mně stačí kohoutek. – Ba, kamaráde,“ rozplakal se Baloun, „kdyby teď byla jitrnice bez marjánky a kohouti... Rád jíš koprovou vomáčku? Vidiš, kvůli tej bejval kravál, a dnes bych ji pil jako kafe.“

Baloun pomalu zapomínal na představu domnělého nebezpečí a v tichu noci, ještě když sestupovali dolů na Liskowiec, dál neustále vykládal s pohnutím Švejkovi, čeho si dřív nevážil a co by teď jed, až by oči plakaly.

Za nimi šel telefonista Chodounský s účetním šikovatelem Vaňkem.

Chodounský vykládal Vaňkovi, že dle jeho názoru je světová válka blbost. Nejhorší při ní je, že když se někde přetrhne telefonní vedení, tak že musíš to jít v noci spravovat, a ještě horší při tom je to, že dřív, když byla nějaká vojna, neznali reflektory. Ale teď, právě když spravuješ ty zatracené dráty, nepřítel najde tě hned reflektorem a pustí do tebe celou artilérii.

Dole ve vsi, kde měli vyhledat nocleh pro kumpanii, byla tma a rozštěkali se všichni psi, což přinutilo výpravu zastavit se a uvažovati o tom, jak čeliti těmto potvorám.

„Což abychom se vrátili,“ zašeptal Baloun.

„Baloune, Baloune, kdybychom to udali, tak bys byl vodstřelenej za zbabělost,“ řekl na to Švejk.

Psi štěkali čím dál tím více, a dokonce i na jihu za řekou Ropou, rozštěkali se i v Kroskienice a v několika jiných vesnicích, neboť Švejk řval do nočního ticha: „Lehneš – lehneš – lehneš,“ jako kdysi řvával na své psy, když ještě s nimi obchodoval.

Psi se rozštěkali ještě víc, takže účetní šikovatel Vaněk řekl Švejkovi:

„Neřvete na ně, Švejku, nebo nám rozštěkáte celou Halič.“

„Něco podobného,“ odpověděl Švejk, „se nám stalo na manévrech v táborském kraji. Přitáhli jsme tam v noci do jedné vesnice a psi začali dělat ohromnej rámus. Všude je vokolí pěkně zalidněný, takže ten psí štěkot šel od vesnice k vesnici, pořád dál a dál, a ti psi v naší vesnici, kde jsme lágrovali, když už umkli, zas uslyšeli z dálky štěkot, třebaš odněkud až od Pelhřimova, tak se dali zas do štěkotu, a za chvíli vám štěkalo Tábořsko, Pelhřimovsko, Budějovicko, Humpolecko, Třeboňsko a Jihlavsko. Náš hejtman, to byl

takovej nervózní dědek, ten nemoh vystát psí štěkot, nespál celou noc, neustále chodil sem tam, ptal se patroly: ‚Kdo štěká, co štěká?‘ Vojáci poslušně hlásilí, že psi štěkají, a vono ho to tak dopálilo, že za to ti, co byli tenkrát na patrole, dostali kasárniku, když jsme se vrátili z manévru. Potom vždycky vybral ‚psí komandu‘ a poslal ji napřed. Ta měla za účel oznámit obyvateľstvu ve vesnici, kde jsme měli noclehovat, že žiadnej pes nesmí v noci štěknuť, nebo že bude utracen. Já jsem byl taky v takový komandě, a když jsme přišli do jedný vesnice na Milevsku, tak jsem si to splet a voznámil jsem starostovi obce, že každej majitel psa, kterej v noci zaštěká, bude utracen ze strategických důvodů. Starosta se polekal, hned zapřáh a jel na hlavní štáb prosit za celou vesnici o milost. Tam ho vůbec nepustili, posti by ho byli málem zastřelili, tak se vrátil domů, a než jsme přitáhli do vesnice, vovážali všichni na jeho radu psům kolem držky hadry, až se tři z nich vztekli.“

Sestupovali do vsi, když bylo přijato všeobecné ponaučení Švejka, že se psi bojí v noci vohýnku ze zapálené cigarety. Naneštěstí cigarety z nich nikdo nekouřil, takže tato rada Švejkova neměla pozitivních výsledků. Ukázalo se však, že psi štěkají z radosti, poněvadž si vzpomínali s láskou na procházející vojska, která jim vždy zanechala něco k snědku.

Cítili již zdaleka, že se blíží ti tvorové, kteří po sobě zanechávají kosti a zdechliny koní. Kde se vzali tu se vzali kolem Švejka čtyři hafani, kteří jali se na něho přátelsky dorážet s ohony vyzdviženými nahoru.

Švejk je hladil, poplácal a mluvil s nimi ve tmě jako s dětmi:

„Tak už jsme tady, přišli jsme se k vám vyhajínkovat, napaputínkat, dáme vám kostičky, kůrčičky a ráno potom zas půjdeme dál na nepřitele.“

Ve vsi po chalupách počali rozžihat světla, a když u první chalupy počali bušit do dveří, aby se dověděli, kde bydlí starosta, ozval se zevnitř vrískavý a ječivý hlas ženský, který ne polsky, a také ne ukrajinsky oznamoval, že ona má muže na vojně, že má děti nemocné na neštovice a že Moskali všechno zabrali a že muž, než šel na vojnu, jí nakazoval, aby v noci nikomu neotvírala. Teprve když zdůraznili útok na dveře s ujišťováním, že jsou kvartýrmachři, otevřely se dveře nějakou neznámou rukou, a když vešli dovnitř, objevilo se, že zde vlastně bydlí starosta, který marně snažil se Švejkovi vymluvit, že on nenapodoboval ten vrískavý ženský hlas. Omlouval se, že spal na seně a že jeho žena, když ji někdo náhle probudí ze spaní, že neví, co mluví. Pokud se týká noclehu pro celou kumpanii, že je

vesnice tak malinká, že se do ní ani jeden voják nevejde. Není vůbec kde spát. Ke koupí zde také není ničeho, Moskali vše zabrali.

Kdyby pánové dobrodzejové tím nepohrdli, odvedl by je do Kroskienky, tam jsou veliké statky, je to jen tři čtvrté hodiny odtud, místa je tam dost, každý voják bude se moc přikrýt ovčím kožichem, mají tam tolik krav, že každý voják dostane esšálek mléka, je tam dobrá voda, páni důstojníci mohou tam spát v zámečku, ale tady v Liskowci? Bída, svrab a vši. On sám měl kdysi pět krav, ale Moskali mu všechny zabrali, takže on sám, když chce mléko pro své nemocné děti, musí chodit až do Kroskienky.

Jako na důkaz toho zabučely vedle u něho v chlévě krávy a bylo slyšet ječivý ženský hlas, který okřikoval nešťastné krávy a přál jim, aby je cholera zkroutila. Starostu však to nezmátlo a pokračoval obouvaje si vysoké boty:

„Jedinou krávu tady má souseď Wojciek, kterou jste ráčili slyšet, moji páni dobrodinci, teď zabučet. Je to kráva nemocná, tesklivá. Moskali od ní telátko odebrali. Od té doby mléko nedává, ale hospodáři je ji líto zařezat, myslí si, že Matka boží Čenstochovská opět vše přivede k lepšímu.“

Za této své řeči navlékl na sebe kantuš:

„Půjdeme, páni dobrodinci, do Kroskienky, ani tři čtvrté hodiny nebude, co já hříšný povídám, půl hodiny nebude. Znáám cestu přes potok, potom přes březový háječek kolem dubu... Ves je to veliká, i bardzo dužo mocna vodka v propinacyach. Půjdeme, pánové dobrodinci! Nač otálet? Pánům vojákům od vašeho slavného regimentu je třeba, aby se uložili v pořádku, v pohodlí. Pán císařský a královský voják, který se bije s Moskalý, potřebuje rozhodně čistý nocleh, pohodlný nocleh... A u nás? – Vši, svrab, neštovice a cholera. Včera u nás, v proklaté naší vsi, tři chlopi od cholery zčernali... Nejmilosrdnější bůh proklel Liskowiec...“

Vtom Švejk majestátně pokynul rukou.

„Pánové dobrodinci,“ řekl, napodobuje starostův hlas. „Čet jsem jednou v jedný knížce, že za švédských válek, když byl rozkaz nakvartýrovat se v takovej a v takovej vesnici a starosta se nějak vymlouval a nechtěl jim být na ruku, že ho pověsili na nejbližším stromě. Potom mně dneska vypravoval v Sanoku jeden polskej kaprál, že když přijdou kvartýrmajstři, musí starosta svolat všechny radní, a teď se chodí s nimi po chalupách a řekne se prostě: Sem se vejdou tři, sem čtyři, na faře budou páni oficíři a musí to být za půl hodiny všechno připravený. – Pane dobrodinče,“ obrátil se Švejk vážně na starostu, „kde máš tady nejbližší strom?“

Starosta nerozuměl, co to znamená strom, a proto mu Švejek vysvětlil, že to je bříza, dub, hruška, jablono, zkrátka všechno, co má silné větve. Starosta opět tomu nerozuměl, a když slyšel jmenovat některé ovocné stromy, lekl se, poněvadž třešně již zralý, a řekl, že o ničem takovém neví, jenom že má dub před stavením.

„Dobrá,“ řekl Švejek, děláje rukou mezinárodní znak věšení, „my tě tady pověsíme před tvou chalupou, poněvadž ty musíš bejt si toho vědomej, že je vojna a že my máme rozkazy spát tady, a ne v řákej Krosscience. Ty nám, chlape, nebudeš měnit naše strategický plány, nebo se budeš houpat, jako je to v tý knížce vo švédskéjch vojnách... To vám byl, pánové, takovej případ jednou na manévrech u Velkýho Meziříčí...“

Vtom přerušil Švejka účetní šikovatel Vaněk:

„To nám povíte až potom, Švejku,“ a obraceje se na starostu, řekl: „Tak teď alarm a kvartýry!“

Starosta se počal trást, koktal cosi o tom, že to s pány dobrodinci myslel nejlepší, ale když to jinak nejde, že se ve vesnici přece snad něco najde, aby byli všichni páni spokojeni, že hned přinese lucernu.

Když odešel ze světnice, kterou velice spoře osvětlovala malá petrolejová lampička pod obrazem nějakého svatého, který se na obraze kroutil jako největší mrzáček, zvolal najednou Chodounský: „Kampak nám zmizel Baloun?“

Ještě však nežli se mohli dobře rozhlédnout, otevřely se tiše dvířka za pecí, vedoucí kamsi ven, a jimi protáhl se Baloun, rozhlédl se kolem sebe, jestli tam není starosta, a řekl huhňavě, jako by měl největší rýmu:

„Jhá jshem bhyl vhe sphyhýrně, hhráb jshem dho nečehho, nhabral jshem si toho dho hhuby, a theď she mhi tho vhecko lhepí nha phatro. Nhení to slhaný ani shladký, jhe tho thěsto nha chlebha.“

Účetní šikovatel Vaněk posvítil si na něho elektrickou svítlnou a všichni zjistili, že v životě ještě neviděli tak zamazaného rakouského vojáka. Potom se lekli, neboť viděli, že se blůza Balounovi tak nadula, jako by byl v největším stupni těhotenství.

„Co se ti to stalo, Baloune,“ otázal se soustrastně Švejek štouchaje ho do nadmutého břicha.

„To jsou vokurky,“ chrčel Baloun, duse se těstem, které nešlo ani nahoru, ani dolů, „vopatrně, to jsou slaný vokurky. Sněd jsem v kalupu tři a vostatní jsem vám přines.“

Baloun počal vytahovat ze záhradní okurku za okurkou a podával je kolem.

Na prahu stál již starosta se světlem, který vida tu scénu, pokřižoval se a zakvílel:

„Moskali zabrali, i naši zabirajom.“

Všichni vyšli do vsi, provázeni tlupou psů, kteří se nejhrouževnatěji drželi kolem Balouna a nyní mu doráželi na kapsu u kalhot, kde měl Baloun kus špeku, taktéž získaný ve spížírně, ale z chamtivosti zrádně zapřený kamarádům.

„Co tak za tebou psi lezou,“ otázal se Švejk Balouna. Baloun odpověděl po delším rozmyšlení:

„Voní ve mně cejtějí dobrýho člověka.“

Přitom ale neřekl, že má ruku v kapse na špeku a že jeden pes mu pořád chňapá zubama po ruce...

Na obchůzce za ubytováním bylo zjištěno, že Liskowiec je veliká osada, která však skutečně byla hodně již vyždímaná válečnou vřavou. Neutrpkla sice požáry, obě válčící strany jako zázrakem nevzaly ji do sféry válečných operací, zato však bylo zde usídleno obyvatelstvo nedalekých zničených vesnic z Chyrówa, z Grabówa a z Holubly. V některé chatě žilo i osm rodin v největší bídě, po všech těch ztrátách, které utrpěly loupežnickou válkou, jejíž jedna epocha přeletěla přes ně jako dravé proudy povodně.

Bylo nutno umístit kumpanii v malém zpustošeném lihovaru na druhém konci vesnice, kam se do kvasírny vešlo půl roty. Ostatní po deseti mužích byli umístěni v několika stacích, kde zámožní šlechtici nepřipustili k sobě chudou holotu ožebračených bezzemků.

Štáb kumpanie se všemi důstojníky, účetním šikovatelem Vaňkem, s vojenskými sluhy, telefonistou, sanitou, kuchaři a se Švejkem usadil se u pana plebána na faře, který taktéž nepřijal k sobě ani jednu zničenou rodinu z okolí, takže měl tam hodně místa.

Byl to vysoký, hubený starý pán ve vybledlé a zamaštěné klerice, který ze samé lakoty takřka nejedl. Byl odchován svým otcem ve velké nenávisti proti Rusům, kterouž nenávist však najednou ztratil, když Rusové ustoupili a přišla rakouská vojska, kteráž mu sežrala všechny husy a slepice, které mu Rusové nechali na pokoji, a bydlelo u něho několik ježatých zabajkalských kozáků.

Potom zanevřel na rakouská vojska ještě více, když přišli do vesnice Maďaři a vybrali mu všechn med z úlů. Díval se nyní s velikou nenávistí na své nenadálé noční hosty a dělalo mu to velice dobře, když mohl chodit kolem nich, krčít rameny a opakovat: „Nic nemám. Jsem úplný žebrák, nenajdete u mne, pánové, ani krajíček chleba.“

Nejsmutněji přitom ovšem se tvářil Baloun, který se div nerozplakal nad takovou bídou. V hlavě měl neustále takovou nejasnou představu o nějakém podsvinčeti, jehož kůžička jako měď chrupe a voní. Baloun přitom klímal v kuchyni pana faráře, kam občas nahlédl vytáhlý výrostek, který dělal panu faráři čeledína i kuchařku zároveň a měl přísné nařizeno dávat všude pozor, aby se nekradlo. Baloun také v kuchyni ničeho nenašel než v papírku na slánce trochu kmínu, který si nacpal do huby, jehož aróma vzbudilo u něho chuťové halucinace o podsvinčeti.

Na nádvoří malého lihovaru za farou planuly ohně pod kotli polní kuchyně a vařila se již voda, a v té vodě se nevařilo nic.

Účetní šikovatel s kuchaři běhali po celé vesnici, sháněli prase, ale nadarmo. Všude dostávali tutěž odpověď, že Moskali všechno snědli a zabrali.

Probudili také žida v krčmě, který si počal rváti pejzy a projevovat lítost nad tím, že nemůže pánům vojákům posloužit, a nakonec je nutil, aby koupili od něho jednu starou, stoletou krávu, hubeného chčípáka, která nebyla nic jiného nežli kost a kůže. Chtěl za ni horentní sumu, trhal si vousy a přísahal, že takovou krávu nenajdou v celé Haliči, v celém Rakousku a Německu, v celé Evropě a na celém světě, přitom vyl, plakal a dušoval se, že je to nejtlustší kráva, která kdy z poručení Jehovy přišla na svět. Zaklímal se všemi praotci, že na tu krávu se jezdí dívat až od Woloezysky, že se o té krávě mluví v celém kraji jako o pohádce, že to ani kráva není, že to je nejšťavnatější buvol. Nakonec klekl před nimi, a objímaje kolena jednoho po druhém, volal přitom:

„Zabte raději starého ubohého žida, ale bez krávy neodcházejte!“

Pomátl všechny tak svým jekem, že konečně tu mrchu, které by se každý ras štítíl, odtáhli k polní kuchyni. Pak ještě dlouho, když již měl peníze v kapse, před nimi plakal a naříkal, že ho úplné zahubili, zničili, že sám se ožebračil, když takovou nádhernou krávu jim prodal tak lacino. Prosil je, aby ho pověsili za to, že na stará kolena udělal takovou hloupost, pro kterou se jeho otcové musí v hrobech obrátit.

Když se ještě před nimi vyválel v prachu, setřásl ze sebe najednou všechnu lítost, odešel domů, kde řekl v komůrce své ženě:

„Elsalébn, vojáci hloupí a tvůj Náthan moc chytrý.“

S krávou bylo mnoho práce. Chvillemi se zdálo, že se kráva nedá vůbec stáhnout. Při stahování přetrhli několikrát kůži, pod kterou se objevilo svalstvo zkroucené jako vyschlé lodní lano.

Zatím odněkud přitáhli pytel brambor a počali beznadějně vařit ty šlachy a kosti, zatímco vedle u menší kuchyně kuchař kuchtil v plném zoufalství z kusu té kostry důstojnickou mináz.

Tato nešťastná kráva, možno-li vůbec nazvati onen přírodní zjev kravou, utkvěla všem účastníkům v živé paměti, a je téměř jisto, že kdyby později před bitvou u Sokalu byli velitelé připomněli mužstvu krávu z Liskowiec, že by se byla jedenáctá kumpanie za hrozného řevu vzteku vrhla s bajonetem na nepřítele.

Kráva byla taková nestyda, že nešlo z ní vůbec udělat hovězí polévku. Čím déle se maso vařilo, tím více zůstalo sedět na kostích, tvoříc s nimi jeden celek, zkostnatělo jako byrokrat, který se půl věku pase v úředních šimlech a žere jen akta.

Švejk, který jako kurýr udržoval stálé spojení mezi štábem a kuchyní, aby zjišťoval, kdy už to bude uvařeno, hlásil nakonec nadporučíkovi Lukášovi:

„Pane obrlajtnant, už je z toho porculán. Ta kráva má tak tvrdý maso, že se s ním může řezat sklo. Kuchař Pavlíček, když okoušel maso s Balounem, vylomil si přední zub a Baloun zadní stoličku.“

Baloun vážně přistoupil před nadporučíka Lukáše a podal mu, zajíkaje se, v Lurdské písni zabalený svůj vylomený zub:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem dělal, co jsem mohl. Von je ten zub vylomenej u oficírsmináže, když jsme zkoušeli, jestli by se z toho masa přeci dal udělat biftek.“

U okna zvedla se po těchto slovech z lenošky nějaká smutná postava. Byl to poručík Dub, kterého přivezli sanitní dvojkolkou jako úplně zničeného člověka:

„Prosím o ticho,“ řekl zoufalým hlasem, „mně je špatně!“

Sedl si opět do starého křesla, kde v každé štěrbině bylo tisíce vajíček štěnic.

„Jsem unaven,“ řekl tragickým hlasem, „jsem churav a nemocen,

prosím, aby se přede mnou nemluvilo o vylomených zubech. Moje adresa je: Smíchov, Královská 18. Nedočkám-li se jitra, prosím, aby má rodina byla o všem šetrně zpravena a aby nebylo opomenuto poznamenati na mém hrobě, že jsem byl též před válkou c. k. gymnasiálním profesorem.“

iDal se do jemného chrápání a neslyšel již, jak Švejk prohodil verš z písně za zemřelého:

Marii jsi hřích sňal mile,
lotru dal jsi dojít cíle,
i mne spasit Tvá buď pile.

Nato bylo zjištěno účetním šikovatelem Vaňkem, že znamenitá kráva se musí vařit ještě dvě hodiny v důstojnické kuchyni, že není ani řeči o nějakém bifteku a že místo bifteku se bude dělat guláš.

Bylo usneseno, že než se zatroubí k mináži, mužstvo si schrupne, poněvadž stejně bude večere hotova až k ránu.

Účetní šikovatel Vaněk přitáhl odněkud otýpku sena, položil si ji pod sebe ve farské jídelně, kroutil si nervózně knír a řekl tiše k nadporučíkovi Lukášovi, který odpočíval nad ním na staré pohovce: „Věřte mně, pane obrlajtnant, že takové krávy jsem ještě za celé války nežral...“

V kuchyni seděl před rozsvíceným oharkem kostelní svíce telefonista Chodounský a psal domů psaní do zásoby, aby se tím nemusel namáhat, až konečně budou mít určené číslo polní pošty. Psal:

Milá a drahá ženo, nejdražší Boženko! Je noc a já neustále vzpomínám na Tebe, moje zlato, a vidím Tě, jak ty taky na mě vzpomínáš, když pohlédneš na prázdnou postel vedle sebe. Musíš mně odpustit, že mně přitom leccos přijde na mysl. Víš dobře, že už jsem od samýho začátku války v poli a že už jsem Leccos slyšel od svých kamarádů, kteří byli raněni, dostali dovolenou, a když přišli domů, tak by byli raději viděli se pod zemí, než aby byli svědky toho, že jim nějaký rošťák chodí za ženou. Je to pro mě bolestný když Ti drahá Boženko, musím tohle psát. Já bych Ti to ani nepsal, ale Ty víš sama dobře, že jsi se mně svěřila, že já nejsem první, který s Tebou měl vážnou známost, a že Tě přede mnou měl už pan Kraus z Mikulášské třídy. Teď když si na to vzpomenu v téhle noci že ten mrzák by si mohl dělat ještě na Tebe za mé nepřítomnosti nějaké nároky, tu si myslím, že bych ho, drahá Boženko, uškrtil na místě. Dlouho jsem to držel v sobě, ale když si pomyslím, že by zas mohl lézt za Tebou, tak se mně srdce svírá, a upozorňuji

Tě jenom na jedno, že nestrpím vedle sebe nějakou svini, která by se kurvila s každým a dělala ostudu mému jménu. Odpust mně, drahá Boženko, moje příkrá slova, ale dej si pozor, abych se o Tobě nic špatného nedozvěděl. Jinak byl bych nucen Vás oba vykuchat, poněvadž jsem již na všechno odhodlaný i kdyby mě to mělo stát život. Tisíckrát Tě Líbá pozdravuje tatínka i maminku

Tvůj Tonouš. N. B.

Nezapomeň, že jsem Ti dal svoje jméno!

Pokračoval ve psaní dopisů do zásoby:

Má nejmilejší Boženko! Až tyto řádky dostaneš, věd že máme po velké bitvě, ve které se štěstí válečné obrátilo na naši stranu. Mezi jiným sestřelili jsme asi deset nepřátelských aeroplánů a jednoho generála s velkou bradavicí na nose. V největším boji, kdy nad námi vybuchovaly šrapnely myslel jsem na Tebe, drahá Boženko, co asi děláš, jak se máš a co je doma nového? Vždycky si přitom vzpomínám, jak jsme byli spolu u Tomáše v pivováře a jak jsi mě vedla domů a jak Tě druhý den ruka bolela od té námahy. Nyní jdeme opět kupředu, takže nezbyvá mně již více času pokračovati ve psaní. Doufám, že jsi mně zůstala věrnou, poněvadž víš dobře, že v tomto ohledu jsem neřád. Leč již jest čas k pochodu! Líbám Tě tisíckrát, drahá Boženko, a doufej, že to všechno dobře dopadne.

Tvůj upřímný Tonouš

Telefonista Chodounský počal klímat a usnul nad stolem. Farář, který nespal a chodil neustále po faře, otevřel dveře do kuchyně a ze šetrnosti sfoukl dohořívající oharek kostelní svíce vedle Chodounského.

V jídelně kromě poručíka Duba nikdo nespal. Účetní šikovatel Vaněk, který dostal v Sanoku v brigádní kanceláři nový rozpočet týkající se zásobování vojska produkty, studoval ho pečlivě a shledával, že vlastně, čím více se vojsko blíží k frontě, se mu snižují dávky. Dokonce musel se usmáti nad jedním paragrafem rozkazu, ve kterém se zakazuje používati při úpravě polévky pro mužstvo šafránu a zázvoru: Byla tu též v rozkaze poznámka, že při polních kuchyních mají se sbírat kosti a posílat do týlu, do skladů divizí. Bylo to trochu nejasné, poněvadž se nevědělo, o jaké kosti jde, zdali o lidské nebo z jiného jatečného dobytka.

„Poslouchejte, Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš, zívaje nudou, „nežli dostaneme něco jíst, mohl byste mně vyprávět nějakou událost.“

„Ó já,“ odpověděl, „nežli dostaneme jíst, to bych vám, pane obrlajtnant,

musel vypravovat celý dějiny národa českýho. Já znám zatím jenom moc krátkou historii vo jedný paní poštmistrový ze Sedlčanska, která po smrti svýho muže dostala tu poštu. Mně to vo ní napadlo hned, jak jsem slyšel mluvit vo polních poštách, ačkoliv to nemá docela nic společnýho s feldpostama.“

„Švejku,“ ozval se z pohovky nadporučík Lukáš, „vy zas začínáte strašně blbnout.“

„Zajisté, poslušné hlásím, pane obrlajtnant, vono je to skutečně strašné blbá historie. Já sám nevím, jak mně mohlo tak něco blbýho napadnout, vo něčem takovým mluvit. Buď je to vrozená blbost, anebo jsou to vzpomínky z mládí. Voni jsou, pane obrlajtnant, na naší zeměkouli různý povahy, a von měl přece jen pravdu ten kuchař Jurajda, jak byl tenkrát v Brucku vožralej, když upad do rigolu a nemoh odtamtud se vyškrábat, že křičel vodtamtud: ‚Člověk je určenej a povolanej k tomu, aby poznal pravdu, aby von vládl svým duchem v nějakej harmonii věčnýho všehomíra, aby se stále vyvínoval a zdělával, postupně vcházal do vyšších sfér, inteligentnějších a láskyplnějších světů.‘ Když jsme ho chtěli odtamtud vytáhnout, tak škrábal a kousal. Myslel, že je doma, a teprve když jsme ho tam znova shodili, tak teprve začal škemrat, abychom ho vodtamtud’ vytáhli.“

„Co je ale s tou poštmistrovou?“ zvolal zoufale nadporučík Lukáš.

„To byla moc hodná ženská, ale když byla přece jenom prevít, pane obrlajtnant, vona zastávala všechny svý povinnosti na poště, ale měla jen jednu chybu, že myslela, že jí všichni pronásledují, že mají na ni spadýno, a proto po denní práci podávala na ně oznámení k ouřadům podle toho, jak se všechny ty okolnosti sešly. Jednou šla do lesa ráno sbírat houby a velice dobře si všimla, že když šla kolem školy, že byl pan učitel již vzhůru a že ji pozdravil a ptal se jí, kam jde tak časně zrána. Když mu řekla, že jde na houby, povídal jí, že přijde za ní. Z toho usoudila, že měl s ní, se starou bábou, nějaký nekalý záměry, a potom, když ho viděla, že opravdu vystupuje z houští, lekla se, utekla a napsala hned oznámení k místní školní radě, že ji chtěl znásilnit. Učitele dali do disciplinárního vyšetřování, a aby snad z toho nebyla žádná veřejná ostuda, přijel sám školní inspektor to vyšetřovat, kterej vobrátil se na četnickýho strážmistra, aby ten dal úsudek o tom, jestli snad ten učitel je schopnej takovýho činu. Četnickej strážmistr podíval se do aktů a řek, že to není možný, poněvadž už jednou ten učitel byl farářem obviněnej, že mu chodil za jeho neteří, s kterou ten farář spával,

ale že ten učitel vzal si od okresního lékaře vysvědčení, že je impotentní od šesti let, když spadl obkročmo z půdy na voj žebříňáku. Tak vona ta potvora udělala voznámení na četnickýho strážmistra, na okresního doktora i na školního inspektora, že jsou všichni podplacený vod toho učitele. Voni ji všichni žalovali a byla vodsouzená, a vona se vodvolala, že je nepřičetná. Byla taky prohlédnutá soudními lékaři, a ti jí dali dobrozdání, že je sice blbá, ale že může zastávat jakoukoliv státní službu.“

Nadporučík Lukáš vykřikl: „Ježíšmarjá,“ k čemuž ještě dodal: „Já bych vám něco řek, Švejku, ale nechci si kazit večeri,“ načež Švejk pronesl:

„Já vám říkal, pane obrlajtnant, že co vám budu vypravovat, je něco strašně blbýho.“

Nadporučík Lukáš máchl jen rukou a řekl: „Od vás jsem se už těch chytrostí dověděl.“

„Každej nemůže bejt chytrej, pane obrlajtnant,“ řekl přesvědčivě Švejk, „ti hloupí musejí dělat výjimku, poněvadž kdyby byl každej chytrej, tak by bylo na světě tolik rozumu, že by z toho byl každej druhej člověk úplně blbej. Kdyby například, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, znal každej zákony přírodní a doved by si vypočítat vzdálenosti nebeský, tak by jenom vobtěžoval svoje okolí, jako nákej pan Čapek, kterej chodil ke Kalichu do hospody a v noci vždycky vyšel z výčepu na ulici, rozhlížel se po hvězdnatej vobloze, a když se vrátil, chodil vod jednoho k druhýmu a říkal: ‚Dneska krásně svítí Jupiter, ty nevíš, pacholku, ani, co máš nad hlavou. To jsou vzdálenosti, kdyby tě, lumpe, vystřelili z děla, tak bys tam rychlostí dělový kule letěl milióny a milióny let.‘ Bejval přitom tak sprostej, že potom vobyčejně vyletěl z hospody sám, vobyčejnou rychlostí elektrický tramvaje, asi tak, pane obrlajtnant, deset kilometrů za hodinu. – Nebo máme například, pane obrlajtnant, brabence...“

Nadporučík Lukáš se vztýčil na pohovce a sepjál ruce:

„Musím se divit sám sobě, že se s vámi vždycky, Švejku, bavím, znám vás přece, Švejku, takovou dobu – –“

Švejk kýval přitom souhlasně hlavou:

„To je na zvyku, pane obrlajtnant, to leží právě v tom, že už se spolu dávno známe a že jsme spolu už něco toho prodělali. My už jsme toho spolu vytrpěli, a vždycky jsme přišli do toho jako slepej k houslím. Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že je to vosud. Co císař pán řídí, dobře řídí, von

nás dal dohromady, a já si taky nic, jinýho nepřeji, než abych vám moh bejt někdy hodně moc užitečným. – Nemáte hlad, pane obrlajtnant?“

Nadporučík Lukáš, který se zatím opět natáhl na starou pohovku, řekl, že poslední otázka Švejnova je nejlepším rozuzlením trapné zábavy, aby se jen šel optat, co je s mináží. Bude rozhodně lepší, když se Švejk podívá trochu ven a opustí ho, poněvadž ty blbiny, které od něho slyší, unavují ho víc než celý pochod od Sanoku. Rád by na chvíli usnul, ale nemůže.

„To dělají štěnice, pane obrlajtnant. To už je stará pověra, že faráři rodějí štěnice. Nikde nenajdete tolik štěnic jako na farech. Na fare v Horních Stodůlkách farář Zamastil napsal dokonce vo štěnicích celou knížku, voni po něm lezly i při kázání.“

„Tak co jsem řek, Švejku, půjdete ke kuchyni, nebo ne?“

Švejk odcházel a za ním z rohu jako stín po špičkách vyšel Baloun...

Když vyrazili ráno z Liskowiec na Starasol, Sambor, vezli s sebou v polní kuchyni nešťastnou krávu, která se ještě neuvařila. Bylo usneseno, že ji budou vařit po cestě a sní se, až bude odpočinek na půl cestě z Liskowiec na Starasol.

Na cestu se mužstvu uvařila černá káva. Poručíka Duba táhli opět na sanitní dvojkolce, poněvadž mu po včerejšku bylo ještě hůř. Nejvíce s ním zkusil jeho sluha, který musel neustále běžet vedle dvojkolky, přičemž na něho poručík Dub stále křičel, že se o něho včera vůbec nic nestaral, a až přijdou na místo, že si to s ním spraví. Každou chvíli žádal, aby mu byla podána voda, kterou když vypil, opět ihned zvrátil.

„Komu – čemu se smějete?“ křičel z dvojkolky. „Já vás naučím, vy si se mnou nehrajte, vy mne poznáte!“

Nadporučík Lukáš jel na koni a měl vedle sebe ve společnosti Švejka, který kráčel bystře kupředu, jako by se nemohl dočkat toho okamžiku, kdy se srazí s nepřitelem. Přitom vypravoval:

„To jste si všim, pane obrlajtnant, že někteří naši lidé jsou vopravdu jako mouchy? Nemají ani třicet kilo na zádech, a už to nemůžou vydržet. Voni by se jim měly dělat přednášky, jako nám je dělával nebožtík pan obrlajtnant Buchánek, kterej se zastřelil kvůli kauci, kterou si vybral na ženění vod svýho budoucího tchána a kterou von utratil s cizejma děvčkama. Pak si zas vzal druhou kauci vod druhýho budoucího tchána, s tou už si ved víc hospodářsky, tu pomaloučku prohrával v kartách a holčičky nechal

stranou. Taky mu to dlouho nevydrželo, takže musel sáhnout k třetímu budoucímu tchánovi vo kauci. Z tý třetí kauce si koupil koně, arabskýho hřebce, nečistokrevnýho...“

Nadporučík Lukáš seskočil s koně.

„Šveju,“ řekl hrozivým tónem, „jestli ještě budete mluvit o čtvrté kauci, tak vás shodím do příkopu.“

Vyskočil opět na koně a Švejk vážné pokračoval: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že vo čtvrtý kauci nemůže být ani řeči, protože von se po třetí kauci zastřelil.“

„Konečné,“ řekl nadporučík Lukáš.

„Abychom tedy nezapomněli řeč,“ mluvil dál Švejk, „takový přednášky, jaký nám držel vždycky pan obrlajtnant Buchánek, když už na pochodu vojáci padali, měly by se podle mého skromnýho názoru držet všemu mužstvu, jako von to dělával. Von udělal rast, shromáždil nás všechny jako kuřata kolem kvočny a začal nám vykládat: ‚Vy holomci, vy si vůbec nedovedete vážit, že mašírujete po zeměkouli, poněvadž jste taková nevzdělaná banda, že je to k blití, když se člověk na vás podívá, takhle vás nechat mašírovat po Slunci, kde člověk, kterej na naší bídný planetě má váhu šedesát kilo, váží přes sedumnáct set kilogramů, to byste chcípali, to by se vám to mašírovalo, kdybyste měli v teleti přes dvě stě osmdesát kilogramů, na tři metrčky, a kvér by byl půldruhýho metrčkýho centu těžkej. To byste hekali a vyplazovali jazyky jako uhoněný psi.‘ Byl tam mezi námi jeden nešťastnej učitel, ten se vopovážil přihlásit se taky ke slovu: ‚S dovolením, pane obrlajtnant, na Měsíci váží šedesátikilogramovej člověk jenom třináct kilogramů. Na Měsíci by se nám to lepší mašírovalo, poněvadž naše tele by tam vážilo jenom čtyři kilogramy. Na Měsíci bychom se vznášeli a nemašírovali.‘ ‚To je hrozný,‘ povídá na to nebožtík pan obrlajtnant Buchánek, ‚ty si, chlape mizerná, loudíš vo facku, buď rád, že ti dám jenom vobyčejnou pozemskou facku, kdybych ti dal takovou tu měsíční, tak bys při své lehkostí letěl až někam na Alpy a rozplác by ses vo ně. Kdybych ti dal tu těžkou sluneční, tak by se na tobě mundúr proměnil na kaši a hlava by ti ulítla někam do Afriky.‘ Dal mu tedy tu vobyčejnou pozemskou facku, všetečka se dal do pláce a mašírovali jsme dál. Po celou dobu na marši brečel a mluvil vám, pane obrlajtnant, vo náký lidský důstojnosti, že se s ním zachází jako s nákou němou tváří. Potom ho pan obrlajtnant poslal k raportu, zavřeli ho na čtrnáct dní a dosluhoval ještě

šest neděl, ale nedosloužil je, poněvadž měl brůch a voni ho ňák nutili, aby se točil v kasárnách na hrazdě, a von to nevydržel a zemřel jako simulant v nemocnici.“

„Je to opravdu zvláštní, švejku,“ řekl nadporučík Lukáš, „že vy, jak jsem vám již kolikrát říkal, máte ve zvyku zvláštním způsobem zlehčovat důstojnický sbor.“

„To nemám,“ s upřímností odpověděl Švejk. „Já vám chtěl jenom vyprávět, pane obrlajtnant, vo tom, jak dřív na vojně se lidi přiváděli sami do neštěstí. Von si ten člověk myslel, že je vzdělanější nežli ten pan obrlajtnant, chtěl ho s tím Měsícem snížit v očích manšaftu, a taky když dostal tu jednu pozemskou přes hubu, tak si vám tak všichni voddechli, nikoho to nemrzelo, navopak, všichni měli radost, že pan obrlajtnant udělal takovej dobrej vtip s tou pozemskou fackou; tomu se říká zachráněná situace. Člověka musí hned něco na padnout, a je už dobře. Naproti karmelitánům v Praze měl, pane obrlajtnant, před lety krám s králíky a jiným ptactvem pan Jenom. Ten si udělal známost s dcerou kniháře Bílka. Pan Bílek, ten tý známosti nepřál a taky prohlásil veřejně v hospodě, že kdyby pan Jenom přišel žádat o ruku jeho dcery, že ho srazí ze schodů, že to svět neviděl. Pan Jenom se na to napil, a přece jen šel k panu Bílkovi, kterej ho v předsíni uvítal s velkým nožem, kterým ořezávají ořízku, který vypadá jako žabikuch. Zařval na něho, cože tu chce, a vtom se vám mílej pan Jenom upšouk tak silně, až se pendlovky na stěně zastavily. Pan Bílek se dal do smíchu, hned mu podal ruku a byl jen samé: ‚Račte dále, pane Jenom – račte se posadit – snad jste se nepokakal – vždyť já nejsem tak zlej člověk, je pravda, že jsem vás chtěl vyhodit, ale teď vidím, že jste docela příjemný pán, vy jste člověk originál. Jsem knihář, pročít jsem mnoho románů a povídek, ale v žádnéj knížce jsem nečet, že by se ženich takhle představoval.‘ Smál se přitom, až se za břicho popadal, a povídal s náramnou radostí, že mu to připadá, jako by se znali vod narození, jako by to byli rodní bratři, snášel mu hned doutník, poslal pro pivo, pro taliány, zavolal ženu, představil jí ho se všema podrobnostma toho upšouknutí. Ta si vodplivla a šla pryč. Potom zavolal na dceru a povídá jí: ‚Tenhle pán přišel požádat o tvoji ruku za takovejch a takovejch okolností: Dcera se dala hned do pláče a prohlásila, že ho nezná, že ho nechce ani vidět, tak nezbejvalo nic jinýho, než aby vobá vypili pivo a snědli taliány a rozešli se. Potom pan Jenom měl ještě vostudu v tej hospodě, kam chodil pan Bílek, a nakonec

se všude po celej čtvrti mu jinak neříkalo než ‚posránek Jenom‘ a všude si vypravovali, jak chtěl zachránit situaci. – Život lidský, poslušné hlásím, pane obrlajtnant, je tak složitej, že samotnej život člověka je proti tomu hadr. – K nám, do hospody ke Kalichu na Bojišti, chodíval ještě před válkou jeden policejní nadstrážník, nějakaj pan Hubička, a jeden pan redaktor, kterej sbíral zlámaný nohy, přjetý lidi, sebevrahy a dával je do novin. To byl tak veselej pán, že bejval víc na policejní vachcimře než ve svý redakci. Ten jednou vopil toho pana nadstrážníka Hubičku a proměnili si šaty v kuchyni, takže nadstrážník byl v civilu a z pana redaktora stal se policejní nadstrážník, jenom si ještě zakryl číslo revolveru a vydal se do Prahy na patrolu. V Resselovy ulici, za bejvalou Svatováclavskou trestnicí, potkal v nočním tichu staršího pána v cylindru a v kožichu, kterej šel zavěšen se starší paní v kožešinovém plášti. Voba spěchali domů a nepromluvili ani slova. Von na ně vypad a zařval tomu pánovi do ucha: ‚Neřvete tolik, nebo vás předvedu!‘ Představte si, pane obrlajtnant, to jejich leknutí. Marně mu vykládali, že to bude asi nějaká mejlka, poněvadž voba jedou z hostiny u pana místodržitele. Ekvipáž že je dovezla až za Národní divadlo a nyní že se chťi provětrat a bydlí nedaleko, na Moráni, on že je vrchní místodržitelkej rada s chotí. ‚Vy mě nebudete bulíkovat,‘ rozeřval se dál na něho převlečený redaktor, ‚to se musíte stydět, když jste, jak vy říkáte, nějakaj vrchní místodržitelkej rada a chováte se přitom jako kluk. Já vás pozoruju už moc dlouho, jak jste třískal holí do roló všech krámů, který vám byly na cestě, a při tom vám vaše, jak vy říkáte, choť pomáhala.‘ ‚Vždy já žádnou hůl, jak vidíte, nemám. To snad byl někdo před náma.‘ ‚Bodejť byste ji měl,‘ povídá na to převlečenaj redaktor, ‚když jste ji přerazil, jak jsem viděl, támhle za rohem o jednu bábu, která chodí po hospodách s pečenejma bramborama a kaštanama.‘ Ta paní už ani plakat nemohla a pan vrchní místodržitelkský rada rozčílil se tak, že začal mluvit něco vo sprostáctví, načež byl zatčen a předveden k nejbližší patrolo v rajónu komisařství v Salmově ulici, které řekl převlečený redaktor, aby ten párek odvedli na komisařství, on že je od Sv. Jindřicha a byl za služební cestou na Vinohradech, oba dopadl při rušení nočního klidu, při noční rvačce, a zároveň že ještě spáchali přestupek urážky stráže. On že si vyřídí svou věc na komisařství u Sv. Jindřicha a za hodinu že přijde na komisařství do Salmovky. Tak je voba patrola vodtáhla s sebou, kde seděli až do rána a čekali na toho nadstrážníka, který zatím voklikama se vrátil ke

Kalichu na Bojiště, tam vzbudil nadstrážníka Hubičku a se vši šetností mu sdělil, co se stalo a jaký bude z toho vyšetřování, jestli nebude držet hubu...“

Nadporučík Lukáš zdál se být již unaven rozhovorem, nežli však pobídl koně ke klusu, aby předhonal předvoj, řekl k Švejkovi:

„Kdybyste mluvil až do večera, tak to bude čím dál blbější.“

„Pane obrlajtnant,“ volal za odjíždějícím nadporučíkem Švejk, „nepřejete si vědět, jak to skončilo?“

Nadporučík Lukáš přidal do trysku.

Stav poručíka Duba se tak zlepšil, že vylezl ze sanitní dvojkolky, shromáždil vedle sebe celý štáb kumpanie a jako v mátohách jal se je poučovat. Měl k nim ohromně dlouhou řeč, která všechny více tížila nežli munice a ručnice.

Byla to směs různých podobenství.

Začal: „Láska vojáků k pánům důstojníkům činí neuvěřitelné oběti možnými, a na tom nezáleží, a naopak, není-li tato láska ve vojákovi urozena, musí se vynutit. V civilním životě nucená láska jednoho k druhému, řekněme školníka k profesorskému sboru, tak dlouho vydrží jako moc vnější, která ji vynucuje, na vojně však vidíme pravý opak, poněvadž nesmí důstojník povolit vojákovi ani toho sebemenšího uvolnění oné lásky, která poutá vojáka k jeho představenému. Tato láska není jenom obyčejnou láskou, ale je to vlastně úcta, strach a disciplína.“

Švejk po celou tu dobu šel vedle po levé straně, a jak poručík Dub mluvil, byl neustále k němu obličejem otočen rechtsšaut.

Poručík Dub zprvu toho jaksi nepozoroval a pokračoval dál v řeči:

„Tato disciplína a povinnost poslušenství, povinná láska vojína k důstojníkovi jeví velikou stručnost, poněvadž poměr mezi vojákem a důstojníkem jest zcela jednoduchý: jeden poslouchá, druhý poroučí. Již dávno jsme četli v knihách o vojenském umění, že vojenský lakonismus, vojenská jednoduchost je právě tou ctností, kterou si má osvojiti každý voják, milující, chtěj nechtěj, svého představeného, který v jeho očích musí být pro něho největším, hotovým, vykrytalizovaným předmětem pevné a dokonalé vůle.“

Nyní teprve zpozoroval Švejkův rechtsšaut, jak ho sleduje, bylo mu to strašně nepříjemné, poněvadž vycitoval jaksi najednou sám, že se ve své řeči nějak zaplétá a že nemůže nikam vyjet z toho úvozu lásky vojína k představenému, proto se rozkřikl na Švejka:

„Co na mne čumíš jako tele na nová vrata?“ „Dle rozkazu, poslušně hlásím, pane lajtnant, vy jste mě ráčil sám jednou upozornit, že když mluvíte, že mám svým zrakem sledovati vaše ústa. Poněvadž každéj vojín musí vyplniti rozkazy svého představeného a zapamatovati si je i pro vsechny budoucí časy, byl jsem k tomu nucen.“

„Dívej se,“ křičel poručík Dub, „na druhou stranu, jenom se, ty pitomej chlape, nedívej na mne, víš že to nemám rád, že to nesnesu, když tě vidím, já si tak na tebe zasednu...“

Švejek udělal hlavou obrat nalevo a kráčel tak dál vedle poručíka Duba tak strnule, že poručík Dub vykřikl:

„Kam se to koukáš, když s tebou mluvím?“ „Poslušné hlásím, pane lajtnant, že jsem dle vašeho rozkazu linksšaut.“

„Ach,“ vzdychl si poručík Dub, „s tebou je kříž. Koukej se přímo před sebe a mysl si o sobě: Já jsem takový hlupák, že mě nebude žádná škoda. Pamatuješ si to?“

Švejek hleděl před sebe a řekl:

„Poslušné hlásím, pane lajtnant, mám na tohle odpovědět?“

„Co si to dovoluješ,“ zařval na něho poručík Dub. „Jak to se mnou mluvíš, co si tím myslíš?“ „Poslušné hlásím, pane lajtnant, že si tím myslím jenom na ten váš rozkaz na jedný stanici, kde jste mě káral, abych vůbec nevodpovídal, když vy ukončíte řeč.“

„Máš tedy ze mé strach,“ řekl rozradostněte poručík Dub, „ale ještě jsi mě nepoznal. Předě mnou se třáslí jiní lidé, nežli jsi ty, pamatuj si to. Dovedl jsem zkrotit jiné chlapíky, proto drž hubu a zůstaň hezky vzadu, abych té neviděl!“

Tak Švejek zůstal vzadu u sanity a jel pohodlně s dvojkolkou až na místo určené k odpočinku, kde konečné všichni se dočkali polévky a masa z nešťastné krávy.

„Tu krávu měli naložit alespoň na čtrnáct dní do octa, a když už ne tu krávu, tak toho člověka, kterej ji kupoval,“ prohlásil Švejek.

Od brigády přičválal na koni kurýr s novým rozkazem pro 11. kumpanii, že maršrúta se mění na Felštýn, Wojalyče a Sambor nechat stranou, neboť tam není možno ubytovat kumpanii, poněvadž jsou tam dva poznaňské pluky.

Nadporučík Lukáš učinil okamžité dispozice. Účetní šikovatel Vaněk se Švejkem vyhledají pro kumpanii nocleh ve Felštýně.

„Ne abyste, Švejku, něco proved na cestě,“ upozorňoval ho nadporučík Lukáš. „Hlavně chovejte se slušně k obyvatelstvu!“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že se vynasnažím. Měl jsem sice vošklivej sen, když jsem si trochu k ránu zdříml. Zdálo se mně vo neckách, který tekly přes celou noc na chodbě v domě, kde jsem bydlel, až vytekly a promočily strop u pana domácího, kterej mně hned ráno dal vejповěď. Von byl už, pane obrlajtnant, takovej případ ve skutečnosti; v Karlíně, za viaduktem...“

„Dejte nám pokoj, Švejku, s vašimi hloupými řečmi a dívejte se raději s Vaňkem na mapu, kudy máte jít. Tak tady vidíte ty vesnice. Od téhle vesnice dáte se napravo k říčce a podél toku říčky až zas k nejbližší vesnici, a odtamtud, kde vlévá se do ní první potok, který vám bude po pravé ruce, dáte se polní cestou nahoru, přesně na sever, a nikam jinam nemůžete zabloudit než do Felštýna! Pamatujete si to?“

Švejk vydal se tedy s účetním šikovatelem Vaňkem podle maršrúty.

Bylo po poledni; krajina těžce oddychovala ve vedru a špatně zaházené jámy s pochovanými vojáky vydávaly hnilobní zápach. Přišli do krajiny, kde byly svedeny boje na postupech k Přemyšlu a kde strojnými puškami byly skoseny celé batalióny. V malých lesících u říčky bylo znát řádění artilérie. Na velkých plochách a úbočích čněly místy místo stromů jakési pahýly ze země a tuto poušť brázdily zákopy.

„Tady to vypadá jinak než u Prahy,“ řekl Švejk, aby přerušil mlčení.

„U nás už máme po žních,“ řekl účetní šikovatel Vaněk. „Na Kralupsku začínáme nejdřív.“

„Tady bude po válce moc dobrá ouroda,“ řekl po chvilce Švejk. „Nebudou si tu muset kupovat kostní moučku, to je moc výhodný pro rolníky, když jim na poli zpráchniví celej regiment; je to zkrátka vobživa. Jenom vo jedno mám starost, aby ti rolníci nedali se vod nikoho nabulíkovat a neprodávali ty kosti vojáků zbytečně na špódium do cukrovarů. To bejval v karlínskejch kasárnách obrlajtnant Holub, ten byl tak učenej, že ho všichni u kumpanie považovali za blba, poněvadž von kvůli svý učenosti se nenaučil nadávat na vojáky a vo všem jenom rozjímal z vědeckýho stanoviska. Jednou mu vojáci hlásili, že vyfasovanej komisárek není k žrádlu. Jinej oficír by se rozčílil nad takovou drzostí, ale von né, von zůstal klidnej, neřek nikomu ani prase, ani svině, ani nedal nikomu přes držku. Svolal jenom všechny svoje maníky a povídá jim svým takovým příjemným hlasem:

„Předně si, vojáci, musíte uvědomit, že kasárna nejsou žádné delikatessenhandlung, abyste tam mohli vybírat marinovaný ouhoře, volejový rybičky a vobložený chlebičky. Každý voják má být tak inteligentním, aby sežral bez reptání všechno, co vyfasuje, a musí mít v sobě tolik disciplíny, aby se nepozastavoval nad kvalitou toho, co má sežrat. Představte si, vojáci, že by byla vojna. Tej zemi, do který vás po bitvě pochovají, je to úplně lhostejný, jakým komisárkem jste se před svou smrtí napráskli. Vona vás matička země rozloží a sežere i s botama. Ve světě se nic nemůže ztratit, z vás vyrostete, vojáci, zas nový vobilí na komisárky pro nový vojáky, kteří třeba zas, jako vy, nebudou spokojený, půjdou si stěžovat a narazejí na někoho, kterej je dá zavřít až do aleluja, poněvadž má na to právo. Ted' jsem vám to, vojáci, všechno pěkně vysvětlil, a nemusím vám snad víckrát připomínat, že kdo si bude příště stěžovat, že si toho bude moc vážit, až bude zas na božím světle.“ „Kdyby nám aspoň nadával,“ říkali vojáci mezi sebou a všechny ty jemnosti v přednáškách pana obrlajntanta je hrozně mrzely. Tak mě jednou zvolili z kumpačky, abych mu to jako řek, že ho všichni mají rádi a že to není žádná vojna, když nenadává. Tak jsem šel k němu do bytu a prosil jsem ho, aby zanechal všeho vostejchání, vojna že má být jako řemen, vojáci že jsou zvyklí na to, aby se jim každéj den připomínalo, že jsou psi a prasata, jinak že ztrácejí úctu k svým představeným. Von se napřed bránil, mluvil něco vo inteligenci, vo tom, že se dnes už nesmí sloužit pod rákoskou, ale nakonec si přeci dal říct, nafackoval mě a vyhodil mě ze dveří, aby stoupla jeho vážnost. Když jsem oznámil výsledek svýho vyjednávání, měli všichni z toho velkou radost, ale von jim to zas zkazil hned druhej den. Příjde ke mně a přede všema povídá: „Švejku, já jsem se včera přenáhlil, tady máte zlatku a napijte se na moje zdraví. S vojskem se musí umět zacházet.““

Švejk se rozhlédl po krajině.

„Myslím,“ řekl, „že jdeme špatně. Pan obrlajntant nám to přece dobře vysvětloval. Máme jít nahoru, dolů, potom nalevo a napravo, pak zas napravo, potom nalevo – a my jdeme pořád rovně. Nebo už jsme to všechno prodělali mimochodem mezi řečí? Já rozhodně tady vidím před sebou dvě cesty k tomu Felštýnu. Já bych navrhoval, abychom se teď dali po tej cestě nalevo.“

Účetní šikovatel Vaněk, jak už to bývá zvykem, když se dva octnou na křižovatce, počal tvrdit, že se musí jít napravo.

„Ta moje cesta,“ řekl Švejk, „je pohodlnější nežli ta vaše. Já půjdu podél potůčka, kde rostou pomněnky, a vy se budete flákat někde suchopárem. Já se držím toho, co nám řekl pan obrlajtnant, že vůbec nemůžeme zabloudit, a když nemůžem zabloudit, tak co bych lez někam do kopce; půjdu pěkně po lukách a dám si kvíteček za čepici a natrhám celou kytici pro pana obrlajtnanta. Ostatně se můžeme přesvědčit, kdo z nás má pravdu, a doufám, že se tady rozejdem jako dobří kamarádi. Tady je taková krajina, že všechny cesty musejí vést do toho Felštýna.“

„Neblázněte, Švejku,“ řekl Vaněk, „tady právě podle mapy musíme jít, jak říkám, napravo.“

„Mapa se taky může mejlit,“ odpověděl Švejk, sestupuje do údolí potoka. „Jednou šel uzenář Křenek z Vinohrad podle plánu města Prahy od Montágů na Malé Straně domů v noci na Vinohrady a dostal se až k ránu do Rozdělova u Kladna, kde ho našli celýho zkrhlýho k ránu v žitě, kam upad únavou. Když si tedy nedáte říct, pane rechnungsfeldvébl, a máte svou hlavu, tak se holt musíme rozejít a sejdemo se až na místě ve Felštýně. Podívají se jenom na hodinky, abychom věděli, kdo tam bude dřív. A kdyby jim snad hrozilo nějaký nebezpečí, tak jen vystřelejí do vzduchu, abych věděl, kde jsou.“

Odpůldne Švejk došel k malému rybníku, kde se setkal s jedním uprchlým ruským zajatcem, který se tu koupal a při spatření Švejka dal se nahý, jak vylezl z vody, na útěk.

Švejk byl zvědav, jak asi by mu slušela ruská uniforma, která se zde válela pod vrbičkama, svlékl svou a oblékl si ruskou uniformu nešťastného nahého zajatce, který utekl od transportu ubytovaného ve vesnici za lesem. Švejk přál si, aby sebe viděl důkladně zrcadlit ve vodě, proto chodil tak dlouho po hrázi rybníka, až ho tam našla patrola polního četnictva, která hledala ruského zběha. Byli to Maďaři a Švejka přes jeho protesty odtáhli na etapu v Chyrówě, kde ho zařadili do transportu ruských zajatců určených pracovat na opravě železniční trati směrem ku Přemyšlu.

Všechno to se zběhlo tak rychle, že teprve druhý den Švejk si uvědomil situaci a napsal na bílou zeď školní světnice, kde ubytovali část zajatců, kouskem oharku ze dříví: *Zde spal Josef Švejk z Prahy, kompanieordonanc 11. marškumpáčky 91. regimentu, který jako kvartýrmachr upadl omylem do rakouského zajetí pod Felštýnem.*